

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ARCHIVNICTVÍ A POMOCNÝCH VĚD
HISTORICKÝCH

DIPLOMOVÁ PRÁCE

SCHWARZENBERSKÝ ARCHIVÁŘ
FRANTIŠEK TYL VE VZÁJEMNÉ KORESPONDENCI
S HISTORIKEM JOSEFEM KALOUSKEM –
KOMENTOVANÁ EDICE DOCHOVANÉ KORESPONDENCE

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Ryantová, Csc.

Autor práce: Eliška Potužníková

Studijní obor: Archivnictví navazující

Ročník: Druhý

2020

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému materiálu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 20. července 2020

podpis studenta

Poděkování

Můj srdečný dík patří především doc. PhDr. Marii Ryantové, CSc., a to nejen za cenné rady a podnětné připomínky v průběhu tvorby této práce, ale také za trpělivost a péči, kterou nám prokazovala po celou dobu studia. Ráda bych poděkovala i své rodině za jejich neutuchající podporu a děkuji všem, se kterými jsem měla tu možnost spolupracovat.

Anotace

Kvalifikační práce s názvem *Schwarzenberský archivář František Tyl ve vzájemné korespondenci s historikem Josefem Kalouskem – komentovaná edice dochované korespondence* se opírá o studium dokumentů osobní povahy a má za cíl svému čtenáři přinést obraz života i činností schwarzenberského archiváře a knihovníka Františka Tyla (1830–1899) ve vzájemné interakci s významným českým historikem Josefem Kalouskem (1838–1915).

František Josef Tyl působil dlouhá léta jako archivář ve schwarzenberském zámeckém archivu v Orlíku nad Vltavou, kde se také pravděpodobně s Josefem Kalouskem (při jeho častém bádání v jihočeských archivech) poprvé setkal.

Diplomová práce začíná uvedením tématu s výčtem využitých archivních fondů a literatury. Samotný text je členěn do tří hlavních částí, a to na seznámení s oběma aktéry (včetně informací o jejich profesním působení či autorské tvorbě), na analýzu a tematický rozbor editovaných písemností a na komentovanou edici vzájemné korespondence z let 1885–1898.

Text komentované edice je uveden nutnou ediční poznámkou a obsahuje veškerou dochovanou korespondenci mezi Františkem Tylem a Josefem Kalouskem, která se nachází v osobním fondu J. Kalouska v Archivu Národního muzea a ve fondu Zemědělsko-lesnického archivu Orlíku nad Vltavou umístěného ve Statním oblastním archivu v Třeboni. Edičně zpřístupněné dokumenty v počtu devadesáti jedna kusů jsou chronologicky řazeny. Ke každému dokumentu náleží stručný regest s datem a místem vzniku písemnosti i jejím krátkým popisem, samozřejmou součástí edice je také jmenný rejstřík.

Poslední část předkládané práce obsahuje vyčerpávající soupis pramenů, literatury, internetových zdrojů a mimo jiné také obrazové přílohy.

Annotation

The qualification thesis entitled *Schwarzenberg Archivist František Tyl in mutual correspondence with the historian Josef Kalousek - an annotated edition of the preserved correspondence* is based on the study of personal documents and aims to bring its reader a picture of the life and activities of Schwarzenberg archivist and librarian František Tyl (1830–1899) mutual interaction with the important Czech historian Josef Kalousek (1838–1915).

František Josef Tyl worked for many years as an archivist at the Schwarzenberg Castle Archive in Orlík nad Vltavou, where he probably also met Josef Kalousek (during his frequent research in the South Bohemian archives) for the first time.

The diploma thesis begins with a topic with a list of used archives and literature. The text itself is divided into three main parts, namely acquaintance with both actors (including information about their professional work or author's work), analysis and thematic analysis of edited documents and an annotated edition of mutual correspondence from 1885–1898.

The text of the annotated edition is a necessary editorial note and contains all preserved correspondence between František Tyl and Josef Kalousek, which is in the personal collection of J. Kalousek in the National Museum Archive and in the collection of the Orlík nad Vltavou Agricultural and Forestry Archive located in the State Regional Archive in Třeboň. Ninety-one documents made available for publication are arranged chronologically. Each document has a brief abstract with the date and place of origin of the document and its short description, a natural part of the edition is also a register of names.

The last part of the presented work contains an exhaustive list of sources, literature, Internet resources and, among other things, pictorial appendices.

Obsah

Úvod.....	7
Osobnost Josefa Kalouska.....	10
Mládí a studium.....	10
Kariéra a profesní úspěchy.....	13
Josef Kalousek a Archiv český	15
Práce Josefa Kalouska.....	17
Osobnost Františka Tyla	20
Tyl jako archivář	21
Příspěvek do Archivu českého	22
Historické práce	23
K orlickému zámeckému archivu.....	25
Rozbor editované korespondence.....	27
Tematický rozbor	30
Kompletní edice korespondence	37
Ediční poznámka	37
Komentovaná edice	42
Jmenný rejstřík (odkazující na příslušná čísla dopisů)	191
Závěr	196
Seznam použitých zkratk	199
Seznam pramenů a literatury	200
Seznam obrazových příloh.....	215
Obrazové přílohy	216

Úvod

Tématem předkládané diplomové práce je vzájemná korespondence schwarzenberského archiváře a knihovníka Františka Tyla (1830–1899) s historikem Josefem Kalouskem (1838–1915) z let 1886–1898, která je uložena v osobním fondu Josefa Kalouska v Archivu Národního muzea¹ a ve fondu Zemědělsko-lesnického archivu Orlíku nad Vltavou ve Státním oblastním archivu v Třeboni,² kde se dle informací v *Soupisu osobních písemných pozůstalostí a rodinných archivů v České republice* nachází veškerá Tylova korespondence. Námět ke zpracování kompletní edice korespondence mezi těmito osobnostmi vyšel již z mé bakalářské práce *Schwarzenberský archivář a knihovník František Tyl (1830–1899)*,³ jež se celá věnuje právě jednomu z „aktérů.“

Pramennou základnu této práce tvoří vzájemná (dochovaná) korespondence Františka Tyla a Josefa Kalouska v počtu 91 kusů. Osobní korespondence je jedním z typů tzv. ego-dokumentů prvořadého významu, v níž se odráží určitý, více či méně stylizovaný obraz pisatele i adresáta. Přináší svědectví o samotném autorovi nebo příjemci i o jejich blízkém okolí, a to vše v kontextu doby, v níž žili, a společnosti, ve které se pohybovali. Je důležitým typem pramene pro výzkum v oblasti sociálních nebo kulturních dějin a vzhledem k postavení korespondence v životě daného jedince i celé společnosti ji lze využít ke studiu dějin mentalit. Právě v době 19. století dochází k rozšíření fenoménu korespondence z prostředí aristokracie a zámožného měšťanstva do dalších vrstev společnosti, přestává tak být sociálně omezen a stává se velmi důležitým prostředkem komunikace 19. a první poloviny 20. století.⁴ V poslední době se zpřístupňování osobní korespondence těší zvýšenému badatelskému i čtenářskému zájmu, a tak jsem možnost vytvořit vlastní edici korespondence, spojenou s předchozím bádáním o Františku Tylovi, nemohla nechat bez povšimnutí.

¹ Archiv Národního muzea (dále jen ANM), Osobní fond Josef Kalousek (dále jen OF JK), inv. č. 613, kart. 14; Tamtéž, inv. č. 1671, kart. 42.

² Státní oblastní archiv Třeboň (dále jen SOA Třeboň), Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou (dále jen ZLA Orlík nad Vltavou), inv. č. 148, sign. IIc–5, kart. 17.

³ Eliška POTUŽNÍKOVÁ, *Schwarzenberský archivář a knihovník František Tyl (1830–1899)*, České Budějovice 2018, Bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, Ústav archivnictví a pomocných věd historických.

⁴ Více viz Milena LENDEROVÁ, *Chvála deníků a dopisů*, in: Milena LENDEROVÁ – Jiří KUBEŠ (edd.), *Osobní deník a korespondence – snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto)literární vyjádření*, Pardubice 2004, s. 21–31.

*Korespondence Josefa Kalouska s českými historiky*⁵ (její první díl) i *Deníky Josefa Kalouska*⁶ byly již široké veřejnosti zpřístupněny a poskytly mi při práci celou řadu cenných poznatků a doplňujících informací jak k samotné osobě J. Kalouska, tak k jeho vztahu s kolegy z řad historiků i s ním spolupracujícími archiváři. Ke komplexnější charakteristice osobnosti J. Kalouska byla využita dostupná literatura jako *Život a dílo Josefa Kalouska*⁷ od kulturního historika Otakara Joska nebo dílo *Josef Kalousek. Historik národní společnosti druhé poloviny 19. století*⁸ od Bohumila Jirouška, v případě jeho profesního působení, angažovanosti v politice či úspěchů na poli historické vědy mi byla cennou studnicí informací publikace *Historik Josef Kalousek: historiografie, politika, kultura a společnost druhé poloviny 19. století*⁹ s řadou dílčích studií k jednotlivým etapám Kalouskova života.

Má již výše zmíněná bakalářská práce *Schwarzenberský archivář a knihovník František Tyl (1830–1899) a Průvodce po archivních fondech 2*¹⁰ i fond Zemědělsko-lesnického archivu ze Státního oblastního archivu v Třeboni¹¹ posloužily k představení Františka Tyla, stejně tak, jako k připomínce o orlickém zámeckém archivu.

Při tvorbě samotné edice byly výchozí publikací *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti*.¹² Informace doplňující a komentující nejrůznější témata vzájemné korespondence se podařilo vytěžit např. z dobových periodik (z *Časopisu Musea království Českého*, z *Českého časopisu historického*, z *Památek archeologických a místopisných* a jiné). Osoby vyskytující se v textu dopisů se podařilo identifikovat díky *Biografickému slovníku archivářů českých*

⁵ V současné době je dokončován i druhý díl Kalouskovy korespondence. První díl viz Marie RYANTOVÁ (ed.), *Korespondence Josefa Kalouska s českými historiky I*, Praha 2019.

⁶ Luboš VELEK – Pavel FABINI (edd.), *Deníky Josefa Kalouska I*, Praha 2020; Martin KLEČACKÝ – Pavel FABINI – Luboš VELEK (edd.), *Deníky Josefa Kalouska II*, Praha 2016.

⁷ Otakar JOSEK, *Život a dílo Josefa Kalouska*, Praha 1922.

⁸ Bohumil JIROUŠEK, *Josef Kalousek. Historik národní společnosti druhé poloviny 19. století*, Praha 2018.

⁹ Pavel FABINI (ed.), *Historik Josef Kalousek: historiografie, politika, kultura a společnost druhé poloviny 19. století*, České Budějovice 2016.

¹⁰ Václav HADAČ – Josef HANESCH – Vladimír HAŠEK, *Státní archiv v Třeboni. Průvodce po archivních fondech 2*, Praha 1958.

¹¹ SOA Třeboň, ZLA Orlík nad Vltavou, kart. 2, 4, 6, 12, 13, 17.

¹² Ivan ŠTOVÍČEK a kol., *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16. – 20. století pro potřeby historiografie*, Praha 2002.

zemí,¹³ *Přehledným dějinám českého a slovenského dějepisectví*¹⁴ či na základě dosud nepřekonaného *Ottova slovníku naučného*.¹⁵ Data byla převáděna a stanovena na základě tabulek *Historické chronologie*,¹⁶ k určení zeměpisných názvů posloužila např. publikace *Místní jména v Čechách*.¹⁷ Obsáhlý (třináctistránkový) výčet veškeré literatury potřebné k pochopení i doplnění kontextu, k vysvětlení pojmů, termínů nebo k bližšímu určení v korespondenci zmiňované problematiky je uveden v samostatné kapitole předkládané práce.

Textu komentované edice předchází analýza dochované korespondence a tematický rozbor editovaných písemností z let 1885–1898. Samotná edice je uvedena ediční poznámkou a obsahuje veškerou dochovanou korespondenci mezi Františkem Tylem s Josefem Kalouskem. Edičně zpřístupněné dokumenty v počtu devadesáti jedna kusů jsou řazeny chronologicky a ke každému náleží stručný regist s datem a místem vzniku písemnosti i jejím krátkým popisem, samozřejmou součástí edice je také jmenný rejstřík pro snadné vyhledání pisateli zmiňovaných osob.

Celá předkládaná práce je završena závěrečným shrnutím a doplňují ji obrazové přílohy.

¹³ Jaroslava HOFFMANNOVÁ – Jana PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník archivářů českých zemí*, Praha 2000.

¹⁴ František KUTNAR – Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*, Praha 1997.

¹⁵ *Ottův slovník naučný* III–XXVI.

¹⁶ Marie BLÁHOVÁ, *Historická chronologie*, Praha 2001.

¹⁷ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách – Jejich vznik, původní význam a změny. Díl I.–V.*, Praha 1947–1960.

Osobnost Josefa Kalouska

Josef Kalousek (2. dubna 1838 – 22. listopadu 1915) byl nejen ve své době významnou osobností české historiografie, politiky, kulturního života, ale vůbec zásadním představitelem české společnosti druhé poloviny 19. století. Tato doba bývá právem označována jako jedno z nejdynamičtějších období – formování národních kolektivů, proměny v náboženském citění, sociální a hospodářské změny, to vše vedlo k novým společenským konfliktům, k proměně společnosti. Ve světle všech těchto společenských vlivů a událostí je třeba chápat i osobnost Josefa Kalouska jako vědce se snahou o nalezení objektivní pravdy a romantického vlastence.¹⁸

Mládí a studium

Narodil se 2. dubna 1838 ve Vamberku v severovýchodních Čechách do katolické rodiny Václava Kalouska a Rosálie, rozené Korejzlové. Jeho rodiče žili v poměrně chudých poměrech, vlastnili chalupu, ve které se narodil, a kousek přilehlého pole za ní. Otec Václav se živil jako podomní obchodník, na svých cestách nabízel především vyhlášené vamberecké krajky.¹⁹ Josef byl pátým dítětem, jméno dostal po svém starším zemřelém bratrovi. Největší vliv na něj v mládí měl jeho další bratr František (1831–1899),²⁰ který jej svým nadáním pro studium a hudbu tímto směrem ovlivnil.²¹

V letech 1843–1849 Josef navštěvoval dvoutřídní školu ve Vamberku a poté se vyučil tkalcem u Ignáce Janečka, což dokládá výuční list z roku 1851.²² Zároveň však navštěvoval nedělní školu, kde absolvoval hodiny náboženství a literárního umění.²³ Již v této době měl třináctiletý Josef vyšší než pouze tkalcovské ambice, a tak se dokonce přihlásil za člena Matice české, pro odběr jejích knih. V roce 1853 rodiče konečně souhlasili s jeho zápisem na hlavní školu v Rychnově nad Kněžnou, kterou Josef úspěšně dokončil v témže roce po složení zkoušek v německém jazyce.²⁴ Díky přímluvě svého již

¹⁸ P. FABINI (ed.), *Historik*, s. 7.

¹⁹ B. JIROUŠEK, *Josef Kalousek*, s. 29.

²⁰ Bližší informace o Františkovi zmiňuje sám Kalousek viz ANM, Josef Kalousek, kart. 1, Vzpomínky, jež ze svých mladých let napsal Dr. Jos. Kalousek ku potřebě svého přítele prof. Otakara Joska.

²¹ B. JIROUŠEK, *Josef Kalousek*, s. 30.

²² ANM, Josef Kalousek, kart. 1, List výuční (List vyučenj), 18. 7. 1851.

²³ Tamtéž, Vysvědčení z opakujících hodin, 18. 7. 1851.

²⁴ B. JIROUŠEK, *Josef Kalousek*, s. 31.

výše zmíněného bratra Františka, který rodičům přislíbil dohled nad Josefem a jeho zabezpečení při studiích v Praze, nastoupil Josef na českou reálku v Panské ulici,²⁵ kde studoval až do roku 1859.²⁶ Výuka předmětů zde probíhala převážně v německém jazyce, byť většinu studentů tvořili Češi. Tato skutečnost bude pro Kalouska velmi podstatná při dalším studiu, zejména při vstupu na pražskou univerzitu. Již zde se setkal s významnými osobnostmi doby jako se svými kantory (Antonín Gindely,²⁷ Josef Erben,²⁸ Vojtěch Šafařík²⁹ a další), které později potkával ve významnějších institucích.³⁰

Vzhledem k tomu, že byl pobyt v Praze dosti finančně náročný, rodiče přispívat nemohli a starší bratr František Josefa také nemohl plně sponzorovat, začal si přivydělávat sám, ať už se jednalo o doučování slabších spolužáků nebo později i o drobné příspěvky do novin. Po dokončení reálky nastoupil na studium stavovského polytechnického institutu, ale čím dál více si uvědomoval, že touží po studiu na univerzitě.³¹ Bylo tedy nutné složit maturitní zkoušku, o povolení zažádal na akademickém gymnáziu, kde mu vyhověli, a v září 1862 skládal zkoušky z následujících předmětů: dějepis, zeměpis, náboženství, čeština, latinský jazyk, němčina, přírodopis, silozpyt, filosofická propedeutika.³²

Od října roku 1862 tedy Kalousek nastoupil jako student Filozofické fakulty Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze. Během let svého studia zde navštěvoval široké spektrum disciplín, studoval v češtině i němčině a věnoval se dalším jazykům. Za zmínku

²⁵ O. JOSEK, *Život*, s. 17–18.

²⁶ ANM, Josef Kalousek, karton 1, Vysvědčení c. k. české vyšší reálné školy v Praze z let 1854–1859.

²⁷ Antonín Gindely (1829–1892) byl významný český historik a archivář více viz F. KUTNAR – J. MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 294–298.

²⁸ Josef Erben (1830–1910) byl pražský statistik a profesor viz více Jitka ZICHOVÁ, *Josef Erben – východočeský rodák a pražský statistik*, Orlické hory a Podorlicko. Sborník vlastivědných prací: přírodou, dějinami, současností 15, Rychnov nad Kněžnou 2008, s. 99–106.

²⁹ Vojtěch Šafařík (1829–1902) byl český chemik a astronom více viz Martin FRANC, *Vojtěch Šafařík (26. 10. 1829–3. 7. 1902)*, Akademický bulletin Akademie věd České republiky 13, 2002, č. 10, s. 20–21.

³⁰ B. JIROUŠEK, *Josef Kalousek*, s. 32.

³¹ Tamtéž, s. 33.

³² ANM, Josef Kalousek, karton 1, Maturitní vysvědčení, 21. 9. 1862.

jistě stojí přednášky Höflerových³³ „Starých dějin,“ Tomkova³⁴ „Dějepisů mocnářství Rakouského,“ Vocelovy³⁵ „Historie literatury české,“ Gindelyho „Dějiny třicetileté války“ a další. Z disciplín, které Kalousek v době svého sedmiměsíčního studia navštěvoval, jsou patrné jeho mnohostranné zájmy, zabýval se studiem jazyků, moderní filosofií i fyzikou. Tato všestrannost nebyla obvyklou.³⁶

Od května 1866 do března 1867 skládal J. Kalousek postupně rigorózní zkoušky potřebné k úspěšnému dokončení studia. Celodenní písemné klausurní zkoušky absolvoval od 16. do 18. ledna 1868, v následujících dnech pak také vykonal ústní státní zkoušky z dějepisu, němčiny, češtiny, řečtina a latiny, 22. ledna přednesl zkušební přednášku v roli učitele a den poté složil i poslední rigorózní zkoušku z dějepisu.³⁷ O svých poznatcích, pocitech, průběhu zkoušek a vůbec celé přípravě se zmiňuje ve svých denících z příslušných let.³⁸ Slavnostní doktorská promoce se uskutečnila 8. února 1868,³⁹ zúčastnil se jí i sám František Palacký⁴⁰ (Josef Kalousek udržoval blízké přátelské vztahy s rodinou Riegrových). V promočním kolegiu zasedl i mimo jiné V. V. Tomek, kterého budou s Kalouskem nadále pojít nejen kolegiální, ale i přátelské vazby.⁴¹

³³ Karl Adolf Konstantin von Höfler (1811–1897) byl historik a přední osobnost německé historiografie v Čechách druhé poloviny 19. století více viz F. KUTNAR – J. MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 351–353.

³⁴ Václav Vladivoj Tomek (1818–1905), český historik, archivář, pedagog. F. KUTNAR – J. MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 287–294; Miloš ŘEZNÍK, *K historiografické práci Václava Vladivoje Tomka*, *Historický obzor. Časopis pro výuku dějepisu a popularizaci historie* 5, 1994, č. 6, s. 137–140; Týž (ed.), *W. W. Tomek, historie a politika (1818–1905): sborník příspěvků královéhradecké konference k 100. výročí úmrtí W.W. Tomka*, Pardubice 2006, 239 s.

³⁵ Jan Erazim Vocel (1802–1871) byl významný český básník, dramatik, kulturní historik, profesor a archeolog více viz F. KUTNAR – J. MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 234–236.

³⁶ B. JIROUŠEK, *Josef Kalousek*, s. 34–36.

³⁷ Tamtéž, s. 44–45.

³⁸ Kalouskovy deníkové záznamy z let 1866–1868 viz M. KLEČÁČKÝ – P. FABINI – L. VELEK (edd.), *Deníky*, s. 12–126.

³⁹ ANM, Josef Kalousek, Velké formáty mimo kartony, Diplom doktora filosofie, Praha 8. 2. 1868.

⁴⁰ K životu F. Palackého viz Jiří KOŘALKA, *František Palacký (1798–1876). Životopis*, Praha 1998; Jiří ŠTAIF, *František Palacký: Život, dílo, mýtus*, Praha 2009.

⁴¹ B. JIROUŠEK, *Josef Kalousek*, s. 45–46.

Kariéra a profesní úspěchy

Kalouskovým životní cílem byla bezesporu vědecká činnost na poli historie. Vzhledem k událostem doby⁴² a vlivem finančních obtíží však zpočátku věnoval svůj čas spíše žurnalistice a politice.⁴³

Za Kalouskovým zahájením kariéry novináře byla spolupráce s *Pražskými novinami*, kterou zřejmě zahájil 1. října 1860. *Pražské noviny* jakožto vládní list podporovaly vídeňskou politiku, a to bylo později možným terčem kritiky na jeho osobu, byť jiné české noviny se zaměřením na politiku v té době v Praze ani neexistovaly.⁴⁴ Kalousek zde působil až do jejich zániku v roce 1864, kdy nastoupil do redakce konzervativně-liberálního listu *Národ*⁴⁵ (za nímž stáli F. L. Rieger⁴⁶ a František Palacký), v němž mělo hlavní slovo politické vedení českého národa.⁴⁷ Konec vydávání listu přišel 15. května 1866 a s tím i Kalouskovo působení v něm. Déle se uplatnil ve staročeském listu *Pokrok*, v němž skončil v roce 1873.⁴⁸

Do nejvyšších pater české politiky pronikl mladý Josef Kalousek již v druhé polovině 60. let 19. století, právě na základě kontaktů s rodinou F. L. Riegra a Františka Palackého. Avšak parlamentní činnost a aktivity s ní spojené představovaly v životě Josefa Kalouska spíše události epizodického rázu.⁴⁹ A to, když byl právě v období své politické činnosti (v roce 1880 se stal poslancem zemského sněmu za Národní stranu v doplňovacích volbách)⁵⁰ konečně jmenován mimořádným profesorem českých dějin pražské univerzity (s platností od 1. května 1886). To bylo pro Kalouska naprosto zásadním mezníkem jak

⁴² Více k politické situaci viz Luboš VELEK, *Politické strany a politická kultura*, in: Ivo CERMAN (ed.), *Habsburkové. Vznikání občanské společnosti 1740–1918*, Praha 2016, s. 437–469.

⁴³ P. FABINI (ed.), *Historik*, s. 7–8.

⁴⁴ B. JIROUŠEK, *Josef Kalousek*, s. 49.

⁴⁵ Více k vývoji tisku u nás viz Petr BEDNÁŘÍK – Jan JIRÁK – Barbara KÖPPLOVÁ, *Dějiny českých médií*, Praha 2011; *K Národu* Tamtéž, s. 116.

⁴⁶ K politické činnosti F. L. Riegra viz Robert SAK, *Rieger: Konzervativec nebo liberál*, Praha 2003, 327 s.

⁴⁷ Luboš VELEK, *Staročeský deník Národ (1863–1866) a jeho redaktor Josef Kalousek*, in: P. FABINI (ed.), *Historik*, s. 39. K programu *Národa* viz Milan VOJÁČEK, *František Ladislav Rieger a velkostatek Maleč. Ekonomické zázemí politické činnosti vůdce národa*, Praha 2013, s. 172.

⁴⁸ Pavel FABINI, *Svět politiky a poslanecký mandát Josefa Kalouska*, in: P. FABINI (ed.), *Historik*, s. 86.

⁴⁹ K etapě Kalouskova působení v politice např. O. JOSEK, *Život*, s. 191–193.

⁵⁰ P. FABINI, *Svět*, s. 85–102.

v životě, tak v karierním postupu. Šlo tedy o naplnění jeho osobních tužeb⁵¹ i přilepšení si po finanční stránce.⁵²

Začal se naplno věnovat práci na dějinách selského hnutí, z čehož se stala jeho priorita, byť svůj plán nikdy nesplnil.⁵³ Studoval urbáře, listiny a privilegia v jihočeských archivech, především orlického a zvíkovského panství.⁵⁴ Kvůli pracím v jihočeských archivech (Orlík, Jindřichův Hradec, Třeboň) žádal Kalousek i o uvolnění z přednášek letního semestru roku 1888. Po studijních cestách, kdy pracoval i dvanáct hodin denně, ho často stíhal pocit únavy a vyčerpání. To se ještě zhoršilo na podzim téhož roku a následně, jak Kalousek sám zmiňuje v deníkovém zápisu z 12. února 1890, promrhal osm měsíců na zotavení.⁵⁵ Zdravotní potíže ho pronásledovaly i nadále, byť dodržoval zdravou a pravidelnou životosprávu, měl nastavený denní režim a zkoušel léčení v různých lázních. Až do konce svého učitelského působení (ke konci září 1908) si čas od času musel brát zdravotní dovolenou, trpěl revmatismem a vlivem přepracování špatně spal, což nepochybně hrálo roli i v tom, jak byl v devadesátých letech vnímán jako přednášející.⁵⁶ Přesto o jeho oblibě jako učitele svědčí fakt, že přitáhl pozornost i dalšího okruhu studentů mimo historiky, a to právníků i filosofů. Témata jeho přednášek byla např. „Dějiny české,“ „Dějiny české za prvních králů rodu rakouského,“ „O pramenech dějin českých,“ „Dějiny zřízení zemského v Čechách a Moravě,“ „Dějiny hnutí husitského“ atd.⁵⁷

⁵¹ Kalouskův zápis v deníku z 9. ledna 1886 viz M. KLEČACKÝ – P. FABINI – L. VELEK (edd.), *Deníky*, s. 215–216.

⁵² B. JIROUŠEK, *Josef Kalousek*, s. 159.

⁵³ Marie RYANTOVÁ, *Josef Kalousek a počátky českého agrárního dějepisectví*, in: Podíl Františka Kutnara a agrárního dějepisectví na formování obrazu české minulosti. Sborník referátů z vědecké konference konané ve dnech 24.–25. dubna 1998 v lázních Sedmihorkách, Semily 1998, s. 16–42.

⁵⁴ O průběhu své práce na Orlíku se zmiňuje v deníkovém zápisu z 27. 4. 1886 viz M. KLEČACKÝ – P. FABINI – L. VELEK (edd.), *Deníky* s. 218–219. Totéž uvádí ve svém dopisu Josefu Emlerovi z 13. dubna 1886 viz M. RYANTOVÁ (ed.), *Korespondence*, s. 82–83.

⁵⁵ M. KLEČACKÝ – P. FABINI – L. VELEK (edd.), *Deníky*, s. 241–242.

⁵⁶ K tomu své postřehy z dob studia Josef ŠUSTA, *Mladá léta učňovská vandrovní. Praha – Vídeň – Řím. Vzpomínky II*, Praha 1963.

⁵⁷ B. JIROUŠEK, *Josef Kalousek*, s. 160–165.

Josef Kalousek a Archiv český

Josef Kalousek byl redaktorem ediční řady *Archivu českého* ustanoven v prosinci 1886. Svými současníky byl chápán nejen jako zkušený vydavatel historických pramenů, ale také jako pokračovatel odkazu Františka Palackého.⁵⁸ Byť díly pod Kalouskovým vedením přesáhly Palackého koncepci jak časového záběru (překročením roku 1526),⁵⁹ byly do edic postupně řazeny i cizojazyčné písemnosti v čím dál tím větší míře.⁶⁰

Archiv český čili staré písemné památky české i moravské vznikly na popud Františka Palackého, který vyjádřil záměr vydávat jazykově české písemnosti 15.–16. století s ohledem na časový záběr svých *Českých dějin* (zejména do roku 1526). Cílem edice byl nejen doklad o svébytnosti českého národa, ale také obraz vývoje českého jazyka. V edici měly být zahrnuty písemnosti v následujících oddílech: 1. listy (jmenovitě listy královské, listy šlechtických rodů a listy měst); 2. zápisy zemské obecné a sněmovní, listiny úřední a královské; 3. listiny soukromé; 4. výpisky právní a historické; 5. výtahy a přehledy čerpané z listin. Financování svého počínu Palacký zajistil u zemského výboru, kde mu byla schválena dotace z rozpočtu zemského sněmu.⁶¹

Vydávání *Archivu českého* Palacký zajišťoval sám, první díl vyšel již v roce 1840, do roku 1846 vyšly další tři díly. Pak následovala delší pauza (vzhledem k revolučnímu roku 1848) a vydávání bylo s obtížemi obnoveno v roce 1862, poslední šestý díl Palackého vyšel až za celých deset let.⁶² Po Palackého smrti se vydávání zastavilo, až v roce 1884 upozornil Josef Emler, jednatel Historického spolku,⁶³ na potřebu pokračovat ve vydávání této edice. V důsledku toho byla na začátku roku 1886 schválena zemská dotace, úkolem vydání *Archivu českého* se zhostila Královská česká společnost nauk, která měla rozhodovat o výběru edičně zpřístupněných pramenů. Hned v létě roku 1886 byla

⁵⁸ Marie RYANTOVÁ, *Josef Kalousek jako redaktor Archivu českého*, in: P. FABINI (ed.), *Historik*, s. 150–151.

⁵⁹ Viz dopis č. 9 (Fr. Tylovi z 11. 3. 1887) v kapitole „Komentovaná edice.“

⁶⁰ M. RYANTOVÁ, *Josef Kalousek jako redaktor*, s. 157.

⁶¹ Helena KRMÍČKOVÁ, *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské*, in: Tatáž, *Edice středověkého diplomatického materiálu*, Brno 2014, s. 55–65.

⁶² František PALACKÝ, *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. Z archivů domácích i cizích sebral František Palacký I–VI*, Praha 1840, 1842, 1844, 1846, 1862, 1872.

⁶³ Historický spolek vznikl v roce 1866, byl založen jako první odborné sdružení dějepisců v Praze. Jeho hlavním úkolem se stalo sbírání a vydávání historických pramenů k českým dějinám. Archiv Akademie věd České republiky, Historický spolek, fond č. 12.

ustanovena zvláštní komise v čele s Václavem Vladivojem Tomkem, jež zvolila za redaktora obnovené edice právě Josefa Kalouska. Ediční práce byla hned od počátku rozdělena, oproti dílům Palackého, mezi více zkušených editorů, jejichž práci řídil redaktor. Na jednom svazku spolu tak spolupracovali nejen historici a archiváři, ale v některých případech i filologové a představitelé jiných historických oborů. Na počátku prosince téhož roku začal J. Kalousek obepisovat potenciální přispěvovatele do *Archivu českého*. Požádal je o účast a zároveň k dopisu připojil výtisk pravidel pro vydávání. Nejvíce v tomto ohledu spoléhal na jihočeské archiváře, a to na jindřichohradeckého archiváře Františka Tischera (1831–1910), na adjunkta centrálního schwarzenberského archivu ve Vídni Františka Mareše (1850–1939), na adjunkta třeboňského archivu Felixe Zuba (1848–1902) či na třeboňského archiváře Theodora Wagnera (1818–1892).⁶⁴ Kalousek také kontaktoval orlického archiváře Františka Tyla (1830–1899), který mu vyjádřil svou podporu a ochotu na projektu spolupracovat.⁶⁵

Po zajištění potřebných základních záležitostí začaly samotné ediční práce na jednotlivých sešitech prvního dílu *Archivu českého* pod vedením Josefa Kalouska. První a druhý sešit byl vytištěn již na počátku roku 1887 a do konce roku se podařilo vydat i poslední sešit onoho sedmého dílu.⁶⁶ Další díly již nevycházely ve formě jednotlivých sešitů, nýbrž jako celek. Vydávány byly s téměř roční pravidelností, výjimku tvořily roky 1891, 1898, 1907 a 1911.⁶⁷

J. Kalousek mezi lety 1887–1913 (v roce 1912 byl redaktorem Gustav Friedrich,⁶⁸ který post po Kalouskovi v roce 1913 plně přebíral) zredigoval celkem 22 dílů *Archivu českého* a do „svého“ počínu byl schopen zapojit mnoho odborníků (z řad autorů i spolupracujících archivářů).⁶⁹ Za poměrně krátkou dobu tak dokázal zpřístupnit až

⁶⁴ M. RYANTOVÁ, *Josef Kalousek jako redaktor*, s. 149.

⁶⁵ ANM, Josef Kalousek, inv. č. 1671, kart. 42. Viz kapitola „Komentovaná edice“ dopisy č. 5 (Kalousek Tylovi, 3. 12. 1886) a č. 6 (Tylova odpověď na Kalouskův dopis, 26. 12. 1886).

⁶⁶ Josef KALOUSEK (red.), *Archiv český čili písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích VII*, Praha 1887.

⁶⁷ M. RYANTOVÁ, *Josef Kalousek jako redaktor*, s. 156.

⁶⁸ Gustav Friedrich (1871–1943), organizátor Státní archivní školy a její ředitel, redaktor Časopisu archivní školy, člen České akademie věd a umění od roku 1904 a člen Královské české společnosti nauk do roku 1905. J. HOFFMANNOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 185.

⁶⁹ Korespondence J. Kalouska se zaměřením na vydávání AČ viz M. RYANTOVÁ (ed.), *Korespondence*.

neuvěřitelné množství archivního materiálu z tehdy nejvýznamnějších archivů.⁷⁰ Zpřístupněna byla korespondence příslušníků významných šlechtických rodů, listy pro některá města, korespondence nejvyšších hejtmanů Českého království, listiny šlechtických rodů, klášterní listináře, královská registra, registra komorního soudu, zápisy ze sněmů Markrabství moravského atd.⁷¹

Práce Josefa Kalouska

Editorství *Archivu českého* bylo pro J. Kalouska službou české vědě, která však většinou omezovala jeho vlastní aktivity a tvůrčí činnost. Tomu nepřidávaly ani organizační záležitosti historické vědy spojené s činností mimořádného a řádného profesora nebo dlouhodobé tajemství I. třídy Královské české společnosti nauk. V závěru života byl zaměstnán několikaletým předsednictvím I. třídy České akademie věd a umění, k čemuž neodmyslitelně patřily i další redakční a organizační aktivity.⁷²

I přes ohromné pracovní vytížení stačil za svůj život publikovat nezanedbatelné množství dodnes v oboru zásadních prací. V podstatě od počátku vlastní vědecké kariéry věnoval pozornost výzkumu dějin selského stavu. V rámci *Archivu českého* (svazky XXII, XXIII, XXIV, XXV, XXIX) editoval *Řády selské a instrukce hospodářské*, přičemž stejně nevyčerpal veškerý nashromážděný materiál. Plánoval tedy připravit další dodatek, na který bohužel kvůli jeho postupující chorobě a vysokému věku nedošlo.⁷³ V rámci příspěvků k agrárním dějinám nelze opomenout ani jeho *Listiny a zápisy bělské o věcech městských a sedlských*⁷⁴ nebo *Dvoje rýmované skládání o věcech sedlských z let 1538 a 1763*.⁷⁵ K problematice venkova vydal před koncem 19. století například několik textů s tématem venkovských písmáků.⁷⁶ Mezi další Kalouskem editované prameny v *Archivu českém* patří *Deník českého poselstva ku králi francouzskému roku 1464* (VII.

⁷⁰ M. RYANTOVÁ, *Josef Kalousek jako redaktor*, s. 166–167.

⁷¹ H. KRMÍČKOVÁ, *Archiv český*, s. 57.

⁷² B. JIROUŠEK, *Josef Kalousek*, s. 204.

⁷³ M. RYANTOVÁ, *Josef Kalousek a počátky*, s. 16–42.

⁷⁴ Josef KALOUSEK, *Listiny a zápisy bělské o věcech městských a sedlských z let 1345–1708*, Praha 1889.

⁷⁵ Tentýž, *Dvoje rýmované skládání o věcech sedlských z let 1538 a 1763*, Časopis Musea království Českého 65, 1891, s. 461–468.

⁷⁶ Tentýž, *Josef Procházka, příklad českého písmáka*, Český lid 4, 1895, s. 214–221; Týž, *Písmák Josef Procházka (Dodavek ke zprávě tištěné v Českém lidu IV)*, Český lid 5, 1896, s. 20–27 a další.

díl), *Listiny klášterů Sedleckého a Skalického z let 1357–1541* (XIV. díl) či *Listiny Zvíkovské a Orlické z let 1357–1549* (XV. díl).

Cenná je také publikace *České státní právo*⁷⁷ a studie *O staročeském právě dědickém a královském právě odúmrtém na statcích svobodných v Čechách a v Moravě*.⁷⁸ J. Kalousek věřil, že i život venkovanů těsně souvisel s postupnými proměnami českého státu, takže i v dějinách venkovského obyvatelstva považoval za hlavní mezníky roky 1420 a 1620.⁷⁹ K tématu husitství sepsal *O historii kalicha v dobách předhusitských*,⁸⁰ *Dvoje dějiny Husitské*,⁸¹ *Ruské bádání o příčinách a účelech husitského hnutí*,⁸² k době po roce 1620 například příspěvek *Dějepisec doby pobělohorské*.⁸³

Svémi příspěvky⁸⁴ se zapojil i do sporu o *Rukopisy*.⁸⁵ Měl velké pochybnosti o staročeské záduze a doslova ho rozčilovaly argumenty T. G. Masaryka, který pravost *Rukopisů* na základě teorie staročeské záduhy, jež vznikla právě pod vlivem *Rukopisů*, vyvracel.⁸⁶ Badatelský zájem projevil i o jiné slovanské národy, kterým se věnoval ve svých studiích *O zřízení a původu obce velikoruské*⁸⁷ nebo *O počátcích říše ruské*.⁸⁸

⁷⁷ Josef KALOUSEK, *České státní právo*, 2. vyd., Praha 1892.

⁷⁸ Tentýž, *O staročeském právě dědickém a královském právě odúmrtém na statcích svobodných v Čechách a v Moravě*, Rozpravy České akademie věd císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění 3, 1894.

⁷⁹ B. JIROUŠEK, *Josef Kalousek*, s. 211.

⁸⁰ Josef KALOUSEK, *O historii kalicha v dobách předhusitských*, in: Výroční zpráva Obecného reálného gymnázia v Praze na školní rok 1880/81, Praha 1881. Ke Kalouskově studii více viz Zdeněk R. NEŠPOR, *Kalouskova studie o předhusitském kalichu v kontextu dějin a apologie českých pravoslavných*, in: P. FABINI (ed.), *Historik*, s. 169–182.

⁸¹ Josef KALOUSEK, *Dvoje dějiny Husitské*, *Osvěta* 9, 1879, s. 123–132.

⁸² Týž, *Ruské bádání o příčinách a účelech husitského hnutí*, *Časopis musea království Českého* 56, 1882, s. 90–102.

⁸³ Týž, *Dějepisec doby pobělohorské*, *Osvěta* 11, 1881, s. 10–18.

⁸⁴ K příspěvkům J. Kalouska v revue *Osvěta* viz Jitka RAUCHOVÁ, *Josef Kalousek a revue Osvěta*, in: P. FABINI (ed.), *Historik*, s. 183–193.

⁸⁵ Josef KALOUSEK, *Ve sporu o rukopisy*, *Osvěta* 16, 1886, s. 376–384; Týž, *Ve sporu o rukopisy II*, *Osvěta* 16, 1886, s. 537–558; Týž, *O potřebě dalších zkoušek rukopisů Královedvorského a Zelenohorského*, *Osvěta* 16, 1886, s. 286–288.

⁸⁶ B. JIROUŠEK, *Josef Kalousek*, s. 206.

⁸⁷ Josef KALOUSEK, *O zřízení a původu obce velikoruské*, *Časopis Musea království Českého* 54, 1880, s. 503–533.

⁸⁸ Týž, *O počátcích říše ruské*, *Osvěta* 10, 1880, s. 127–133.

Kalouskovy texty se objevovaly v *Časopisu Musea království Českého*, v revue *Osvěta*, v *Českém časopisu historickém*, v *Pokroku* a v dalších dobových periodikách či sbornících. Ve své bibliografii se nevyhnul ani pojednáním o významných českých osobnostech, vydal díla jako *Karel IV*⁸⁹ nebo *Nástin životopisu Františka Palackého*.⁹⁰

⁸⁹ Josef KALOUSEK, *Karel IV. Otec vlasti*, Praha 1878.

⁹⁰ Týž, *Nástin životopisu Františka Palackého. Na oslavu dokonání Dějin národu českého v Čechách a v Moravě*, Praha 1876.

Osobnost Františka Tyla

Celým jménem František Josef Tyl se narodil v Rokycanech dne 11. března 1830 jako patrně jediné dítě svých rodičů, soukenického mistra a rokycanského měšťana Františka Tilla a jeho ženy Anny (rozené Leitnerové). Další informace o Tylově rodině, dětství či době jeho raného studia bohužel nejsou známy.⁹¹

Nejvyšším Tylovým dosaženým vzděláním bylo absolvování kněžského semináře v Praze,⁹² po jehož dokončení v první polovině padesátých let 19. století nastoupil jako kaplan vinořské větve rodu Černínů.⁹³ Ve Vinoři u Prahy (dnes je již součástí hlavního města) zahájil F. Tyl svou církevní dráhu ve službě šlechtických rodů, která v případě Černínů na Vinoři trvala celých patnáct let (působil zde mezi lety 1854–1869). Poté změnil F. Tyl nejen místo svého působení ze středních na jižní Čechy, ale také šlechtický rod, v jehož službách pak setrval až do konce svého života. Ve věku devětatřiceti let (v červnu roku 1869) začal působit u rodu Schwarzenbergů v Orlíku nad Vltavou (v sídle schwarzenberské sekundogenitury), kde nejprve zastával funkci zámeckého kaplana a biskupského notáře. To se změnilo v roce 1872, kdy mu k předchozím činnostem přibyla ještě správa zámecké knihovny a rodinných písemností. Nato byl v listopadu téhož roku jmenován ještě orlickým archivářem a tento post vykonával až do své smrti.⁹⁴

Práci v archivu i vlastní badatelskou činnost bohužel Františku Tylovi komplikovala všudypřítomná plicní choroba, která ho v životě značně omezovala, byť se pravidelně léčil pobyty v lázních. Velmi často trpěl zánětem dýchacích cest a s tím souvisejícím silným kašlem, jenž jeho organismus ještě více oslaboval. Nakonec nespočetněkrát se vracejícímu zánětu průdušek podlehl a dle ohledání těla skonal 27. ledna 1899 (ve svých

⁹¹ E. POTUŽNÍKOVÁ, *Schwarzenberský archivář*, s. 34.

⁹² J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 673; Národní archiv, Policejní ředitelství I, konskripce, kart. č. 18, obraz 547; <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/index.php?action=link&ref=czarch:CZ-100000010:874&karton=18&folium=547> (citován stav ze dne 20. 6. 2020).

⁹³ Rod Černínů z Chudenic vlastnil Vinoř již od druhé poloviny sedmnáctého století. V době působení F. Tyla jako zámeckého kaplana byl hlavou vinořské větve rodu Otakar Černín, tzv. pán na Vinoři (1809–1886). *Ottův slovník naučný* VI, s. 623–627.

⁹⁴ E. POTUŽNÍKOVÁ, *Schwarzenberský archivář*, s. 35; SOA Třeboň, ZLA Orlík nad Vltavou, inv. č. 43, sign. IIa–13, kart. 2.

šedesáti devíti letech) na ochrnutí plic. Jako místo Tylova posledního spočinutí bylo zvoleno Staré Sedlo, které je dnes součástí obce Orlík nad Vltavou.⁹⁵

Tyl jako archivář

V letech 1873–1899 se F. Tyl plně věnoval správě archivů schwarzenberské sekundogenitury, pořádání rodinného archivu a archivů jednotlivých panství (Sedlec, Čimelice, Varvažov, Tochovice atd.).⁹⁶ Právě ve věci problematiky pořádání, vzájemných výpůjček archiválií, studia, rodopisných informací nebo i nákupech schwarzenberských písemností se dochovala korespondence F. Tyla s archiváři schwarzenberské primogenitury. V největším počtu kusů se dochovala korespondence třeboňského archiváře Theodora Wagnera (1818–1892) z let 1873–1886, dále si Tyl dopisoval s ředitelem Schwarzenberského ústředního archivu ve Vídni Adolfem Franzem Bergerem (1813–1886) v roce 1875, s archivářem Františkem Marešem (1850–1939) v roce 1886 (v době jeho působení v Schwarzenberském ústředním archivu ve Vídni) a s archivářem Antonem Mörathem (1848–1910) v roce 1874 a v letech 1889–1893 (Schwarzenberský ústřední archiv ve Vídni).⁹⁷ Ohledně bádání v orlickém archivu (informace o možnostech a povolení studia) se z doby působení Františka Tyla jako archiváře dochovala nepříliš rozsáhlá korespondence např. od historika Augusta Sedláčka (1843–1926), a to jedna žádost o povolení bádání v archivu knížeti Karlu III. ze Schwarzenbergu (z 14. října 1875), dva dopisy F. Tylovi (jeden nedatovaný, druhý ze srpna 1895), dvě dopisní karty (tzv. „zálepky“) a jeden Tylův koncept odpovědi (z 6. září 1895).⁹⁸ Písemný kontakt udržoval F. Tyl i s černínským archivářem Františkem Tischerem (1831–1910), o němž svědčí pět dokumentů z let 1886–1895 (čtyři dopisy od F. Tyla a jeden koncept odpovědi

⁹⁵ E. POTUŽNÍKOVÁ, *Schwarzenberský archivář*, s. 36; SOA Třeboň, Sbirka matrik Jihočeského kraje, inv. č. 5165, kn. 19, fol. 129; <https://digi.ceskearchivy.cz/7412/130/1763/1263/25> (citován stav ze dne 15. 7. 2020).

⁹⁶ V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 195; J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 673. Více k Tylovým archivním činnostem v zámeckém orlickém archivu viz E. POTUŽNÍKOVÁ, *Schwarzenberský archivář*, s. 37–41. Vlastní Tylovy zprávy o archivních pracích a činnostech z let 1873–1898 dnes v SOA Třeboň, ZLA Orlík nad Vltavou, inv. č. 43, sign. IIa–13, kart. 2.

⁹⁷ Tamtéž, inv. č. 70, sign. IIa–40, kart. 4.

⁹⁸ Tamtéž, inv. č. 73, sign. IIa–43, kart. 6.

F. Tischera).⁹⁹ I přes absenci vzdělání v oboru bylo Tylovo působení v orlickém archivu naprosto zásadním, přinesl do něj řád a především ho obohatil o řadu chybějících písemností v tamějších archivních souborech.¹⁰⁰ O to usiloval po celou dobu svého působení v zámeckém archivu. Vyhledával „ztracené“ orlické archiválie a snažil se zcelit neúplné soubory, pokud to nebylo z nějakého důvodu možné, vytvářel alespoň seznamy s krátkým popisem jednotlivých dokumentů, včetně místa jejich současného uložení. Se soupisem mu pomáhal i Josef Kalousek, který docházel do Muzea Království českého a do archivu při českém místodržitelství, kde pátral po písemnostech souvisejících s bývalým cisterciáckým klášteřem v Sedlci u Kutné Hory.¹⁰¹

Príspevek do Archivu českého

F. Tyl se s J. Kalouskem seznámil pravděpodobně při Kalouskových badatelských návštěvách jihočeských archivů (včetně orlického)¹⁰² a v prosinci 1886 mu přislíbil svou spolupráci na zpřístupnění vybraných orlických archiválií v edičním počínu *Archivu českého*,¹⁰³ o kterou ho Kalousek žádal.¹⁰⁴ K důslednému výběru a zpracování písemností z orlického archivu došlo ve větší míře až šest let poté. Avšak již v roce 1887 Kalousek Tyla informoval, že se vzhledem k malému počtu českých dokumentů nemusí nutně držet časové hranice stanovené rokem 1526.¹⁰⁵

F. Tyl Kalouskovi nejprve příležitostně během let 1887–1891 ochotně zasílal seznamy archiválií s informacemi o písemnostech vhodných k uveřejnění, zajišťoval možnost jejich opisu nebo dopravu vybraných dokumentů z Orlíku do Prahy. Případně se

⁹⁹ Místo uložení ANM, Tischler František st., inv. č. 190, kart. č. 5. Edice korespondence viz E. POTUŽNÍKOVÁ, *Schwarzenberský archivář*, s. 53–61.

¹⁰⁰ V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 195; Josef HANESCH, *Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou. Inventář SOA Třeboň*, Třeboň 1961, s. 8–9.

¹⁰¹ Orličtí Schwarzenbergové odkoupili část kláštera v Sedlci na konci 18. století (po josefínských reformách); <https://www.pamatkovykatalog.cz/cisterciacky-klaster-s-kostelem-panny-marie-15287845> (citován stav ze dne 6. 7. 2020).

¹⁰² Doklad o Kalouskově bádání na Orlíku v roce 1886 v jeho dopisu Josefu Emlerovi z 13. dubna 1886 viz M. RYANTOVÁ (ed.), *Korespondence*, s. 82–83.

¹⁰³ Viz kapitola „Komentovaná edice“ dopis č. 6.

¹⁰⁴ Tamtéž, dopis č. 5.

¹⁰⁵ Tamtéž, dopis č. 9.

podílel na korekci opisů či na porovnávání jednotlivých dokumentů dochovaných v několika formách jako např. prostý opis, originál, vidimus.

Nakonec byly z orlického archivu za spolupráce F. Tyla zpřístupněny nejen jazykově české, ale i latinské listiny týkající se Zvíkova a Orlíku s časovým přesahem až do roku 1549 (v počtu 57 kusů)¹⁰⁶ a listiny sedlecké 1357–1451 (v počtu 34 kusů).¹⁰⁷ Z listů dochovaných v orlickém zámeckém archivu se Tyl podílel na zpřístupnění dopisů rodu Rožmberského v časovém rozsahu 1450–1526 (kolem 200 kusů)¹⁰⁸ a dopisů Švamberků z let 1449–1526 (přes 40 kusů).¹⁰⁹

Historické práce

Mimo pracovní a jiné činnosti věnoval F. Tyl svůj čas zejména zájmu o historii panství a velkostatků, které spadaly do jihočeských schwarzenberských držav. Vytvořil tak poměrně rozsáhlou sbírku rukopisných prací, přehledů a poznámek o místní historii, jako např. *Notata circa castrum Zvíkov et Orlík nec non monasterium Milovicens* (synchronický přehled držitelů),¹¹⁰ *Zvíkov v době keltských bojů 600 až 60 př. Kr.* (studie),¹¹¹ *Monografie hradu Zvíkova a Orlíka až do roku 1450*,¹¹² *Monografie Zvíkova a Orlíka do r. 1454* (poznámky),¹¹³ *Stručné dějiny hradu Orlíka a Zvíkova od P. Františka Tyla*,¹¹⁴ *Rozsah Zvíkova v různých historických obdobích a manové zvíkovští*,¹¹⁵ *Stavby na Orlíce a na Zvíkově v letech 1513–1829* (studie),¹¹⁶ *Malby Zvíkovské* (studie),¹¹⁷

¹⁰⁶ Josef KALOUSEK (ed.), *Listiny Zvíkovské a Orlické z let 1357–1549*, in: *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích XV*, Praha 1896, s. 286–343.

¹⁰⁷ Týž (ed.), *Listiny klášterů Sedleckého a Skalického 1357–1541*, in: *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích XIV*, Praha 1895, s. 380–436.

¹⁰⁸ Týž (ed.), *Dodavek ke sbírce dopisů rodu Rosenberského do roku 1526*, in: *Tamtéž*, s. 1–323.

¹⁰⁹ Antonín REZEK – František MAREŠ – Josef KALOUSEK (edd.), *Dopisy rodu Švamberského z let 1449–1526*, in: *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích XV*, Praha 1896, s. 1–170.

¹¹⁰ Rukopis viz SOA Třeboň, ZLA Orlík nad Vltavou, inv. č. 95, sign. IIb–1, kart. 12.

¹¹¹ Rukopis *Tamtéž*, inv. č. 96, sign. IIb–2, kart. 12.

¹¹² Čistopis *Tamtéž*, inv. č. 97, sign. IIb–3, kart. 12.

¹¹³ Makulář *Tamtéž*, inv. č. 98, sign. IIb–4, kart. 12.

¹¹⁴ Čistopis *Tamtéž*, inv. č. 99, sign. IIb–5, kart. 12.

¹¹⁵ Rukopis *Tamtéž*, inv. č. 100, sign. IIb–6, kart. 12.

¹¹⁶ Rukopis o třech dílech *Tamtéž*, inv. č. 101, sign. IIb–7, kart. 12.

¹¹⁷ Rukopis *Tamtéž*, inv. č. 103, sign. IIb–9, kart. 12.

Notata quo ad Bukovan et Zbenic,¹¹⁸ *Stručný náčrt dějin statku Starého Sedla – Hrádku*.¹¹⁹ Tiskem se mu ve spolupráci s Josefem Kalouskem podařilo vydat dvě svá díla, *Paměti zvíkovské*¹²⁰ a *Průvodce po Zvíkově*.¹²¹

F. Tyl nechal na doporučení J. Kalouska obě knihy tisknout v pražském nakladatelství a knihtiskárně Františka Šimáčka (1834–1885), kterou po jeho smrti vedli synové Bohuslav a Jaroslav.¹²² Vazbu pak zajišťovalo umělecké knihařství Jana Vladimíra Spotta v Praze.¹²³ Úpravy na spiscích a jejich příprava k tisku probíhala od dokončení čistopisu, na kterém Tyl pracoval od konce roku 1886, zhruba jeden rok. Prvně se Kalouskovi o svém počínu zmínil v dopisu z 6. března 1887 a prodej hotových publikací spolu řešili již v březnu dalšího roku. Náklady na tisk celkem 1 500 kusů (1 000 ks *Paměti zvíkovských* a 500 ks *Průvodců po Zvíkově*) byly v nakladatelství F. Šimáčka vyčísleny na částku 521, 59 zlatých. Tyl si zaplacení této sumy rozdělil do tří splátek a svůj účet plně vyrovnal 6. října 1888.¹²⁴ Účet za vazbu knih od pana Spotta činil 107, 76 zlatých,¹²⁵ dalším Tylovým vydáním byla částka 50 zlatých, kterou zaplatil studentovi J. Kalouska za sestavení rejstříku k *Pamětem zvíkovským*. Nakonec však veškeré Tylovy výlohy jak tisku, tak i rejstříku zaplatil orlický kníže Karel III. Schwarzenberg (1824–1904).¹²⁶ Jako firmu zaštiťující prodej *Paměti zvíkovských* a *Průvodců po Zvíkově* vybral Tyl s Kalouskem knihkupectví Bursík & Kohout,¹²⁷ které v té době zajišťovalo distribuci *Archivu českého*.

¹¹⁸ Rukopis v SOA Třeboň, ZLA Orlický nad Vltavou, inv. č. 108, sign. IIb–14, kart. 13.

¹¹⁹ Koncept Tamtéž, inv. č. 113, sign. IIb–19, kart. 13.

¹²⁰ František TYL, *Paměti zvíkovské. Obraz místopisný a dějepisný Zvíkova, hradu a panství*, Praha 1888.

¹²¹ Týž, *Průvodce po Zvíkově*, Praha 1888.

¹²² Daniela ŠTĚPÁNOVÁ, *Pozůstalosti nakladatelů a tiskařů ve fondu Knihovny Národního muzea. In: Besedy o dějinách knihtisku: ohlédnutí za českými typografy, nakladateli a tiskaři*, Praha 1997, s. 29–30.

¹²³ Jan Vladimír Spott (1853–1939), zakladatel a majitel knihařské dílny v Praze. Spolupracoval zde se svým mladším bratrem Karlem Spottem (1858–1898). Oba bratři patřili mezi jedny z nejuznanějších knihařů své doby. Lucie URBÁNKOVÁ, *Nakladatelé, umělci a styly: nakladatelské vazby jako předmět uměleckohistorického zájmu*, *Opuscula historiae atrium* 64, 2015, č. 1, s. 70–81.

¹²⁴ Účet z knihtiskárny F. Šimáčka za *Paměti zvíkovské* a *Průvodce* v SOA Třeboň, ZLA Orlický nad Vltavou, inv. č. 149, sign. IIc–5, kart. 17. Nachází se zde i korespondence F. Tyla s tiskárnou F. Šimáčka a s knihařstvím J. Spotta.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Viz kapitola „Komentovaná edice“ dopis č. 34.

¹²⁷ Knihkupectví v Praze v roce 1884 společně založili Jaroslav Bursík (1859–1936) a František Kohout (1841–1899). Více viz *Biografický slovník českých zemí VIII*, Praha 2007, s. 355.

Knihy byly Tylem dány knihkupcům do komise, a ti se postarali o jejich rozeslání svým soukromým odběratelům i smluveným knihkupcům, kteří knihy dále rozprodávali. Komisionáři (tedy knihkupectví Bursík & Kohout) si v případě prodeje *Paměti zvíkovských* účtovaly třetinu z obchodní ceny (1,5 zlatých) každého prodaného výtisku. Zároveň se Tyl musel zavázat, že jim své knihy ponechá v komisi na tři roky, přičemž vyúčtování prodaných výtisků probíhalo vždy po roce (od roku 1889) v měsíci červenci. Po uplynutí tříleté lhůty byly Tylovi všechny neprodané výtisky navráceny.¹²⁸

K orlickému zámeckému archivu

Době vzniku a historii orlického archivu od jeho počátků do konce 19. století se věnují příslušné kapitoly v mé již výše zmíněné bakalářské práci *Schwarzenberský archivář a knihovník František Tyl (1830–1899)*.¹²⁹

V době působení F. Tyla se orlický zámecký archiv sestával z výběru písemností předešlých a současných majitelů Zvíkovského a Orlického (Zvíkovsko-orlického) panství, jimiž byly významné šlechtické rody jako Rožmberkové, Švamberkové, Eggenbergové a konečně Schwarzenbergové,¹³⁰ za jejichž vlastnictví byl orlický archiv v letech 1835–1836 zřízen jako samostatná instituce.¹³¹

Jak již bylo zmíněno v předešlé kapitole o Františku Tylovi, na místo zámeckého archiváře nastoupil na konci roku 1872 a v této funkci setrval až do své smrti v roce 1899. Za svou dvacet sedm let dlouhou kariéru provedl v archivu řadu pořádacích prací a vytvořil nespočet repertářů nebo dalších archivních pomůcek.¹³²

F. Tyl pohlížel na svěřené písemnosti jako na historický poklad a byl si vědom nejen nutnosti jeho uchování, ale i možnosti jeho zprostředkování co nejširší veřejnosti. S nevšední ochotou tak spolupracoval s badateli z řad historiků, kteří měli po svolení orlického knížete Karla III. ze Schwarzenbergu (1824–1894) do zámeckého archivu přístup.

¹²⁸ Viz kapitola „Komentovaná edice“ dopis č. 36.

¹²⁹ E. POTUŽNÍKOVÁ, *Schwarzenberský archivář*, s. 16–33.

¹³⁰ K historii Zvíkova v období jednotlivých šlechtických rodů (Rožmberků, Švamberků, Eggenberků a Schwarzenberků) také F. TYL, *Paměti*, s. 52–80, 81–153, 154–172, 172–188.

¹³¹ J. HANESCH, *Zemědělsko-lesnický archiv*, s. 1.

¹³² V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 195.

Doklady o návštěvách orlického archivu spolu s žádostmi o povolení přístupu se dochovaly u tehdejšího táboorského gymnaziálního profesora Martina Koláře (1836–1898),¹³³ který žádal o možnost v orlickém archivu prohlédnout písemnosti do roku 1620 (než přešlo Zvíkovské panství s Orlíkem do vlastnictví rodu Eggenbergů)¹³⁴ ke svým heraldickým a genealogickým studiím.¹³⁵ Dále také u již výše zmíněného Augusta Sedláčka, též u knížete Karla III. žádajícího (v souvislosti s bádáním M. Koláře) o přístup k materiálům do roku 1620: „...utikám se k Vaší Jasnosti s prosbou, abych mohl též starších listin archivu orlického (asi až do r[oku] 1620) spolu s kolegou svým pr[ofesorem] M[artinem] Kolářem (jen již nejlaskavější povolení obdržel) užítí.“¹³⁶ Opomenout nelze ani Tylovu spolupráci v rámci vyhledávání a zapůjčování materiálu pro chystané edice listin a dílčí monografie z orlického archivu s historikem Antonínem Rezkem (1853–1909), s archivářem Josefem Emlerem (1836–1899), s právním historikem, novinářem a archivářem Jaromírem Čelakovským (1846–1914) či s historikem a archivářem Janem Bedřichem Novákem (1872–1933).¹³⁷

¹³³ V letech 1868–1870 byl prvním městským archivářem v Táboře, dále působil jako vychovatel rodiny Latourů v Hrobech (okres Tábor), pracoval v redakci Riegrova Slovníku naučného v Praze, suploval na gymnáziu v Hradci Králové a zastával funkci ředitele Městského muzea v Táboře. Byl jedním ze zakladatelů heraldiky, genealogie, sfragistiky a kodikologie u nás. J. HOFFMANNOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 324.

¹³⁴ K čemuž došlo v roce 1623, kdy panství získal Jan Oldřich z Eggenbergu (1568–1634). F. TYL, *Paměti*, s. 53–57.

¹³⁵ Korespondence a žádosti M. Koláře k povolení bádání v orlickém zámeckém archivu dnes v SOA Třeboň, ZLA Orlík nad Vltavou, inv. č. 73, sign. IIa–43, kart. 6. Nejrozsáhlejší heraldické dílo vydal z pozůstalosti Martina Koláře A. Sedláček viz August SEDLÁČEK, *Martin Kolář: Českomoravská heraldika I*, Praha 1902, 436 s.

¹³⁶ SOA Třeboň, ZLA Orlík nad Vltavou, inv. č. 73, sign. IIa–43, kart. 6.

¹³⁷ V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 196.

Rozbor editované korespondence

Předkládaná kompletní edice korespondence mezi Františkem Tylem a Josefem Kalouskem pochází z druhé poloviny 19. století, konkrétně z let 1885–1898. Tedy z období po zásadních změnách společnosti způsobených revolučním rokem 1848 a následnou konstitucionalizací. Rakousko-uherské vyrovnání posílilo pozice liberálních rakouských Němců, jejichž hlavním oponentem se místo Maďarů stali Češi. Nesoulad v národních, státoprávních a politických představách Čechů a Němců podněcoval permanentní konflikty, které vlivem tisku zasahovaly čím dál širší vrstvy společnosti – došlo k rychlé nacionalizaci a politizaci veřejnosti. Formulována se nová politická kultura, 80. a 90. léta 19. století byla zlatým věkem politických spolků, které však vždy tvořily jen malý zlomek z celkového počtu. Právě spolkový život představoval jednu z tváří 19. století, která odrážela touhu (především měšťanstva) scházet se, komunikovat, debatovat, vzdělávat se a hájit veřejné zájmy. Lze říci, že se jednalo o dobu angažovanosti části české společnosti v nejrůznějších oblastech, podporovalo se zkvalitnění kultury, vzdělávání, rozvoje průmyslu atd. Česká politická scéna 60. až 90. let byla reprezentována dvěma frakcemi (staročeši a mladočeši), které se výrazně nelišily programově ani světonázorově. Staročeši byli umírnění nacionální liberálové, mladočeši naopak nacionálně radikálnější liberální demokraté. Vlivem vyrovnaných národnostních poměrů v parlamentních sborech a spolu s nedořešenými státoprávními a národnostními otázkami, stáli za ideou „všennárodního zastoupení“, která byla natolik silným poutem, že dokázala na venek překlenout jejich myšlenkové i taktické rozpory. Ideálem české politiky/společnosti bylo jednotné politické zastoupení, jednotná delegace a sdílený program (zejména státoprávní a národnostní požadavky), to vše reprezentované pomyslným národním/politickým vůdcem, jako byl František Palacký a František Ladislav Rieger. To nezměnil ani politický debakl staročeské strany v roce 1891, kdy její vůdčí roli v české politice automaticky převzaly mladočeši. Silný důraz kladený na národní jednotu byl často zdůvodňován příklady, v nichž nespolupráce a hašteřivost vedly k porážce a podrobení si českého národa (např. Moravské pole 1278, Lipany 1434, Bílá Hora 1620). Vyčlenění a demonizování byli všichni, kteří se této jednotě, byť jen zdánlivě protivili.¹³⁸ Subjektivní odraz doby spatříme i v předkládané edici.

¹³⁸ Luboš VELEK, *Politické strany a politická kultura*, in: Ivo CERMAN (ed.), *Habsburkové. Vznikání občanské společnosti 1740–1918*, Praha 2016, s. 437–469.

Nejstarším dochovaným dokumentem ze souboru třinácti let trvajících korespondenčního styku mezi archivářem F. Tylem a historikem J. Kalouskem je dopis z 1. listopadu 1885 (viz dopis č. 1) od Tyla, jež také jako autor posledního dopisu (č. 91) z 16. června 1898 edici uzavírá. Korespondence tvořící celek v počtu 91 kusů se dochovala především na základě skutečnosti, že byl J. Kalousek (převážně kvůli neurologickým zdravotním obtížím) jedním z prvních vlastníků psacího stroje u nás.¹³⁹ Díky tomu jsou do dnes dochované četné průklepy jeho vlastních dopisů, které jsou spolu s přijatými dokumenty uloženy v rozsáhle osobní pozůstalosti Josefa Kalouska v Archivu Národního muzea v Praze.¹⁴⁰ Ve Státním oblastním archivu v Třeboni, kde se ve fondu Zemědělsko-lesnického archivu Orlíku nad Vltavou nachází korespondence mezi Františkem Tylem a dalšími pisateli, jsou dochovány pouze dva dopisy od J. Kalouska, a to z 23. března 1887 (č. 11) a z 29. července 1887 (č. 14),¹⁴¹ jejichž průklepy jsou uloženy i v již zmíněném fondu J. Kalouska v ANM.¹⁴² Jeho korespondence s Františkem Tylem se zde nachází ve dvou kartonech – č. 14 obsahuje písemnosti ohledně Tylových *Pamětí zvikovských*, zachycuje oblast soukromého bádání obou pisatelů i jejich přátelský vztah (celkem 65 kusů dokumentů z období 1885–1898; 41 dopisů a 8 korespondenčních lístků od F. Tyla, 16 dopisů od J. Kalouska) a v č. 42 se nachází korespondence týkající se především vzájemné spolupráce na příspěvcích z orlického archivu pro *Archiv český* (celkem 26 kusů dokumentů z období 1886–1892; 13 dopisů a 3 korespondenční lístky od F. Tyla a 10 dopisů od J. Kalouska).

Největší množství korespondence si pisatelé mezi sebou vyměnili v roce 1887 (21 kusů), což odpovídá období před vydáním Tylových *Pamětí zvikovských*, jež J. Kalousek redigoval, a pak v roce 1892 (17 kusů), který byl ve znamení nejintenzivnější příprav orlických písemností pro *Archiv český*. Naopak v posledních letech Tylova života se frekvence výměny korespondence postupně snižovala, v roce 1897 mezi nimi není zaznamenána žádná písemná komunikace a z roku 1898 je dochován pouze jediný a zároveň poslední dopis (č. 91).

¹³⁹ M. RYANTOVÁ (ed.), *Korespondence*, s. 5–6.

¹⁴⁰ K osobnímu fondu Marie RYANTOVÁ, *Prof. Josef Kalousek (1838–1915). Osobní fond. Inventář*, Praha 1999, XXVII + 273 stran.

¹⁴¹ SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, inv. č. 148, sign. IIc–5, kart. 17.

¹⁴² Dopis č. 11 v ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42; dopis č. 14 viz Tamtéž, inv. č. 613, kart. 14.

V největší míře jsou v korespondenci zastoupeny dopisy (80 z 91 kusů), zbytek (11 kusů) tvoří Tylem posílané korespondenční lístky. Josef Kalousek používal pro psaní svých dopisů na stroji průklepový papír a rozsah jeho textů nejčastěji odpovídal jedné normostraně. Editované jsou tedy jeho kopie pro vlastní potřebu, které pečlivě označoval poznámkou, komu byl originál určen. Oproti tomu F. Tyl psal pouze perem s černým inkoustem na běžný dopisní papír různých formátů (A4, A5 – rozsah textů se pohybuje od jedné do sedmi stran), příp. na již zmíněné korespondenční lístky. Slova či pasáže textu, které chtěl Tyl zvýraznit, podtrhl buď již zmíněným inkoustovým perem, anebo pastelkou červené barvy. U Kalouska se, vzhledem k charakteru dokumentů (kopie), tyto dodatečné úpravy textu ve větší míře nevyskytují.

Oba pisatelé se snažili text členit do odstavců na základě věcného obsahu. Kalouskovy dopisy mají jednotný charakter daný strojopisem s občasnou úpravou překlepu či krátkou vsuvkou (dopsanou perem nebo tužkou). Jediným problémem při čtení strojopisných textů bylo vyblednutí inkoustu. Naopak F. Tyl psal často spontánně a ve spěchu, takže se v jeho rukopisech běžně objevují přeškrtnaná slova, poznámky a nejrůznější vpisky, což úpravě textu příliš nelichotí a působí tak poněkud chaoticky. Komplikovaná čitelnost Tylových textů většinou souvisela s jeho zdravotními potížemi (roztřesená ruka, spojená písmena), ale jinak lze jeho rukopis označit jako vypsany (plné, široké, velké písmo s kolísavým sklonem, psané v rovině). Jazykově české texty (stejně tak jako jeho latinské či francouzské části) jsou psány latinkou, v německy psaných pasážích přechází Tyl do kurentu.

V případě reakcí na doručené zásilky se u obou adresátů setkáme jak s téměř okamžitou odpovědí (dopis č. 50 z 21. ledna 1892 a odpověď na něj, dopis č. 51 z 23. ledna 1892), tak s jednou odpovědí na několik předešlých dopisů či s několikaměsíční prodlevou (dopis č. 48 z 27. září 1891 a odpověď na něj v dopisu č. 49 z 4. ledna 1892). Především u F. Tyla se v úvodních částech dopisů objevují zdvořilostní omluvné fráze odůvodňující zpoždění odpovědí.

Při oslovení dbali oba pisatelé formálních zásad, čímž si bez pochyby projevovali vzájemnou úctu a respekt. V nejstarším dochovaném a zároveň prvním editovaném dopisu oslovil František Tyl adresáta J. Kalouska neosobně „*Vaše blahorodí*“, „*Slovutný pane*“ a rozloučil se jako „*Fr. Tyl, archivář*“. Také Kalousek Tyla zpočátku oslovoval jako „*Důstojného pána*“ a „*Velectěného pana archiváře*“. Avšak po dvou letech přerostl zprvu profesní a kolegiální vztah v přátelství, oslovení „*Ctěný příteli*“ poprvé užil F. Tyl. v dopisu č. 8 z 6. března 1887, což Kalousek Tylovi opětoval hned ve své odpovědi (dopis

č. 9) z 11. března 1887, kde ho oslovil jako „*Velectěného přítele*.“ Oslovení oba pisatelé často střídali, vyskytují se varianty jako „*Milý příteli*“, „*Velectěný pane a příteli*“, „*Předrahy pane a příteli*“ nebo naopak formálnější oslovení v případě J. Kalouska „*Velectěný pane profesore*“ či „*Velectěný pane doktore*.“

František Tyl i Josef Kalousek korespondenci důsledně datovali. V dopisech J. Kalouska bylo datum uvedeno vždy v pravém horním rohu listu v pořadí: místo, den, měsíc, rok („*V Praze 17. listopadu 1887*“). Tyl dataci umisťoval také na začátek dopisu do pravého horního rohu, nebo na konec textu pod svůj podpis do levého rohu listu, a to v totožném pořadí jako J. Kalousek, byť měly Tylovy datovací formule různé varianty („*na Vorlíku 27. listop[adu] [1]887*“, „*na Vorlíku 29/I 1888*“, „*14/3 [1]890*“). Obdobně to bylo v případě podpisů obou autorů, Josef Kalousek se podepisoval pravidelně jako „*Josef Kalousek* nebo „*J. Kalousek*“, zato F. Tyl užíval opět několik způsobů, např. „*Fr. T.*“ a „*F. Tyl*“, nejčastěji však „*Fr. Tyl*“

Tematický rozbor

Prezentovaná kompletní edice korespondence mezi schwarzenberským archivářem Františkem Tylem a historikem Josefem Kalouskem představuje soubor devadesáti jedna chronologicky řazených dokumentů, který vznikl během třináct let trvající vzájemné interakce. Celou plejádu témat, jež mezi sebou pisatelé sdílí, lze charakterizovat dvěma hlavními tematickými celky. Prvním předmětem zájmu byla v dochované korespondenci u obou mužů vlastní badatelská činnost. J. Kalousek v té době hojně navštěvoval jihočeské archivy či si do Prahy nechával půjčovat zajímavé písemnosti, které v nich našel, ale nestačil je během svých pobytů důkladně prostudovat. F. Tyl zase pracoval na dokončení svých *Paměti zvukových*, přičemž Kalousek mu pomáhal s úpravou, vydáním i následným prodejem spisku a Tyl byl Kalouskovi nápomocen ohledně vyhledávání a zprostředkování přístupu k orlickým archiváliím. Druhým klíčovým tématem mezi oběma muži bylo zpřístupnění vybraných písemností pro *Archiv český* z orlického zámeckého archivu. Tomuto pomyslnému dělení hlavních předmětů editované korespondence odpovídá i její uložení ve dvou kartonech (č. 14 a č. 42) osobního fondu Josefa Kalouska v Archivu Národního muzea v Praze.¹⁴³

Edice začíná Tylovým dopisem (č. 1) z 1. listopadu 1885, z něhož je patrná dřívější vzájemná, byť nedochovaná komunikace mezi oběma pisateli. „*Velice ráčil jste mne*

¹⁴³ ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14; Tamtéž, inv. č. 1671, kart. 42.

překvapiti a nemalou radost ráčil jste mi způsobiti milým dárkem, jehož se mi věčejšího dne laskavostí Vaší bylo dostalo. Jak bych si byl upomínky takové zasloužil, opravdu nevím, zůstávám tedy Vašnosti tím více zavázán.“ F. Tyl od Kalouska obdržel výtisk jeho nově publikované práce *Děje Královské České společnosti nauk*.¹⁴⁴ Následují tři dopisy z roku 1886 (č. 2–4) pocházejí též z pera F. Tyla, který Kalouska informuje o povolení bádat v orlickém archivu a v dopisu z 20. října 1886 (č. 4) zmiňuje odeslání Kalouskem vyžádaných urbářů do Prahy: „...odesílám urbáře VII. Gb 6, 9, 10, 11/a, b, c v celku 6 kusů. Urbář VII. Gb 13 pro velký formát k zásilce této přidružení jsem nemohl. Ergo podruhé!“ Z dochované korespondence je patrná Tylova snaha Kalouskovi ve všech jeho žádostech co možná nejvíce vyhovět, což dokládá i odpověď z 26. prosince 1886 (č. 6) na Kalouskovu žádost ohledně spolupráce při výběru orlických archiválií pro *Archiv český* z 3. prosince 1886 (č. 5). „Co se účtů a jiných spisů z archivu dotýče, vždy rád posloužím. Co pak do pokračování v „Archivu českém,“ buďte ujištěn, že i v tomto ohledu k tomu hleděti budu, aby to, co archiv náš chová, nezůstalo tu vždy zahrabáno, ale aby posloužilo se tím obecenstvu.“ V dalším dopisu z 6. března 1887 (č. 8) už Tyl uvádí výčet orlických písemností, které by mohly být v *Archivu českém* otištěny: „Počátkem ledna začal jsem se orientovati v materiálu našem, prodělal jsem třídu I. (akvizice) a II. (léna), v tom uchvátila mne nemoc. V těchto třídách nacházejí se tyto české listiny do roku 1526...“ a zmiňuje i dochovanou šlechtickou korespondenci: „... nalézají se v archivu pod signaturou IV. Ky 38 dopisy Rožmberské a Švaberské od r[oku] 1430 asi do konce XV. věku. Pan Palacký z nich některé již podal v „Arch[ivu] č[eském] [v dílu] prvním, většina jich není dosud publicována.“

Následující komunikace mezi pisateli (dopisy č. 10–39) se soustředí především na úpravu Tylova spisku o historii Zvíkova. S prosbou o pomoc a zejména o Kalouskův odborný názor na tuto publikaci požádal Tyl v již výše zmíněném dopisu z 6. března 1887 (č. 8): „...napsal jsem stručnou historii Zvíkova na základě poznámek mých. Kdybych se nebál, že Vám tím budu obtížný, zaslal bych Vám rukopis s prosbou, abyste [ho] prohlédl a mi úsudek o něm upřímně sdělil.“ Nato Tyl obdržel hned 11. března 1887 (č. 9) Kalouskovu nabídku: „...rád bych při té historii našel příležitost, abych nějak trochu odsloužil se za Vašnostinu úslužnost; pročez račte jen ten spis mi poslati ku přečtení a zároveň se vyjádřiti, kde byste jej hodlal tisknouti a směl-li bych v něm snad sloh nebo cos jiného korigovati. Vykonám vše milerád.“ Tím započala jejich intenzivní spolupráce

¹⁴⁴ Josef KALOUSEK, *Děje Královské České společnosti nauk*, Praha 1885.

na dokončení a následné publikaci *Paměti zvíkovských*. J. Kalousek dohlédl nejen na jazykovou stránku spisu, ale také Tylovi radil s uspořádáním textu nebo mu doporučil přílohu vhodných souborů: „*Aby spis byl co možná přehledný, radil bych, abyste ty nadpisy, jež máte již sestaveny napřed v přehledu obsahu, dával také nad stránky, a nakonec abyste položil abecední rejstřík jmen vlastních. Rodokmeny budou historikům vítány...*“ (dopis č. 11, z 23. března 1887). Kalouskových rad dbal F. Tyl i v případě technického provedení tisku, výběru tiskárny i knihkupecké firmy, která se měla postarat o komisi prodej publikace (č. 35–39). Za veškerou jeho pomoc byl Tyl velice vděčný, což dokládá i dopis z 26. března 1887 (č. 12): „*Byla to tedy opravdu oběť, a to značná, že tolik času jste listům mým věnoval. Děkuji spolu i za laskavý úsudek, kterýž jste k práci mé pronéstí ráčil. Zůstanu lásky Vaší vždy pamětliv a přičiním se, bych ji dle možnosti láskou splatil.*“ Korespondence o přípravě *Paměti zvíkovských* k tisku přesvědčí čtenáře o pečlivosti a svědomitosti obou pisatelů. Tylovi jako autorovi na kvalitě a celkovém provedení knihy samozřejmě velmi záleželo, ale i J. Kalousek projevoval při svém redigování nebyvalou angažovanost a profesionalitu. Neopomněl sebemenší detail, což dokazuje dopis z 22. srpna 1887 (č. 17), kde se Kalousek zaobírá provedením příloženého plánu Zvíkova: „*...když plán bude se rozmnožovati litograficky, že by se snad přece mělo užítí netoliko jedné barvy. Chce-li p[an] Runčik nejen řádné šrafování provésti, ale i pětimetrové vrstevnice udělati, na škodu ta neobyčejná zevrubnost nebude.*“ Mimo jiné Tylovi zajistil i pomoc svého univerzitního studenta na tvorbě rozsáhlého rejstříku, pro kterého pak navrhoval odměnu v dopisu z 22. ledna 1888 (č. 28): „*Dovoluji si navrhopati, abyste studentovi Františkovi Tajrychovi z Bukovska zaplatil za rejstříky 50 zl[atých]. S tou sumou bude on úplně spokojen, jakž mi řekl. V „Archivě českém“ platí se za arch rejstříku 30 zl[atých]. V „Pamětech zvíkovských“ zaujmou rejstříky 26 stran, teda ne dva archy, ale student ze samé horlivosti v dobrém udělal lístků mnohem více, než co bylo vlastně potřebí.*“ Na konci ledna 1888 byl již spis vytištěn a Tyl pro knihu vybíral vhodnou vazbu (opět na doporučení J. Kalouska): „*Dle rady Vašnostiny rozhodl jsem se pro to, aby „Paměti“ kartonovány byly zcela do plátna.*“ Této všestranné pomoci a spolupráci si vážil nejen samotný Tyl: „*Račte, velectěný pane, za hojně oběti své přijmout vroucí díky mé. Zůstávám velikým dlužníkem, aniž vím, jak dluh svůj odčiním...*“, ale také orlický kníže Karel III. Schwarzenberg (1824–1904): „*Výtisk Jeho Jasnosti dobře dopadl a kníže pán měl velikou radost. Pohnut uznal při této příležitosti opět péči a oběti Vaše...*“ (dopis č. 34, z 13. března 1888). Díky této skutečnosti měl J. Kalousek v orlickém archivu vždy dveře otevřené a sám kníže Karel III. mu neváhal udělit další potřebná povolení

k bádání či k zápůjčkám vybraných archiválií ke studiu.¹⁴⁵ Dokladem Tylovy vděčnosti a přátelského vztahu k J. Kalouskovi (ale i náklonosti knížete Karla III.) jsou dary, které mu domů do Prahy posílali. *Také nestačím děkovati za dary, jež přes tu chválu posíláte ku potřebě naší kuchyně. Takoví hosté jsou v ní ovšem nezvyklí, posledním ptáčatům jsme ani moc nerozuměli, jsou-li to kvíčaly, křepelky či co jiného. „Těž pomátly se mi ty četné dary v hlavě tak, že včera ve schůzi výboru musejního, maje Jeho Jasnosti děkovati za bažanty, kteříž sem přišli s jeho jménem, děkoval jsem za srnce, čemuž kníže dosti se divil a přičítal to Vám. No, ještě jednou moje a mé manželky díky za ty pěkné dary české lesní přírody!“* Dopis z 22. ledna 1888 (č. 28).

Během následujících tří let 1889–1890 dochází k poklesu frekvence korespondence mezi oběma pisateli, kteří si na základě dochovaných dokumentů vyměnili pouhých 6 kusů dopisů a 2 korespondenční lístky. Pravděpodobně byl na vině špatný zdravotní stav Josefa Kalouska opakující se pak během let ještě několikrát, jak dokládají např. dopisy č. 41 (z 1. července 1889), č. 42 (z 18. července 1889), č. 73 (z 1. května 1894). Sám Kalousek si Tylovi v korespondenci stěžoval převážně na problémy s nervy, způsobené přepracováním a následným vyčerpáním organismu. Mimo jiné ho také trápily vracející se příznaky revmatismu. Naopak F. Tyl měl dlouhá léta problémy s dýchacím ústrojím, trpěl na časté záněty průdušek a v důsledku toho měl menší kapacitu plic, dopis z 21. listopadu 1887 (č. 24): *„Co se zdraví mého dotýče, nebyli se mnou spokojeni, když jsem se z lázni navrátil, spadl jsem se jim. Po pěti nedělích začal jsem dle ordinace opět vodu pít po tři neděle a po týdnu opět tři neděle konal jsem léčení hrozný. Nyní však chválí mne všickni, že výborně vyhlížím. Já dosti dobře se cítím, ač kašel i nyní se ozývá, a kdyby to tak přes zimu potrvalo, chválil bych si velice. Leč zima je zde hrozná, vzduch od řeky a lesů vlhký, kaple zámecká studená, tah v průjezdu hradu veliký a bojím se opravdu této zimy. Leč, staniž se vůle Boží!“* Již v dopisu z 6. března 1886 (č. 8) se Tyl Kalouskovi omlouval za špatnou čitelnost písma: *„Neračte mi zazliti, že tak hanebně píšu. Jsem po nemoci a kdo jak osm neděl v posteli leží, je slab.“* Vzhledem ke své nemoci se obával výkyvů teplot a chladného počasí, proto sám v několika dopisech (č. 3, č. 54) zmiňoval pozastavení prací v archivu během zimních měsíců. Oba pánové měli osvědčená místa

¹⁴⁵ Informace o výpůjčkách a navrácení archiválií Josefem Kalouskem do orlického archivu jsou zaznamenány i v Tylem psaných zprávách o pracích a činnostech v zámeckém archivu (z let 1873–1899) pro knížete Karla III. ze Schwarzenbergu. SOA Třeboň, ZLA Orlík nad Vltavou, inv. č. 43, sign. IIa–13, kart. 2.

pro svou rekonvalescenci. J. Kalousek pobýval během letních měsíců na své chatě v Potštejně (č. 14, č. 17, č. 20), kde ho i F. Tyl během let vzájemného přátelství několikrát navštívil. To dokládá např. dopis z 31. srpna 1889 (č. 45): „*Vykládaje ještě jednou Vašnosti nejvřelejší díky za laskavé pohostinství a vsí péči, kterou jste mi v Potštýně ráčil obětovati: spěchám, abych Vám oznámil, jak jsem se domů dostal a co dělám...*“ Sám Tyl v letních měsících pravidelně navštěvoval lázně orientované na léčbu plicních chorob (např. polské lázně Duszniki v Kladsku), kde pobýval vždy několik týdnů (č. 15, č. 42, č. 43, č. 44).

Téma *Archivu českého* se opět objevuje v Tylově dopisu z 31. října 1889 (č. 40), kde Kalouska blíže informuje o již dříve zmíněné dochované korespondenci z doby Rožmberků a Švamberků, která se v té době nacházela v orlickém zámeckém archivu (dopis č. 8). Ohledně zápůjček orlických písemností k přepisu pro *Archiv český* informuje Tyl J. Kalouska v dopisu z 27. září 1891 (č. 48): „*Dle listu svého požádal jsem Jeho Jasnost knížete pána o svolení, abych listy české až do r[oku] 1526, které se v[e] zdejší archivní registratuře zachovaly, za příčinou uveřejnění [je]jich v „Archivě českém“ do městského archivu v Praze zaslali směl, k čemuž Jeho Jasnost svolené své milostivě uděliti ráčil...*“ Po zhruba tři měsíční odmlce následuje odpověď J. Kalouska, že: „*Ze zaslaných sem dne 27. září 1891, 155 dopisů z archivu vorlického, opsal pan Novák 120 kusů, ostatní jsou již Palackým uveřejněny v „Archivě českém...“ a „zároveň přicházím prositi, abyste neobtěžoval sobě oněch druhých 100 nebo 120 českých listů vybrati a je opět do archivu městského k opsání poslati. Též prosím, abyste ráčil k té zásilce přiložiti ty české oučty, jež se z počátku XVI. věku na Vorlíku zachovaly; jest potřebí alespoň je prohlédnouti, hodí-li se obsahem...*“ (dopis z 4. ledna 1892, č. 49). V podobném duchu se nese celá korespondence od ledna do prosince 1892, která byla k orlickým příspěvkům do *Archivu českého* mezi oběma pisateli nejdůležitější obdobím (vyměnili si celkem 22 dopisů; č. 49–70). Mimo vyhledávání a zápůjčky vhodných archiválií k opisu žádal Kalousek F. Tyla také o kontrolu a opravu opisů či o porovnávání vidimovaných písemností s originály. „*Ač prací houf se na mne tlačí, pustil jsem se hned dnes do srovnávání a tři listiny jsem prohlédl. Abyste s poznámkami mými dle libosti naložiti mohl (přidal jsem totiž i menší změny v originálu), položil jsem se do opisu měkkou tužkou, kterou snadno odstraniti možno. Ponechte [si] z poznámek mých, co třeba...*“ (Tylův dopis z 30. listopadu 1892, č. 65). Čtrnáctý díl *Archivu českého* vyšel tiskem v roce 1895 a patnáctý díl o rok později, avšak Tylovu reakci na oba díly (J. Kalousek mu zaslal již při dopisu č. 85, z 15. listopadu 1895, otisk orlických písemností, které měly být

zveřejněny až další rok) zaznamenává již dopis ze 7. prosince 1895 (č. 86): „*V dílu čtrnáctém rád bych byl viděl, kdyby dopisy panem Palackým v dílech prvních otištěné byly bývaly tu, kam dle chronologického postupu směřují, krátce regestovány s udáním, kde již otištěny jsou; tak byl by obraz dopisů úplnější*“ a: „...poznámky Vaše i v dílu čtrnáctém i patnáctém [mne] moc zajímaly a až nabydu času, snad si o mnohé z nich s Vámi pohovořím...“ Tímto spolupráce obou pisatelů v případě publikování orlických písemností v *Archivu českém* končí.

Dopisy č. 9 a č. 72–77 nás informují především o dalším Kalouskově bádání v orlickém archivu, a to ať už zprostředkovaně (opět zapůjčením si příslušných archiválií do Prahy) či přímo. Svůj zájem projevil zejména o robotní povinnosti a historii selského stavu: „...přicházím opět obtěžovati prosbou o zapůjčení některých archiválií do Prahy, které by se vztahovaly k historii stavu selského...“ (dopis z 29. června 1893, č. 72). Tyl pak od Kalouska obdržel darem několik jeho spisů: „...archiválie řádně došly a děkuji za krásný spis *Vašnostin o státním právu českém, který mi vždy bude památkou na „Milého Přítele!*“ *Dejž Bůh, abyste se toho brzy dožil, [a]by stalo se nám dle práva toho...*“ (dopis z 17. listopadu 1892, č. 61 a další č. 74, č. 78, č. 91). Důležité je zmínit Kalouskovu pomoc Tylovi při vyhledání písemností, které buď v orlickém archivu chyběly, nebo v něm byly dochovány pouze v opisech (Kalousek po nich pátral v pražském archivu místodržitelství nebo v archivu dnešního Národního muzea). „*V archivě místodržitelském spočítal jsem lístkova regesta k [sedleckým] originálům pergamenovým a napočítal jsem jich, tuším, 32...*“ a: „*Chtěl jsem také ohledati originály sedlecké, které teď má Museu, ale to není tak snadné. Mají tam lístkova regesta ke všem svým originálům pergamenovým srovnané v jednom pořádku chronologickém. Prošel jsem ty lístky až do r[oku] 1492...*“ (dopis č. 69).

Stranou zájmu obou pisatelů nezůstalo ani občasně zhodnocení soudobé politické situace a diskuze o ní (např. dopisy č. 46, č. 63, č. 64, č. 86). František Tyl byl v tomto ohledu velmi konzervativní, ve svých úvahách často kritizoval mladou generaci a její přístup ať už v oblasti politiky, kultury či jazyka českého. „*Jako Masarykovi, stává se často i nám, a to nikoliv od nepřátel našich, ale od přemoudrého (!) našeho {mladého} pokolení. Tak např. stalo se mi, že do nedávna jsem ani nevěděl, jak se má psát „m“ a „n“...*“ (dopis z 24. listopadu 1892, č. 63). S J. Kalouskem si byli v těchto názorech blízcí a Tyl v dopisech několikrát podotkl, že se těší na další osobní setkání a na minulé diskuze rád vzpomínal. „*Vy ráčil jste minulou zimu často býti u mne. A což já! Jak často toužil jsem, aby seděl jste se mnou u stolu mého, co můj vis á vis, abychom si o známých, tak*

*osudných záležitostech měsíců minulých přátelsky pohovořili. Jaký to obrat od té doby, co seděli jsme v Kostelci v salonu pana hraběte, o politice a Museu hovořice! Báli jsme se tehdyž toho, co přijde, ale kdo by se byl tenkrát nadál, že tak daleko pokročejí věci! Na čemž po desetiletí jsme stavěli, je otřeseno, roztrženo...“ (dopis z 28. února 1890, č. 46). Do přílišné kritiky systému se ani jeden z nich v písemném projevu většinou nepouštěl: „*Ted' ale musím končit, dílem by psaní šlo na poštu, dílem bych nezabrousil na tu „mladočeskou moudrost“*“ (dopis z 8. prosince 1892, č. 67). Avšak Kalousek si s uvedením trefných příměrů hlavu zrovna nelámal: „*...Slované dočkali by se od vítězů takového vděku, jako po Világoši Rusové, Charváti, Čechové, Slováci atd. Následoval by absolutismus, který by slovanským přátelům Rakouska sahal na hrdlo mnohem krutěji než maďarským nepřatelům...“* (dopis z 28. listopadu 1892, č. 64).*

Posledním dokumentem předkládaného souboru je dopis F. Tyla (č. 91) J. Kalouskovi z 16. června 1898, který je dokladem vážného zhoršení Tylova zdravotního stavu a jeho další pracovní neschopnosti. „*Od té doby, co u Vás jsem byl, stále jsem nemocen. V květnu a červnu r[oku] m[inulého] plicním katarem, v lázni v červenci a srpnu zánětem bronchií, do konce roku nedostatkem dechu, od Nového roku až dosud stálými katary plic a arytmií tepu, což velice mne tíží a nebezpečné bylo. Byl jsem v květnu v Praze, ale nemoha do schodů, nemohl jsem se k Vám odvážiti. I tentokráte krátce, psaní unavuje.*“ Tímto dopisem končí dochovaná písemná komunikace obou autorů.

Kompletní edice korespondence

Ediční poznámka

Předložená edice vzájemné korespondence Františka Tyla a Josefa Kalouska vznikla na základě platných edičních zásad pro vydávání novověkých historických pramenů.¹⁴⁶ Jednotlivé dokumenty jsou chronologicky seřazeny a průběžně očíslovány, přičemž je každý z nich opatřen záhlavím s číslem dokumentu, jménem původce i příjemce a souhrnným registrem. Ten obsahuje datum vyhotovení písemnosti (v následujícím pořadí: rok, den a měsíc), místo vzniku i její stručný obsah. U jednotlivých dokumentů v edici nechybí ani vnější popis, který je umístěn vždy za jednotlivými přepisy. Zahrnuje informace o typu daného dokumentu (dopis, korespondenční lístek), formě jeho dochování (originál, kopie), o způsobu vyhotovení (rukopis, psáno na stroji) a místě archivního uložení (v pořadí: archiv, archivní fond, signatura, karton). Na většině dokumentů Josefa Kalouska se vzhledem k jejich formě dochování (kopie jeho vlastních listů odesílaných Františku Tylovi) vyskytuje rukopisná poznámka *F. Tylovi na Orlík; Fr. Tylovi; Tylovi na Vorlík apod.*, na kterou není v editovaném textu zvláště poukázáno.

Součástí edice je samozřejmě poznámkový aparát, řadu poznámek pod čarou označují arabské číslice. Jednotlivé poznámky rozšiřují či upřesňují informace v textu, obsahují výklady a komentáře, přináší bibliografické údaje. Upřesňují také identifikaci osob, a to vždy při první zmínce (příp. na ni odkazují nebo osobu již dříve zmíněnou čtenáři připomínají), přičemž často se vyskytující titulování jako *Jeho Jasnost* či *kníže pán* připadá Karlu III. ze Schwarzenberga (1824–1904), stejně tak jako označení *student* odpovídá osobě Františka Tajrycha, označení *manželka* zase Kateřině Kalouskové (1841–1915). Na případné změny a odlišnosti v editovaném textu je upozorněno příslušnou poznámkou. Poznámkový aparát mimo jiné určuje pisateli zmíněná zeměpisná místa a v případě cizojazyčných pasáží (latina, němčina, francouzština) uvádí volný překlady do českého jazyka nebo čtenáři objasňuje přejaté, odvozené či zastaralé výrazy.

Členitost textu byla (pokud možno) zachována dle předlohy originálu, k případně provedeným změnám bylo přistoupeno za účelem lepšího porozumění a logického členění textu. Zatímco Josef Kalousek odsazoval odstavce znatelně a pravidelně, v případě Františka Tyla bylo občas zapotřebí s ohledem na věcný obsah sdělení grafickou stránku textu upravit. Naopak podpisová formule i datace byly u obou autorů

¹⁴⁶ I. ŠTOVÍČEK a kol., *Zásady*.

zachovány v původní podobě. Autorské vpisky a poznámky, které ve svých dopisech užíval zejména F. Tyl byly na příslušná místa v textu doplněny pomocí složených závorek („{}“).

Čtení a následný přepis jak rukopisných, tak na stroji psaných dokumentů nebyl vždy snadný. V případě textů Františka Tyla byla nečitelnost textu způsobena jeho častými zdravotními potížemi nebo psaním ve spěchu (s čímž souvisí i značné množství vpisků). Písmo mnohdy působilo nepravidelně a nesouměrně. V případě jazykově německých částí textu přecházel z latinky do kurentu a naopak. U textů Josefa Kalouska se nejednalo o rukopisy, ale o dopisy psané na stroji a pořízené jako kopie na průklepovém papíru. Časem tak došlo (i přes uložení v kartonech a bez přístupu světla) k jejich částečnému vyblednutí, nebo sám autor při psaní zapomněl papír pro kopie přetočit stejně jako originál, a tak se v některých pasážích dopisů text překrývá či chybí.

Pro přepis jednotlivých dokumentů posloužila editorce metoda transkribce a text byl přizpůsoben dnešnímu pravopisnému úzu (došlo k úpravám např. *po lesých* > *po lesích*, *posýlám* > *posílám*, *zásylce* > *zásilce*, *dorozumněl* > *dorozuměl*).

Jazykové autorské zvláštnosti nebo různé archaické tvary byly ve snaze zachovat dobový charakter dopisů respektovány a ponechány v původní podobě, např. slova *veškeren* (č. 1), *publicirována* (č. 8), *všecky* (č. 8, 32, 34), *an* (č. 8, 10, 12), *vůkolí* (č. 10), *znatelem* (č. 11), *vůkolní* (č. 13), *zbytečno* (č. 16), *aspoň* (č. 17, 72), *keltické*, *těchže* (č. 18), *v tuže* (č. 18), *študujícímu* (č. 21, 27), *zábradel* (č. 22), *teprva*, *ondyno*, *brošírování*, *následkův* (č. 23), *ráciž*, *všjckni* (č. 24), *taký*, *autorové*, *komplíciovaná*, *kol* (č. 31), *outraty* (č. 33), *řka*, *přijda*, *prose* (č. 39), *ňák* (č. 40), *Němkyni* (č. 41), *kamž*, *již již*, *robějí*, *příjemno*, *béře* (č. 45), *jináče* (č. 45, 65), *pokročejí*, *nechtí*, *exempláry* (č. 46), *posélacích* (č. 48), *oučty* (č. 49), *vyhledav* (č. 59), *svárnost*, *arci* (č. 61), *tehďaz* (č. 62), *holt* (č. 63), *šprýmovost*, *paš'* (č. 64), *jest vidna* (č. 70), *zdaž* (č. 72), *zaň* (č. 74), *štrapáce*, *oš'ouchané* (č. 78), *z Anglicka* (č. 88) Změny nebyly provedeny ani v infinitivech končících na *-ti* (např. *přijati*, *díti* – č. 52) ani u sloves končících koncovkou *-t'*, které byly v textu zachovány, např. *jestit'* = *neboť je* (č. 11), *dávát'* = *neboť dává* (č. 17), *zírat'* = *neboť zírá* (č. 45), *ját' psal* = *neboť já psal* (č. 51), *shledat'* = *neboť shledal* (č. 60), *znáteť* = *neboť znáte* (č. 64), *zemřelat'* = *neboť zemřela* (č. 72), *bylot'* = *neboť bylo* (č. 78).

Zatímco použití běžných kulatých závorek („()“) v editovaném textu odpovídá originálu (byť Kalousek užíval různých typů „:/“, „(: :)", které byly sjednoceny do výše uvedené podoby), v hranatých závorkách se nachází všechny editorské zásahy, tedy především rozvedení v dokumentech hojně se vyskytujících zkratkách např. *A. Č.* >

*A[rchiv] č[eský], d. > d[atun], dr. > d[oktor], emf. > emf[iteutické], fasc. > fasc[ikl], gr. > gr[ošů], něm. > něm[eckou], J. J. > J[eho] J[asnost], J. M. > J[eho] M[ilost], p. > p[an], pg. > p[a]g[ina], pr. > pr[ažských], prof. > prof[esora], pros. > pros[ince], resp. > resp[ektive], t. m. > t[ohoto] m[ěsíce], z r. > z r[oku]. Podobným způsobem byly rozepsány i zkratky novin a časopisů např. ČČH > Č[eský]č[asopis] h[istorický]. Rozepsány naopak nebyly obecně srozumitelné a užívaných zkratky, které byly ponechány ve zkrácené podobě a jejich různá forma byla sjednocena a upravena s ohledem na současně platnou jazykovou normu, jedná se o zkratky *atd.* = *a tak dále*; *č.* = *číslo*; *na př., např.* > *např.* = *například*; *P. S.* = *post scriptum*; *t. j., tj.* > *tj.* = *to je*; *str.* = *strana*, které jsou uvedeny i v seznamu zkratk. Dále byly hranaté závorky využity k doplnění písmen např. *by* > *a[by]*, *sem* > *[j]sem* a chybějících slov (dle kontextu). V případě užití hranatých závorek s otazníkem „[?]“ jde o nejisté čtení, tečky „[...]“ značí nečitelná slova (případně odpovídající počet nečitelných písmen) a vykřičník „[!]“ upozorňuje na nezvyklé tvary slov, zjevné omyly a jazykové nepřesnosti. Špičatá závorka „<“ značí autorem přeškrtnutý text, přeškrtnutý a nečitelný text je značen „<###>“.*

Dle kontextu byla v editovaném textu upravena také kvantita samohlásek, např.: *rozčilení* > *rozčílení*; *archivalií* > *archiválií*; *dcéru* > *dceru*; *né* > *ne*; *bohda* > *bohdá*; *leta* > *léta*; *registratūra* > *registratura*; *kuru* > *kúru*; *maršal* > *maršál*; *užiti* > *užiti*; *v platně* > *v plátně*; *pod čarou* > *pod čarou*; *vytahl* > *vytáhl*; *patronatu* > *patronátu*; *prokuratūra* > *prokuratura*; *Slovútný* > *slovutný*; *Vašich* > *Vašich*; *Vaším* > *Vašim*; *hrozny* > *hrozný*; *touzim* > *toužím*; *leto* > *léto*; *krati* > *krátí*; *učastenstvím* > *účastenstvím*.

V případě psaní předložek *s*, *z* a předpon *s-*, *z-* bylo jejich znění upraveno podle významu a současné pravopisné normy, např. *se strany* > *ze strany*; *se všech* > *ze všech*; *ztvrzenky* > *stvrzenky*; *sesílím* > *zesílím*; *spůsobu* > *způsobu*; *spracovati* > *zpracovati*; *sběžně* > *zběžně*; *skolacionujete* > *zkolacionujete*.

U psaní *s/z* byly upřednostněny tvary *se z* (např. *poesie* > *poezie*, *disposice* > *dispozice*, *diskuse* > *diskuze*; *president* > *prezident*, *konservativní* > *konzervativní*, *krise* > *krize*, *falsifikáty* > *falzifikáty*, *nervosa* > *nervóza*, *pense* > *penze*, *disposiční* > *dispoziční*, *revise* > *revize*, *universita* > *univerzita*, *visitace* > *vizitace*, *zkonsumuje* > *zkonzumuje*). Výjimku tvoří *Museum* ve smyslu *Museum Království českého* či slova jako *optimismus* a *pesimismus*.

Moderním způsobem a jednotně byly přepsány tvary *máli* > *má-li*; *jeli* > *je-li*; *možnoli* > *možno-li* a naopak *ač-li* > *ačli*; *zda-li* > *zdali*. Podobně byly sjednoceny příslovečné spřežky, např. *do vnitř* > *dovnitř*; *uprostřed* > *uprostřed*; *na nejvýš* > *nanejvýš*; *ob čas* >

občas; *po skrovnu* > *poskrovnu*; *na konec* > *nakonec*; *po případě* > *popřípadě*; *na spěch* > *naspěch*; *v levo* > *vlevo*; *do předu* > *dopředu*; *z dola* > *zdola*; *na dále* > *nadále*; *v čas* > *včas*.

U přejatých slov došlo k zredukování zdvojených souhlásek např. *cc* > *c* (např. *proccesy* > *procesy*), *ll* > *l* (např. *intervallech* > *intervalech*, *nivellováním* > *nivelováním*, *kollationování* > *kolacionování*, *kollegovi* > *kolegovi*,), *mm* > *m* (např. *gummou* > *gumou*, *rekommandovaný* > *rekomandovaný*, *kommise* > *komise*), *pp* > *p* (např. *mappa* > *mapa*), *rr* > *r* (např. *korrektury* > *korektury*, *korrespondence* > *korespondence*, *korrigovaný* > *korigovaný*, *terrainu* > *terénu*, *territoria* > *teritoria*), *ss* > *s* (např. *adressu* > *adresu*, *komisse* > *komise*, *missionář* > *misionář*, *pessimismu* > *pesimismu*). I další slova cizího původu, jejichž pravopis se výrazněji odlišuje od dnešních zvyklostí, byla upravena (např. *arqvisice* > *akvizice*, *aequatoriálním* > *ekvatoriálním*, *anthropologický* > *antropologický*, *v Athénách* > *Aténách*, *bibliotheka* > *bibliotéka*, *lhitograficky* > *litograficky*, *methodicky* > *metodicky*, *thema* > *téma*, *theorii* > *teorii*, *rheumatismus* > *revmatismus*).

Současná pravidla byla respektována také při psaní velkých písmen (např. *Blahorodí* > *blahorodí*, *Pane* > *pane*, *Příteli* > *příteli*, *Kolego* > *kolego*, *Milý* > *milý*, *Ctěný* > *ctěný*, ponecháno bylo *Vaše Důstojnosti* ve smyslu církevního titulu a sjednotilo se psaní *Bůh*, *Boží*), a to i v případě zdvořilostních výrazů (*Se* > *se*, *Svůj* > *svůj* apod., ponecháno bylo *Váš*, *Vaše*, *Vašnosti*). Úpravou dále prošla přídavná jména odvozená od jmen místních (např. *listiny Sedlecké* > *listiny sedlecké*, *písemnosti Zvíkovské* > *písemnosti zvíkovské*, *archiválie Orlické* > *archiválie orlické*), naproti tomu u jmen odvozených od názvů rodů (Švamberský, Rosenberský atd.) a v názvech prací byla velká písmena ponechána či doplněna. Název edice „*Archiv Český*“ byl převeden do dnešní podoby „*Archiv český*“ (i v případě rozepsaných zkratek). Upravena a přizpůsobena byla v edici dle kontextu také interpunkce.

Srozumitelné ideogramy jako ° = *stupně*, † = *zemřelý*, % = *procenta* byly v edici ponechány beze změn.

Zeměpisné názvy zůstaly zachovány v původní podobě originálu, přičemž na jejich současnou podobu upozorňuje poznámka pod čarou. Dle originální předlohy zůstává i protetické *v* (např. *Vorlík*, *vorlické* – současně s touto podobou se však v textu objevuje i varianta *Orlík*, *orlické*. V tomto případě byly výjimečně ponechány obě varianty v podobě originálu bez sjednocení do jediné podoby.). Naopak grafém *i* byl ve slově *Potštejn* přepsán jako souhláska *j*, tedy *Potštejn*, přičemž v textu originálu se vyskytovaly obě

varianty. K určení zeměpisných názvů vyskytujících se v textu autorka využila pětidílné publikace *Místní jména v Čechách*¹⁴⁷ a několikasvazkového *Historického lexikonu obcí České republiky 1869–2005*¹⁴⁸ či internetovou databázi *Zaniklé obce a objekty*.¹⁴⁹

Při psaní číselných údajů byly základní a řadové číslovky psané arabskými i římskými číslicemi pokud možno převedeny (tedy v případě, že se nejedná o ryze číselné údaje např. u peněz, fyzikálních veličin, číslování stran, počtu řádků, výčtu počtu kusů či v rámci označení Tylem často zmiňovaných signatur) do slovní podoby, stejně tak jako tvary např. $\frac{1}{2}$ hodiny > *půl hodiny*, $\frac{1}{3}$ > *třetina*, *10ho* > *desátého*, *6ti* > *šesti*, *2dum* > *secundum*, *10letých* > *desetiletých*, *30ti leté* > *třicetileté*, *15archové* > *patnáctiarchové*, *3tí* > *třetí*, *5té* > *páté*, *VII. díl* > *sedmý díl*, *XV. díl* > *patnáctý díl*. Výjimku tvoří letopočty a řadové číslovky u staletí (psané arabskými číslicemi, např. *17. století*). Římské číslice byly ponechány u jmen panovníků a představitelů šlechtických rodů (např. *Václav IV.*, *Karel III. ze Schwarzenbergu*), v citovaných datacích starých listin (např. *ab incarnatione D[o]mi[ni] MCCLXXV*), v případě označení století (např. *XV. věku*, *XVI. věku atd.*) a určení ročníku časopisu. Denní data v textu byla sjednocena do podoby např. *27. září*, *6. ledna*; případně s doplněním měsíce dle kontextu *8. [července]*. Naproti tomu datační formule v editovaném textu plně odpovídají jak svým zněním, tak i umístěním originální předloze. K převodu a k určení datací v rámci celé edice byla užita *Historická chronologie*.¹⁵⁰

Podtržením zvýrazněný text v originálu písemností je takto označen i v předložené edici. Na dvojitě (případně několikanásobně) podtržení textu není zvláště upozorněno. Majuskulní písmo (např. dopis č. 17 nebo č. 25) použité pisateli v originálech dokumentů též odpovídá své původní podobě.

¹⁴⁷ A. PROFOUS, *Místní jména*.

¹⁴⁸ *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005* je k dispozici (ke stažení) na stránkách Českého statistického úřadu; <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015> (citován stav ze dne 13. 7. 2020).

¹⁴⁹ Databáze přístupná na internetové adrese: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?menu=93> (citován stav ze dne 15. 6. 2020).

¹⁵⁰ M. BLÁHOVÁ, *Historická chronologie*, s. 506–948.

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1885, 1. listopadu Orlík nad Vltavou – Tyl děkuje Kalouskovi za dar, konkrétně za jeho nově publikovanou práci *Děje Královské České společnosti nauk*.¹⁵¹

na Vorlíku 1. listop. 885

Vaše blahorodí!

Slovutný pane!

Velice ráčil jste mne překvapiti a nemalou radost ráčil jste mi způsobiti milým dárkem, jehož se mi včerejšího dne laskavostí Vaší bylo dostalo. Jak bych si byl upomínky takové zasloužil, opravdu nevím, zůstávám tudy Vašnosti tím více zavázán.

Jak milou mi ostatně práce Vaše,¹⁵² k níž Vašnosti od srdce gratuluji, jest, nebudu šířeji vykládati. Společnost, jejíž dějiny tuto podáváte, během prvního století trvání svého nehynoucích zásluh byla si vydobyla jak o vědu, tak o veškeren národní život náš. Kdož netoužil by tudy, působení její blížeji seznati! Leč ne každý má přístupu do archivu Společnosti¹⁵³ samé a tím, že z archivu tohoto podáváte nám ve formě záživné, co nejdůležitější jest, velikých o národ a vědu získal jste si zásluh, jejichž velice si vážíme a k nimž Vašnosti tuto blahopřání své vyslovuji.

¹⁵¹ J. KALOUSEK, *Děje*.

¹⁵² Práci, kterou František Tyl od Josefa Kalouska obdržel je míněna výše uvedená publikace J. KALOUSEK, *Děje*.

¹⁵³ Jedná se o Královskou českou společnost nauk založenou v roce 1784; <https://www.avcr.cz/cs/onas/historie/historie/> (citován stav ze dne 2. 4. 2019).

Že spis Váš <mi> ihned v těchto podzimních večerech v samotě naší milou mi bude zábavou, v tom račte ujištěn býti. Na zprávu v „Methodu“¹⁵⁴ se těším a sdělím ji i Jeho Jasnosti.¹⁵⁵

Na rok doufám, že blížeji se seznámíme. Poroučeje Vašnost v ochranu Boží a děkuje poznovu za milý mi dar, trvám v hluboké úctě

Vašnosti
vřele oddaný
Fr. Tyl
archivář.

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

2

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1886, 6. ledna, Orlík nad Vltavou – Tyl spolu s přáním k Novému roku informuje Kalouska o předání tří zaslaných výtisků Karlu III. ze Schwarzenbergu a jeho synům.

6/I 1886.

Vaše blahorodí!

S vroucím přáním k Novému roku oznamuji, že jsem zaslané tři výtisky¹⁵⁶ o Chrašticích¹⁵⁷ J[e]ho J[asnosti] a oběma princům¹⁵⁸ doručil. Těšily je zprávy ony a pr[inc]

¹⁵⁴ *Method: časopis věnovaný umění křesťanskému*. První číslo časopisu vyšlo v roce 1875, poslední v roce 1930. Majitelem, vydavatelem a redaktorem zároveň byl Mons. Ferdinand Josef Lehner (1837–1914), římskokatolický kněz a jeden z průkopníků památkové péče i dějin umění v Čechách. *Ottův slovník naučný* XV, s. 802–803. Míňená zpráva viz Josef KALOUSEK, *Kostel Chraštický a staré malby v něm objevené*, *Method: časopis věnovaný umění křesťanskému* 11, 1885, s. 121–131; <http://www.digitalniknihovna.cz/nkp/view/uuid:a5574ae0-55c1-11e7-a0c9-005056825209?page=uuid:150bde20-55cf-11e7-b7b6-5ef3fc9ae867> (citován stav ze dne 15. 5. 2020).

¹⁵⁵ Karel III. kníže ze Schwarzenbergu (1824–1904), představitel orlické větve.

¹⁵⁶ Viz dopis č. 1, příspěvek v *Methodu*. J. KALOUSEK, *Kostel Chraštický*, 1885, s. 121–131; <http://www.digitalniknihovna.cz/nkp/view/uuid:a5574ae0-55c1-11e7-a0c9-005056825209?page=uuid:150bde20-55cf-11e7-b7b6-5ef3fc9ae867> (citován stav ze dne 15. 5. 2020).

¹⁵⁷ Obec Chraštice se nachází ve Středočeském kraji, konkrétně v okrese Příbram.

¹⁵⁸ Synové knížete Karla III. ze Schwarzenbergu, a to princ Karel IV. ze Schwarzenbergu (1859–1913) a jeho mladší bratr Bedřich ze Schwarzenbergu (1862–1936).

Karel hned do Chraštic jel, aby se na malby podíval. Počátek tedy učiněn, stran příchodu Vašnostina sem račte věc dle své libosti a možnosti zařídit.

S vroucím pozdravem v hluboké úctě oddaný

František Tyl.

Korespondenční lístek, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

3

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1886, 2. dubna, Orlík nad Vltavou – Tyl informuje Kalouska o udělení povolení bádát v orlickém archivu.

na Vorlíku 2/4 1886.

Vaše blahorodí!

Jeho Jasnost kníže pán zpravil mne již před krátkým časem o povolení Vašnosti uděleném.¹⁵⁹ Co se doby v nastávajících velikonočních prázdninách dotýče – nevadí z mé strany pranic. V archivu arci nelze v ten čas pracovati pro značnou zimu, čeho si ale přáti budete, snadno úřední sluha do kanceláře přinese.

Tudy na shledanou. Končím, by list obratem pošty odešel.

Znamenám se ve vší úctě

Vašnosti oddaný

Fr. Tyl.

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

4

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

¹⁵⁹ V tomto případě se pravděpodobně jednalo o Kalouskův soukromý zájem bádát v orlickém archivu. Žádost o povolení vstupu do archivu a spolupráci v souvislosti s vydáváním *Archivu českého* přišla od Kalouska až 3. prosince 1886 (dopis č. 5). Tyl na žádost odpověděl opět kladně, a to v dopise z 26. prosince téhož roku (dopis č. 6). O svém bádání na Orlíku se Kalousek zmiňuje v dopisu Josefu Emlerovi z 13. dubna 1886, zároveň si stěžuje, že od knížete Karla III. ze Schwarzenbergu nedostal svolení k zapůjčení archiválií do Prahy. Dopis viz M. RYANTOVÁ (ed.), *Korespondence*, s. 82–83.

1886, 20. října, Orlík nad Vltavou – Tyl informuje Kalouska o odeslání urbářů, které si od něj vyžádal.

na Vorlíku 20/10 1886.

Vaše blahorodí!

Slovutný pane!

Račte odpustiti, že přání Vašemu stran zaslání urbářů ihned jsem nevyhověl; doléhalo tolik práce, že mi zhora nemožno bylo žádané vybrati a expedovati. Dnešní poštou odesílám urbáře VII. Gb 6, 9, 10, 11/a, b, c vcelku 6 kusů. Urbář VII. Gb 13 pro velký formát k zásilce této přidružití jsem nemohl. Ergo¹⁶⁰ podruhé! Doufám, že voyage¹⁶¹ Vašnosti dobře jim posloužily. I mně výlet do Švýcarska prospěl.

Poroučeje se další přízni, trvám s vroucím pozdravem Vašnosti v úctě

oddaný

Fr. Tyl.

Korespondenční lístek, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

5

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1886, 3. prosince, Praha – Josef Kalousek zasílá Františku Tylovi výtisk pravidel, jimiž se při vydávání měl řídit *Archiv český*, a zároveň ho prosí o připojení se k tomuto počínu. Dále Tyla informuje o postupu své práce se zapůjčenými urbáři.

V Praze 3. prosince 1886.

Důstojný pane! Velectěný pane archiváři!

Byv v komisi k vydávání „Archivu českého“ zřízen za redaktora této publikace, kteráž nákladem zemským znova počíná se vydávati, mám čest odesílati Vašnosti výtisk pravidel, jimiž budeme se přitom spravovati.¹⁶² Vím sice, že při své veliké svědomitosti

¹⁶⁰ Tedy (lat.).

¹⁶¹ „Cesty“ (fr.).

¹⁶² Josef Kalousek v prosinci 1886 rozesílal podobné dopisy s prosbou o účast (a rovnou i s připojením pravidel, jimiž bylo nutné se řídit) všem případným přispěvatelům do *Archivu českého* více viz M. RYANTOVÁ, *Josef Kalousek jako redaktor*, s. 147–168.

jste velice zaměstnán samými povinnostmi úřadu svého; přece však doufám, že ráčíte zúčastniti se tohoto podniku činně, jakožto vydavatel dějinných pramenů, které by se hodily do „Archivu českého“ a jejichž některou část knížecí archiv na Vorlíku též chová. Připomínám, že nejdříve budou se vydávati věci starší z doby před rokem 1526, že však při souvislých sbírkách listin a listů rok 1526 nebude nám dělati žádnou překážku, takže již nyní může dle povahy věci pokračovati se ve kterékoli sbírce také do doby po roce 1526. I zvu Vašnost co nejuctivěji, abyste se ráčil přidružiti k ostatním přispěvovatelům do „Archivu českého;“ i prosil bych o laskavé sdělení, co asi bychom v letech nejbližších od Vašnosti očekávati mohli.¹⁶³

Já zde při jiných pracech [!] nemám ovšem daleko tolik času na opisování, jako jsem měl na Orlíku.¹⁶⁴ Z urbářů, které jste sem poslati ráčil, dosud jsem vyčerpal, pokud toho potřebuji, první čtyři, takže mi ještě dva zbývají, ale ty, poněvadž pocházejí z druhé polovice 17. století, dají mi nejspíš větší práci než dřívější čtyři, kteréž vesměs vztahují se k letům 1618–1627. Poznávám čím dále tím určitěji, že ku poznání skutečného stavu věcí bude mi potřeba také důchodních účtů; ale za ty budu Vašnosti prositi, až budu hotov s urbáři.

Přeje Vašnosti, abyste se na všem dobře míti ráčil, zůstávám

v nejhlubší úctě oddaný

Josef Kalousek.

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

6

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1886, 26. prosince, Orlík nad Vltavou – Tyl se Kalouskovi omlouvá za pozdní odpověď na jeho dopis z 3. prosince a informuje ho o své zaneprázdněnosti. Dále zmiňuje, že je

¹⁶³ Obdobný dopis z 3. prosince 1886 poslal Kalousek např. katolickému teologovi, historikovi církevních dějin a církevního práva Klementu Borovému (1838–1897), či historikovi a moravskému zemskému archiváři Vincenci Brandlovi (1834–1901). Dopisy edičně zpřístupněny viz M. RYANTOVÁ, *Korespondence*, s. 16, 42.

¹⁶⁴ O svém pobytu na Orlíku se Kalousek zmiňuje Josefu Emlerovi (1836–1899) v dopisu z 13. dubna 1886. Dopis edičně zpřístupněn viz Tamtéž, s. 82–83.

k práci na vydávání „Archivu českého“ nakloněn stejně tak, jako Jeho Jasnost (Karel III. Schwarzenberg).

Vaše blahorodí!

Slovutný pane!

Především račte odpustiti, že na laskavý dopis Váš ze dne 3. prosince teprve dnes odpovídám. Měsíc prosinec jest pro mne vždy měsíc nejlopotnější, byl jím zvláště letos, kde namáhavých prací se přivalilo, takže k dopisům času nezbylo.

Co se účtů a jiných spisů z archivu dotýče, vždy rád posloužím. Co pak do pokračování v „Archivu českém,“ buďte ujištěn, že i v tomto ohledu k tomu hleděti budu, aby to, co archiv náš chová, nezůstalo tu vždy zahrabáno, ale aby posloužilo se tím obecenstvu. Tak je zajisté i přání Jeho Jasnosti. Mnoho-li však podati lze, v tomto okamžení sdělití nemohu. Bojím se, aby toho nebylo méně, než si přejeme. My máme totiž zde na Vorlíku toliko listiny Vorlíka, resp[ektive] Zvíkova se týkající – pak věci sedlecké.¹⁶⁵ Mnoho-li v nich listin v řeči české, ihned udati nemohu, jak jsem to byl Vašnosti již v červenci zde pravil. Repertář řeč neudává. Musím se tudy dříve sám orientovati, a toť sotva dříve se stane, až knížecí rodina do Prahy se odstěhuje. Pak určitěji se vyslovím. Víím pak spolu, že kdyby toho věc vyžadovala, mně pak práce nedovolovaly včas posloužiti, v takém pádu, že byste stran opisů prostředku vynašel.

Přeje Vašnosti k dílu započatému všeho zdaru a přeje spolu k nastávajícímu novému roku Božího požehnání, trvám s vroucím „ad multos annos!“¹⁶⁶

V obzvláštní účtě

Vašemu blahorodí

vřele oddaný

Frant. Tyl

archivář.

na Vorlíku 26. pros. 1886.

Dopis, rukopis, psáno perem.

¹⁶⁵ Zde jsou myšleny písemnosti bývalého cisterciáckého kláštera v Sedlci u Kutné Hory. Orličtí Schwarzenbergové klášter i s jeho pozemky odkoupili na konci 18. století. Kateřina CHARVÁTOVÁ, *Sedlec*, in: Daniela HOUŠKOVÁ (ed.), *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku*. Sborník vydaný k 850. výročí založení kláštera v Plasech, Praha 1994, s. 39–40.

¹⁶⁶ Po mnohá léta (lat.).

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1887, 17. února, Praha – Josef Kalousek informuje Františka Tyla o dokončení práce se zapůjčenými urbáři a o jejich budoucím odeslání zpět na Orlick. Dále Tyla informuje o postupu při vydávání „Archivu českého“ a připomíná mu slib jeho spolupráce.

V Praze 17. února 1887.

Velectěný, slovutný pane!

Konečně jsem dohotovil svoje výtahy z urbářů, jež jste mi ráčil do Prahy poslati a zejtra [!] nebo brzo potom je v archivě městském¹⁶⁷ zapakuji a po poště Vašnosti na Vorlík odešlu. Jest jich šest kusů, totiž signatury VII. Gb 6, 9, 10, 11/a, b, c.

Zároveň přicházím Vašnost prositi, abyste mi nyní na týž způsob ráčil do Prahy zapůjčiti poslední urbář VII. Gb 13 z roku 1755, jenž mi ještě ku prozkoumání zbývá. I račte prosím k té zásilce přiložiti také trochu účtů důchodních; přál bych si míti účty nejstarší a potom, z těch pozdějších, kde jejich řada jest asi nepřetržitá, postačily by mi účty na přeskáčku po intervalech asi desetiletých nebo dvacetiletých, ovšem nevím, dá-li se to tak vybrati a oddělit od ostatních. Z let válečných 1618–1648 přál bych si jich míti více, ale v letech pokojných mohou býti hodné intervaly, kdy se daly jakékoli veliké proměny v důchodech, na těch letech záleželo by mi ovšem nejvíce. Nejspíš to dá Vašnosti mnoho hledání a práce s vybíráním i prosím, abyste mě ráčil míti omluvena, že Vašnost tolik zaneprázdňuji

O urbářích nedatovaných, jež jsem prozkoumal, připomínám snad k užitku pozdějších badatelů, že dle obsahu srovnaného s urbáři datovanými, kladu je s velikou pravděpodobností do těchto let: VII. Gb 4 circa 1600, totiž mezi léta 1598–1603, datovaná poznámka u Probylova¹⁶⁸[!] dokazuje, že na konci roku 1603 byl již hotov.

VII. Gb 5 circa 1618.

¹⁶⁷ Tj. Archiv hlavního města Prahy, který vznikl v roce 1851 a jeho prvním archivářem se stal Karel Jaromír Erben (1811–1870), který v archivu působil až do své smrti. Poté místo jako pražský městský archivář získal Josef Emler (1836–1899). Jiřina ŠTOURACOVÁ, *Úvod do archivnictví*, Brno 1999, s. 87–88.

¹⁶⁸ Jedná se o obec Probulov v jižních Čechách (okres Písek).

VII. Gb 11 a nejspíše 1626.

„Archiv český“ tiskne se dosti rychle, dva až tři archy týdně a jsou již hotovy dva patnáctiarchové sešity, poněvadž však výbor zemský vyhradil si řízení stránky ekonomické,¹⁶⁹ má to mnohé okolky a dosud nepřišlo nic do prodeje. V tomto sedmém díle¹⁷⁰ nejvíce místa zaujmou dopisy Zdeňka Lva z Rožmitála¹⁷¹ a dopisy rodů Hradeckého a Rosenberského,¹⁷² jež z archivu třeboňského vydávají p[ánové] Dvorský¹⁷³ a Rezek.¹⁷⁴ Zdali pak již ráčíte také něco připravovati? Naspěch to nemá, ale prosím, neračte zapomínati na laskavý slib, učiněný v listě z 26. prosince m[inulé]ho r[oku].¹⁷⁵ Bylo-li by přitom potřebí mé pomoci, jsem vždy ochoten ke všemu, ku př[íkladu], když byste ráčil opisovati sám na Vorlíku, nebyl bych od toho, zajeti si tam jednou ke zkolacionování.

Přeji Vašnosti, abyste si i v této dlouhé zimě na všem dobře měl a těšte se na budoucí zasilku, zůstávám

Vaší důstojnosti zcela oddaný

Josef Kalousek

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

8

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1887, 6. března, Orlik nad Vltavou – Tyl informuje Kalouska o své nemoci a omlouvá se za svou nečinnost ohledně *Archivu českého*. Dále v dopise uvádí své poznatky, které

¹⁶⁹ K této problematice viz M. RYANTOVÁ, *Josef Kalousek jako redaktor*, s. 147–168.

¹⁷⁰ J. KALOUSEK (red.), *Archiv český VII*.

¹⁷¹ Jedná se o dopisy českého katolického šlechtice, pana Zdeňka Lva z Rožmitálu (1470–1535) z let 1508–1520; Tamtéž, s. 1–25.

¹⁷² Rod pánů z Hradce a rod Rožmberků, jedná se o jejich dopisy z let 1450–1526. Tamtéž, s. 26–50.

¹⁷³ František Dvorský (1839–1907) byl český archivář, historik a spisovatel. V letech 1863–1903 působil v Archivu země České v Praze a od roku 1892 zde zastával funkci ředitele. J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 157.

¹⁷⁴ Antonín Rezek (1853–1909) byl český historik a archivář, v letech 1875–1878 působil v Archivu Národního muzea (dříve Muzea Království českého) jako musejní asistent při archivu. Tamtéž, s. 536–537.

¹⁷⁵ Viz dopis č. 6.

v tomto ohledu zjistil ještě před nemocí. Také Kalouskovi oznamuje odeslání dalšího požadovaného urbáře a důchodních účtů.

na Vorlíku 6/3 1887.

Slovutný pane!

Ctěný příteli!

Lístek můj¹⁷⁶ Vám již pověděl, co se se mnou děje a proč tedy nepíšu. Byl jsem v dosti velkém nebezpečí života a dosud nemohu říci, že je dobře. Rozsáhlý katar¹⁷⁷ plic mne sužoval, a ač postel opouštím, zdrav dosud nejsem. Nastává otázka hlavní: „odejde-li to bez dalších následků.“ Ven dosud nesmím a náš studený archiv tak brzy neuvidím. Et hunc ad rem!¹⁷⁸

Odesílám poslední urbář VII. Gb 13 s účty. Drahý příteli, má to své obtíže. Je jich okolo sta silných svazků, a byť bych jen jisté ročníky posílal, budou toho celé bedny. Mimo to je mi to nyní nemožno, nechat to do bytu mého vozit a co třeba vybírat. Co nejdříve pošlu Vám účty z r[oku] 1504–1505, pak 1514–1515 – možno, že byste z nich více méně mohl užítí snad i pro „Arch[iv] český,“ pak účty z roku 1584–1587. To bude dělat hojný svazek. K urbáři jsem to dáti nemohl, an by se mi to špatně balilo pro poštu. Stran ostatních bylo by snad nejlépe, kdybyste si sem ráčil v létě opět zajeti a účty zde prohlédnouti; pracoval bych s Vámi a brzy bychom to odbyli. Kdybyste vzal s sebou nějakou mladší sílu, mohla by pro „Arch[iv] český“ spisovat, an se mnou to letos sotva půjde, neboť jsem po nemoci sláb a prací zadržovaných hojnost, budu muset i do lázně. [...] bude se stavět v archivu, v knihovně, v pokoji řádů, a tu budu mít všecy tyto tři sbírky v nepořádku, takže se k práci těžko dostanu. Budu více inspektorem než kým jiným, tady těžko bude péra se uchytili.

A nyní k „Archivu českému.“ Počátkem ledna začal jsem se orientovati v materiálu našem, prodělal jsem třídu I. (akvizice) a II. (léna), v tom uchvátila mne nemoc. V těchto třídách nacházejí se tyto české listiny do roku 1526:

o Zvíkovu: 1454 {červeně podtržené jsou majestáty},¹⁷⁹ 1457, 1473, 1475, 1502, 1508, 1508, 1509 – veskrze majestáty o zástavě hradu a o povolení k prostavění jistých sum na

¹⁷⁶ Nedochoval se.

¹⁷⁷ Tj. zánět.

¹⁷⁸ A teď k věci (lat.).

¹⁷⁹ Text, který byl autorem v originále podtržen červeně, je v editovaném textu odlišen kurzívou.

hradě, toliko listina z r[oku] 1473 je listina soukromá, kterou Rožmberkové postupují Zvíkov Bohuslavovi ze Švamberka;¹⁸⁰

o vesnicích kláštera Milevského,¹⁸¹ o jich zástavě neb opětém postoupení k Zvíkovu a sice:

o nich vůbec z r[oku] 1455,

o Kovářovu¹⁸² z r[oku] 1453, 1461,

o Tynčanech¹⁸³ z r[oku] 1470, 1479,

o Jeteticích,¹⁸⁴ Hostovnicích¹⁸⁵ a Klisínech¹⁸⁶ z r[oku] 1463,

o Králové Lhotě,¹⁸⁷ [...] téže vesnice z let 1456, 1460, 1461, 1461, 1472, 1481,

o Letech¹⁸⁸ z r[oku] 1455, 1516 {<poslednější majestát>},

o mostu přes Vltavu pod Zvíkovem:

z r[oku] 1479 majestát na stavbu mostu,

z r[oku] 1501 kontrakt se Zmrzlíkem¹⁸⁹ o stavbě,

o patronátu Lepenovském¹⁹⁰ 1484,

zástava kostela Životic¹⁹¹ 1521,

i Krsic¹⁹² 1533,

privilegia manů zvíkovských 1497 (majestát),

seznam manů zvíkovských circa 1530.

¹⁸⁰ Bohuslav ze Švamberka (†1490) se v roce 1452 oženil s Lidmilou z Rožmberka, jednou ze tří dcer Oldřicha II. z Rožmberka. V roce 1473 získal Zvíkov s Milevským klášterem, od roku 1475 byl poručníkem dědiců a statků rožmberských. *Ottův slovník naučný* XXIV, s. 848–853.

¹⁸¹ Premonstrátský klášter se nachází na okraji města Milevsko v okrese Písek (je nejstarším klášterem na jihu Čech).

¹⁸² Dnešní vesnice Kovářov ležící v Jihočeském kraji (okres Písek).

¹⁸³ Dnešní Tynčany, část obce Petrovice ve Středočeském kraji (okres Příbram).

¹⁸⁴ Obec Jetětice v Jihočeském kraji (okres Písek).

¹⁸⁵ Dnes část obce Krásná Hora nad Vltavou ve Středočeském kraji (okres Příbram).

¹⁸⁶ Dnešní Klisíneček, místní část obce Hrazany v Jihočeském kraji (okres Písek).

¹⁸⁷ Obec Králova Lhota v Jihočeském kraji (okres Písek).

¹⁸⁸ Dnešní obec Lety v Jihočeském kraji (okrese Písek).

¹⁸⁹ Zmrzlíkové ze Svojšína, starý český vladycký rod pocházející ze Svojšína u Stříbra. Miloslav BĚLOHLÁVEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Západní Čechy*, Praha 1985, s. 328.

¹⁹⁰ Nepodařilo se blíže určit.

¹⁹¹ Obec Životice se nachází v Plzeňském kraji (okres Plzeň-jih).

¹⁹² Vesnice Krsice, část obce Čimelice v Jihočeském kraji (okres Písek).

Dále dosud pracovati jsem nemohl. Jak ale vím, nalézají se v archivu pod signaturou IV. Kγ 38 dopisy Rožmberské a Švamberské od r[oku] 1430 asi do konce XV. věku. Pan Palacký¹⁹³ z nich některé již podal v „Arch[ivu] č[eském] [v dílu] prvním,“¹⁹⁴ většina jich není dosud publicirována.¹⁹⁵ Proč je pan Palacký nevydal všechny, udati neumím. Bylo by tudíž radno je všechny prozkoumati, a co má ceny (mnohé historické ceny mítí nebudou), doplniti. Já k tomu nyní síly nemám, mohlo by se tak státi v archivu města Prahy. Tolik prozatím o záležitosti této.

Koncem r[oku] minulého zasedl jsem a napsal jsem stručnou historii Zvíkova¹⁹⁶ na základě poznámek mých. Kdybych se nebál, že Vám tím budu obtížný, zaslal bych Vám rukopis s prosbou, abyste [ho] prohlédl a mi úsudek o něm upřímně sdělil. Domnívám se, že by snad Vašnosti o mnohých poměrech panství Zvíkovského vítaných dat podal, an jsem i k tomu hleděl, jak se rozsáhlost teritoria zvíkovského a vorlického měnila; pracujete o dávkách poddaných panství toho, snad by Vašnostem zprávy také nebyly nevítané. Při r[oce] 1612 přijal jsem do spisu i současný náhled úředníka vorlického¹⁹⁷ o robotách na Zvíkovsku a způsobu, jak Švamberské zde roboty na panství Borském¹⁹⁸ obvykle<m> zaváděli a poddané přetěžovali, což nám arcí rebelie sedláků za p[ana] Křištofa ze Švamberska¹⁹⁹ na Zvíkovsku a i v Letech²⁰⁰ vysvětluje a objasňuje.²⁰¹

Neračte mi zazlíti, že tak hanebně píšu. Jsem po nemoci a kdo jak osm neděl v posteli leží, je sláb.

Poroučeje se v další přízeň Vaši,

jsem Vašnosti
zcela oddaný

¹⁹³ Tj. František Palacký (1798–1876).

¹⁹⁴ František PALACKÝ (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. Z archivů domácích i cizích sebral a vydal František Palacký I*, Praha 1840.

¹⁹⁵ Ve smyslu publikována.

¹⁹⁶ F. TYL, *Paměti*.

¹⁹⁷ Tyl tohoto úředníka přímo jmenuje (v nadcházejícím dopisu č. 10 a č. 11) jako Pavla Zahořanského.

¹⁹⁸ Panství okolo původního hradu Bor přestavěného v novogotický zámek, který se nachází ve stejnojmenném městě Bor (Plzeňský kraj, okres Tachov). Sídlila zde borská větev rodu Švamberských. *Ottův slovník naučný* XXIV, s. 848–853.

¹⁹⁹ Křištof ze Švamberska (†1534), zvíkovská větev rodu. Tamtéž.

²⁰⁰ Obec Lety v Jihočeském kraji (okres Písek).

²⁰¹ K této problematice viz F. TYL, *Paměti*, s. 132–133.

Dopis, rukopis, psáno perem.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

9

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1887, 11. března, Praha – Josef Kalousek přeje Tylovi brzké uzdravení, informuje ho o postupech svých prací a prosí ho o zaslání spisu o historie zvíkovské.

V Praze 11. března 1887.

Důstojný pane! Velectěný příteli!

Že jste byl navštíven tak zlou nemocí, věrně Vašnosti nepřeji a jest mi líto. Dá Bůh, že nastávající jaro a potom léto přinese úplné uzdravení. Já jsem byl také nastuzen a něco školy jsem zanedbal, ale ležeti jsem nemusel. Z Vaší choroby především pro mě plyne naučení, že nesmím nyní Vašnosti obtěžovati. Také toho prozatím ani nebude potřebí. Především mám vypůjčeny dvě staré knihy města Bělé pod Bezdězem²⁰³ a ani první jsem dosud nevyčerpal.²⁰⁴ Potom ode dneška za čtrnáct ní pojedu do Jindřichova Hradce, kdež chci do Velikonoc v archivě pracovati jako vloni na Orlíce [!]. Urbář orlický z roku 1755 VII. Gb 13 jest již v archivě městském,²⁰⁵ a tak jsem na mnoho neděl prací zaopatřen. Prozatím teda neračte se naléhati vyhledáváním a zasíláním starých účtů pro mne, bude na to dosti času, až se oteplí, toliko když byste měl odjížděti do lázní, prosím, abyste jich trochu poslal do archivu městského, kdež mohou prozatím čekati.

Dostanu-li se letos na Orlík, to ještě nevím. „Archiv český“ jest prozatím látkou zásoben, netřeba tedy s opisováním spěchatí. Jsem rád, že jste již některé listiny vyhledal. Podotýkám však, že nemusíme se u roku 1526 zastavovati, a zvláště, když jest orlických listin českých tak poskrovnu, mohly by se najednou vydati až do roku asi 1550. Co se týká dopisů, jež oznamujete pod signaturou IV. Kγ 38: Palacký si všude vybíral to

²⁰² Informace k odeslání slíbeného urbáře.

²⁰³ Město v okrese Mladá Boleslav ve Středočeském kraji.

²⁰⁴ Bělé pod Bezdězem se Kalousek věnoval i nadále viz J. KALOUSEK, *Listiny a zápisy bělské*.

²⁰⁵ Dnes Archiv hlavního města Prahy.

nejlepší, ale my nyní hodláme bráti skoro všechno jako velká voda.²⁰⁶ A ježto Vašnosti nedostává se času a nyní i zdraví, bude nejlépe dáti vše opsati v archivě městském, co a kdy ráčíte dáti opisovati, to záleží na Vašnostině vlastním uznání.

Velice mě zajímalo, co píšete o své historii Zvíkovské, zvláště jste mi udělal velké laskominy na zprávy o robotě, kterých já k objasnění urbářů potřebuji jako soli. I kdyby nebylo těchto mých sobeckých účelů přitom, rád bych při té historii našel příležitost²⁰⁷ <šel>, abych nějak trochu odsloužil se za Vašnostinu úslužnost; pročez račte jen ten spis mi poslati ku přečtení a zároveň se vyjádřiti, kde byste jej hodlal tisknouti a směl-li bych v něm snad sloh nebo cos jiného korigovati. Vykonám vše milerád. Není-li veliký, hodil by se do „Památek místopisných a archaeologických,“²⁰⁸ jejichž redaktorem po † Miltnerovi²⁰⁹ bude prof[esor] Píč.²¹⁰ Jestliže ty zprávy o robotě nejsou celé do té historie pojaty a dají-li se snadno transportovati, prosil bych, abyste je s tím spisem zároveň poslal.

Přeje Vašnosti dokonalé uzdravení, zůstávám v přátelské úctě

oddaný

Josef Kalousek

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

²⁰⁶ V době, kdy byl redaktorem *Archivu českého* stanoven Josef Kalousek, došlo postupně k zásadnímu překročení konceptu, který na počátku stanovil František Palacký. Překročen byl nejen časový záběr (původně do roku 1526), ale i jazykové zaměření písemnosti. Původní záměr Palackého vydávat především dokumenty v českém jazyce (sám do výběru v případě nutnosti zařadil i latinské prameny), byl nahrazen převahou cizojazyčných dokumentů. M. RYANTOVÁ, *Josef Kalousek jako redaktor*, s. 157.

²⁰⁷ Slovo se v originálu nachází na konci řádky a je dopsané perem.

²⁰⁸ Jedná se o časopis s názvem *Památky archaeologické a místopisné*, který byl založen v roce 1854. Mezi jeho redaktory patřil v letech 1874–1877 i Josef Kalousek. Číslo časopisu pod Kalouskovým vedením viz. <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/periodical/uuid:04aa7d10-d148-11e4-ae4e-5ef3fc9ae867> (citován stav ze dne 18. 5. 2020).

²⁰⁹ Jan Bohuslav Miltner (1841–1887), český středoškolský profesor a historik. V roce 1885–1886 působil jako redaktor výše zmíněného časopisu *Památky archaeologické a místopisné*; <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=SvetozorII/21.1887/13/204.png> (stav citován ze dne 5. 5. 2019).

²¹⁰ Josef Ladislav Píč (1847–1911), významný český pedagog, muzejník a historik. F. KUTNAR – J. MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 590–592.

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1887, 13. března, Orlík nad Vltavou – František Tyl osvětluje Josefu Kalouskovi podobu svého spisu o Zvíkově a spolu s dopisem mu zasílá mapky týkající se zvíkovského panství.

na Vorlíku 13/3 1887.

Slovutný pane!

Velectěný příteli!

Především račte přijmouti vroucí díky za vřelou soustrast s nemocí mou. Konečně tvrdí doktor, že nebezpečí minulo a plíce že budou opět v starém stavu. Toužebně čekáme na teplejší počasí, bych byt opustiti mohl, což v nekonečné zimě letošní, avšak znova začíná, možno není. Budu muset bezpochyby do lázní – kam, v to musím se pak v Praze poraditi, a tu domluvíme se i o tom, co bych Vám pak do Prahy poslati měl. [Dopisy pod signaturou] Kγ 38 a účty z r[oku] 1504/5, 1514/15 a 1518 brzy odešlu.

Sestavuje onehdy listiny české z třídy I. a II., zapomenul [!] jsem na majestát o [...] z vorů na Vltavě pod Vorlíkem z r[oku] 1400. Až trochu zesílím, sestavím i listiny z ostatních tříd, pak prohlédnu registraturu a listiny knihy sedlecké. Že to nespěchá, jsem rád. Chci před očima míti dle přání r[ok] 1550.

S radostí uvítal jsem přelaskavé nabídnutí Vašnosti stran mého Zvíkova, je mi to velmi milé, uslyšeti úsudek Váš, než se s tím vytasím. Dosud zná jen kníže pán jednotlivé kusy té práce. Že mi všechny poznámky Vaše co do slohu a korektury velevítané budou, netřeba dokládati. Co do úpravy byl by snad spis, jak je, hotov pro tiskárnu. Nemohl jsem opis dosud přečísti a přesvědčiti se, jak je opsán, zda odstavce dobře urovnány jsou o J[eho] J[asnosti], an račte však brzy Prahu opustiti, neodkladně práci odesílám, jak je, toliko signatury pod čarou a poznámky mohl jsem projíti.

Kníže pán dávno přál si podobné práce, a že nyní jsem se do toho pustil i [z] poznámek mých, Vašnosti známých, některé vybrati a zpracovati, k tomu donutil mne jeden učitel²¹¹ vůkolí zdejšího, který v těchto dnech vydal Zvíkov, kde ty nepodivnější věci uložil. { Aniž

²¹¹Antonín Kubias (1839–), řídící učitel na Orlíku. M. KLEČACKÝ – P. FABINI – L. VELEK (edd.), *Deníky*, s. 315.

se jemu divím, an „Čechy“²¹² v samý díl druhý, str. 141 při roce 1477 dí, tehdy že byl Zvíkov vydobyt a Bohuslav Švamberk tam zajat. } An nemáme v české řeči zpráv o rodině Schwarzenbergů, něco málo jsem o nich podal. Šířeji promluvil jsem o Švamberkách [!], pak o osudech hradů v roce 1621, 1622, a to na základě listin archivních, pak o osudech Zvíkova ve válce třicetileté u věku XVIII., an oddíl tento všude, kde o Zvíkovu řeči je, krátce se odbydl²¹³ [!]. Třeba bylo stav hradu u věku XVII. a XVIII. vyličiti, an se mylně zhouba jeho vandalismu za maršála²¹⁴ připisuje.

Mínil jsem spis co zvláštní brožurku vydati okolnímu obyvatelstvu a hlavně navštěvovatelům Zvíkova. Ráčíte-li mi jinou radu dáti, rád ji přijmu, an nejlépe posoudíte, zdali se to vůbec k publikaci hodí a kde?

Že jsem se jmenovitě v době starší k panu Palackému a jiným táhnouti musel, abych data o Zvíkovu spojití mohl, doufám, že račte za nutné vyznati a schváliti. Finance Švamberské, peněžní poměry v r[oce] 1623, transakci se Šternberky, obnovení far po r[oce] 1620 přidal jsem, aby bylo trochu rozmanitosti. I data o Vorlíku, Kostelecku,²¹⁵ Holešicích,²¹⁶ Kotejřině,²¹⁷ snad nejsou od místa.

Stran té roboty přikládám koncept těch poznámek pana <písaře> úředníka Zahořanského.²¹⁸ Budou Vás zajímat, jakož zajímavé jsou i ty poznámky o lesích. Na taxu Zvíkovských nevyhotovil pan Jan Jiří²¹⁹ protikladu, toliko poznámky tyto; ostatně pan Zahořanský, muž pln vtipu, jaký jmenovitě při posouzení té taxy na lesy se nám ukazuje.

²¹² Jedná se o velký ediční podnik knihtiskaře a nakladatele Jana Otty (1841–1916). Komplexní dílo *Čechy* tvoří celkem 14 svazků, které byly vydávány během let 1883–1908. Popis hradu Zvíkova viz František Adolf ŠUBERT – František Adolf BOROVSÝ (red.), *Čechy. Díl druhý. Vltava*, Praha 1884, s. 141.

²¹³ Ve smyslu odbyl.

²¹⁴ Karel I. Filip ze Schwarzenbergu (1771–1820), polní maršál a první kníže schwarzenberské sekundogenitury. Jiří RAK, *Maršál Schwarzenberg a bitva u Lipska v české historické paměti 19. a 20. století*, *Historica Olomucensia* 37, 2010, s. 59–68.

²¹⁵ Obec Kostelec nad Vltavou v jižních Čechách (okres Písek).

²¹⁶ Holešice, v současné době historická tvrz u Orlické přehrady.

²¹⁷ Vesnice Kotýřina je dnes součástí obce Kovářov (okres Písek).

²¹⁸ Pavel Zahořanský (1586–1612) z Orlíku nad Vltavou, úředník za Jana Jiřího ze Švamberka (1548–1617). F. TYL, *Paměti*, s. 132.

²¹⁹ Jan Jiří ze Švamberka (1548–1617) více o rodu viz Jiří JÁNSKÝ, *Páni ze Švamberka. Pětisetletá saga rodu s erbem labutě*, Domažlice 2006.

Račte míti opis mé mapy Zvíkova z r[oku] 1575, račte moct tudy dobře sledovati proměny državy zvíkovské a vorlické, čímž objem urbářů objasněn jest. Mapu manů přikládám (arch [číslo] 10), též mapku okolí Kovářova²²⁰ (při archu [číslo] 2), Zvíkova [z] r[oku] 1323 (arch [číslo] 6), Kostelecka a statků arcibiskupských (při archu [číslo] 9); ty ale nemínil jsem k spisu přiložiti, toliko rodokmeny na konci přiložené, ale přiložený malý plánek by snad spisu neuškodil (u archu [číslo] 12).

Nyní však již končím, zůstávaje v přátelské úctě, práci svou laskavosti Vaší poroučeje

Vašnosti oddaný

Fr. Tyl

{P. S. K archu [číslo] 29 přiložil jsem za příčinou přehledu i mapu dělení z r[oku] 1584, tedy celkem pět map a jeden plánek. }

Dopis, originál, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

11

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1887, 23. března, Praha – Kalousek informuje Tyla o přečtení a korektuře spisu o Zvíkově, podává mu k tomu cenné rady a připomínky.

V Praze 23. března 1887.

Vaše Důstojnosti! Velectěný příteli!

Ježto v pátek²²¹ pojedu do Jindřichova Hradce, spěchal jsem se čtením Vašeho spisu o Zvíkově, takže jsem ani nemohl vypsati zprávu Pavla Zahořanského, kterouž teda nechávám ještě u sebe. Dovolil jsem si ve Vašem spisu dělati to, co dělal jsem jako redaktor bezpočtukrát ve spisích [!] jiných. Co jsem podle svého způsobu opravil, jsou jenom slohové a jiné formální maličkosti. Nebudete-li s tím spokojen, prosím za odpuštění. Abych měnil něco věcného, k tomu jsem našel pramálo příležitostí a jsou to zase jen nepatrné drobnosti. Jestli' Váš spis skoro celý založen na původních zprávách, proti kterým nelze nic namítati, a tu ovšem také není co opravovat.

²²⁰ Kovářov, vesnice v Jihočeském kraji (okres Písek).

²²¹ Tj. 25. března 1887.

Spis velmi se mi líbil, nepotřebujete nikterak se ostýchat, předstoupiti s ním před veřejnost, ano, slušně budete se moci jím pochlubiti; pročez gratuluji Vašnosti k jeho sepsání a jen připojuji přání, abyste takových historických monografií více sestavil z bohatého archivu, jehož jste představeným a výborným znatelem.²²² Spis dozajista bude se líbiti. Počítal jsem také, jak veliký bude, a napočítal jsem, že by v „Musejníku“²²³ proloženým písmem vyplnil šest nebo sedm archů. Když jest tak veliký, nehodí se ovšem do nynějších chudých „Památek“²²⁴ a sotva do kterého jiného časopisu. I bude nejlépe vydati jej o sobě,²²⁵ tu by písmo mohlo se vzíti trochu menší, než jest ono v „Musejníku,“ a formát měl by též býti [o] něco menší, neboť veliký formát hodí se jenom k tlustým knihám.

Aby spis byl co možná přehledný, radil bych, abyste ty nadpisy, jež máte již sestaveny napřed v přehledu obsahu, dával také nad stránky, a nakonec abyste položil abecední rejstřík jmen vlastních. Rodokmeny budou historikům vítány; mapek není <mnoho> potřebí, vždyť každý může si vzíti k ruce mapu všeobecnou, ale dobře by bylo, kdybyste přiložil plán hradu Zvíkova, jenž každý nemůže míti. Když by se tisklo 500 exemplářů, stála by sazba, tisk a papír asi 30 zl[atých] při každém archu, teda náklad na celý spis dělal by něco přes 300 zl[atých], plánek by se pořídil lacino zinkografií. Což abyste připojil ještě krátký místopis nynějšího hradu? Myslím, že navštěvovatelům bylo by to velice vítáno, a proto že by spis také více kupovali.

O tom mohli bychom si promluvit v Praze více, až sem zavítáte, a mohl byste si to v tiskárně hned smluviti. Maje za to, že chcete ještě svůj spis procházeti, posílám jej zpět a prosím, abyste se podíval na všechny strany, neboť asi na dvou místech jsem měl pochybnosti, jejichž rozhodnutí záleží na Vašnosti.

Prose, abyste přiloženou knihu ráčil odevzdati panu učiteli Kubiasovi,²²⁶ zůstávám s přáním všeho dobrého ve zdraví i v práci

v hluboké úctě oddaný

²²² Myšleno znalcem.

²²³ *Muzejník* nebo „*Musejník*“ (v té době *Časopis Musea království Českého*), dnes pod názvem *Časopis Národního muzea* byl založen již Františkem Palackým při Vlasteneckém museu v Čechách, vychází od roku 1827.

²²⁴ *Časopis Památky archeologické a místopisné* vycházel od roku 1854 a byl zaměřen na archeologii. *Ottův slovník naučný* XIX, s. 127.

²²⁵ Tj. samostatně.

²²⁶ Antonín Kubias (1839–), viz dopis č. 10.

Dopis dochován ve dvou podobách:

- 1) Originál, psáno na stroji; SOA Třeboň, ZLA Orlík nad Vltavou, inv. č. 148, sign. IIc–5, kart. 17.
- 2) Kopie, psáno na stroji; ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

12

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1887, 26. března, Orlík nad Vltavou – František Tyl děkuje Kalouskovi za cenné rady a připomínky ke svému spisu. Také Kalouska informuje o opravách, které provedl.

na Vorlíku 26. břez. 887.

Slovutný pane!

Velectěný příteli!

Spěchám, [a]bych Vašnosti vyslovil nejrůčnější díky za ochotu a práci, kteréž jste spisu mému věnovati ráčil. Vím, jak drahý je Vám čas, a co práci na Vašnosti neustále doléhá. Byla to tedy opravdu oběť, a to značná, že tolik času jste listům mým věnoval. Děkuji spolu i za laskavý úsudek, kterýž jste k práci mé pronéstí ráčil. Zůstanu lásky Vaší vždy pamětliv a přičiním se, bych ji dle možnosti láskou splatil. Pokynutí Vašnostina jsou mi velevítaná; nadpisy nad stránky a abecední rejstřík nebude však lze (jak myslím) dříve sestaviti, dokud spis tištěn není, an, jak se domnívám, dle obsahu stran nadpisy upraviti třeba. Bojím se, že bude abecední rejstřík na knihu tuze objemný.

Popis hradu chtěl jsem ve způsobu průvodce po hradu hned přiložiti. Je to ale věc choulostivá, hlavně an „Čechy“²²⁷ dobrý popis přinesly. Leč pokusím se o to.

Stran pochybností oněch na dvou místech podotýkám, že na první místo „zuřivý“ položil jsem „zarputilý“ luterán a na druhém, že sum[m]a převzatého dluhu per²²⁸ 10 000 kop, táhne se i u Zvíkova i Kestřanům. Až ostatně do Prahy zavítám, což stane se, až teplé stále počasí nastane, osmělím se, Vašnost vyhledati a o další laskavou radu stran vydání spisu poprositi. Teď předložím rukopis Jeho Jasnosti.

S opětými díky a s přáním, [a]by se Vašnosti v [Jindřichově] Hradci dobře dařilo,

²²⁷ Popis hradu Zvíkova viz F. A. ŠUBERT – F. A. BOROVSÝ (red.), *Čechy*, s. 141.

²²⁸ Přes (lat.).

trvám
Vašnosti
v hluboké úctě oddaný
Fr. Tyl.

P. S.

Račte prosím laskavě sdělití vroucí pozdravení ctěnému panu kolegovi Tischerovi.²²⁹
Nemoc nechce dosud zcela odejítí, takže dosud v pokoji internován jsem.

Dopis, originál, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

13

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1887, 20. července, Ober Salzbrun[n]²³⁰ – František Tyl informuje Josefa Kalouska o svém příjezdu do polských lázní, o svém ubytování. Dále řeší situaci okolo *Paměti zvíkovských*.

Ober-Salzbrun[n]

Kleiner Brunnenhof ²³¹ 20/7 887.

Vaše blahorodí!

Slovutný pane! Milý příteli!

Dne 12. [července] ve dvě hodiny odp[oledne] jsem šťastně sem dorazil a jsem velmi dobře ubytován v úředním bytu zdejšího „pánbíčka“, čili inspektora²³² lázní a studnic, kterýž z bytu svého dva pokoje pronajmouti může. Byt je krásně na promenádě položen a poměrně ne drahý. Rodina inspektorova je velmi vlídná, takže se jako doma cítím. Voda začíná dělat v těle revoluci, dej Bůh k dobrému. Z Čech shledal jsem zde jen dvě paní

²²⁹ František Tischer (1831–1910) působil v letech 1853–1909 jako černínský archivář v Jindřichově Hradci. Podílel se na pořádání a katalogizaci většiny fondů černínského archivu (Rodinný archiv Pánů z Hradce, Slavatů a Černínů, jejich hospodářské správy, vytvoření umělých sbírek Historica, Cizí rody, Topografica). J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 660.

²³⁰ Dnešní město Szczawno-Zdrój, do roku 1935 nazýváno jako Ober Salzbrunn, se nachází v Polsku (v regionu Walbrzych), v minulosti bylo a stále je významnou lázeňskou destinací.

²³¹ Lázeňská budova ve městě Szczawno-Zdrój (Polsko).

²³² Nepodařilo se blíže určit.

z Nymburka,²³³ jednoho venkovana z Vysokého Mýta²³⁴ a jednoho žida, nájemce dvora pana biskupa Hradeckého!²³⁵ Je zde hostů asi 1000. Krajina není zvláštní a vůkolní továrny zničejí brzy lázeň, ostatně hledanou.

V záležitosti plánu psal jsem p[anu] Šimáčkovi,²³⁶ aby nespíchal, an jsem se na naše kumštýře na Vorlík obrátil. Příkládám originál odpovědi, kterou jsem obdržel. Chtějí popřípadě nový plán vyhotoviti, kdyby se to šrafování zalepiti nedalo. Souměrnost arci vyžaduje i za řekami, vyvedení terénu, které jsem původně žádal, což by se snad dalo doplniti; do terénu snadno by se dala umístiti šipka a měřítko tak, by se to rozeznati mohlo, a nápis by mohl přijíti dolů. O způsobu vyvedení přenechávám rozhodnutí Vašnosti co znalci. Chce-li, ať píše p[an] Šimáček direktně na Vorlík panu Runčikovi;²³⁷ ostatně snad věc nespěchá, an tisk asi čtvrt roku trvati bude a já asi za čtyři neděle doma jsem. Kdy odtud vyrazím a kam, dosud udati neumím, oznámím později.

Přeje Vašnosti bujného utěšeného pobytu na venkově, poroučeje se drahé paní manželce²³⁸ Vaší a děkuje za vši prokázanou ochotu a lásku, trvám s vroucím pozdravením a v hluboké úctě

Vašnosti

oddaný ctitel

Fr. Tyl.

Dopis, originál, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

²³³ Město ve Středočeském kraji, zhruba 45 km od Prahy.

²³⁴ Město v Pardubickém kraji (okres Ústí nad Orlicí).

²³⁵ Josef Jan Evangelista Hais (1829–1892), český katolický kněz, od roku 1875 osmnáctý biskup královéhradecký viz Zdeněk SRP, *Královéhradecké biskupství*, Hradec Králové 2005, s. 86–89.

²³⁶ Jedná se o pana Jaroslava, nebo o pana Bohuslava Šimáčka, tedy o majitele nakladatelství Františka Šimáčka (1834–1885), v jehož pražské knihtiskárně si František Tyl nechával tisknout své *Paměti zvíkovské*.

²³⁷ Patrně Václav Runčik, schwarzenberský úředník, od roku 1914 přednosta orlického lesního úřadu, lesmistr. Alena HRNČÍŘOVÁ, *Orličtí Schwarzenberkové a jejich úřednictvo mezi 1848 a 1948*, České Budějovice 2013, Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, Ústav archivnictví a pomocných věd historických.

²³⁸ Kateřina Kalousková, rozená Breüerová (1841–1915). B. JIROUŠEK, *Josef Kalousek*, s. 86.

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1887, 29. července, Potštejn²³⁹ – Josef Kalousek posílá Tylovi do lázní dopis ze své chalupy v Potštejně ohledně tisku plánu hradu Zvíkova (zároveň ho zve k návštěvě této vesnice, zajistil mu i ubytování u místního faráře). Kalousek Tyla informuje především o možnostech tisku plánu a o daných cenách.

V Potštejně 29. července 1887.

Vaše Důstojnosti! Velectěný pane archiváři!

V Praze došel mne Váš milý list daný 20. t[ohoto] m[ěsíce] spolu se vloženým dopisem p[áně] Runčikovým. Zašel jsem s tím k faktorovi knihtiskárny Šimáčkovské, abych se s ním poradil. Co se týče ceny, míní, že by plán vyvedený zinkograficky ve velikosti dvou stránek přišel asi na 8–10 zl[atých] a kdyby se dělal litograficky, že by stál snad asi 20–30 zl[atých]. Podle dopisu p[áně] Runčikova rovněž jako z jeho kresby jest viděti, že v takových pracích nemá praxe, a pochybuji, kdyby ten plán dělal podruhé, že by ho udělal valně vkusněji. Zinkografií rozmnožuje [se] prostě a věrně to, co kdo nakreslil, ale při litografii kreslí litograf na kámen zcela nově, ovšem dle předlohy, ale dle svých vytríbených pravidel a vkusu. Tato okolnost při nezkušenosti p[áně] Runčikova jest příčinou, že bych radil dáti přednost litografii před zinkografií. V tom případě nebylo by třeba, aby p[an] Runčík plán překresloval, než měl by toliko naznačiti ještě terén za řekami a litograf by potom udělal kresbu na kámen novou a vkusnější; také by se mohlo tisknouti barvami dle Vaší vůle, ale to by přišlo dražší, neboť každá barva musí míti svůj zvláštní kámen, a kolik barev, tolikrát se musí tisknouti. Ale soudím, že také šrafování terénu na plánu p[áně] Runčikově není provedeno dle platných pravidel, a to nemůže nikdo napravit z domyslu, nýbrž musel by skutečný terén vlastníma očima viděti. Kdyby za tou příčinou měl znalec z Prahy jeti schválně na Zvíkov, byl by p[an] Runčík nepochybně uražen; ale mohlo by se to úskalí snad nějakým manévrem obejít. Abyste se o tom všem mohl poradit se znalcem, umluvil jsem s faktorem, že mu dáte napřed věděti,

²³⁹ Dnešní obec Potštejn, která se nachází v Královéhradeckém kraji, konkrétně v okrese Rychnov nad Kněžnou. Josef Kalousek zde vlastnil letní dům. B. JIROUŠEK, *Josef Kalousek*, s. 93.

kdy do Prahy přijedete, a on by na určený den a hodinu pozval ku poradě malíře Kutinu²⁴⁰, jenž takové věci pořád dělá.

Já jsem přijel sem z Prahy 23. t[ohoto] m[ěsíce] a jsme se zdejším pobytem za nynějšího pěkného počasí dobře spokojeni. Dnes jsem vrátil do Prahy první vysázený arch Vašeho spisu ode mne korigovaný; vešlo se na něj přes 24 stránek rukopisu. Řekl jsem v tiskárně, aby tiskli asi jeden arch týdně, a aby vývěsky posílali také Vašnosti do lázni; až se rozhodnete, kdy odjedete, račte o tom dáti také vědět tiskárně, aby tam potom již nic za Vámi neposílali.

Poněvadž byste ve zdejších hospodách sotva dostal slušný byt a někdy dokonce žádný a naše chaloupka jest naplněna, zaklepal jsem v té příčině u zdejšího faráře P[atera] Wajgla²⁴¹ a on jest zcela ochoten ubytovat Vašnost v jednom svém pokoji, kdež budete míti bydlení, nad něž lepšího v Potštejnu byste nikde nenašel.

Jakpak se Vašnosti dále vede v lázni? Přeji z plna srdce, aby dobře. Těším se, že při našem shledání v Potštejnu mi to potvrdíte; jen prosím, abyste svůj příchod sem napřed oznámili ráčil, aby se snad náhodou nestalo, že bych byl přes pole pryč.

S uctivým poručáním se ode mne i od manželky zůstávám v hluboké úctě oddaný

Josef Kalousek

Dopis dochován ve dvou podobách:

- 1) Originál, psáno na stroji; SOA Třeboň, ZLA Orlick nad Vltavou, inv. č. 148, sign. IIc–5, kart. 17.
- 2) Kopie, psáno na stroji; ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

15

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1887, 1. srpna, Ober Salzbrun[n] – František Tyl píše Josefu Kalouskovi, jak se mu v lázních daří, jakou má léčebnou kúru a informuje ho o délce pobytu. Rozepisuje se o plánu Zvíkova zmíněném již v předchozím dopisu, také uvažuje o doplnění informací do spisu o Zvíkově. Dále Kalouskovi děkuje za zajištění případného ubytování u faráře v Potštejně.

²⁴⁰ Baltazar Kašpar Kutina (1853–1923), český malíř a ilustrátor; <https://biblio.hiu.cas.cz/authorities/319765> (citován stav ze dne 5. 3. 2020).

²⁴¹ Páter Wajgl, v té době farář u kostela svatého Vavřince (Potštejn).

Vaše blahorodí!

Slovutný pane a příteli!

S radostí uvítal jsem Vašnostin milý dopis z Potštejnu ze dne 29. t[ohoto] m[ěsíce]²⁴² a děkuji co nejdříve za vší prokázanou mi lásku a ochotu.

Jak se mi vede, ráčíte se ptáti. Jak se člověku v tomto ekvatoriálním²⁴³ vedru dařiti může. Dnes v pět hodin ráno ukazoval teploměr + 17°R[éaumur],²⁴⁴ teď v deset hodin již + 23°R[éaumur]²⁴⁵ ve stínu, to arci člověk ani z domu nesmí. Štěstí, že mám před domem na místě nejkrásnějším nad samou promenádou stinnou besídku, kde dílem píšu, dílem čtu, dílem lenoším, dílem spím. Lázně zdejší podobají se Emsu,²⁴⁶ pramen však vydatněji působí, jsa silnější. Hostí zde nyní okolo 1 000, 60 % židů vratislavských. D[okto]r Valentiner²⁴⁷ prohlédnuv poznovu krve i plíce, vyslovil se, že mám prodělati tak zvanou „normální kúru,“ totiž čtyři neděle mám zde pobýti; denně piju ráno 18 uncí²⁴⁸ pramene, ve [!] týdně třetím po 24 uncích. An se voda k pití na 23 °R[éaumur]²⁴⁹ ohřeje, potím se po celý den, zvláště při vedru přítomném. O výletech není ani řeči, dokud se temperatura neochladí. Avšak k dešti se to nepodobá. Dne 9. srpna vyprší lhůta čtyř neděl, zdali již desátého odrazím, nyní vydati neumím, ale dlouho tu přes toho desátého nezůstanu. Strava je dobrá a poměrně laciná, proti Praze půl darma; tři výborná pečená masa s kompotem, někdy i moučník co plus za našich 1 zl[atý] 5 kr[ejcarů]. A výsledek?

²⁴² Odkazuje na Kalouskův dopis z 29. července 1887 (č. 14).

²⁴³ Tj. rovníkovém.

²⁴⁴ René Antoine Ferchault de Réaumur (1683–1757), francouzský vědec a vynálezce lihového teploměru se stupnicí, která nese jeho jméno; https://www.academie-sciences.fr/pdf/dossiers/Reaumur/Reaumur_oeuvre.htm (citován stav ze dne 10. 6. 2020). Pro převod na dnes užívané stupně Celsia slouží vzoreček: $C = 5/4 \cdot R$. Tylem uvedená teplota je tedy 21,25 °C.

²⁴⁵ Tj. 28,75 °C.

²⁴⁶ V současné době Bad Ems, jedná se o vyhlášené lázeňské město s dlouhou tradicí, na řece Lahn v Německu (ve spolkové zemi Porýní-Falc).

²⁴⁷ Tylův ošetřující lékař v lázních Ober Salzbrunn (dnes pod názvem Szczawno-Zdrój v Polsku), více se nepodařilo zjistit.

²⁴⁸ Tzv. lékárnická unce (přibližně 27 gramů, její přepočít se v různých regionech lišil). Tato váhová míra se ve střední Evropě užívala do konce 19. století. Miloš CHVOJKA – Jiří SKÁLA, *Malý slovník jednotek měření*, Praha 1982, s. 242.

²⁴⁹ Tj. 28,75 °C.

Pozoruji, že mi to dobře slouží, ač výsledek až později patrněji prý se ukáže. Cítím, že volněji dýchám a lépe chodím, Jsa celý den venku, jsem dosti opálen, ale to prý je zdravé.

Těší mne, že již račte venku býti, a že se Vašnostem i všem Vaším dobře daří; děkuji spolu za péči o uhostění mé. Dlouho sotva se budu moci zdržeti, a[1]e děkuji již napřed důstoj[nému] panu faráři²⁵⁰ za bratrské přístřeší. Kdy přijedu, jistě oznámím. Rád bych přes Kladno,²⁵¹ což však od počasí závisí.

Zpráva, že první arch Zvíkova vytištěn, těšila mne. Vývěsek jsem dosud neobdržel. Stran plánu psal mi p[an] Runčík poznovu v ta slova: „Vyznačením terénu na zevní straně řeky získá plánek nepopíratelné výhody a bude-li rozhodnuto pro rozmnožení litografické s kolaturou plánu, pak získá se pro přehled mnoho a kresba nabyde zároveň životnosti. Litografické rozmnožení mohlo by po případě svěřeno býti závodu Aloise Wildnera²⁵² v Praze, který naše lesní mapy exkursní každoročně s úspěchem litografuje a dle mého náhledu v oboru náležitě zručnosti a dovednosti, jakož i dobrého jména požívá. Co mé maličkosti se týče, stojím povždy ochotně k službám.“ Tolik asi p[an] Runčík. I Vašnost ráčí se nyní k litografii nakloňovati. Otázka peněžní zde lhostejná jest a šrafování terénu snadno se dá provést i bez cesty na Zvíkov, an terén, jak ho podává Bernau,²⁵³ dosti správný jest. Prosil jsem, by se vzoru toho drželi, leč kreslič (p[anu] Varousovi)²⁵⁴ zamlouval se lépe způsob, jakého užil, ač obvyklému a nyní platnému způsobu šrafování neodpovídá. O všem tom s Vašností ústně promluvím a pak v Praze zavedu.

Také mi napadá, že nebude od místa, v spisu samém buď při r[oce] 1575 (při kontraktu o Zvíkov),²⁵⁵ neb při roce asi 1620 zmíniti se v poznámce při Stražišti²⁵⁶ o valech nad Stražištěm a o valech pod Straž[ištěm] (vůbec Hrad zvaných); poslední jsou stará celnice

²⁵⁰ Jde o faráře Wajgla, kterého Josef Kalousek zmiňoval již předchozím dopisu (č. 14).

²⁵¹ Statutární město ve Středočeském kraji.

²⁵² Pražský litograf, který nejprve působil v dílně Mittag & Wildner založené v roce 1860 a roku 1874 se osamostatnil; <https://cs.isabart.org/person/55168> (citován stav ze dne 25. 6. 2020).

²⁵³ Viz dílo Friedrich BERNAU, *Album der Burgen und Schlösser im Königreiche Böhmen*, Saaz 1881, s. 417–461. Autor publikace Bedřich (německy Friedrich) Bernau, roz. Přemysl Cyril Bačkora (1849–1904) viz Lubomír SLAVÍČEK (ed.), *Slovník historiků umění, výtvarných kritiků, teoretiků a publicistů v českých zemích a jejich spolupracovníků z příbuzných oborů* (asi 1800–2008), sv. 1, Praha 2016, s. 100.

²⁵⁴ Nepodařilo se blíže určit.

²⁵⁵ Toho roku přešel Zvíkov do držení rodu Švamberků.

²⁵⁶ Pravděpodobně se jedná o dnešní malou vesnici Stražiště, část obce Počaply, která se nachází v okrese Příbram.

zemská, vydávají se však mylně za Hrochův Hrádek²⁵⁷ a za jiné. Jsou pamětihodné, ač nejznamenitější část valu již rozkopána jest v letech posledních. Nyní však již třeba ukončiti.

S přáním všeho dobra a vroucí úctou a pozdravem Vašnosti, ctěné p[aní] manželce a důst[ojnému] p[anu] faráři trvám oddaný

Fr. Tyl

Dopis, originál, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

16

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1887, 21. srpna, Orlík nad Vltavou – František Tyl informuje Kalouska o svých cestách a pobytu v Praze. Uvádí také výčet chyb, které našel v prvních tiscích archů spisu o Zvíkově.

na Vorlíku 21/8 1887.

Vaše blahorodí!

Slovutný pane! Milý příteli!

Byly to smutné dny, které jsem právě zažil. V úterý²⁵⁸ večer byl jsem v Praze, ve středu²⁵⁹ v poledne doma; bylo toho nanejvýš třeba.

[A]bych záležitost plánu ujednal, jedu zítra do Prahy. Zkoumali jsme s p[anem] Runcíkem plán Bernauův;²⁶⁰ terén je špatně vyznačen. Myslí tedy Runcík, že s příručím svým na Zvíkov pojede; nivelováním chce zjistit vrstevnice po pěti a pěti metrech, dle nich chce terén vyšrafovat, což podá dobrý a pravdivý obraz, načež by se plán litografoval (snad jen jednou barvou).

Právě došel mne třetí arch; čísti jsem v něm dosud nemohl. V prvních bylo by snad k opravám, což dle přání Vašnostina oznamuji:

str. 2, řádka 3, místo „přijde“, čti „přijda“,

str. 24, řádka 8, místo „taktéž“, čti „takže“,

²⁵⁷ Dnes zřícenina tvrze ležící u obce Březnice (v okrese Příbram) na pomezí jižních a středních Čech.

²⁵⁸ Tj. 16. srpna 1887.

²⁵⁹ Tj. 17. srpna 1887.

²⁶⁰ F. BERNAU, *Album*, 417–461.

str 32, řádka 19, po slovech „po pravé straně“, dodej „tedy po té ruce.“²⁶¹

Chybí i něco čárek, jako

str. 7, řádka 1 „malá,“

str. 23, řádka 18 „čapí,“

str. 15, řádka 10, zdola „levé,“

str. 22, řádka 10, 11 „pobožnosti,“

str. 25, řádka 11 „o,“

str. 29, řádka 19 „na východ.“

str. 30. řádka 14, snad „další?“.

Leč čárky tyto jsou chybičky tak nepatrné, že by zbytečno bylo, je v opravách uváděti, ukazují se na první pohled chyby tisku, které čtenář lehce opraví, a myslím, že tisk bez takých je skoro nemožný. A jak se daří Vašnosti? Jak velice litoval jsem, že jsem do Potštejnu nemohl. Těšil jsem se na to velice. Doufám, že se Vám všem dobře daří a dělám si z toho opravdu svědomí, že Vašnosti korektura snad mnohou chvíli odebírá, kterou byste k zotavení svému anebo k jiným důležitějším pracem [!] lépe mohl upotřebiti. Zůstanu velikým dlužníkem.

V Praze chci i prof[esora] Eiselta²⁶² vynajíti, [a]by shlédl, zdali lázně účinkovaly. Třeba-li psáti do Prahy, bydlím opět u Štěpána²⁶³ a zdržím se asi do čtvrtka.²⁶⁴

Právě přišel p[an] Kubias a žádal mne, bych Vašnosti pozdravení jeho vyslovil. Přeje Vašnosti a všem Vaším blahého pobytu v Potštejnu, trvám s vřelými díky za vší prokázanou lásku; s vroucím pozdravem vaším, Vám i důst[ojnému] p[anu] faráři

Vašnosti

vřele oddaný

ctitel

Fr. Tyl

²⁶¹ Zde bylo pozměněno autorovo členění textu z důvodu přehlednosti na formu výčtu. Také nebyla použita znaménka značící opakovací znak, ale jednotlivá slova byla v editovaném textu rozepsána.

²⁶² MUDr. Jan Bohumil Eiselt (1831–1908), profesor chirurgie a patologie v Praze; https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000006583&local_base=AUT (citován stav ze dne 4. 7. 2020).

²⁶³ Pravděpodobně fara u sv. Štěpána na Novém Městě v Praze, dnes v budově sídlí Ekonomické a obchodní oddělení – Velvyslanectví Španělska.

²⁶⁴ Tj. 25. srpna 1887.

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

17

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1887, 22. srpna, Potštejn – Kalousek Tylovi opět radí ohledně plánu a upozorňuje ho na tiskaře Wildnera, dále Tyla informuje o opravě chyb.

V Potštejně 22. srpna 1887.

Velectěný důstojný pane!

Velice jsem litoval, že bylo Vašnosti nemožno do Potštejna zajeti, krajina zdejší stojí za návštěvu a krom toho, byli bychom si mohli o Vašem literárním podniku více ústně povědět, než se písemně dělati dá. Nejvíce bylo by mluvit o plánu, ale poněvadž jest přitom vše hypotetické, nechci se o tom písemně šířiti, neb by to všechno mohlo býti daremně. Toliko podotýkám svoje mínění, když plán bude se rozmnožovati litograficky, že by se snad přece mělo užití netoliko jedné barvy. Chce-li p[an] Runčik nejen řádné šrafování provésti, ale i pětimetrové vrstevnice udělati, na škodu ta neobyčejná zevrubnost nebude, *superflua non nocent*.²⁶⁵ Jen bych radil, abyste to přeci nedávali litografovi Wildnerovi, já jsem mu sice také dával práci pro „Památky archeologické,“ ale neučinil bych toho od té doby, co Wildner účastnil se výstavy des Deutschen Handwerk-Vereines;²⁶⁶ tuším také lesnická jednota že od té doby od něho se odvrátila, aspoň o tom vloni byla řeč. Však jest v Praze dost litografů českých, není třeba chodit ke znepokojeným německým a snad ubožáky ještě více českými nápisy znepokojovati.

Předešlé připomenutí jest příčinou, proč Vašnosti píši hned do Prahy. Druhá příčina mého spěchu jest ta, abyste v Praze ve svém rukopise vynašel si stranu a poznamenal místo, kam má přijíti nová poznámka o obojích valech u Stražiště. Bude to oboje velmi vhodné, o valech nad Stražištěm račte poznamenati, že by to mohlo býti hradiště Božeňské,²⁶⁷ ač jméno to se tam nezachovalo; dobře by bylo také odvolati se na

²⁶⁵ Nadbytečné neškodí (lat.).

²⁶⁶ Výstava jednoty německých řemeslníků, blíže se nepodařilo určit.

²⁶⁷ Hradiště Božeň (jinak také Šance) u Březnice se nachází na vrchu Šance v oblasti obce Počaply, okres Příbram.

antropologický časopis,²⁶⁸ kde Jelínek²⁶⁹ psal o témž hradišti. A což, abyste na některém příhodném místě také vpravil zmínku o hradišti nad Vltavou,²⁷⁰ jež popsal mladý princ v „Památkách“?²⁷¹ Snad i o spečených valech jiných, které dosud nejsou popsány? Říkal mi o nich pan nadlesní.

Z chyb, jež mi oznamujete z prvních dvou archů, dlužno nakonec vytisknouti „PŘIJDA“ m[ísto] „přijde“, což zůstalo mým nedopatřením na str. 2; na str. 32 jest sice vytištěno věrně dle rukopisu, ale vsuvka „tedy po té ruce“ může se též nakonec vytisknouti, dávat' lepší smysl; na str. 34 může avšak „takéž“ dobře zůstati, dávat' sice trochu jiný smysl než „takže“, ale jest to také docela správné. Ostatních chyb netřeba opravovati, nejmrzutější jest „pobožnost“. DALŠÍ jest lepší než DÁLŠÍ. Račte jen dále po omylech pátrati i v ostatních arších, důležitější mohou se ku konci opraviti. Zvláště upozorňuji na str. 47 v předposledním odstavci, kdež ve jménech Bestřičice²⁷² a Svnyčice,²⁷³ otištěných věrně dle rukopisu, jistě jsou nějaké chyby; já jsem to opraviti nemohl, poněvadž jsem zde bez knih i map potřebných; chtěl jsem to Vašnosti poslati k rozhodnutí, ale nechal jsem toho, poněvadž odjezd ze Slez[skaj]²⁷⁴ byl nejistý a tisk by se byl snad dosti opozdil; ty dvě chyby se musejí opraviti již i v rejstříku.

Vítaje Vašnost do vlasti, přeji, aby pobyt v cizině vydařil se k dokonalému uzdravení.

²⁶⁸ Mohlo by se jednat o časopis *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien*, jehož vydavatelem byla Antropologická společnost ve Vídni (založená v roce 1870); <http://ag-wien.org/> (citován stav ze dne 20. 4. 2020).

²⁶⁹ Pravděpodobně Břetislav Jelínek, původním jménem Josef Boleslav Otakar Jelínek (1843–1926). V roce 1883 se stal prvním správcem sbírek dnešního Muzea hlavního města Prahy, od konce roku 1895 byl jeho ředitelem. Mezi lety 1893 až 1895 působil také v prehistorickém oddělení dnešního Národního muzea. Věnoval se archeologickému bádání, dokonce vytvořil soukromou archeologickou sbírku; <http://www.muzeumprahy.cz/bretislav-jelinek/> (citován stav ze dne 25. 4. 2020).

²⁷⁰ Staré hradiště nalezené u dnes již zatopené obce Podskalí (Orlická přehrada), Jihočeský kraj (okres Písek). Viz následující poznámka, článek B. Schwarzenberga *Hradiště u Podskalí*.

²⁷¹ V *Památkách archeologických a místopisných* publikoval princ Bedřich Schwarzenberg v roce 1880 článek *Hradiště u Podskalí* (s. 441–444); <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:b6880ec0-e882-11e4-a794-5ef3fc9bb22f?page=uuid:1c14d6b0-e90a-11e4-9c07-001018b5eb5c> (citován stav ze dne 28. 4. 2020).

²⁷² Název obce je autorem uveden správně, avšak ves není dohledatelná (ostatně to sám Tyl zmiňuje v následujícím dopisu č. 18).

²⁷³ Zde by se mělo dle Tyla jednat o ves Svujčice, toto tvrzení opět uvádí v následujícím dopisu (č. 18).

²⁷⁴ Tj. Tylův odjezd z lázni.

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

18

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1887, 24. srpna, Praha – Tyl Kalouska informuje o doplněných poznámkách k valům, na které upozornil Kalousek v předchozím dopisu. Dále Tyl uvádí výčet oprav ve třetím archu spisu o Zvíkově a píše o své návštěvě tiskárny.

v Praze 24/8 87

Vaše blahorodí!

Slovutný pane! Milý příteli!

Rače přijmouti vroucí díky mé za tolikerou péči a lásku.

a) Abych vyhověl přání Vašemu stran valů, šel jsem do Musea,²⁷⁵ a tam vypracoval jsem poznámku o valech Podskalských. Dal jsem ji hned Šimáčkovi (faktorovi), an věc byla nutná, dostanete ji tištěnou v budoucím archu.

b) Doma uchystal jsem poznámky o obvodu Myslína²⁷⁶ a o kostele stražišťském²⁷⁷ (hrobce tamní), o valech vedle a pod Stražištěm. O umístění dodatku promluvil jsem s faktorem. Počátek noty²⁷⁸ („až z Eggenberga“) se již v rukopisu nalézají, ostatní („k Myslínu – vyjádřil“) se přidává. Snad by se mohlo ještě dodat „kterouž domněnku i p[an] prof[esor], do[kto]r Jos[ef] Kalousek sdílí“ (neb podobně; rače dle libosti učiniti). Jelínek²⁷⁹ to vyhláší co refugium²⁸⁰ v čas nebezpečí.

c) Mám-li se zmínit i o valech východně od Nevězic²⁸¹ a d) valech nad Zvíkovem, které zmizely, a které mnozí mají za opuštěné hradby husitské z r[oku] 1429, které by ale snad

²⁷⁵ Tj. Musea Království českého.

²⁷⁶ Obec ležící v okrese Písek v Jihočeském kraji.

²⁷⁷ Jedná se o kostel svatého Jana Křtitele v dnešní obci Počaply (okres Příbram).

²⁷⁸ Myšleno poznámky.

²⁷⁹ Tj. výše zmíněný článek v dopisu č. 17.

²⁸⁰ Tj. útočiště, úkryt.

²⁸¹ Dnes obec s názvem Nevězice, která se nachází v okrese Písek.

mohly být starší z doby již keltické, an v nich letos opět bronzы se našly; o tom ještě přemýšlím a prosím o náhled Váš. Shlédlí jsme zbytky (cihlové barvy zem) valů nad Zvíkovem s p[anem] Sedláčkem;²⁸² pozeptám se ještě i téhož. Přišla by poznámka ta k r[oku] 1622, an na těchže místech ležel díl císařského vojska při vyležení hradu.

e) Eml[erova] Regesta²⁸³ jmenují výslovně, jak jsem dnes v Museu nahlédl, „Bestriczice“ a „Svujčice“.²⁸⁴ První neb podobné vsi jsem v Palackého popisu²⁸⁵ ani mezi zaniklými nenalezl, druhá jsou ves Svujčice. Možná, že v originálu stojí u a ne n.

f) Upozornil jsem faktora na chyby tisku – nahlédl, že se musí již v tiskárně korektura pilněji konati.

V archu třetím str. 39, ř[ádek] 7, snad by lépe bylo Leč „již“ – místo „Leč“ i

str. 43, ř[ádek] 3, Mugeran místo Mageran

str. 48, předposlední slovo textu má být „druhými.“

g) Stran plánu již dvakrát jsem byl u faktora a p[ana] Kutinu jsem dosud neviděl; ač v tuže dobu, co já, byl v tiskárně. Upláchl nám, a kdo ví, kdy ho nyní dostaneme. Pozorují, že faktor by byl pro zinek, ať prý formát pak vypadne,²⁸⁶ an prý se pláněk dle potřeby složí. Podaří-li se porada, výsledek oznámím. Zde zůstanu do pátku v poledne.²⁸⁷

Račte odpustiti spěšnému písmu. Chvátám, [a]bych věc dnes vypravil a jest sedm hodin večer.

Poznámky o valech stražišťských faktor nemá, račte je po prohlédnutí zaslati.

S vroucími díky a vřelým pozdravem Vám i Vaším a vši úctou Vašnostin

oddaný ctitel

Fr. Tyl

{Dva archy z let 1619 a 1620 vydal jsem ku korektuře, an mi opisovatel tam v datumu vrazil chyby, které tu opravití nelze. Zašlu opravené faktorovi.}

²⁸² August Sedláček (1843–1926), významný český historik, heraldik, genealog a autor řady dodnes užívaných a nepřekonaných publikací. KUTNAR – J. MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 413–415.

²⁸³ Josef EMLER (ed.), *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae* III, Praha 1890.

²⁸⁴ Tyl odkazuje na vsi zmíněné Kalouskem v dopisu č. 17. Výše zmíněná Emlerova *Regesta* je skutečně jmenují viz Tamtéž, s. 351.

²⁸⁵ František PALACKÝ, *Popis království Českého čili podrobné poznamenání všech dosavadních krajůw, panství, statkůw, měst, městeček a wesnic, někdejších hradůw a twrzí, též samot a zpustlých osad mnohých w zemi České, s udáním jejich obywatelstwa dle popisu r. MDCCCXLIII wykonaného*, Praha 1848.

²⁸⁶ Tj. dopadne.

²⁸⁷ Tj. 26. srpna 1887.

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

19

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1887, 25. srpna, Praha – Tyl spěšně píše Kalouskovi o schůzce s kreslířem Kutinou kvůli plánu Zvíkova a jeho vyhotovení.

Praha 25/8 87.

Vaše blahorodí!

Dnes ráno vynašel mne v hotelu p[an] Kutina. Odebrali jsme se do tiskárny. Obrázek nakreslí dle fotografie, načež se způsobí dřevorytina, při plánu je pro zinkografii ve formátu knihy, že to bude dost velké. Šimáček mi dal vzor, jak má p[an] Runčík terén dle vrstevnic vyšrafovat, nebude-li to dobře, p[an] Kutina to provede. Spěchám ku knížeti, tedy končím.

S vroucím pozdravem a úctou

Vašnosti

oddaný ctitel

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

20

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1887, 29. srpna, Potštejn – Kalousek píše Tylovi, že obdržel oba jeho předešlé dopisy a poznámky pročetl, případně by něco doplnil. Také Tylovi podává informace o cestě do Jindřichova Hradce po 14. září, kdy se (spíš než korektuře) chce věnovat bádání v archivu. Z tohoto důvodu urgoval tiskárnu, aby provedla sazbu co nejrychleji.

V Potštejně 29. srpna 1887.

Důstojný pane! Velectěný příteli!

Vaše oba listy dané v Praze 24 a 25. t[ohoto] m[ěsíce] jsem obdržel. Co se týče plánu Zvíkova, do toho na distanc²⁸⁸ nemohu nic mluvit. Dodavky²⁸⁹ Vašnostiny mně poslané vrátil jsem rychle do tiskárny, takže poznámka o valech Podskalských jest již vysázena v šestém archu, jež jsem včera korigoval a do Prahy odeslal. Popis valů nad Stražištěm dovolil jsem si několika slovy rozšířit, aby i bez kresby bylo rozuměti, jaký tvar ty valy mají; ohledal jsem je sám jednou bedlivě.

Co se týče dalších otázek, jest ovšem potřebí, aby v „Pamětech zvíkovských“ byla zmínka o valech nad Zvíkovem, před Píseckou branou; ba popis jejich náleží takřka k podstatě Vašeho spisu, necht' ty valy jsou předhistorické (což by pomáhalo teorii římského Markomana), anebo zbytky opevnění tábora nějakého oblehatele hradu. Při vypravování o bronzích v těch valech nadzvíkovských nalezených, bylo by dobře zmíniti se také o tom, kde jinde nedaleko Zvíkova našly se bronzky a jakého asi tvaru. Jsou tyto starožitnosti patrným důkazem, že již ve starém věku (za doby římské) bylo okolí Zvíkovské obýváno; což sic nerozumělo by se samo sebou, neboť na jihu Čech jest velmi málo předhistorických starožitností.

O valech u Nevězic nevím nic.

„Bestriczicze“ snad by se mělo čísti Bezstrýčice, ač nevím, zdali se kdy co tak jmenovalo. „Svnyčice“ nelze vysloviti, Svujčice ano, ale vypadá to podezřele, jak to píše Palacký? V takových nejistotách, jako jest s Bestričici, nejdůležitější pomůckou bývá mapa generálního štábu, která snadno vodívá na stopu, jak se co má čísti a co to vlastně jest.

Nezdá se, že by Šimáčkův korektor byl si vzal Vaše upomenutí tuze k srdci. V šestém archu bylo též dosti chyb zjevných, jež již domácí korektor má opravit. Psal jsem tiskárně, že 14. září odtud odjedu do Jindřichova Hradce, kdež při pilné práci v archivě bylo by mi líto času na časté korektury, pročež aby si pospíšili se sazbou, dokud jsem ještě v Potštejně. Tiskárna jest k tomu ochotna, a tak snad mnoho nezbude přes 14. září. Až bude text vytištěn, bude potřebí několik neděl času na zhotovení rejstříka [!]. Prvních 5 archů posílám dnes do Bukovska²⁹⁰ studentovi,²⁹¹ aby z nich udělal cedulky.

²⁸⁸ Tj. na dálku.

²⁸⁹ Tj. dodatky.

²⁹⁰ Pravděpodobně vesnice v okrese Český Krumlov (Jihočeský kraj) nebo také název katastrálního území v témže místě. Obci s názvem Bukovsko je v republice více.

²⁹¹ Kalouskův student František Tajrych z Bukovska, blíže se nepodařilo určit.

Pan učitel Kubias po mnohých letech jest návštěvou ve Vamberku,²⁹² i mluvil jsem s ním v Potštejnu.

S tím zůstávám vašnosti zcela oddaný

Josef Kalousek

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

21

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1887, 31. října, Orlík nad Vltavou – Tyl informuje Kalouska o stavu tisku spisu o Zvíkově, přikládá načrtnutý plánek Zvíkova a uvádí výčet chyb. Děkuje Kalouskovi za pomoc.

na Vorlíku 31/10 887

Vaše blahorodí!

Velectěný příteli!

V těchto dnech odeslal mně Šimáček tři archy (8–10) a plán Zvíkova. Tento dopadl velmi dobře. Tak dobře, že je mi ho nyní líto přeložit, hlavně an lomenina by padla na severní trakt paláce. A pak: kam máme dát vysvětlení? Proto jsem se ptal dnes Šimáčka, mnoho-li stojí zinková plotnička, není-li to příliš drahé, že bychom to mohli alespoň zkusit, jak by plán v[e] třetině vypadal. Bojím se ale, že by to bylo tuze zamazané, an již nyní č. 6, 18, 19, 20 těžko viděti. Zůstane-li plán jak je { a bude to skoro nejlepší }, pak by snad bylo záhodno, takto to přeložiti: dole pod dvojkou, na straně podle [čísla] 36;²⁹³ tu bylo by lze pod plán hned vysvětlení položiti – nebylo třeba knihu obracet při nahlédnutí do plánu a hlavní partie hradu i nejpěknější partie terénu, zůstaly by nedotknuté, an by právě vyplnily první stranu tisku. Umístění vhodné jest ostatně věc Šimáčkova.

Co do tisku bude třeba opravit:

²⁹² Město na východě Čech, okres Rychnov nad Kněžnou v Královohradeckém kraji.

²⁹³ V originálu se nachází náčrtek plánu Zvíkova, na kterém Tyl demonstruje možné přeložení plánu. Viz obrazová příloha č. 1.

st[rana] 117, 14. [řádek] zdola místo „Kuzenice“ čti Huzenice,²⁹⁴
 st[rana] 118, 3. [řádek] zdola místo „jednotou“ čti „Jednotou,“
 st[rana] 119, 12. [řádek] zdola místo „10. září“ čti „19. září,“
 st[rana] 123, 5. [řádek] shora místo „Tluskově“ čti „Tloskově,“²⁹⁵
 st[rana] 138, 10. [řádek] shora místo „vepřů“ čti „14 vepřů,“
 st[rana] 141, 5. [řádek] zdola místo „Jeho Milosti Daniel Henichen“²⁹⁶ čti
 „jeho, M[ilosti] Daniel Henichen,“
 st[rana] 151, 6. [řádek] zdola místo „Jiřího“ čti „Jana Jiřího,“
 st[rana] 152, 5. [řádek] zdola místo „na Zvíkově“ čti „na Zvíkově, kde,“
 st[rana] 156, 4. [řádek] shora místo „8. listopadu“ čti „osm jedenáctin“
 st[rana] 156, 7. [řádek] shora místo „dodal“ čti „dodal, totiž,“
 st[rana] 159, 11. [řádek] zdola místo „í“ čti jako „i.“²⁹⁷

Jiné menší neuvádím: jako 125, <###> [řádek] zdola místo „celému“ (všemu), 135, 6. [řádek] zdola „od dvorů“ (u dvorů) a i ony na str. 151, 152, 159 by mohly snad odpadnouti.

Také mi psal Šimáček, že v sazbě se pilně pokračuje, takže tisk v listopadu bude dokončen. Pan Kutina že již odvedl obrázek Zvíkova, který se litografovi odevzdal.

Čím dále se tiskne, tím více nahlížím, jak velikou oběť mi ráčíte přinášeti, a nevím, čím a jak se mám odměniti. Račte přijmouti nejvroucnější díky mé. Jasný pán těší se z účastenství a spolupůsobení Vašnostina a těší se spolu na spis.

Panu študujícímu, který na rejstříku pracuje, budu již dosti dlužen a rád bych povinnosti své zadost učinil. Bude-li třeba, bych abecední rejstřík, snad jen u větších odstavců, jako jsou Rožmberkové a Švamberkové, prošel, račte mi to odeslati, až bude na čase. Dnes došel mne arch č. VII, 7. sešit i s rejstříky. Jsem tomu rád, leč nyní tak jsem prací přemožen, že nelze mi ku čtení zasednouti.

Vykládaje ctěné paní manželce Vaší svou úctu a poroučeje se v další přízeň Vašnostinu, trvám v hluboké úctě a s přátelským pozdravem

Vašnosti vřele oddaný

²⁹⁴ Dnes obec Uzenice v okrese Strakonice (Jihočeský kraj).

²⁹⁵ Vesnice Tloskov (z větší části tvořená zámeckým areálem), součást města Neveklov (okres Benešov).

²⁹⁶ Nepodařilo se dohledat.

²⁹⁷ Autor uvedl originální text ve výčtu stejně, jako je zprostředkovan v edici. Používal však znaménka pro opakování slov, která jsou v edici na rozdíl od originálu rozepsána.

a vděčný
ctitel
Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

22

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1887, 14 listopadu, Orlík nad Vltavou – Tyl informuje Kalouska o opravách a dodatcích ve svém spisu a děkujeme za spolupráci, které si nevýslovně váží.

na Vorlíku 14/11 1887.

Vaše blahorodí!

Velectěný pane a příteli!

Psal mi Šimáček, že se sazbou je hotov, a že nyní jen sestavení rejstříku poslední zastávku vyžaduje. Okolnost ta nutila mne o sestavení oprav, kterých jste si byl žádal. Od dodatků [u]pustíme docela, výšky udány jsou na mapě a dodatky o zbytcích třetí brány jižní (str. 6, [řádek] 4), o zbytku budovy u brány Vltavské (str. 33, [řádek] 20), o rodišti Krchlebee (str. 56, [řádek] 8) a jiné snadno pořešíme. Omezil jsem se na opravy nejnnutnější, chyby u písmen vlastních a takové tiskové, které smysl ruší, jako ona str. 85, 10. [řádek] zdola. Račte v té věci však míti více praxe než já; co za dobré račte uznati, račte ještě přetrhnouti (tak mnohé „y“²⁹⁸ těch snad, které jsem po straně puntíkem poznamenal), a co za dobré račte uznati, račte dodati, např. str. 117, 8. [řádek] zdola o Bestřičicích, jestli jste ráčil o nich co vynajíti, já nevím pranic. Mnohé by vyžadovalo určitějšího vyjádření, jako str. 32, 19. [řádek] po pravé straně, tedy po té ruce (v opravách podal jsem to obšírněji); str. 64, 12. [řádek] zdola: zděláním zábradel a pavlačí na zdech, sázením a podezdíváním planěk; str. 86, 11. [řádek]: pan (Zdeněk) Zmrzlík Holešický;²⁹⁹ podobně str. 77, 11. [řádek]: pana Zdeňka Zmrzlíka; str. 123: o dávkách panu opatovi; str. 124, 18. [řádek]: ustanovením testamentu svého; leč i to vše jsou věci vedlejší, které snadno odpadnouti

²⁹⁸ Jedná se o pravopis i/y.

²⁹⁹ Zdeněk Zmrzlík Holešický, pán na Orlíku a Holešicích (zmiňován v 70. a 80. letech 15. století) viz F. TYL, *Paměti*, s.85–86.

mohou a nad to, vyrostly by nimi opravy k značnému objemu, většímu, než malý spis dobře snést může. Víím, že záležitost ta nemůže býti v lepších rukou, než jsou Vaše; a tudy ponechávám vše na uznání Vašnostinu.

Podobně prosím, abyste i obsah spisu dle uznání svého uzpůsobiti ráčil. Sestavováním nápisů na jednotlivé stránky račte míti úplný přehled věci, a proto k náhledům Vašnostiným ve všem přistupuji. Cítím se zavázán v předmluvě poděkovati Vašnostem za tolik obětavosti Vaší, víím však, že to bez svolení Vašnosti možno není a prosím tudy o náhled Váš, dle něhož se i v tom pádu řídití chci. Letošní rok je pro mne rok křížů a práce a nahlížím toho, že bez pomoci Vaší byl bych spis tak daleko nepřivedl, jak daleko jsme. Za vsí radu a přičinění račte přijmouti vroucí „zaplat’ pán Bůh.“

Šimáček mi psal, že račte rozhodně býti pro to, aby se mapa nechala tak, jak je, a jen jednou vprostřed přeložila. Přistupuji k tomu. Má-li se ohyb dáti dovnitř k hřbetu, aneb ven, je věc tiskaře, mně by se snad poslední lépe zamlouvalo, an by se pak plán měl u sebe hned bez dalšího obracení, výklad na poslední straně.

Ptal jsem se Šimáčka, přeje-li si, abych jemu něco peněz již nyní zaslal. Přenechal to vůli mé. Maje něco peněz v zásobě, učiním tak v těchto dnech. A snad tak [je] i obyčej.

Jak daleko jest rejstřík? Neračte spěchati; do Vánoc to bude, abych tu spis Jeho Jasnosti podati mohl. Těší se naň a je Vašnosti povděčen za pomoc mi poskytnutou.

Do další Vašnostiny přízně se poručena činně, s úctou paní manželce Vaší, trvám se vsí uctivostí a pozdravením

Vašnosti
vřele oddaný
k díkům zavázaný
Fr. Tyl

P. S.

Na titulním listu necht’ udá Šimáček: „nákladem spisovatelovým.“

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1887, 18. listopadu, Praha – Kalousek informuje Tyla o skutečnostech ohledně tisku jeho spisu.

V Praze 18. listopadu 1887.

Vaše Důstojnosti! Velectěný pane archiváři!

Jsem Vašnosti dlužen odpověď již na několik dopisů a prosím za dopuštění, že jsem tak opozdil. Měl jsem mnoho rozmanitých prací.

V tiskárně jest text vytištěn. Cedulky do rejstříku z něho hotovy, takže student začal je již rovnati a po srovnání jej zrediguje, jakž to dělal se mnou do sedmého dílu „Archivu českého.“ Až student bude mítí rejstřík na lístcích zcela hotový, pak já jej prohlédnu a tu teprva uvidím, je-li potřebí poslati Vašnosti k revisi nějakou část nebo celek. Každým způsobem protáhne se to ještě na několik neděl, takže bude co dělati, aby kniha byla do Vánoc hotova.

Plán také mně se líbí, vysvětlení vytiskne se do knih zrovna tam, kde plán se zalepí, nepochybně na samý konec. Za genealogické tabulky přijde přehled obsahu, jež jsem včera upravil, pak rejstřík, pak opravy omylů a vysvětlení plánu.

Titul a předmluvu dopředu musíme vytisknouti nyní, když čekáme na rejstřík. Co se týče poděkování do předmluvy, mně na tom nic nezáleží; dost, když krom Vašnosti ví o tom kníže pán, že jsem byl drobet nápomocen. Jestliže byste však přece chtěl nějaké poděkování veřejné mně učiniti, teda bych prosil, aby bylo co nejkratší a nejjednodušší a nikoliv tak přepjaté, jaké jste mi již několikrát psal, je práce při tom dílku nepatrná.

U Šimáčků jsem ondyno řekl, aby Vám oznámili ceny, kolik by stálo brožirování v tenké obálce a kolik kartonování v tuhých deskách. Já bych dal přednost tuhým deskám, ježto se kniha tak lépe zachová. Ale oněch padesát výtisků na pěknějším papíře snad by se měly hned v Praze pěkně do plátna svázati, aby je kníže pán měl na rozdávku vzácným osobám.

Jakpak slouží Vašnosti zdraví? Zdali lázně prospěly k dokonalému odvrácení následkův choroby? Přál bych to Vašnosti srdečně.

S poručením od své manželky zůstávám

v přátelské úctě oddaný

Josef Kalousek

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1887, 21. listopadu, Orlík nad Vltavou – Tyl děkuje Kalouskovi za dopis, doplňuje informace ohledně plánu Zvíkova s přilehlým okolím a zmiňuje svůj již zlepšený zdravotní stav.

na Vorlíku 21. listop. 887

Vaše blahorodí!

Slovutný pane a ctěný příteli!

Vroucí díky za zprávy Vaše. Že Vás v Praze přehojné práce čekaly, snadno se domyslím, tudy omluvy třeba nebylo.

Že text je vytištěn, těší mne; čekám na vývěsek archu 11, snad ten zbytek textu již celý arch nedal. S rejstříkem prosím račte chvátati dle možnosti a bude-li třeba, račte mi díl neb celek zaslati. Nebude-li to do Vánoc, také dobře – jasný pán počká.

Plán všem se líbí, ač i tu p[an] Varous nebyl dosti opatrný; na sever Otavy vrstevnice pětimetrové vytáhl liniemi, mezi řekami je jen tečkami naznačil a na levém břehu Otavy nad přívozem ani tak neučinil, takže tu máme trojí způsob kresby. Pak při šrafování zapomněl na silnice již tužkou naznačené, šrafoval i přes ně, jako by šly na svah.

Čekám nyní na xylografii hradu. Šimáčkovi odeslal jsem dnes 200 zl[atých]. Jelikož tisk předmluvy nastává, pospíchám, by upravena byla. Račte velmi skromně o sobě souditi, což právě k cti Vaší slouží. Jasného pána to těší, že ráčil jste se věci ujmouti v roce, kde tolik mi bylo trpěti, takže mi pomoci také bylo zapotřebí. Nemýlím-li se, končí předmluva takto: Z tohoto stanoviska ráciž laskavý čtenář listy tyto posuzovati. A tu mám za to, že by se mohlo dobře přidati, a sice in continuo:³⁰⁰ „Při vydání jich tiskem vydatné pomoci poskytl mi pan d[okt]or Josef Kalousek, profesor na univerzitě české v Praze, začož jemu povinné vyslovuji díky.“

Předmluva spisku takového nesmí býti dlouhá, ráciž-li srozuměn býti, račte ji navrženým způsobem ukončiti, podrobují se úplně úsudku Vašemu, zdali se to tak hodí čili nic. Za to však, čím jste mi byl nápomocen, vždy vděčným zůstanu Vašnosti.

Ohledně vazby Šimáček dosud nepsal. Co se zdraví mého dotýče, nebyli se mnou spokojeni, když jsem se z lázní navrátil, spadl jsem se jim.³⁰¹ Po pěti nedělích začal jsem dle ordinace opět vodu pít po tři neděle a po týdnu opět tři neděle konal jsem léčení

³⁰⁰ Nepřetržitě (lat.).

³⁰¹ Tj. zhubl.

hrozný. Nyní však chválí mne všickni, že výborně vyhlížím. Já dosti dobře se cítím, ač kašel i nyní se ozývá, a kdyby to tak přes zimu potrvalo, chválil bych si velice. Leč zima je zde hrozná, vzduch od řeky a lesů vlhký, kaple zámecká studená, tah v průjezdu hradu veliký a bojím se opravdu této zimy. Leč, staniž se vůle Boží! D[okt]or v lázních pravil, že přijde-li opět nějaký katar (což prý je vždy možno), že nebude zlý jako roku minulého. Vederemo,³⁰² povídal ten slepý.

A jak se daří Vašnosti? Jak ctěné paní manželce Vaší? Doufám, že dobře.

Se vši úctou Vám i paní manželce Vaší a s vroucím pozdravem a opětovným díky

Vašnosti
přátelsky oddaný
Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

25

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1887, 6. prosince, Praha – Kalousek píše Tylovi o dokončení revidování rejstříku vlastních jmen ke Zvíkovu a informuje ho o postupu dalších prací.

V Praze 6. prosince 1887.

Vaše Důstojnosti! Velectěný pane archiváři!

Dnes jsem dorevidoval rejstřík vlastních jmen ke Zvíkovu. Dalo mi to více práce, než celá předešlá korektura a také tato práce teď byla mrzutější. Myslil jsem, že to můj student udělá dokonaleji; on to ovšem chtěl udělat co nejdokonaleji a nejdůkladněji, ale právě tou příležitostí upadl do chyby; byl by ten rejstřík nepoměrně veliký. Lístky se zbytečnými jmény snadno jsem vyházel a také na lístcích, na kterých jest málo napsáno, bylo vyškrtávání zbytečných slov a údajů snadné. Ale skutečná potíž je s několika nejdůležitějšími články, které ovšem mají býti delší než jiné, ale mému studentovi vypadly nesmyslně dlouhé. Ty zde Vašnosti skoro všechny posílám, podotýkaje:

Artikuly „ČECHY“, „PRAHA“ a „ZVÍKOV“ dle mého zdání by se měly docela vypustiti, a to proto, že o Čechách a Praze sotva kdo bude hledati poučení ve knize o Zvíkově, a co se týče Zvíkova, tu přehled obsahu napsaný od Vašnosti vykoná to

³⁰² „Uvidím“ (lat.).

dokonaleji a přehledněji, co chtěl dořici student tímto artikulem; výslovně jsem mu říkal, že o Zvíkově nic nepřijde do rejstříka [!] a on to přece udělal. Z těchto tří hesel snad jenom při Praze mohlo by se přece vytisknout několik málo údajů, které se vztahují ke Zvíkovu, ku př[íkladu] dům tamější vrchnosti v Praze.

Artikul „ROSENBERK“ upravit jsem tak, jak dle mého mínění by se mohl tisknouti, maje zřetí ku přání Vašnostinu, aby osoby stejnojmenné se číslovaly; já jsem ta čísla spravil tak, že do úplného rodokmenu u Sedláčka (třetí [díl], [strana] 35)³⁰³ postavil jsem čísla pořád běžící a pak k osobám, jež jsou v rejstříku, připsal jsem čísla tak obdržená. Avšak dle mého zdání by ta čísla mohla také odpadnouti, poněvadž rozdílnost stejnojmenných osob jest naznačená také úmrtím rokem jedné každé.

V heslech „SCHWARZENBERK“ a „ŠVANBERK“ nechal jsem prozatím ta čísla, dílem zjevně chybná, jež napsal student; račte je sám buď opravit dle úplného rodokmenu, anebo vyškrtnouti.

Hesla „MILEVSKO“, „OTAVA“, „VLTAVA“, a „VORLÍK“ posílám k nahlédnutí, ráčíte-li býti s nimi spokojen; u obou řek snad by se mohly zpřed³⁰⁴ vynechat ty regimenty cifer pouhých.

I nyní, když jsem hodně vyhodil a vyškrtnal, vypadne³⁰⁵ rejstřík ještě hodně dlouhý. Je-li délka Vašnosti závadou, činím otázku; neměl-li bych vyházeti ještě lístky s osobami, při nichž je známo jenom křestní jméno a ne příjmení nebo přídomek, ku př[íkladu] Jíra „jízdny“, Tůma „man“, Václav „kněz“? Pak neměla-li by se vynechat jména míst v cizích zemích, jako „Paříž“, „Ráb“, „Lipsko“ a j[iné]. Rejstřík věcí mi ještě student neodevzdal a bojím se již napřed, že bude také nad všechnu slušnost obšírný. Tisknouti ovšem nezačneme, než až rozhodnete o dnešní zásilce, leč by se mohl dotisknouti místopis pouhý, odpočívá to, snad pro nával jiných prací.

Maje potěšení z Vašnostina navraceného zdraví, zůstávám

ve vší úctě oddaný J. Kalousek

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

³⁰³ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého. Díl III.*, Praha 1884, s. 35.

³⁰⁴ Ve významu zpočátku.

³⁰⁵ Myšleno vznikne.

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1887, 7. prosince, Praha – Kalousek děkuje Tylovi za zasláný dar (srnce) a prosí ho o přímluvu u knížete Karla III. ohledně bádání v archivech u starší knížecí linie, tedy u Jana Adolfa II. ze Schwarzenbergu (1799–1888).³⁰⁶

V Praze 7. prosince 1887.

Vaše Důstojnosti! Velectěný pane archiváři!

Sotva jsem dnes vypravil poštu včerejší, můj rekomandovaný trochu bachratý list, musím opět psáti, abych od sebe i své manželky vzdal díky za srnce, jenž dnes hned po ohlašovací kartě se k nám dostavil. Přejde ovšem manželce vhod, ale nevím, jak se zaň odsloužím. Neboť co pomáhám při Zvíkově, to pokládám za úsluhu, kterou jsem povinen Vašnosti i knížeti pánu za laskavost vskutku neobyčejnou, že mohu archivu vorlického používat, netoliko tam na místě, ale i v Praze. Také až nyní odbudeme si Zvíkov, budu Vašnost prositi za přislání některých archiválií.

V nedávné schůzce výboru musejního kníže pán děkoval mi za mou pomoc při tisku „Paměti zvíkovských.“ Jsem rád, že má o tom vědomost, neboť kromě laskavosti právě dotčené, budu Jeho Jasnost prositi ještě o něco jiného. Chci totiž nyní brzo ke starému knížeti pánu Janovi Adolfovi ze Schwarzenberga podati žádost za dovolení, abych mohl bádati v archivu třeboňském a v jiných českých archivech starší linie knížecí, ovšem jen na místě. Když jsem o tom úmysle mluvil s archivářem panem Wágnerem,³⁰⁷ shledal jsem u něho malou ochotu ku podporování mé zamýšlené žádosti, vylouval se, že jiní badatelé přihlíželi k politickým dějinám, ale otevřít badateli vnitřní správu panství, to prý je něco jiného. Neochota čili pochybování páně Wágnerovo, že by mi to bylo dovoleno od knížete pána, začalo však ustupovati, když jsem vyslovil naději, že by snad Jeho Jasnost kníže Karel podporoval moji žádost u J[eho] Jasnosti knížete Jana Adolfa. I prosím Vašnost o radu: kam mám poslati žádost svědčící J[eho] J[asno]sti knížeti Janu Adolfovi? Prosbu k J[eho] J[asno]sti knížeti Karlovi hodlám ústně přednésti ve příští

³⁰⁶ Představitel schwarzenberské primogenitury, dvanáctý vévoda krumlovský. Raimund PALECZEK, *Die Modernisierung des Großgrundbesitzes des Fürsten Johann Adolf II. zu Schwarzenberg. Beispiel einer deutsch-tschechischen Symbiose in Südböhmen im Neoabsolutismus 1848–1860*, Mnichov 2009, s. 105–107.

³⁰⁷ Theodor Wagner (1818–1892) byl historik a archivář schwarzenberského archivu v Třeboni více viz J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 706–707.

schůzce výboru musejního a zároveň předložit ji také písemně, aby neupadla v zapomenutí, či měl bych hlásiti se ke zvláštní audienci o to? Též, prosím o Vašnostinu přímluvu, když by byla příležitost nebo potřeba.

Ještě jednou děkuju za poslaný dar, zůstávám ke vzájemným službám vždy ochotný

J. Kalousek

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

27

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1887, 11. prosince, Orlík nad Vltavou – Tyl píše Kalouskovi ohledně stavu rejstříků ke své knize a děkuje mu za dosavadní spolupráci.

Vaše blahorodí!

Velectěný příteli!

S lítostí jsem seznal, že račte býti trochu churav, dá Bůh, bude neb snad že již zase je dobře. Že s rejstříkem věcným račte býti již hotov a spokojen, těší mne; měl jsem opravdu starost, že ty rejstříky „nepoměrně“ silné vypadnou.³⁰⁸ Purkrabí se mu tedy nepovedli! A přec má pomůcku, hlavně na str. 49 a 58 a na počátku knihy [je] jich málo. Za Švamberků již [byl] konec [je]jich slávě. Jsem žádostiv, co do věcného [rejstříku] račte složit i jak silný dopadne.³⁰⁹ A poněvadž to neznám, bylo mi těžko větší články upravit i a strachuji se, že jsem do nich mnoho [informací] přibral, co patří do věcného [rejstříku] (hlavně u Zvíkova, Vorlíka, Vltavy, Milevska). Leč držel jsem se při zpracování [je]jich materiálu v odmlkách naznačeného, a tudy snad to opakování tak zlé nebude. Račte mi laskavě sdělit, jak račte být spokojen s návrhem mým.

Divil jsem se, co vše pan student u Vltavy citoval, kde jaká věc se jen dost málo Vltavy dotkla, již ji poznamenal. Že ale spolehlivě pracoval a svědomitě, seznal jsem, račte mu díky mé vysloviti. An celou úpravu rejstříků neznám, ponechávám to Vašnosti, jestli se

³⁰⁸ Tj. vzniknou/budou.

³⁰⁹ Tj. jak objemný rejstřík nakonec bude.

úprava má větších článků do nich hodí. Úpravu pro tisk račte sám naznačiti, kde [jsou] nový odstavci [!], kde in continuo,³¹⁰ vše rád Vašnosti ponechávám.

Tituly, předmluva a obsah tudy [jsou] již hotovy; obraz však, jak dalece vím, ještě schází. Jsem rád, že to jde ku [!] konci a kdyby Vašnostiny péče nebylo, tak daleko bychom nebyli, neb já jsem letos prací tak přemožen, že jsem samý rest, a tudy by byl musel tisk neustále váznouti.

Malá ale smysl rušící chyba ne tisku, ale opisovatele p[ana] Zykána³¹¹ [?] (podobná oné [na straně] 8, [řádek] 11), je str. 131, 6. [řádek] zdola, místo vozů má býti vorů. Poznámky jsem [ke] všem článkům přiložil. An rejstříky hotovy jsou, nastává mi povinnost odeslati, čím panu študujícímu za práci jeho povinen jsem. Prosím, abyste mi obnos beze všeho detailování laskavě oznámili ráčil.

Právě mi píše p[an] tajemník, že starý kníže pán³¹² dlí ve Vídni, v paláci na Rennwegu,³¹³ kam se po honbách na Hluboké odebral. Mohu-li ještě něčím posloužiti, prosím o zaslání.

Pracuje na málo oněch hesel, seznal jsem, co práce Vás urovnání rejstříku stálo. Sum[m]as gratias.³¹⁴ U nás začíná zima. Sníh se ukazuje a kamna jsou nejprvnější a nejhlavnější nábytek v té naší „Sibíři.“

S vroucím pozdravením Vám i ctěné paní manželce a s obzvláštní úctou

Vašnosti
oddaný
vždy služba volný
Fr. Tyl

P. S.

Že „Čechy“ odpadnou³¹⁵ – per se³¹⁶ – a všechno, co k tomu račte určití.

na Vorlíku 11/XII 887

večer.

³¹⁰ Souvisle (lat.).

³¹¹ Osobu se nepodařilo blíže určit.

³¹² Tj. Jan Adolf II. ze Schwarzenbergu.

³¹³ Schwarzenberský palác na Rennwegu ve Vídni (ve třetím vídeňském obvodu Landstraße).

³¹⁴ „Mnohokrát díky“ (lat.).

³¹⁵ Viz dopis č. 25, rada Kalouska o vynechání kapitoly o Čechách.

³¹⁶ „Jako takové, samy o sobě“ (lat.).

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

28

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1888, 22. ledna, Praha – Kalousek odpovídá Tylovi na několik jeho předešlých dopisů. Informuje Tyla o situaci tisku a také o peněžní odměně pro studenta, který do knihy zpracovával rejstříky. Děkuje Tylovi za dary a píše o svých peripetiích ohledně možnosti soukromě bádát ve schwarzenberských archivech.

V Praze 22. ledna 1888.

Vaše Důstojnosti! Velectěný pane archiváři!

Jsem zase dlužen odpověď na několik dopisů. Včera zanesl jsem do tiskárny korekturu konce rejstříku. Nyní je vysázeno vše, vyjma opravy a obálku [!]. Že několik omylů tam zůstalo, mou vinou, nemohu omlouvat, než jen prosit za prominutí; cifry srovnával jsem všechny, a přece i v nich zůstaly chyby! Obrázek se vytiskne na dvě strany s podpisem: „Hrad Zvíkov. Pohled od jihu. Vlevo řeka Otava.“ Obálka bude modrá č. 3, jež se Vám nejvíc líbila.

Dovoluji si navrhovati, abyste studentovi Františkovi Tajrychovi³¹⁷ z Bukovska zaplatil za rejstříky 50 zl[atých]. S tou sumou bude on úplně spokojen, jakž mi řekl. V „Archivě českém“ platí se za arch rejstříku 30 zl[atých]. V „Pamětech zvíkovských“ zaujmou rejstříky 26 stran, teda ne dva archy, ale student ze samé horlivosti v dobrém udělal lístků mnohem více, než co bylo vlastně potřebí.

Také nestačím děkovati za dary, jež přes tu chválu posíláte ku potřebě naší kuchyně. Takoví hosté jsou v ní ovšem nezvyklí, posledním ptáčatům jsme ani moc nerozuměli, jsou-li to kvíčaly, křepelky či co jiného. Též pomátly se mi ty četné dary v hlavě tak, že včera ve schůzi výboru musejního, maje Jeho Jasnosti děkovati za bažanty, kteříž sem přišli s jeho jménem, děkoval jsem za srnce, čemuž kníže dosti se divil a přičítal to Vám. No, ještě jednou moje a mé manželky díky za ty pěkné dary české lesní přírody!

³¹⁷ Nepodařilo se dohledat.

Váš kníže pán přimluvil se za mě u knížete Adolfa Josefa,³¹⁸ aby mně dovolili bádati v archivech. S poslednějším mluvil jsem 10. t[ohoto] m[ěsíce], vyjadřoval jménem otcovým³¹⁹ pochybnosti, zdali by můj spis nesloužil k obnovení procesů o pozemky dominikální, jež panství pronajímá lidem, a zdali by spis nebyl oporou politickým („deutsch nacionálským“) rejdům proti knížeti Adolfovi, jakožto poslanci zvolenému v Šumavě. Po rozmluvě asi půlhodinové, řekl mi kníže, že pozastávky jeho jsou tím rozptýleny, a že povolení dostanu. Dnes však přišel dopis od p[ana] dvorského rady Decastella:³²⁰ „Dass S[ein]e Durchlaucht im Principe nicht abgeneigt ist, dem Ansuchen zu willfahren vor einer definitiven Entscheidung jedoch noch das Programm über die geplanten Vorschungen zu kennen wünscht.“³²¹

Teda budu psáti v ten způsob, jak jsem mluvil k mladému knížeti pánu. Když bych měl dovolení, žádal bych i [...]sterla za dovolenou na letní semestr, aby se moje práce hnuly kupředu. Pozastávky³²² knížat zdají se býti ohlasem divných řečí archiváře Wagnera.³²³

Na jiném listě posílám zprávu o jistém obraze, kteráž jistě bude vašnosti zajímavá.

Teď ještě nastane starost o vazbu „Paměti“ a „Průvodce.“³²⁴ Cenu na obálce teda vynecháme, spraví to také cedule na hradě vyvěšená.

Všeho dobrého v novém roce přeje a zůstává v hluboké úctě

oddaný
Josef Kalousek

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

³¹⁸ Adolf Josef ze Schwarzenbergu (1832–1914), představitel schwarzenberské primogenitury, třináctý vévoda krumlovský, zemský a říšský poslanec. Zdeněk BEZECNÝ – Martin GAŽI – Martin C. PUTNA, *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*, České Budějovice 2013, s. 31.

³¹⁹ Tj. Jan Adolf II. ze Schwarzenbergu.

³²⁰ Nepodařilo se blíže určit.

³²¹ „Jeho Jasnost v podstatě není proti tomu, žádosti vyhovět, avšak před definitivním rozhodnutím si přeje znát rozvrh plánovaného vyhledávání“ (něm).

³²² Ve smyslu pozdržení Kalouskem žádaného povolení.

³²³ Pochybnosti archiváře T. Wagnera o spolupráci viz dopis č. 26.

³²⁴ Tylův popis hradu ve stylu průvodce, na kterém pracoval v průběhu vzniku *Paměti zvíkovských*. F. TYL, *Průvodce*.

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1888, 29. ledna, Orlík nad Vltavou – Tyl děkuje Kalouskovi za zprávy ohledně dokončení tisku *Paměti zvíkovských* a na Kalouskovo doporučení odesílá 50 zlatých studentovi, který mu pomohl zpracovat rejstříky.

na Vorlíku 29/I 1888.

Vaše blahorodí!

Slovutný pane! Milý příteli!

S radostí uvítal jsem dnešní zprávu, že spisek dotištěn. Budu se těšit na vazbu. Kníže pán je právě zde, dnes u mne obědvá s knížetem Do[kto]rem Bedřichem,³²⁵ to by bylo překvapení, kdybych mu byl mohl doručiti výtisk. Však i lístek ho bude těšit. Že u konce jsme, jest v první řadě zásluha Vašnostina a tudy poznovu vroucí, zasloužený dík.³²⁶

Panu studentovi dle návrhu Vašnostina s radostí odesílám zasloužených 50 zl[atých]. Račte mu prosím vřelé díky mé vysloviti za spolupůsobení jeho v práci mé. Časem svým podám jemu i výtisk.

Končím, neb musím strojiti stůl, na němž píšu k obědu. Budeme jistě i o Vás mluvit. S vroucím pozdravem Vám i ctěné paní manželce Vaší a se vši úctou

Vašnosti
oddaný ctitel a přítel
Fr. Tyl

{Neposílám peníze šekem, abyste snad nemusel na poštu.}

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

³²⁵ Tj. princ Bedřich Schwarzenberg (1862–1936).

³²⁶ V textu autorem zvýrazněno zvětšeným písmem.

1888, 18. února, Orlík nad Vltavou – Tyl píše Kalouskovi ohledně svých publikací a dokončení jejich vazby, především obalu. Vypisuje veškeré své požadavky a naléhá na Kalouska ohledně výtisku pro knížete Karla III.

na Vorlíku 18/II 1888.

Vaše blahorodí!

Velectěný pane a příteli!

Byl to zase jednou týden prací všeho druhu, takže teprve dnes o vazbě „Paměti“ psátí mohu. Neračte mi zazlítí, že se to pozdrželo a nyní, že opět obtěžuji.

1. Dle rady Vašnostiny rozhodl jsem se pro to, aby „Paměti“ kartonovány byly zcela do plátna. Cena 13 kr[ejcarů] je tak slušná, že by to bylo špatné spoření, kdybychom těch 6 kr[ejcarů] chtěli uspořít, které proti polovině plátna na celoplátno [se] počítá. Dle další rady Vašnostiny bude příhodnější, když nyní necháme vázat jen 500 „Paměti“ a druhých 500 zatím uložíme v arších. Výloha bude nyní menší a až zásoba vázaných vyjde, brzy p[an] Spott³²⁷ zase nás zásobí. Barva plátna líbí se tomu ta, onomu ona; někomu by se snad i ta červená líbila. Račte-li souhlasiti, mohlo by se snad 10 nebo 20 % červených poříditi. Ty hnědé se zase mně lépe líbily, nekřičí to tak a také myslím, že ta barva hnědá bude trvanlivější. Ergo³²⁸ hnědá a několik % červených. Račte-li býti i pro jinou barvu, modrou neb zelenou na několik výtisků, consentio.³²⁹ Na hřbetě nápis černý. A račte se ptáti, co se má vytisknout! Soudím z toho, že s tím, jak to Spott na hřbetě udělal, neračte souhlasiti. Soudím, že na desce mohlo by to snad zůstat, jak je to: „Paměti zvíkovské, sepsal František Tyl.“ Pro hřbet račte kdysi navrhovati nápis: „Tylovy Paměti zvíkovské.“ Nebylo by lépe, kdyby to dali kratčeji: „Tyl, Paměti zvíkovské.“ Že však jméno mé i na desce je, snad by i tak postačilo: „Paměti zvíkovské.“ Račte rozhodnouti. Rád se podvoluji úsudku Vašnostinu.

2. Ohledně obálky na „Průvodce“, pilně zkoušel jsem vzory mi zaslané a nevím, co bych měl voliti. Jsou to vzory sivé N[umer]o³³⁰ 878/15 {balíček N[umer]o 878/15 má

³²⁷ Jan Vladimír Spott (1853–1939), který založil vlastní knihařskou dílnu v Praze. Spolupracoval zde se svým mladším bratrem Karlem Spottem (1858–1898). Oba bratři patřili mezi jedny z největších knihařů své doby. Lucie URBÁNKOVÁ, *Nakladatelé, umělci a styly: nakladatelské vazby jako předmět uměleckohistorického zájmu*, Opuscula historiae atrium 64, 2015, č. 1, s. 70–81.

³²⁸ Tedy (lat.).

³²⁹ „Souhlasím“ (lat.).

³³⁰ Číslo (lat.).

nejlepší vzorky},³³¹ pak N[umer]o 879/42. Jiné trochu do zelena N[umer]o 878/14, ale i ty snadno podléhají umounění. Jistější by byl papír, jaký dává Šimáček na „Sedláčkovy hrady“ (zcela šedý), tmavší ještě je onen hnědý N[umer]o 878/8. Leč těžko voliti, tak pěkně jako náš starý nevypadá z nich žádný. A jak tmavé vyblednou, viděl jsem v těchto dnech, papír N[umer]o 878/4³³² na jedné knize mé obrátil se v papír N[umer]o 879/42. Pořád se mi zdá, že bychom snad mohli „Průvodce“ nechat, jak je; ráčíte-li jinou barvu ustanoviti, výloha je tak skrovná (bude to státi 4 zl[até]), že [to] nepadá na váhu. Ostatně nemá p[an] Spott ve všem pravdu, co o tom řekl, že obálky jsou malé. Jsou malé a přál bych si větší, leč pan Spott je udělal ještě menší. Měřím-li např. obálku „Průvodce“, shledávám, že od lit[ery] E v slovu [!] Zvíkově až ke kraji obálky mám 4 cm, až ku kraji desky 2,6 cm, takže mu zbylo k přehnutí 1,4 cm, on ale více než 1 cm dal uříznouti a pak, arci bílý papír desky obálku [!] nekřeje. Račte ho na to upozornit, by ji po pravé straně tisku neuřezával. {Lehčeji se mu ohne, přilepí a obálka tak se neohmatá.} Opatrně prosil bych i při „Průvodci“ o vazbu do poloplátna, dělá se to pěkně, když hřbet od desky se trochu liší.

3. A jakou vazbu dáme velínovým výtiskům? Vazba zcela v plátně jest dosti slušná – snad by i tu postačila. Aby se od ostatních na první pohled rozeznaly, mohl by se snad nápis na hřbetu vytisknout zlatem. I z těch by se jen polovice vázala {rozumí se samo sebou, že u těchto rád něco nad cenu obyčejných přidám, aby bylo plátno slušné a úprava úhledná a dokonalá. Račte na to p[ana] Spot[t]a upozorniti. Barvu ne křiklavou – hnědou} a polovice by zůstala v arších.

4. Exemplář pro knížete pána bych potřeboval brzy. Nezdá se Vám té okrasy na Bělohoubkovi³³³ mnoho a prkenné? Dnes přišla mi v knihovně do ruky vazba v červeném chagrínu,³³⁴ na deskách jednoduchá okrasa zlatá na způsob okras Spottových (na

³³¹ Vpisek v originálu na konci stránky.

³³² U čísla uveden ještě zlomek ½.

³³³ Pravděpodobně prof. Antonín Bělohoubek, Dr. h. c. (1845–1910), chemik a pedagog. Např. byl pověřen zkoumáním pravosti *Královédvorského rukopisu*; http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/B%C4%9ALOHOUBEK_Anton%C3%ADn_28.4.1845-24.12.1910 (citován stav ze dne 4. 7. 2020).

³³⁴ Chagrin je zvláštní druh potahové kůže. Ludvík LOSOS, *Historický nábytek: konstrukce, údržba, restaurování*, Praha 2013, s. 31.

plátěných deskách), v rozích zlaté, něžné arabesky,³³⁵ spojené dvěma souběžnými, zlatými liniemi, uvnitř místo papíru bílý pruhovaný atlas, od zlatem zdobeného chagrinu pěkně vystupující a zlatá ořízka. Vše dělá dojem pěkný. Snad by se i zamlouvalo použití barev knížecích, modrou, kobaltovou barvu, okrasy stříbrem s přiměřenou (snad stříbrnou a modrou) ořízkou. Však pan Spott v takých prácech [!] má zkušenost, chtěl jsem mu však před pokynutí podati. Že nepíšu jemu, ale Vašnosti, odtud se stává, že znaje vkus Vašnostin, vím, že něco slušného račte vybrati. Však bude mít pan Spott v dílně dosti pěkných vzorů – třeba něco novějšího, takže Vašnosti možno bude něco vybrati, co by se za dárek knížeti pánu hodilo. {Nápis na desky přijít nemusí. Račte volit zcela dle toho, co by se Vašnosti zamlouvalo.}³³⁶ Pro oba prince budu potřebovati vazby o něco se lišící; na ty nespěchá[m], snad abych vyčkal, až výtisk pro knížete pána obdržím.

5. Nyní však již jest nejvyšší čas, bych v těch vazbách přestal, již nad míru hřeším na lásku Vaši. „Průvodce“ nemíním dáti hned na Zvíkov, do obchodu to vůbec nedám, aby prodeji „Paměti“ neškodil. {Vazba jeho tudy nespěchá.} Zde mnozí se již vyptávají, kdy „Paměti“ vyjdou. Dám je knihkupci i v Písku, kde se jich jistě něco odbyde.³³⁷ Jsem rád, že budou vázány v plátně; vypadá to mnohem vkusněji.

6. Co do zdraví, uchází to dosud, mnoho chváliti nechci. Dá-li Bůh, povandruju letos opět do Salzbrun[n]u, a sice (nebudeme-li míti generální visitaci) mezi 5. {narozeniny knížete pána} a 10. červencem. To [je] nejpozdější čas pro lázeň, bych pak léčení hrozný vykonati mohl. Oznamuji to, abyste si dle toho čas ráčil rozdělit pro ten pád, že byste na Vorlík chtěl zavítati. Těšil bych se z toho velice, kdybyste mi poskytl příležitost, Vašnosti alespoň v něčem se odsloužiti. Byt i stůl i čas můj stojí k službám. Odjedu-li počátkem července, byl bych koncem neb již v druhé polovici srpna již doma.

Že se Vašnosti a Vašim dobře daří, z toho byl jsem velice potěšen. Se vsí úctou Vám i ctěné paní manželce, s vroucím pozdravením a s opětnou prosbou, abyste se na mne neráčil hněvati, že neustále zlobím,

trvám

Vašnosti oddaný ctitel a přítel

³³⁵ Arabeska (it. arabesco = arabský, angl. a fr. arabesque, něm. Arabeske), zdobný prvek využívající vegetativních motivů a odvíjející se ze středu kompozice. Petr VOIT, *Nauka o starých tiscích*, Praha 2007, s. 44.

³³⁶ Vpisek se v originálu nachází na konci stránky.

³³⁷ Myšleno prodá.

19. února, P. S.

Račte laskavě sdělit p[anu] Spot[t]ovi, prozatím by mi vyhotovil:

- a) výtisk knížeti pánu „Paměti“
- b) asi 10 velínových „Pamětí“
- c) a asi 50 obyčejných „Pamětí.“

Ostatní dle možnosti. „Průvodce“ naposled.

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

31

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1888, 24. února,³³⁸ **Orlík nad Vltavou** – Tyl píše Kalouskovi ohledně problému se znázornění znaku na obálce *Paměti zvikovských*.

na Vorlíku 24/II 1888.

Vaše blahorodí!

Především vroucí díky za tak četná, laskavá obstarání. To toho mám řadu na vrubu; jen račte zarazit na Vorlík, abych toho kus oddělal.

Ad vocem,³³⁹ skvostný exemplář! Mám zde podobnou vazbu, jak myslí Spott. Jen je to moc elegantní a jindy se do bílé oslí kůže vázávalo. Je to asi choulostivé, ale snad se to nechá gumou vyčistit. {Podobný výtisk (či vazba) má v knihovně obálku a sprostý³⁴⁰ [!] futrál.} A pak, taký exemplář se vždy nepotřebuje, dám J[eho] J[asnosti] jiné. Si consentis,³⁴¹ zkusíme to!

Ale s tím znakem se mi to nikterak nechce líbit. A proč?

³³⁸ V levém horním rohu první stránky dopisu je umístěno razítko „ARCHIVUM VORLICENSE.“ Viz obrazová příloha č. 2.

³³⁹ Ke slovu (lat.).

³⁴⁰ Tj. jednoduchý, prostý.

³⁴¹ „Jestli souhlasíte“ (lat.).

a. Metternich³⁴² ho dal na spisy otcovy; korunní princ³⁴³ na své výlety lovecké³⁴⁴ „R“ s korunou; proč? Že byli autorové. Zde tak není.

b. Ode mne „co archiváře“ očekává se znak úplný a heraldicky přesný, a zkušenost mne učí, že toho těžko docílit. Mám v archivu hojnost znaků malovaných a jiných, heraldická věrnost a úplnost u všech skoro schází. Podívejte se na ty pole.³⁴⁵ Co polí! Co barev! Komplicovaná³⁴⁶ jsou zvláště páté a šesté! A což sedmé.³⁴⁷ To vypadá tak jako znak, který má orel na zlatnících našich na prsou, tedy zase tři pole a v prostředním nahý meč, vzhůru obrácený. Ale i to není ještě celý znak, schází kolem zlaté rouno, po stranách dva lvi, u nich místo hlav helmy, nad to nad znakem jiné tři helmy – na čtyřech z nich koruny, na páté (prostřední) koruna knížecí, a z korun vyrůstají klenoty odpovídající polím znaku, mající biskupské čepic, rytíře, hlavy Turčina,³⁴⁸ dvou rohů podivně zdobených a hořící pochodně; to vše spočívá na červeném plášti, hermélínem bílým zdobené; a nad tím spočívá koruna knížecí. Jak ráčíte vidět, to je pro rytce úloha nesnadná a nevyplatilo by se to, pro něco málo výtisků práci tu podstoupiti. Jsem [si] a prissi³⁴⁹ jist, že bez dobrých popisů a osobního vysvětlení by to graveur³⁵⁰ špatně vyvedl. A dát jenom čtyři modré pruhy na stříbrné půdě, nezamlouvá se mi.

Metternich dal znak (bez klenotů) do zlatého rouna, nad to korunu, po stranách tak zvané držitele znaku (kozla a obra), kteří stojí na krásně složené pentli obsahující heslo rodu.³⁵¹ To vyvedeno zlatem {ve výši 6 cm} a kol toho jest tlačen černě kruh, pak čtverhran tří pěkných arabes[e]k, nahoře a dole v podélnících zlaté nápisy. To vše je překrásné, avšak možné jen proto, že tak vázáno výtisků na sta, pro[to], že dostal rytec

³⁴² Klemens Václav Nepomuk Lothar kníže z Metternich-Winneburgu (1773–1859), rakouský politik a diplomat. Více viz Alan SKED, *Metternich a Rakousko: pokus o hodnocení*, Brno 2014.

³⁴³ Korunní princ Rudolf (1858–1889), rakouský arcivévoda. Syn císaře Františka Josefa I. (1830–1916) a císařovny Alžběty Bavorské (1837–1898), více viz Brigitte HAMANNOVÁ, *Rudolf. Korunní princ a rebel*, Praha 1993, 436 s.

³⁴⁴ Kornprinz Rudolf (von Österreich-Ungarn), *Jagden und Beobachtungen*, Vídeň 1887, 689 s.

³⁴⁵ Tylův náčrt popisovaného schwarzenberského (orlického) erbu viz obrazová příloha č. 3.

³⁴⁶ Myšleno komplikovaná.

³⁴⁷ Je zde míněn schwarzenberský (orlický) erb.

³⁴⁸ Myšleno Turka.

³⁴⁹ Zřejmě dnešní „á propos“, tedy mimochodem (převzato z fr.).

³⁵⁰ Rytec (fr.).

³⁵¹ „Kraft im recht“ v překladu „v právu je síla“ (něm.).

detailní předlohy, že se k němu mohlo dohlédnouti. Ale pro málo výtisků to vše se nedá provésti.

Jsem [si] jist, že pan Spott i bez znaku věc dobře provede. Ostatně i to vím, že když jsme chtěli na exkursní mapu Vorlíka kdysi dáti znak, kníže pán nechtěl.

O výtiscích pro prince³⁵² neumím se dnes vysloviti. Budou-li ony velínové [výtisky] (10)³⁵³ pěkné, snad by účelu tomu dostály, aby se výtisky jejich od otcova lišily. Pan Spott míní mi vzorek poslati (v pátek).³⁵⁴ Nesoudím, že by již „Paměti“ vázal – snad [pošle] vzorek ze zásob svých. Myslím, že by i zaslání vzorku zbytečné bylo. {Pošle-li p[an] Spott vzorek, necht' vyčká odpověď mou.} Vederemo,³⁵⁵ pravil ten slepý. A tak snad jsme dorozumění. Byl bych psal Spottovi samému, abych Vašnosti již dal pokoj, leč ráčíte sám žádati odpověď.

Sub finem³⁵⁶ podotýkám, že myslím, že sem kníže pán okolo 4. břez[na] přijede. Dozví-li se jistoty, a to bych měl asi pět dní napřed, psal bych, abych to té doby výtisk měl.

S uctivým poručením ctěné paní manželce, se vši úctou a láskou Vašnosti oddaný

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

32

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1888, 3. března, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouskovi předkládá výdaje spojené s vydáním *Paměti zvíkovských* a s *Průvodcem*. Dál Tyl Kalouska žádá o radu se stanovením ceny u zmíněných publikací.

na Vorlíku 3/3 1888.

Vaše blahorodí!

³⁵² Myšlení princ Karel IV. ze Schwarzenbergu (1859–1913) a jeho mladší bratr Bedřich ze Schwarzenbergu (1862–1936).

³⁵³ Počet kusů, které Tyl objednal.

³⁵⁴ Tj. 2. března 1888.

³⁵⁵ „Uvidím“ (lat.).

³⁵⁶ Krátce před koncem (lat.).

Slovutný pane! Milý příteli!

Zarmoutil jsem se, uslyšev, že zase račte se zastuditi³⁵⁷ a litoval jsem, že tak časně račte se k Spottovi vydati; psal jsem mu sám, kdyby výtisk v pondělí³⁵⁸ neb [v] úterý³⁵⁹ odeslati mohl. Ostatně doufám, že je zase úplně dobře. Je to ale letos zima. My jsme zde jako v Sibíři. A což ty bouřlivé větry! Toužím již pro trochu toho Božího tepla.

Spěchám, sděliti s Vašností účet p[ana] Šimáčka.³⁶⁰

Obnáší: 1050 [kusů] „Paměti,“ 14 a ¾ archu	393,05
přirážka na petit	17,08
500 [kusů] „Průvodců“	23,80
dřevo na obraz a kresba p[ana] Kutiny	11,60
rytina obrazu	26,36
zinkografovi	16,20
tisk [kusů] 1550 plánů a obrazů	21,50
obálky 1000 a 500 [kusů]	<u>12,00</u>

dohromady 521,59 [zlatých].

Kdybych byl dal tisknout jen 500 [kusů] výtisků, byly by dle účtu přišly na 367,53

 druhých 500 [kusů] stojí 119,09

 500 [kusů] „Průvodců“ 34,97

je 521,59 [zlatých].

Ostatní výlohy račte znáti. I Vašnosti jsem povinován hojnost poštovního a prosím, abyste mi ho neráčil darovati.

Nastává otázka, jakou cenu mám udati při prodeji? O tom tím méně mám zdání, an neví, jak se arch <v> počítává a mnoho-li procent si knihkupec vyměňuje. Na Zvíkově bude možno proti knihkupci nějaké procento odraziti, an se hlídač hradu s 10 neb 15 % spokojí. Račte-li mi v tom ohledu moct poraditi, byl bych velice povděčen. Věc ostatně nespěchá. Myslím, že při určení ceny třeba bude na to ohled bráti, že se všechny výtisky snad neprodají, takže snad s 500 [kusy] výtisků počítati radno bude. Však v těch věcech račte zkušeným býti. S panem Šimáčkem o té věci jsem nejednal. Záleží také na tom, co kníže pán učiní, až mu výtisk podám, zdali a jakou obět' přinese. Do té doby musím

³⁵⁷ Myšleno nachladit se.

³⁵⁸ Tj. 5. března 1888.

³⁵⁹ Tj. 6. března 1888.

³⁶⁰ Originál účtu z tiskárny F. Šimáčka viz obrazová příloha č. 6.

k tomu hleděti, abych nepohořel. Ostatně kníže pán v úterý³⁶¹ večer sem přijede; snad se zde pozdrží, abych se něco určitého dozvěděl. Je s ním ale kříž, an je pracemi přemožen. Že něco udělá, soudím a z předmluvy to následuje. Račte věc uvážiti. Nespěchá!

Jak se líbila zaslaná vazba či vzor! Do toho bílého se mi nechtělo, to by bylo druhé vydání světlých obálek. Byl u mne d[okt]or Bedřich³⁶² a pravil, to že by se otci nelíbilo, že nezáleží na deskách, ale na obsahu. Okrasy, o nichž Spott mluvil, budou ty arabesky na obyčejné vazby.

Jak se nám trochu oteplí, rád bych do Prahy zarazil. Těším se velice na pobytí s Vašností. A co ten náš pan miláček Kantěnkový [?]? Již poslal to povolení či dovolení?

S vroucími díky za vší prokázanou lásku, s vroucím pozdravem a vší úctou ctěné paní manželce a Vašnosti

Vašnosti oddaný
ctitel a přítel
Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

33

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1888, 4. března, Praha – Kalousek ve svém dopisu Tylovi vysvětluje, jak probíhá prodej knih a řeší s ním peněžní stránku věci.

V Praze 4. března 1888.

Vaše Důstojnosti! Velectěný pane archiváři!

Posílám zpět rukopis Vašnostina spisu o Zvíkově, též svázané knihy, které jste mi nedávno poslal. Spottovi jsem z nich odevzdal toliko hnědý exemplář „Paměti“ a oba exempláře „Průvodce,“ aby podle těch vzorů vázal. Svůj exemplář „Paměti“ mám již také svázaný; jsou to vývěsné archy, na kterých poznamenal jsem i omyly.

³⁶¹ Tj. 6. března 1888.

³⁶² Tj. Bedřich ze Schwarzenbergu (1862–1936).

K účtu Šimáčkovu, jež mi oznamujete, musí se ještě připočísti 50 zl[atých] studentovi za rejstřík a vazba i jiné outraty; měl by se připočísti také honorář spisovatelský, ale sotva bychom se toho touto cestou dopočítali. Já myslím, že kníže pán zaplatí outraty všechny, anebo větším dílem, a že při ustanovování krámské ceny možno hleděti ke druhému konci, totiž k obecenstvu. Slušná prostřední cena poučné knihy bývá taková, že čtenářovi přijde arch po deseti krejcařích [!]; podle toho by se „Paměti zvikovské“ mohly prodávat po 1 zl[atém] a 50 kr[rejcarech], nebo nanejvýš po 2 zl[atých], kterážto poslednější cena by se lidem zdála již poněkud velká. „Průvodce“ by se mohl prodávati po 30 nebo 40 krejcařích [!].

Co se týče rozprodávání, jest takový obyčej, že nakladatel, který sám nemůže nebo nechce knihu prodávati, dá jí jednomu knihkupci do komise; tento komisionář rozešle ji netoliko svým soukromým odběratelům na ukázkou, nýbrž i všem knihkupcům, se kterými jest ve spojení, a tito knihkupci také starají se u svých soukromých odběratelů, aby knihu rozprodali. Komisionář má s nakladatelem ujednáno, že za stržené krámské ceny podrží si 33 procent, někdy i 40 procent; částku této své provize musí ovšem komisionář ponechati ostatním knihkupcům, kteří ten spis od něho přijali a svým odběratelům prodávali. Co knihkupec neprodal, to vrátí v jednom roce komisionáři zpět; účty knihkupecké uzavírají se při Velikonocích. Vydavatel teprve asi za dvě léta dostane od komisionáře peníze za ty exempláře, které se skutečně prodaly.

Písecký nebo vůbec vesnický knihkupec za takového komisionáře se nehodí. Máte-li v Praze známého knihkupce Čecha, který by byl čilý a pořádný, dejte to jemu. Můj stálý knihkupec jest Bursík³⁶³ & Kohout.³⁶⁴ Každý knihkupec to rád přijme, poněvadž při tom může vydělat a nemůže prodělat.

V Třeboni mne čekají po Velikonocích,³⁶⁵ v J[indřichově] Hradci k 15. březnu; ale v takovéto zimě nemohl bych do [Jindřichova] Hradce a dovolená na letní semestr dosud není zde. Jest teda prozatím vše nejisto.

Jsem zdrav. Tak se nyní trochu nastudím, vždy přidružuje se k tomu revmatismus, který i při nejlepším šetření dlouho trvá, než pouhé nastuzení.

³⁶³ Jaroslav Bursík (1859–1936), knihkupec a nakladatel. Více viz *Biografický slovník českých zemí* VIII, s. 355.

³⁶⁴ František Kohout (1841–1899), knihkupec. Jaroslav Bursík a František Kohout v roce 1884 spojili své síly a vznikla firma Bursík a Kohout. Tamtéž.

³⁶⁵ Tj. po 1. dubnu 1888.

Zejtra [!] se půjdu podívat zase ke Spottovi.

Vyřizuje uctivé poručení mé manželky, těším se na shledanou a zůstávám ve vší úctě oddaný

Josef Kalousek

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

34

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1888, 13. března, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouska informuje o tom, jak vypadají výtisky *Paměti zvíkovských*, které obdržel. Dále Tyl zmiňuje osoby, které výtisky obdaroval a opětovně Kalouskovi děkuje za spolupráci.

na Vorlíku 13/3 1888.

Vaše blahorodí!

Slovutný pane doktore! Velectěný příteli!

Že v sepsání díla „Paměti zvíkovské“ vůbec jsem se uvázal, k tomu ráčil jste namnoze podnět dáti sám, a že spis nyní již tiskem vydán jest, to z velké části je zásluha Vaše. Račte, velectěný pane, za hojně oběti své přijmout vroucí díky mé. Zůstávám velikým dlužníkem, aniž vím, jak dluh svůj odčiním. Přiložený výtisk pak račte laskavě přijmouti jako skromný důkaz neobmezené [!] úcty a vděčnosti, kteréž k Vám, příteli drahý, v srdci mém hostím.

Výtisk Jeho Jasnosti dobře dopadl a kníže pán měl velikou radost. Pohnut uznal při této příležitosti opět péči a oběti Vaše.

Leč ni[hi]l sub sole perfectum.³⁶⁶ Tak i zde. Pan Spott do výtisku pro kníže pána a do ostatních velínů přivázal titul, dedikaci a obsah (třičtvrtě archu) z obyčejného vydání. A to nedobře vypadá. Ptal jsem se ho, jak se to stalo; neodpověděl dosud. Snad mu Šimáček velínové tituly vč[as] nedodal a on se o ně nestaral, leč má tiskárnu nedaleko. Či snad je Šimáček na velínu netiskl? Tak jsou ti naši obchodníci a umělci, nelze se na ně spolehnouti.

³⁶⁶ „Nihil sub sole perfectum“ (lat.).

Dosud obdržel jsem výtisků s nápisem na desce deset. Ty obdrželi: kníže pán, princové Karel a Bedřich, tři princešky,³⁶⁷ kníže [Jan] Adolf, Vy, pan biskup co rodák voslovský³⁶⁸ a opat Starý³⁶⁹ (ob[ce] Milevska a co kolega). Objednám další, zatím váže Spott obyčejné.

Kníže pán žádal účet a zapravil³⁷⁰ všecky výlohy tisku a rejstříku. Ostatně mám s výtisky naložit dle uznání. Můžeme tedy hleděti k obecenstvu a k navržené menší ceně jeden a půl [zlatých] sáhnouti. Komu bychom to v komisi dali, ponechávám Vašnosti. Račte-li býti s Bursíkem spokojen, consentio et ego;³⁷¹ podobně souhlasím s provizí 33 %. Dvě stě výtisků dle Vašnosti náhledu by tudy pro Prahu postačilo? Na Písek čítám, že by se tam něco víc výtisků odbylo, a že bych je tamnímu knihkupci svěřiti mohl.

V těchto dnech leze na mne veliké pokušení, kníže pán a princové radí mi k cestě do Říma počátkem dubna (princ Bedřich tam již odjel), nezdá se mi ale racione³⁷² zdraví, nevím, zdali by spleené plíce mé takový manébr [!] vydržely.

K nastávajícímu svátku sv[atého] Josefa³⁷³ přeji Vašnosti vše dobré a zdaru ku všem pracem [!] Vašim. Na shledání těším se velice.

Opětuji díky své a vyslovuji ctěné paní manželce Vaší i Vám úctu svou, trvám

oddaný ctitel a přítel

František Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

35

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

³⁶⁷ Pravděpodobně tři ze čtyř dcer Karla III. ze Schwarzenbergu (1824–1904). Přesně se nepodařilo zjistit.

³⁶⁸ Dr. Martin Josef Říha (1839–1907), šestý českobudějovický biskup. Narodil se na orlickém panství v Oslově; <https://digi.ceskearchivy.cz/2817/284/1634/1505/34/0> (citován stav ze dne 25. 4. 2020).

³⁶⁹ Asi opat Antonín Zikmund Starý (1829–1905). Pavel VLČEK – Petr SOMER – Dušan FOLTÝN, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997, s. 152.

³⁷⁰ Ve smyslu zaplatil.

³⁷¹ „Souhlasím i já“ (lat.).

³⁷² „Ohledně“ (lat.).

³⁷³ Tj. 19. března 1888.

1888, 31. března, Orlík nad Vltavou – Tyl píše Kalouskovi ohledně potřeby uvést *Paměti zvíkovské* do prodeje. Dále Tyl Kalouska informuje o tom, že od Spotta obdržel další vydání a prosí ho o další součinnost.

na Vorlíku 31/3 1888.

Vaše blahorodí!

Předrahý pane a příteli!

Přeje Vám, ctěné paní manželce a Vaším všem radostné svátky, oznamuji, že list váš z [Jindřichova] Hradce mne došel. Děkuji vroucně za uznání, které se spisku mému Vašností dostalo. Bude nyní na čase, aby do obchodu přišel, a tu prosím Vás snažně, abyste věc s knihkupcem vyjednal. Cena Vámi navržená deset kr[ejcarů] za arch, tudy jeden a půl [zlatých], by se mohla podržeti, z níž by knihkupci za komisi 33 % připadlo. Ráčíte-li míti po chvíli, račte Spottovi sdělit, mnoho-li výtisků má pro knihkupce vázati a jemu dodati. Dnes odeslal mi Spott nových šest velínů se zlatou ořízkou (a ty jsou veskrz na velínu), dále padesát obyčejných. Vypadají slušně. Na hřbet dal nápis, jak na prvních byl: „FRANT. TYL, ZVÍKOV“³⁷⁴ bez puntíku, na které jak vidím, nedrží. Ráčil jste mu to tak udati? Či ráčíte si přátí úplný nápis „Paměti zvíkovské“ i na hřbetě? Račte v tom ohledu dle vůle své učiniti a udati, co Vašnosti lépe se zamlouvá. Velíny mají „Paměti zvíkovské.“

V těchto dnech zde byl kníže pán. Mluvili jsme o Vás. S chutí zasmál se strachu těch knížecích úředníků. A též šířeji vysvětlil jsem jemu poměry peněžní r[oku] 1623, a jak Eggenberg[ové] a jiní panství koupená platili. Kníže mladý (Karel) žádal mne o adresu Vaši – soudím, že Vás vyhledá.

Chtěl jsem i několik velínů míti ve vazbě bez zlaté ořízky – pan Spott na to musel zapomenouti; psal jsem čtyři se zlatou ořízkou, šest bez zlaté ořízky, on pak poslal šest se zlatou ořízkou. Jeden výtisk přeje si kníže pán pro knihovnu Musea, jeden chci offerovati³⁷⁵ panu d[okt]or[ovi] Emlerovi.³⁷⁶ Snad by se k tomu hodily výtisky velínové, ale bez zlaté ořízky. Račte souhlasiti? Či k potřebě knihovny lépe [se] hodí vydání

³⁷⁴ Tylova ukázka nápisu na hřbetu *Paměti zvíkovských* viz obrazová příloha č. 4.

³⁷⁵ „Nabídnout“ (lat.).

³⁷⁶ Prof. Dr. phil. Josef Emler (1836–1899), od roku 1871 archivář hl. m. Prahy a od 1887 první řádný profesor PVH na české FF univerzity v Praze. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 163–164.

obyčejné, jehož papír je ohebnější? Soudím, že pan d[okt]or Emler v „Musejníku“³⁷⁷ podá pak úsudek o spisku.³⁷⁸

Jak dařilo se v [Jindřichově] Hradci? A kam ráčíte po svátcích?³⁷⁹ A kdy? Došla dovolená?

Já, jak se počasí trochu ustálí, chystám se do Prahy, abych výtisky od Šimáčka převzal a pořádnost ukončil. Dosud zaplatil jsem 400 zl[atých]. Ty a zbytek a 50 zl[atých] panu studentovi dané jsem již od J[eho] J[asnosti] obdržel. Těšilo by mně, kdybyste v ten čas v Praze byl.

Teď však již končím. S vroucím pozdravem Vašnosti i ctěné paní manželce, trvám se vší úctou

Vašnosti oddaný ctitel a přítel

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

36

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1888, 4. dubna, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouskovi sděluje podmínky ohledně prodeje svých knih, které obdržel od doporučených knihkupců. Tyl také zmiňuje problematickou situaci (s ubytováním) v Římě, kam se chtěl sám vydat.

4/4 1888³⁸⁰

Vaše blahorodí!

Velectěný příteli!

Od p[ánů] Bursík a Kohout³⁸¹ tento list jsem obdržel:

³⁷⁷ Tj. *Časopis Musea Království Českého*.

³⁷⁸ Zhodnocení Tylových *Pamětí zvíkovských* se v *Časopisu Musea království Českého* z roku 1888 skutečně objevilo, a to v části „Hlídka literární“ na straně 228. J. Emler Tylův spis o Zvíkově zhodnotil velmi kladně: „...můžeme s potěšením říci mezi nejlepší práce, jež tohoto druhu v písemnictví našem máme.“

³⁷⁹ F. Tyl měl na mysli velikonoční svátky. Velikonoce připadly v roce 1888 na 1. dubna.

³⁸⁰ Rok dopsán jinou rukou (tužkou) dodatečně, zřejmě J. Kalouskem.

³⁸¹ O knihkupecké firmě Bursík & Kohout viz dopis č. 33.

„Laskavostí pana prof[esora] Kalouska učiněno nám sdělení, jež ochotni jsme za následujících podmínek do komise vzíti: 1) Z krámské ceny poskytnete nám třetinu srážky, tj. budete nám účtovatí výtisk v krámské ceně jeden a půl zl[atých] za jeden zlatý. 2) Účtování konati se bude vždy v červenci každého roku, první účtování v červenci roku 1889, kdy Vám výtisky prodané hotově zaplatíme. 3) Spis ten ráčíte nám ponechati nejméně tři léta v komisi. 4) Ostatním knihkupeckým firmám nebudete vůbec výtisků do komise dávatí, nýbrž odevzdáte výtisky nám, načež my sami knihkupcům do komise zašleme. Ráčíte-li s podmínkami těmito souhlasiti, prosíme Vás o laskavé uvědomění.

3. dubna [1]888

Mám to za povinnost svou, Vašnost s obsahem tohoto listu uvědomiti. Souhlasí-li s tím, co račte v Praze ujednati, rád přistoupím. Šimek, knihkupec písecký, by pak výtisky od Kohouta bráti musel, což mně stejno jest, an k němu závazků nemám. Doufám, že odstavec čtyři nemá na odpor plánu našeho, spis na Zvíkově prodávati a i jinde, kde by se za vhodné uznalo, nebude-li to prostřednictvím knihkupectví. Budu hledět, do Prahy se podávat a věc po obdržení Vašnostina psaní osobně urovnat.

Doufám, že ráčil jste šťastně do [Jindřichova] Hradce doraziti. Bohužel k[r]átí se opět čas, že z pobytu tamního mnoho neužijete. Leč archiv je pohodlně založen, že můžete tím důkladněji pracovati. A i opatření v[e] městě je slušné.

Prosím vroucí pozdravení panu kolegovi Tischerovi, podobně v Třeboni panu archiváři Wagnerovi a p[anu] Zubovi³⁸² i p[anu] asistentovi.³⁸³

V Římě panuje hrozná bída o byty. Poutníků od nás 2 000, z Francie 16 000, dále ze Španělska, Portugalu,³⁸⁴ spolky všeliké z Německa.³⁸⁵ Ubytovací komitety neví kam

³⁸² Felix Emerich Zub (1848–1902), mezi lety 1868–1888 působil v třeboňském schwarzenberském archivu (od roku 1887 jako registrátor). V letech 1875–1877 byl Zub dočasně přeložen do Ústředního schwarzenberského archivu ve Vídni. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 734–735.

³⁸³ Nepodařilo se dohledat.

³⁸⁴ Myšleno Portugalsko.

³⁸⁵ Tylem popsaná situace zřejmě souvisí s desetiletým výročím korunovace papeže Lva XIII. (1810–1903), který byl do úřadu uveden 3. března 1878. V březnu 1888 také oslavil své sedmdesáté osmé narozeniny. K oslavě papežova kněžského i životního jubilea se do Říma konaly mezinárodní poutě. Claudio RENDINA, *Příběhy papežů. Dějiny a tajemství. Životopisy 265 římských papežů*, Praha 2005, s. 628–634.

s tím – ceny nelidské. Jsem rád, že jsem zůstal doma. D[okt]or Bedřich je již v Aténách – došel již list odtamtud.

S vroucím pozdravem a vší úctou

Vašnosti
oddaný
ctitel a přítel Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

37

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1888, 10. dubna, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouska informuje o debatním večeru stráveném s knížetem Karlem III. a zmiňuje jeho spokojenost s *Pamětmi zvíkovskými*. Zároveň ale vyjadřuje své znepokojení ohledně jejich velínových výtisků.

na Vorlíku 10/4 1888.

Vaše blahorodí!

Velectěný pane a příteli!

Včera seděl jsem sám a sám s knížetem pánem, který tu po několik dní dlí, až k půlnoci a dávno již neviděl jsem se ho tak upřímně smáti, jako když jsem mu vyprávěl o tom, jak p[an] Wagner nechtěl prý se dívati na tu ohavnost Vámi spáchanou lezením do administr[ativy] archivu. Sdělil mi, že „Paměti“ již dokonce přečetl a že je úplně spokojen. Sdělují Vám to, an máte v té spokojenosti jeho podílu. Zvláště chválil pojednání o hraběti Adolfovi (†1600),³⁸⁶ to prý se podařilo, též pojednání o maršálovi.³⁸⁷ Dodal, že je tam o rodu Schwarzenbergů co třeba a nic více, a tak že je to dobře. Osudy Adama ze

³⁸⁶ Adolf hrabě ze Schwarzenbergu (1551–1600), císařský polní maršálek. Václav RAMEŠ, *Proměny schwarzenberského panství v Čechách*, in: Martin GAŽI (ed.), *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*, České Budějovice 2008, s. 26–27.

³⁸⁷ Pravděpodobně Karel Filip ze Schwarzenbergu (1771–1820). Václav RAMEŠ (ed.), *Josef Hanesch: Karel I. Filip kníže Schwarzenberg. Polní maršál*, České Budějovice 2003, 143 s.

Švamberka, bratra Petrova velmi mu šly k srdci.³⁸⁸ Chudák ten nevinně zkusil, tak si stěžoval. Abych jemu bezpráví, které nésti měl, objasnil, ukázal jsem, jak [bylo] jednáno s nedílným blbým bratrem Smiřického proto,³⁸⁹ že Waldštýn³⁹⁰ ujal se ho co poručník, arci k tomu účelu, aby sám statky Smiřické spolkl. Byl to zajímavý večer.

Panu Bursíkovi jsem psal, že podmínky přijímám, doložil jsem však, že č. 4³⁹¹ vztahuji jen na knihkupectví. Ponecháváje si právo spis rozdávati a na hradě prodávati – čehož již i proto třeba jest, že v knihkupectví by se celý náklad neodbyl. Upozornil jsem ho též na knihkupce V. Šimka³⁹² v Písku, aby s ním se dorozuměl. Podotkl jsem, že již Vy račte ho na prodávání na Zvíkově upozorniti. P[anu] Spottovi jsem psal, aby tři sta výtisků tak, jak Vy mu račte sdělití, vyhotovil a p[ánům] Bursík[ovi] a Kohout[ovi] dodal. U Šimáčka jsem se ptal, kolik výtisků velínových titulů, dedikace, předmluvy, obsahu a titulu místopisu vyhotovili? A kde jsou? Jindy odpovídali obratem pošty – tenkrátě dosud nic. Nedivil bych se, kdyby byli žádné na velínu netiskli! Ale jak přišli k šesti! Nejvíce mne mrzí, že výtisk knížete pána a členů rodiny a Váš a pana biskupa s tím nepřislušným začátkem doručiti jsem musel. Spoléhal se bezpochyby i tiskař i knihař, že si toho nepovšimnu – leč to archiváře neznají.

K té pídi sněhu myslím, že ho v [Jindřichově] Hradci ještě trochu připadlo. My ho zde máme hojnost a dnes se chystá k novému.

Jsem žádostiv, kdy se do Třeboně dostanete. Odevzdání bude arci déle trvat při objemu archivu – a v ten čas práce nemožno.

³⁸⁸ Bratři Petr († 1620) a Adam († 1664) ze Švamberka. Starší Petr byl jedním z direktorů a správců zemských (z panského stavu) v době stavovského povstání. Po Petrově smrti byl (v té době ještě nezletilý) Adam zbaven veškerého majetku. *Ottův slovník naučný* XXIV, s. 848–853.

³⁸⁹ Jindřich Jiří Smiřický ze Smiřic († 1630) byl během svého života prohlášen na slabomyslného, a tak po smrti Albrechta Jana Smiřického ze Smiřic (1594–1618) nemohl převzít správu rodinného majetku. Jeho poručníkem se stal Albrecht z Valdštejna (1583–1634). Více viz Jaroslav ČECHURA – Veronika STACHUROVÁ KUCROVÁ – Zuzana VLASÁKOVÁ, *Smiřičtí: krátké dějiny úspěšného rodu*, Praha 2018, s. 148, 151.

³⁹⁰ Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna (1583–1634), vojevůdce a politik. Josef JANÁČEK, *Valdštejn a jeho doba*, Praha 1978, 590 s.; Josef KOLLMANN, *Valdštejn a evropská politika 1625–1630. Historie I. generalátu*, Praha 1999, 452 s.

³⁹¹ Výčet podmínek knihkupce Bursíka viz dopis č. 36.

³⁹² Pravděpodobně Václav Šimek († 1903), nakladatel a knihkupec. V roce 1868 odkoupil knihkupectví V. V. Janota v Písku. Převedel ho na své jméno a připojil k němu nakladatelství; <https://www.slovník-nakladatelství.cz/nakladatelství/v-simek.html> (citován stav ze dne 9. 5. 2020).

Račte kolegiální pozdravení sdělit panu archiváři Tischerovi. Vašeho pana studenta vroucně pozdravuji, nevěděl jsem, že ho tam máte.³⁹³

S uctivým pozdravem zůstávám

oddaný

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

38

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1888, 15. května, Orlík nad Vltavou – Tyl píše Kalouskovi dodatek k předchozímu (nedochovanému) dopisu. Informuje ho o lékařském vyšetření plic a oznamuje mu, že nakonec do Říma nepojede. Naopak se chystá znovu navštívit lázně.

15/5 1888

Dodatkem k listu svému oznamuji, že právě měl jsem poradu s doktorem o cestě do Říma. Prohlédl plíce a vyslovil se, že jsou v stavu uspokojivém, takže z té strany by nic proti cestě nenamítal. Upozornil mne však na nebezpečí po[d]nebí římského na jaře, kterak tam snadno bych si mohl zastuzením v chrámech studených, muzeách [!] i bytu ublížiti. Hlavně pravil, že má strach, jak by mi po pobytu na jihu náš chladný máj sloužil. Rozhodl jsem se, že nepojedu a v létě že vyhledám opět Salzbrun[n].

Jak budu moct, zarazím³⁹⁴ do Prahy. Knihkupec nespěchá – nemáme beztoho knihy hotové.

S vroucím pozdravem

Váš

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

³⁹³ Mínen Kalouskův syn Slavibor (1875–1901), který v Jindřichově Hradci, z důvodu problematického chování a špatného prospěchu, pobýval ve školním roce 1887/1888 (u rodiny archiváře Františka Tischerova staršího). M. RYANTOVÁ (ed.), *Korespondence*, s. 238 (poznámka 695).

³⁹⁴ Tj. přijedu i dorazím.

39

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1888, 5. září, Orlík nad Vltavou – Tyl píše Kalouskovi, že je potěšen jeho brzkým příjezdem na Orlík. Také ho informuje o svém pobytu v lázních, popisuje průběh zpáteční cesty a líčí problémy s doručením knih od Spotta.

na Vorlíku 5/9 1888.

Vaše blahorodí!

Velectěný příteli!

Tohle je jednou rozumné nejen, ale nanejvýš chvalitebné slovo, že Vorlík navštívíte, a to v čase nejpříhodnějším, nebo[t'] v září jest temperatura³⁹⁵ v archivu nejsnesitelnější; noci arci chladné, ale dni bývají slunečné a teplé. Ergo³⁹⁶ na brzké shledání! Byt a stůl můj stojí k službám. Dá-li Bůh, sám bych si pro Vás do Čimelic³⁹⁷ 18. [září] přijel; kdyby neodkladné překážky stávalo, zbývá pošta. Hodinu arci třeba čekati, leč poslal bych na dráhu zámeckého velebného pána, aby Vám Čimelice ukázal. Nejraději bych přijel sám

Byl-li jsem v Salzbrunnu? Arci, ale zkusil jsem dešťů, větrů a zimy a jiných svízelnů hojnost. V celku ale lázeň dobře sloužila. Pobyl jsem tam od 1. června do 1. srpna. Zpáteční cestu nastoupil jsem 1. srpna s úmyslem Vás v Potštejnu překvapiti. Plán byl z Halbstadtu³⁹⁸ přes Broumov,³⁹⁹ odtud povozem do Mittelsteine,⁴⁰⁰ dále dráhou Glatz,⁴⁰¹ Mittelwalde,⁴⁰² Potštejn. Do Broumova jsem dorazil v hrozné bouři 1. srpna, druhého tak tak to nešlo, třetího ráno ale soudný den, průtrž mračen, cesty ztrhané – a bylo po plánu. Čtvrtého spěchal jsem na Kolín⁴⁰³ a odtud k práci archivní do Sedlec.⁴⁰⁴ Jel jsem z Kolína

³⁹⁵ Tj. teplota.

³⁹⁶ Tedy (lat.).

³⁹⁷ Obec v Jihočeském kraji (okres Písek).

³⁹⁸ Český Meziměstí, město v Královéhradeckém kraji (okres Náchod).

³⁹⁹ Město v Královéhradeckém kraji (okres Náchod).

⁴⁰⁰ Polská vesnice Ścinawka Średnia (česky Střední Stěnavka) v Dolnoslezském vojvodství.

⁴⁰¹ Polské město Kłodzko (česky Kladsko) v Dolnoslezském vojvodství.

⁴⁰² Polské město Międzyzlesie (česky Mezilesí) v Dolnoslezském vojvodství.

⁴⁰³ Město na Labi ve Středočeském kraji.

⁴⁰⁴ Dnes je Sedlec jednou z městských částí Kutné Hory.

s p[anem] Riegre⁴⁰⁵ a divili jsme se, shledavše mezi Kolínem a Malínem⁴⁰⁶ místo úrodných polí jezero, v němž úroda plavala a z něhož tu [a] tam stoh neb mláticí stroj s parním strojem vykukovaly.

V Sedlecích [!] nové překvapení. Spott mne 30. července prosil, může-li mi dvě bedny „Paměti“ a „Průvodců“ poslat na Vorlík, an nebudu doma. Řka že ano, že doma nařídím, co se s nimi dáti má. Psal jsem tedy o tom domů, ale po celé čtyři neděle mi psali, že bedny nedošly; že ale došel kříž pro mou † hospodyně, který dali do [Starého] Sedla k uschování (kámen pod něj chci nechat dělat zde). Přijda do Sedlec, slyším od farské hospodyně, že byla v Sedle a tam, že viděla na hřbitově ležeti dvě bedny s kamenem pod kříž † mé hospodyně, kříž sám že neviděla. To byla novina – jářku, konečně jsou zde Spottovy bedny, které měli za kameny, a tudy nechali přes ty deště pod širým nebem ležeti. Jak mi bylo – posoudíte. Telegrafuji, píšu hned – odpovědi však takové, že jsem z nich ničeho se nedozvěděl, leč to staré: „knihy vůbec nepřišly!“ Což mne nemohlo uspokojiti, an jsem věděl, že přišly, a tudy snadno za kameny držány býti mohly, poněvadž přišly s křížem. Jedu do Prahy – Spott zbledl, poněvadž na odeslané bedny nedal adresu a neudal obsah. A finis?⁴⁰⁷ Mé bedny ležely tiše (nemajíce adresu) v zámku a bedny na hřbitově, v nichž skutečně byly kameny, nepatřily mně. A to jsem se při a po všem telegrafování a psaní dozvěděl až doma. Jsou to komisionáři. Teď se tomu zasmějete, mně ale nebylo do smíchu. Ti pražští obchodníci, to jsou kaprové. Dělán účet se Spottem – čítá: knihkupci dal 200 vázaných,

200 brožur.

Píšu Bursíkovi. Odepsal: přijali jsem [!] 100 vázaných,

200 brožur

S[umma]⁴⁰⁸ 300.

Píšu o tom Spottovi. Odeslal od Bursíka stvrzenky na 200 vázaných a 200 brožur. Píšu Bursíkovi. Dnes od[e]psal: Odpuštěte, zmýlili jsme se, bylo 400, na 100 brožur jsme zapomněli. Teď ale o obchodu konce – raději prosbu: vyměřte si na Vorlík více času, abyste zde nejen pracovali, ale jednou pořádně se zde poohlédnouti a zotaviti mohl. Příjezd Váš sdělím J[eho] J[asnosti].

⁴⁰⁵ Tj. František Ladislav Rieger (1818–1903).

⁴⁰⁶ Vesnice Malín ve Středočeském kraji (okres Kutná Hora).

⁴⁰⁷ „A závěr?“ (lat.).

⁴⁰⁸ Součet (lat.).

S uctivým poručením Vám i ctěné paní manželce, s vroucím pozdravem a vší úctou, prose o malý lístek co znamená, že list tento došel.

Vašnosti přátelsky oddaný

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

40

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1888, 31. října, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouskovi děkuje za čísla signatur z třeboňského archivu, které pojednávají o Orlíku nad Vltavou. Dále Kalouska informuje o tom, kolik dopisů (Švamberků a Rožmberků) se v orlickém archivu zachovalo.

na Vorlíku 31/X 1888.

Vaše blahorodí!

Velectěný pane profesore!

Vroucí díky za laskavé sdělení signatur Třeboňských, o Vorlíku jednajících. Co se přání pana d[okt]ora Rezka⁴⁰⁹ dotýká, abych ho totiž nejmenoval, musím si to rozmyslet, jak bych to šikovně vyvedl, aby to jako z něho nevyšlo.⁴¹⁰ Zmínil jsem se totiž již předtím, než psaní došlo Jeho J[asnosti] o tom, že tam pan d[okt]or něco o Vorlíku našel. Kdybych s věcí nyní vylezl, vzpomněl by si kníže pán na p[ana] d[okt]ora; necháme to tedy trochu ležet, až se na to pozapomene, a potom s tím vylezeme bez jména. Možno, že bych se na p[ana] Mareše⁴¹¹ direktně obrátil s prosbou, aby mi sdělil, má-li tam dosud něco o Vorlíku? A co? An my zde v starších listinách o administraci ničeho nemáme. Však nák uděláme dle přání pana d[okt]ora Rezka.

⁴⁰⁹ Tj. Antonín Rezek, viz dopis č. 7.

⁴¹⁰ V říjnu 1888 žádal J. Kalousek Antonína Rezka o vyhledání a sepsání signatur třeboňských listů (z doby Švamberků), které se týkají Orlíku. Následně A. Rezek Josefu Kalouskovi zmíněné signatury odesílá, avšak vyslovuje svou obavu, že by mohl být v případě vymáhání přesunu těchto listů do orlického archivu ze strany správy třeboňského archivu „zatracen.“ Edičně zpřístupněné dopisy viz M. RYANTOVÁ (ed.), *Korespondence*, s. 250–251 (č. dopisu 71, 72).

⁴¹¹ František Mareš (1850–1939), schwarzenberský archivář v Třeboni mezi lety 1888–1924. J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 399–400.

Opatrně se mi zdá, že tam musejí míti i něco o Zmrzlících;⁴¹² a tu bych obé, hrad a Zmrzlíky spojil.

Jsou-li na Vorlíku Švambergica? Jsou; a sice dopisy s purkrabím.

Z doby pana <u>Bohuslava</u> : ⁴¹³	1475	2 listy
	1476	8 [listů]
	1477	9 [listů]
	1478	8 [listů]
a z doby pana <u>Jindřicha</u> : ⁴¹⁴	1491	1 [list]
	1520	3 [listy].

Více listů je z doby <u>Rožmberské</u> , za p[ana] <u>Oldřicha</u> ⁴¹⁵		4 listy
za p[ana] <u>Jana</u> ⁴¹⁶	1457–1470	108 listů
za p[ana] <u>Jindřicha</u> ⁴¹⁷	1472	2 listy
	1473	12 listů.

Listy jsou pod signaturou IV. K. 38. Mimo nich bude ještě něco málo listů pod jinými signaturami, dle materiálů uložených. Mnoho jich ale nebude. I některé jiné listiny, jako smlouva o stavbu mostu pod Zvíkovem (se Zmrzlíky), jsou důležité.

Spisy pro Vašnost co nejdříve do Prahy vypravím, Nyní opravdu není času. Starosti a práce doléhaly.

Stanovy akademie jsem bohužel nenašel více.

S vroucím pozdravem Vám a ctěné paní manželce zůstávám ve vší úctě

Vašnosti
oddaný
Fr. Tyl

⁴¹² Rod Zmrzlíků ze Svojšína více viz Jan HALADA – Miroslav PECHÁNEK, *Lexikon české šlechty. Díl první*, Praha 1992, s. 186–187.

⁴¹³ Již dříve zmiňovaný Bohuslav ze Švamberka (†1490) viz dopis č.8.

⁴¹⁴ Jindřich ze Švamberka (†1523). V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 24.

⁴¹⁵ Oldřich II. z Rožmberka (1403–1462). Anna KUBÍKOVÁ, *Oldřich II. z Rožmberka*, České Budějovice 2004, 215 s.

⁴¹⁶ Jan II. z Rožmberka (asi 1434–1472). Robert ŠIMŮNEK, *Český šlechtic v soukolí politiky konfrontace: rožmberská doména za Jana II. z Rožmberka († 1472)*, in: Martin ŠANDERA – Zdeněk BERAN a kol., *Poděbradská éra v zemích České koruny*, Praha 2016, s. 159–171.

⁴¹⁷ Jindřich V. z Rožmberka (1456–1489). *Ottův slovník naučný* XXII, s. 28–35.

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

41

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1889, 1. července, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouskovi vyjadřuje soucit s jeho nemocí a přeje mu brzké uzdravení. Zároveň ho prosí o pomoc se správným převedením ženského jména z němčiny do češtiny (správné znění má být na náhrobku).

na Vorlíku 1/7 1889.

Vaše blahorodí!

Velectěný pane a příteli!

S bolestí vyslechl jsem onehdy v Praze z úst pana archiváře Emlera zprávu, že a proč neráčíte býti v Praze, a velice litoval jsem, že zkouška tato potkala Vašnost, a to uprostřed prací tolik důležitých. Sdělil mi však dne 15. června pan Emler, že na univerzitě ohlášeno, že 17. června opět přednášeti budete, z čehož jsem se opět potěšil. Jak z listu Vašnostina vidím, nebylo tomu tak; doufám však, že poklid v útěšném Potštejně co nejdříve odstraní následky mnohých, těžkých prací Vašich, což Vašnosti ze srdce přeji s pevnou nadějí, že tak se stane. Přání Vaše Jeho Jasnosti přednesu a nic nepochybuji, že rád přání Vašemu vyhoví.

Co se mne dotýče, zdraví mé bohudíky uchází, ač jmenovitě pohřeb mladé kněžny⁴¹⁸ dosti mne sebral. K radě vloni mi udělené, chci letos opět do Salzbrun[n]u, leč kdy ani dnes ještě udati neumím, an knížecí rodina se nám zde pěkně uhnízдила, již po dva měsíce zde dlíc. Praví se sice, že 7. [července] odjedou do lázní (kníže k volbám, pak do lázní), já tomu ale dosud nevěřím. Stane-li se tak, uložím 8. [července] věci své, 9. [července] bych jel do Prahy a 10. [července] přes Choceň⁴¹⁹ a Náchod⁴²⁰ do lázně. Nejvyšší čas, abych jel.

⁴¹⁸ Marie roz. hraběnka Kinská ze Vchynic a Tetova, která zemřela 11. května 1889. Byla první manželkou Karla IV. ze Schwarzenbergu (1859–1913). Více o pohřbu hraběnky viz Zdeněk BEZECNÝ, *Smrt šlechtice*, in: Taťána PETRASOVÁ – Helena LORENCOVÁ, *Fenomén smrti v české kultuře 19. století*, Praha 2001, s. 260–266.

⁴¹⁹ Město v Pardubickém kraji (okres Ústí nad Orlicí).

⁴²⁰ Město ve stejnojmenném okrese v Královhradeckém kraji.

Než odjedu, mám ještě plné ruce práce a k jedné z nich bych rád slyšel náhled Vašnostin. Stavím totiž pomník † sestře mé hospodyně,⁴²¹ slula⁴²² německy „Francisca Antosch,“ byla svobodná, padesát šest let stará. Zde je pochována, dáme tudy nápis český. Zde jsme však zalezli ve spor o „ova“ a „ová,“ mezi přídavným jménem přivlastňovacím a příponou určitých přídavných jmen. Komise ku sestavení „Brusu jazyka českého“⁴²³ zřízená, usnesla se většinou hlasů, že rozdíl ten mezi „ova“ a „ová“ je původu nového, na starých listinách nezaložený, a nad to i zbytečný – vždyť takovými tvary má se naznačiti vlastní jméno osob ženských a nikoli jakýsi přivlastňovací smysl, který by byl při svobodných osobách zletilých a svéprávných dokonce absurdní. Navrhuje tudy většina komise: „píšeme tedy Ana Mráčková atd., nechť tato jména znamenají paní, anebo slečny. Jiní zase navrhovali, abychom jména paní i dívek příponou posesivních adjektiv „-ova“ tvořili: paní Kvapilova, slečna Kvapilova. Spor není (jak pan Kott⁴²⁴ dokládá) dosud dokončen, dokládaje, že se jemu zdá, že návrh komise konečně zvítězí, poněvadž slečnám lahodí a učitelstvo se s ním shoduje. Jak vím, že na školách v Praze píšou žákyně: Emlerová. Ráčil jste býti členem komise pro „Brus“ – račte o té věci více vědět, prosím, jaký je náhled Vašnostin, mám pro padesátišestiletou svobodnou volit „-ova“ – Antošova, anebo „-ová“ – Antošová. Chtěl jsem to obejít a chtěl jsem tudy napsati, vzhledem, že se jedná o Němkyni: zde v Pánu odpočívá Františka Antoš, leč to se mi zdá, že nesrovnává se s duchem řeči naší. Račte mi náhled svůj laskavě několika slovy sdělit, dělal bych si z toho svědomí, Vás nějakými explikacemi obtěžovati. Jelikož však nápis bude v kameni vytesán, a to se již na práci nic měnit nedá, přál jsem si náhled Vašnostin seznati, zdali Antoš, Antošova, neb Antošová. Přátelé by rádi byli viděli nápis německý, jak prý si sama psávala, však zde němčina nejde a do českého se to německé „sch“ nehodí (Antosch)!

⁴²¹ Anna Antošová (1840–). Dle sčítání lidu z roku 1890 v politickém okrese Písek pobýval František Tyl v osadě Orlík (dům č. 19). Byt číslo dvě s Tylem sdílela právě jeho hospodyně Anna Antošová a služka Josefa Nováková (1872–). SOA Třeboň, Okresní úřad Milevsko, inv. č. 1694, fasc. 11, fol. 9; <https://digi.ceskearchivy.cz/633513/9/1488/2854/50> (citován stav ze dne 2. 5. 2020).

⁴²² Tj. jmenovala se.

⁴²³ Publikace *Brus jazyka českého, který sestavila kommisie širším sborem Matice české zřízená*, Praha 1894; <https://vokabular.ujc.cas.cz/moduly/mluvnice/digitalni-kopie-detail/Brus1894> (citován stav ze dne 10. 5. 2020).

⁴²⁴ František Štěpán Kott (1825–1915), překladatel a pedagog. Mimo jiné autor sedmidílného „*Česko-německého slovníku zvláště grammaticko-fraseologického*,“ který vycházel v letech 1878–1893. Zdeňka HLADKÁ, *K historii české lexikografie*, in: Eva RUSÍNOVÁ (ed.), *Přednášky a besedy z 29. běhu Letní školy slovanských studií*, Brno 1996, s. 16–20.

Má hospodyně byla zarmoucena, když jsem jí o chorobě Vaší sdělil, vykazuje svou úctu. Já pak, přeje Vašnosti na Bohu vše dobré, zvláště vbrzku úplného zdraví, zůstávám s uctivým pozdravením

Vašemu Blahorodí
ve vší úctě oddaný
Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

42

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1889, 18. července, Ober Salzbrun[n] – Tyl píše Kalouskovi z lázní. Vyřizuje svolení knížete Karla III. ohledně archiválií a děkuje za rady k variantám českého jména, na které se tázal v předchozím dopisu. Dále prosí Kalouska o jméno firmy, od které si zakoupil psací stroj a vzkazuje, že se pokusí navštívit ho v Potštejně.

Ober-Salzbrun[n] ([...] Schlesien)⁴²⁵

Elisenhof⁴²⁶

18. července 1889.

Vaše blahorodí!

Slovutný pane a velectěný příteli!

Oznamuji především, že Jeho Jasnost k žádosti Vaší stran archiválií ochotně svoliti ráčil. Litoval toho velice, že Vás nervóza na čas zdržuje v započatých pracech [!] pokračovati, doufá však, že brzy opět se zotavíte. Což Vašnostem od srdce přeju.

Za zprávy o „-ova“ a „-ová“ děkuji. Dal jsem „-ova.“

Co račte říkat výsledku voleb? Tak zlé jsem to neočekával. U nás to dopadlo prabídně – leč jinak to u nás ani nemohlo býti; ti kdož tam měli vliv, tak věc pokaňkali, že se divím, že to nevypadalo ještě hůř.

Na cestě sem velice jsem trpěl vedrem. Zde byla bída o byt. Pobyt čtyři dny v bídné komoře, ulovil jsem konečně pěkný pokoj s balkonem v prvním patře. Nejsem zde

⁴²⁵ Tj. Slezsko (něm.)

⁴²⁶ Lázeňská budova ve městě Szczawno-Zdrój (Polsko).

samotný duchovní, našel jsem několik upřímných kolegů. Jeden z nich, Polák, probošt, uzřel u mne poslední dopis Váš. Vida ho, byl jako elektrizován, a to proto, poněvadž psátí nemůže. Prosil mne, abych se optal na firmu, od které jste psací stroj koupil. Možno-li, račte mi laskavě firmu tu udati, probošt by si to rád zakoupil.

Ostatně daří se mi dobře. A zajedu-li do Potštýna⁴²⁷ na zpáteční cestě? Rád bych – věc závisí však od počasí a výsledku lázní. Spojení přes Broumov a Kladsko je nyní lepší než jindy přes Týniště.⁴²⁸ Doufám, že se mi to letos podaří.

Je-li ctěná paní manželka Vaše již venku, prosím, [a]by račte [!] jí mé poručení laskavě vysloviti. S vroucím pozdravem zůstávám v opravdové úctě oddaný

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

43

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1889, 27. července, Ober Salzbrun[n] – Tyl Kalouskovi děkuje za zaslání informací ohledně psacích strojů a píše mu o pozvánce, kterou obdržel od svého přítele.

Ober-Salzbrun[n] 27/7 1889.

Vaše blahorodí!

Velectěný pane a příteli!

Račte přijmouti vřelé díky probošta Koscielského⁴²⁹ i mé za laskavé zprávy o psacích strojech [!].

Nepominu Jeho Jasnosti vysloviti díky Vašnostiny za účastenství jeho a ponechání archiválií v Praze.

Počasí se značně ochladilo, a to nevalně působí na výsledek lázně. Ochlazení to způsobilo mi značný průjem, takže v celém těle nastala revoluce. Lékař je s tím spokojen.

⁴²⁷ Myšlen Potštejn.

⁴²⁸ Město Týniště nad Orlicí v Královéhradeckém kraji (okres Rychnov nad Kněžnou).

⁴²⁹ Polský probošt, který s Tylem pobýval v lázních. Bližší informace se nepodařily dohledat.

Právě došlo mne pozvání k 11. srpnu na Sv[atou] Horu,⁴³⁰ kde starý přítel můj, bývalý misionář P[áter] Krutil,⁴³¹ téhož dne slaviti bude sekundici⁴³² svou. Prosí tak snažně o příchod můj, [jen]že nevím, zdali bych mohl, říci nemohu. Teprve 8. srpna ukončím lázeň, k níž počasí nevalně slouží, a tu bude třeba chvátati, abych 10. [srpna] na noc byl v Příbrami.⁴³³ Toho jsem se nenadál, a to by pan Potštýn⁴³⁴ bohužel i letos musel odpadnouti. Leč kdo ví, co do té doby se stane.

Ctěné paní manželce Vaši i Vám poručena se činně, trvám se vši úctou

Vašnosti oddaný

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

44

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1889, 3. srpna, Ober Salzbrun[n] – Tyl Kalouska informuje o své plánované cestě z lázní domů.

Ober-Salzbrun[n] 3/8 1889.

Vaše blahorodí!

Dne 8. [srpna] ukončím pobyt zdejší. Ohledně cesty, kterou bych k domovu nastoupil, dosud nic určitého jsem nestanovil. Budu-li se moct Sv[até] Hoře uhnout, učiním tak, neb se bojím hojnosti hostí při také slavnosti.

⁴³⁰ Barokní areál a poutní místo Svatá Hora u Příbrami (Středočeský kraj).

⁴³¹ Nepodařilo se dohledat.

⁴³² Církevní oslava padesátiletého kněžství formou mše, kterou sám „jubilat“ slouží. *Ottův slovník naučný* XXII, s. 810.

⁴³³ Město ve Středočeském kraji.

⁴³⁴ Myšlen Potštejn.

Pak zavítal bych do Potštýna⁴³⁵ 9. [srpna] v pátek v jednu hodinu odpoledne a doufám, že by mne pan farář pod střechu přijal. Neračte vědět, je-li pan hrabě Kinský⁴³⁶ v Kostelci⁴³⁷?

S vroucím pozdravem a vší úctou

Vašnosti oddaný

Fr. Tyl

Korespondenční lístek, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

45

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1889, 31. srpna, Orlík nad Vltavou – Tyl popisuje Kalouskovi cestu domů, píše o tom, čím se momentálně zabývá a opět ho prosí o pomoc ohledně české gramatiky. Informuje Kalouska o stavbě mostu u Zvíkova a píše o své plánované cestě do Prahy.

na Vorlíku 31/8 1889.

Vaše blahorodí!

Velectěný pane profesore! Milý příteli!

Vykládaje ještě jednou Vašnosti nejvřelejší díky za laskavé pohostinství a vší péči, kterou jste mi v Potštýně⁴³⁸ ráčil obětovati: spěchám, abych Vám oznámil, jak jsem se domů dostal a co dělám.

Cesta do Prahy byla dosti příjemná až do [Jindřichova] Hradce, tu ale přisedl do vozu nějaký starší pán s mladší paní a děvčátkem, kteří jeli z Jánských lázní a pak kdesi okolo [Jindřichova] Hradce se potloukali. Jeli na Vinohrady, kde jsou domovem. Ani mne nepozdravili, tudý jsem se s nimi bavil mlčením, a sice výborně, pozoruje hlouposti zamilovaného strace; přec si však podobnou společnost podruhé na cestě nepřeji.

⁴³⁵ Myšlen Potštejn.

⁴³⁶ Pravděpodobně Bedřich Karel Kinský (1834–1899), politik, poslanec Říšské rady a Českého sněmu. Otto URBAN, *Česká společnost 1848–1918*, Praha 1982, s. 677.

⁴³⁷ Kostelec nad Orlicí, město v Královohradeckém kraji (okres Rychnov nad Kněžnou). Nachází se zde zámek rodu Kinských.

⁴³⁸ Myšlen Potštejn.

V Praze, kamž jsem za nejkrásnějšího večera dorazil, bych byl hnedle vykládal, aniž byl jarmark. Pan kočí totiž můj košík tak výborně na kozlíku umístil, že se mu to nechtělo líbit; proto v Jindřišské ulici zachtělo se mu vandrovati. Sotva znamenal jsem první pokusy jeho, aby z vozu se dostal, již již ubíral se ten tam, provozuje své kousky po dláždění pražském. Nemyslel jsem jináče, leč že střeva jeho vyvalí se ven; však držel se chlapík výborně, bez porušení zůstal na dlažbě ležeti. To již napřed k uspokojení Vašemu, kdyby ty Vaše veliké koše dostaly běhovou zimnici; ti chlapíci něco vydrží.

V Praze nastala stará psota, chladno, vítr, takže plány mé o Stromovce et cetera [et] cetera⁴³⁹ vniveč se rozpadly. V úterý⁴⁴⁰ dosti jsem se po Praze nudil a ve středu⁴⁴¹ v poledne seděl jsem doma za kamny, an jsem se v Čimelicích zdržeti nemusel, jelikož tam nikoho z knížecí rodiny nebylo.

A poseděv 18 dní doma, pojedu zítra opět do Prahy, abych tam celý budoucí týden v centrále pracoval a spisy pro archiv přijímal.

Má Marta⁴⁴² měla velikou radost, že jste na ni vzpomenouti ráčil. A jak jsem pochodil s tím nápisem na pomník? Ptal se farář po něm, a když jsem mu sdělil, že tam chci dáti „pokoj Kristův budiž jí odplatou,“ to jste měl vidět a slyšet, jak to přetřepal. Dotíral, abych tam dal nějaký pěkný verš – ten pomník, že to zasluhuje, a to Kristův – breviter⁴⁴³ dáno, že jeví malý respekt k Pánu Ježíši, a že je to pozdravení pro živé a ne pro mrtvé. Verše a já! To je jako nebe a dudy. Abych ale faráři vyhověl, pustil jsem se do studování písni pohřebních a při mši za zemřelé. I najdu v kancionálu Svatojánském tento verš „Dej, aby jim vzešlo světlo věčně věků svítící, aby jim to blaho vzkvetlo: zírat Tebe v Trojici.“ Jářku, z toho by se dalo něco udělat, jelikož tu není žádná chvála zesnulých, toliko modlitba zcela dogmatická, povznášející se k nejvyššímu stupni blaženosti nebeské, zírat, zřítí Boha. Napsal jsem tedy takto „Bože! Ať jí svítí světlo věčně věků zářící; dej, by blaho to jí kvetlo: zírat Tebe v Trojici.“ Napsal jsem kvetlo (místo vzkvetlo), an

⁴³⁹ „A tak dále, a tak dále“ (lat.).

⁴⁴⁰ Tj. 3. září 1889.

⁴⁴¹ Tj. 4. září 1889.

⁴⁴² Tj. již výše zmíněná Tylova hospodyně Anna Antošová (1840–), viz dopis č. 41. Pojmenování Marta (sestra Lazara; Lk 10,38–42 a Jn 11,1–12,11) zde dle Nového zákona chápáno jako příklad starostlivosti a péče. Marta je také patronkou kuchařů, hospodyň, žen v domácnosti či služebných. Vera SCHAUBER – Hanns Michael SCHINDLER, *Rok se svatými*, Kostelní Vydří 1994, s. 389.

⁴⁴³ Stručně (lat.).

vzkvetlo, co veliké futurum⁴⁴⁴ se ukazuje. Nápis ten „vcelku“ by se líbil – toliko pan Kubias ukazuje k tomu, že zírat prý není zde supinum,⁴⁴⁵ ale infinitiv, že ten v písmě nemá se krátit vynecháváním „i“, že se má psát úplně zíratí a krátí-li se, že musí býti měkké „ť“, tedy „zírat“, a to že se pak špatně čte „zírat’ Tebe v Trojici.“ {Navrhuje, abych napsal „zřítí Tebe v Trojici. Tomu že se lépe rozumí.“} Naproti tomu p[an] kaplan,⁴⁴⁶ a ten trochu řeči rozumí (věda i co je „jer“ a „jeřík neb jerek“),⁴⁴⁷ naléhá na mne, abych nechal bez ť – že je přece jen supinum, a že zírat prý to trvání, to „stálé“ patření Boha, lépe naznačuje než zřítí. Vidíte, jak bychom zde potřebovali nějaké ty šlejfiře,⁴⁴⁸ aby nám to rozsoudili! Je to šlejfování, že již my staří jsme z toho již celí pitomí.

Jelikož bych nerad dal vytesati na pomník něco, co by gramatice odporovalo, velice byste se mi ráčil zavděčiti, kdybyste nás laskavě rozsoudil, zdali zírat je zde skutečně supinum, zdali v takém spojení s ostatní větou je, aby se dostižným způsobem jmenovati mohlo, visí-li (jak pan Kott supinum vysvětluje) na slovese, které nějaký pohyb, chůzi, posílání, ruch, směřování, stíhání, dostižení znamená. Líbí se Vašnosti ta opsaná a přistřižená poezie vůbec? A jak by bylo lépe: zírat? (Může-li to vůbec býti) aneb zřítí. Víím, že v takých věcech máte veliké zkušenosti, a že nebude Vašnosti těžko dáti mi pokynutí nejlepší – a jen z té příčiny, že víím, že Vám tím obtíže nečiním, osmělil jsem se, o věci té se zmíniti. V osmém, nejnovějším dílu „Archivu [českého]“ ohledně t a ť při infinitivech hledal jsem poučení, abych seznal praxi Vaši, leč jesti to práce zdlouhavá. Konečně podotýkám a prosím: kdyby to supinum a ten infinitiv měl vás namáhati, račte to vše za hlavu položit.

A tím octli jsme se u nejdůležitější otázky: jak se Vašnosti vede co do zdraví? Kníže pán s vřelým účastenstvím se mne na zdraví Vašnostino vyptával – upokojil jsem ho a doufám, že do té doby, než do Prahy se vrátíte, i poslední zbytky nemoci minulé odejdou, což Vašnosti od srdce přeju. Mladý kníže Karel navštívil mne minulé pondělí⁴⁴⁹ a sdělil mi, jak přítomnosti Vaší v Museu velice pohřešuje.

⁴⁴⁴ „Budoucí čas“ (lat.).

⁴⁴⁵ Tj. neurčitý tvar slovesa (blízký infinitivu) pocházející z praslovanštiny. František TRÁVNÍČEK, *Historická mluvnice česká III*, Praha 1956, s. 164–166.

⁴⁴⁶ Nepodařilo se určit.

⁴⁴⁷ Název pro dvě starobylé slovanské hlásky (užívané v hlaholici, cyrilici a azbuce).

⁴⁴⁸ Tj. brusiče – narážka na výše zmíněný *Brus*, dopis č. 41.

⁴⁴⁹ Tj. 26. srpna 1889.

Po návratu z Prahy podniknu ihned výlet na Zvíkov a k mostu. Již robějí konstrukce nad řekou, mezi pilíři, v[e] výšce trojí Markomanky⁴⁵⁰ (65 m[etrů]) bez lešení v délce 80 metrů. Kéž mi dá Bůh pro Prahu pěkné počasí, nebylo by příjemno denně v[e] špatném počasí dvakrát od Štěpána⁴⁵¹ kráčet do Uršulinské⁴⁵² ulice a zpět. Lituji, že Vás již letos neuvidím, ale kníže pán tlačil na to, abych již nyní jel do Prahy.

Mou nejhlubší úctu a pozdravení Vaší nejdražší paní manželce a paní tchýni.⁴⁵³ Opusťte, že Vás tak dlouhým listem týrám – leč nebude to na škodu snad – na venkově snad více času, an pořádné práci se máte vyhýbat. Pana faráře bratrsky pozdravuji, bytem poskytnutým velice mi posloužil.⁴⁵⁴ Až přijde sem, vše rád oplatím.

Se vší úctou a vroucím pozdravem

Vašnosti
vřele oddaný ctitel
a přítel
Fr. Tyl

{Náš pan „cantabilis“⁴⁵⁵ dnes v Praze – slyším, že tam chce dáti hochu. Proč ho běže z Písku, nevím. Má Marta hlubokou úctu vzkazuje, těší se, že račte zase přijíti. }

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

46

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1890, 28. února, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouskovi sděluje svou radost ze zprávy o jeho uzdravení a děkuje mu za darovanou knihu. Sdílí s ním své obavy a nespokojenost ohledně politické situace.

⁴⁵⁰ Hlízová věž na Zvíkově (nejstarší zachovalá stavba v areálu hradu).

⁴⁵¹ Dnes už bývalá fara u sv. Štěpána na Novém Městě nebo kostel sv. Štěpána tamtéž.

⁴⁵² Dnešní Voršilská ulice na Novém Městě. Tylem zmíněný název „Uršulická“ ulice se používal od roku 1839 asi do konce 19. století. Miloš FRITZ, *Stará Praha štětcem a objektivem*, Praha 2017, s. 104.

⁴⁵³ Matka Kalouskovy manželky Kateřiny, Marie Breüerová (1810–1893). M. KLEČACKÝ – P. FABINI – L. VELEK (edd.), *Deníky*, s. 285.

⁴⁵⁴ Míneho při návštěvě F. Tyla v Potštejně, zmíněné výše v dopise č. 44.

⁴⁵⁵ „Zpěvák“ (lat.), myšlen pan učitel Kubias.

na Vorlíku 28/2 1890.

Vaše blahorodí!

Velectěný pane a příteli!

S radostí četl jsem zprávu, že zdraví Vaše konečně polepšilo se trvale. Toto poslední slovíčko z celého listu nejvíce mne potěšilo; dá Bůh, že to trvale skutečně i potrvá, aby<ch> celou silou svou mohl jste se opět povolání svému věnovati. Neračte však nad míru pracovati. Šetřete se, abyste se vlasti a přátelům svým zachoval.

Archiválie došly řádně a v nejlepším pořádku, což Jeho Jasnosti s díkem Vaším neopominu sdělit.

Vy ráčil jste minulou zimu často býti u mne. A což já! Jak často toužil jsem, aby seděl jste se mnou u stolu mého, co můj vis á vis,⁴⁵⁶ abychom si o známých, tak osudných záležitostech měsíců minulých přátelsky pohovořili. Jaký to obrat od té doby, co seděli jsme v Kostelci⁴⁵⁷ v salonu pana hraběte,⁴⁵⁸ o politice a Museu hovořice! Báli jsme se tehdaž toho, co přijde, ale kdo by se byl tenkrátě nadál, že tak daleko pokročejí věci! Na čemž po desetiletí jsme stavěli, je otřeseno, roztrženo a jak ta trhlina dále se roz[e]stoupí, kdo to ví?! Že by se zacetiti dala, pochybuji. Byla to převeliká chyba, že staří nepodporovali návrh, aby na Museum nepřišlo nic, co by uráželo náboženský cit většiny obyvatelstva krásné vlasti naší.⁴⁵⁹ Toho žádati měli jsme právo! A náboženské přesvědčení žádalo toho se vši rozhodností! Ale strach je zlá věc a toho mívají naši starší – ne-li všichni, však přemnozí – zvláště, jak se kdo dotkne stránky náboženské. V tom případě obratem ruky jsou přemnozí z nich v táboře liberálů. Osudnou onu otázku vrhli do sněmu vlastně evangelíci a Národní strana⁴⁶⁰ bála se na něco jiného zřetel bráti, leč na národnost, ač i národnost zavržení desky vyžadovala, jakž to každý soudný vlastenec

⁴⁵⁶ Protějšek (fr.).

⁴⁵⁷ Kostelec nad Orlicí.

⁴⁵⁸ Tj. Bedřich Karel Kinský (1834–1899).

⁴⁵⁹ Jde o kauzu, která ve své době zaměstnávala řadu osobností i politických stran. Problémem byla diskuze a následný spor o umístění pamětní desky Mistra Jana Husa na budovu dnešního Národního muzea. Více k problematice viz Marek NEKULA, *Smrt a zmrtvýchvstání národa: Sen o Slavíně v české literatuře a kultuře*, Praha 2017, s. 411–420.

⁴⁶⁰ Jedná se o nejstarší českou politickou stranu v období Rakousko-Uherska. Vznikla zprvu jako neformální uskupení výrazných českých osobností po roce 1848, institucionalizována byla v roce 1860. Pavel CIBULKA,

Politické programy českých národních stran v letech 1860–1890, Praha 2000, s. 9–37.

uznati musí. Ano, aliance šlechty s Národní stranou byla hlavní podporou, ano, základem politiky naší, ale právě proto vyžadovala toho politika, neurážeti náboženský cit a loajálnost státoprávní šlechty velebením kacířství a revoluce a odraziti každý útok na zájmy tyto šlechtě drahé, a to se vši rozhodností. Bohužel, nestalo se tak! V rozhodné chvíli odstoupila strana Národní od šlechty naší. Co pak následovalo ze strany hodnostářů, které račte jmenovati, muselo následovati, a ta volba do domácího klubu či do domácí rady klubu trhlinu tu nespraví a nezacelí. Plyne to z věci samé a z důležitosti náboženství pro život. A co soudím o narovnání (!)?⁴⁶¹ To Vám poví ten (!). Čím více třeba nás chlácholiti, že nepovede k rozpadnutí pravice a k vládě levice, tím méně takovým diskurzům věřím. Jestli nic jiného dříve, odzvoní nám oprava školského zákona, která se déle odkládati nedá, nemáme-li zahynouti, a k níž naši ze strachu před mladými a agenty jejich (učiteli) ruky nepodají v tom smyslu, aby [se] základy školy obecné dle účelu jejího se opravily.

Ostatně chystám se po jaře do Prahy, a tu si pak o těch věcech pohovoříme. A nyní k věcem radostnějším. Za exemplář listin bělských⁴⁶² račte přijati vroucí dík můj.

Co do zdraví mého, uchází to letos; vyhlížím výborně, takže se mi každý diví, ani ta moderní nemoc mi neublížila a vyhnula se mi, ač na padesát lidí na Vorlíku uchvátila a ani kašel mnoho mne netrápil, ač se občas ohlásil. Avšak zcela spokojen nejsem; stáří se hlásí a dobývá svého; práce nejde tak od ruky jako jindy, a i oči mnohdy nechtí sloužiti.

A co dělá ctěná paní manželka Vaše? Jak se jí daří? Že je zdráva, jsem přesvědčen. Vzpomínal jsem v době stěhování na ty koše Vaše, neb jsou to znamenité exempláře, zcela vyrostlé a vyvinuté.

Přeje Vašnosti, aby zdravotní polepšení zůstalo trvalé a poručena se činně ctěné paní manželce Vaší, trvám ve vši úctě a s upřímným, vroucím pozdravem

Vašnosti oddaný ctitel a přítel

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

⁴⁶¹ Tzv. „Punktace“, tedy plán o jedenácti bodech z roku 1890, který se měl pokusit o česko-německé vyrovnání. František ČAPKA, *Dokumenty a materiály ke studiu národních dějin v letech 1848–1918*, Brno 2010, s. 57–63.

⁴⁶² J. KALOUSEK, *Listiny a zápisy*.

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1890, 14. března, Orlík nad Vltavou – Tyl děkuje Kalouskovi za knihu a vyjadřuje se k situaci popsané v předchozím dopisu.

14/3 890.

Slovutný pane!

Za tu Alegorii⁴⁶³ nejvroucnější dík! Laskavá upomínka mne velice těšila. Ač je to na mnohém místě kratochvilné – pevné a smutné v tom uloženy jsou pravdy. A jářku, jak to praská! Je to ale jadrná řeč, která se tam ozvala {vyjádření biskupů ve Vídni}. Ta basis,⁴⁶⁴ na níž se ty požadavky vystavěly, je výborně vyvolená. Já bych rád viděl ty ksichy⁴⁶⁵ těch pánů, o nichž jsem v listu psal, jak se tvářili, když tu pilulku polykali. To je odporná medicína, ale muselo to býti. Ale ten praskot!

Se vší úctou a vroucím pozdravem oddaný

Fr. T.

Korespondenční lístek, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1891, 27. září, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouska informuje o odeslání listů do Prahy (na základě souhlasu Jeho Jasnosti), o které Kalousek předtím žádal. Zároveň se Tyl těší z Kalouskova zlepšeného zdravotního stavu a vyjadřuje mu svou podporu.

Vaše blahorodí!

Velectěný pane a příteli milý!

⁴⁶³ Nepodařilo se určit.

⁴⁶⁴ „Základna“ (fr.).

⁴⁶⁵ Tj. obličej, výrazy.

Dle listu svého požádal jsem Jeho Jasnost knížete pána o svolení, abych listy české až do r[oku] 1526,⁴⁶⁶ které se v[e] zdejší archivní registratuře zachovaly, za příčinou uveřejnění [jejich v „Archivě českém“ do městského archivu v Praze zaslati směl, k čemuž Jeho Jasnost svolené své milostivě udělití ráčil. Probral jsem na to celou starou registraturu naši a sděluji tuto, čím mohu posloužiti.

Nejvíce psaní poselacích zachovalo se pod signaturou IV. K 38 (oddělení čtvrté, materie K (Krieg), fasc[ikl] 38), totiž tři listy a opět 157 listů, z nichž arcí pan Palacký mnohé již v „Archivě [českém]“ uveřejnil. Nejstarší tři otisknuty jsou v „A[rchivu] č[eském], [díl] první,“ str. 13 (č. 9), str. 14 (č. 11), str. 15 (č. 15),⁴⁶⁷ druhých 157 pak (vyjma latinský list krále Zikmunda⁴⁶⁸ de dato⁴⁶⁹ 5. února 1423 pod č. 1 a nedatovaný německý list svědčící plebano⁴⁷⁰ in Miličín⁴⁷¹ pod č. 18, které[ž] dva kusy jsem zde ponechal), tudy vlastně jen 155 listů odesílám právě s dopisem tímto do Prahy. Opakuji, že mnohé z nich již pan Palacký v „A[rchivu] českém“ uveřejnil,⁴⁷² a nad to vím se pamatovati, že všechny listy tyto již jednou do archivu městského v Praze zapůjčeny byly, možno že tentokráte i opsány jsou, o čemž Vás arcí spraviti dovede pan archivář Emler.⁴⁷³

Až se zásilkou touto hotoví budete, zašlu dalších 100 až 120 listů z rozličných materiálů vybraných, které však k listům zásilky první přiléhají a ji doplňují, s níž zajisté někdy jeden celek tvořily. Těmito dvěma zásilkami bude však zásoba archivní registratury zdejší vyčerpána, neboť konvolut jednající o tom, co se na Zvíkově od r[oku] 1430 za pánů z Rožmberka a pánů ze Švamberka prostavělo, a co tudy páni tito za králem k požadování měli, anebo účty z počátku věku XVI., zde zachované, sotva se Vašnosti k publikaci v „A[rchivu] č[eském]“ zamlouvati budou.

⁴⁶⁶ O vydávání písemností do roku 1526 informuje Kalousek Tyla v dopisu č. 5. Nato Tyl reaguje výčtem písemností, které se v orlické archivu do tohoto roku nacházejí (dopis č. 8). Kalousek však v dopise č. 9 uvádí, že rok 1526 nebude konečným.

⁴⁶⁷ F. PALACKÝ (ed.), *Archiv*, s. 13–15.

⁴⁶⁸ Zikmund Lucemburský (1368–1437), syn Karla IV. a braniborský markrabě, uherský král, římský král, slezský vévoda a lužický markrabě, moravský markrabě (1419–1423), český král, lombardský král a římský císař. Wilhelm BAUM, *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*, Praha 1996, 405 s.

⁴⁶⁹ „Datovaný“ (lat.).

⁴⁷⁰ Farář (lat.).

⁴⁷¹ Obec Miličín se dnes nachází ve Středočeském kraji (okres Benešov).

⁴⁷² Jedná se o dopisy zvíkovské od roku 1458 do 1477 viz F. PALACKÝ (ed.), *Archiv*, s. 227–247.

⁴⁷³ K zápůjčkám orlických archiválií do Prahy již dopis Josefa Kalouska J. Emlerovi z dubna 1886. M. RYANTOVÁ (ed.), *Korespondence*, s. 82 (dopis č. 2).

V „A[rchivu] č[eském]“ uveřejňujete dále v oddílu B a C listiny královské a listiny soukromé. I listin takých v archivu zdejším naleznete. Leč při důležitosti listin těchto, vzácnosti pečeti, které dopravou snadno by se poškoditi mohly, nevím, zdali by Jeho Jasnost svoliti ráčil, aby z archivu na venek zapůjčeny byly. Takže by se snad zamlouvalo, aby opisování jich zde se dělo, což platí i o listinách sedleckých, v nichž nyní udati neumím, kolik jich do r[oku] 1526 psáno jest v jazyku [!] českém. Kdybyste si toho přáti ráčil, sepsal bych, jak jen více času bude, listiny, o které se jedná. Práce tato mnoho času vyžaduje, jelikož repertář neudává řeč, v jaké listiny psány jsou, takže třeba ve všechny listiny nahlédnouti.

Že se zdraví Vašnostino neustále lepší, takže se chvála Bohu cítíte opět zdráv, z toho velice se těším, přeje spolu a i doufaje, že tak i nadále potrvá, ono že zdraví Vaše s pomocí Boží se i tak upevní, jak jindy bývalo. O. f. f. fg. a!⁴⁷⁴

Mně Solnice⁴⁷⁵ letos méně posloužila, a to za příčinou hanebného počasí letního. Doufám však, že se mi v zimě předce [!] dobře dařiti bude.

Poroučeje se co nejvřeleji Vám i ctěné paní choti i paní tchýni⁴⁷⁶ Vaší, trvám se vši úctou v přátelské lásce

Vašnosti vřele oddaný

na Vorlíku 27. září 1891.

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

49

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1892, 4. ledna, Praha – Kalousek informuje Tyla o dokončení práce na dopisech, které byly do Prahy z orlického archivu půjčeny v září roku 1891 a prosí ho o zaslání dalších 100–120 dopisů. Dále Kalousek Tyla žádá o vytvoření seznamu českých královských a

⁴⁷⁴ Nepodařilo se definovat.

⁴⁷⁵ Město Solnice se nachází v okrese Rychnov nad Kněžnou, poblíž polských lázní Duszniki (Dušníky), německy Bad Reinerz; v Kladsku. Pravděpodobně měl Tyl na mysli spíše toto místo (léčil se zde několikrát).

⁴⁷⁶ Již zmíněná Marie Breüerová (1810–1893), viz dopis č. 45.

soukromých listin, které by bylo vhodné začlenit do *Archivu českého*. S tím souvisí i další jeho prosba, tou je možnost zprostředkování opisu Tylem vybraných listin.

V Praze 4. ledna 1892.

Vaše Důstojnosti!

Velectěný pane archiváři!

Ze zaslanych sem dne 27. září 1891, 155 dopisů z archivu vorlického, opsál pan Novák⁴⁷⁷ 120 kusů, ostatní jsou již Palackým uveřejněny v „Archivě českém.“ Též jsem ty opisy s p[anem] Novákem zkolacionoval a regista od něho zhotovená prohlédl. Pan Novák, ač ještě mlád, ve všech těch pracech [!] jeví nemalou schopnost a pilnost i správnost; dá-li mu pán Bůh zdraví a trochu štěstí, může jednou vyniknouti. Ježto originálů vorlických nyní již dále potřebovati nebudeme, posílám je s tímto dopisem všechny Vašnosti nazpět, vzdávaje opětné díky za práci a přízeň při [je]jich zapůjčení.

Zároveň přicházím prositi, abyste neobtěžoval sobě oněch druhých 100 nebo 120 českých listů vybrati a je opět do archivu městského k opsání poslati. Též prosím, abyste ráčil k té zásilce přiložiti ty české oučty, jež se z počátku XVI. věku na Vorlíku zachovaly; jest potřebí alespoň je prohlédnouti, hodí-li se obsahem svým do „Archivu českého.“

Konečně prosím, abyste v příhodné chvíli neztížil sobě vyhledati české listiny královské i soukromé, jež se chovají na Vorlíku, necht' přicházejí z Vorlíka, [ze] Zvíkova, nebo ze Sedlce nebo odjinud, a přitom zároveň do svého seznamu vždy si poznamenati, jsou-li kde jaké příčiny, pro které by nebylo radno tu kterou listinu z domu jinam posílati. Když by byla některá originální listina příliš vzácná pro svou důležitost nebo umělecké provedení nebo [by byla] příliš vetchá nebo [by] měla vzácnou pečeť až k rozpadání porouchanou, nebo když by byla jiná okolnost k obzvláštní [!] opatrnosti nabádající, nechtěl bych Vaší dobroty nadužívati dotíráním o půjčku takových listin. Ale myslím si, že ve Vašem archivě budou také některé listiny jen ve starých opisích [!], pak originály, od nichž pečeti se ztratily, nebo i originály s pečetěmi, u kterých není žádného nebezpečí, že by se jim něco stalo, když se pošlou v bedničce do archivu městského a tam [se] opiší;

⁴⁷⁷ Jan Bedřich Novák (1872–1933), historik a archivář, který pocházel z Orlíku nad Vltavou. Od roku 1916 byl ředitelem českého Zemského archivu (Archivu Země české). M. RYANTOVÁ (ed.), *Korespondence*, s. 415.

i doufám, že při prohlížení listin sám se k této myšlence nakloniti ráčíte. Pan Novák sice prý bývá v Zalužanech návštěvou u strýce, i jest ochoten odtamtud docházeti na Vorlík k opisování listin; ale kdyby listin vorlických mělo býti mnoho, neprovedl by to v jednom roce, neboť tam bývá jen asi týden. Při dopisech dosud poslaných všechny práce vykonal p[an] Novák i já v archivě městském, nic se odtamtud nikdy nevyneslo do jiného domu; a tak se zachováme i příště, obzvlášť když bychom sem dostali originály listin; pan Emler⁴⁷⁸ sám nechtěl toho dopustiti, aby p[an] Novák originály po částkách si vypůjčoval. Pakli by však originálních listin českých, které by se nám hodily, bylo jen málo na Vorlíku, takže by je [pan Novák] mohl za týden opsati, nebudu Vašnost nikterak pokoušeti dalšími prosbami o zapůjčení jich do Prahy. O tom nabudem[e] světla ovšem teprve po mnohé práci Vašnostině, až vše prohledáte, co by se do „Archivu českého“ hodilo.

Po obdržení a zkontrolování této zásilky, prosím, abyste panu Emlerovi ráčil vrátiti jeho list [o] obdržení, kterou [!] Vám tuto zásilku na počátku školního roku potvrdil, anebo abyste mi ráčil potvrditi návrat těchto originálů.

Zdraví moje jest od prázdnin lepší, než bývalo předtím; ale musím se vystříhat všeho rozčílení, a kdybych se předřel při práci jen o půl hodiny, již v noci málo spím a druhého dne musím odpočívati. Ale chvála pánu Bohu, že jest to taková, a že to není horší, nýbrž pomalu se to lepší.

V novém roce přeji Vašnosti rovněž především dobrého zdraví, kteréž jest na světě nejvzácnější poklad. Vy jste na Vorlíku letos tuším užili více ještě bláta, nežli jiná léta; ale tomu se můžete brániti dobrými juchtovkami.⁴⁷⁹

Vyřizují uctivé poručení Vaší Důstojnosti od mé manželky, zůstávám vašnosti uctivě oddaný.

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

⁴⁷⁸ Josef Emler (1836–1899) stál v čele pražského městského archivu až do penzionování v roce 1896. J. ŠTOURAČOVÁ, *Úvod*, s. 87–88.

⁴⁷⁹ Boty z pevné a nepromokavé (hovězí nebo koňské) kůže; <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=juchta&sti=EMPTY&where=hesla> (citován stav ze dne 20. 5. 2020).

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1892, 21. ledna, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouskovi píše o potížích s chřipkou v okolí a omlouvá se za zpoždění své práce na slíbených listinách.

Vaše blahorodí!

Přemilý příteli!

Tandem!⁴⁸⁰ Ulovil jsem chvilku, abych Vašnostem alespoň psáti mohl. Jaký houf prací se na mne v prosinci a lednu vyvalí, neuvěřil byste, takže věci, které koncem roku měly hotovy býti, teprve nyní odevzdávám. Že v takých okolnostech nemohl jsem se vybíráním listin do r[oku] 1525 zabývati, snadno pochopíte. Co připraveno bylo, odeslal jsem dne 6. ledna (115 kusů), jak jsem Vašnostem oznámil, dosud nedošlo mne však aviso,⁴⁸¹ že zásilka šťastně do archivu městského došla, pročež prosím, račte mne v tom ohledu zpravit.

Účty⁴⁸² v příštích dnech vyzvednu a až sám je prohlédnu, oznámím, co o nich soudím. Co se listin vorlických, ve vlastním archivu uložených dotýče, máte pravdu, že mnohé z nich jsou jen výpisky z desk pohořelých⁴⁸³ atd. Co na mne jest, račte ujištěn býti, že ochoten jsem Vašnosti posloužiti, leč, Jeho Jasnost o záležitost tuto velice se intervenuje, o všem ho musím zpravit a bez jeho svolení jednati nelze. K tomu doba nynější práci překáží. Máme zde hojnost chřipky a i pády choulostivé. Pan učitel začal, s ním ulehl hoch jeho (škola [je] tudy zavřená, a to dosud), okolo školy každý domek vykazuje nemocné, jednoho, dva, vedle nás leží postýlka s hochem, komorníková s hochem a jiní.⁴⁸⁴ Tu veliké opatrnosti třeba a všickni z knížecí rodiny upomínají: „Pozor! Šetřete se!“ A náš archiv znáte. Sluha, který jediný by mi to, co si přeji, {přinést mohl}, jest též churav, takže i v tom pádu, že by naléhavých prací nebylo (a je jich nazbyt), [i tak] bych se k listinám nedostal. Proto prosím o strpení, až se zdravotní stav zde polepší a až knížecí

⁴⁸⁰ „Konečně!“ (lat.).

⁴⁸¹ Oznámení.

⁴⁸² Zmíněny Tylem v dopisu č. 48.

⁴⁸³ Při požáru Pražského hradu roku 1541 zemské desky shořely a ze středověkého období se zachoval jen jeden kvatern. Více viz Pavla BURDOVÁ, *Desky zemské (Rozdělení po stránce obsahové a formální)*, Sborník archivních prací 43, 1993, s. 347–439.

⁴⁸⁴ Nepodařilo se určit.

rodina odtud odjede. Dosud jsem tak daleko, jak daleko jsem byl v říjnu,⁴⁸⁵ když jsme spolu o té věci jednali, neboť dokud katar tehdy mne sužující trval, jsem nemohl dále pracovati, a pak práce nedovolovaly.

Co se sedleckých věcí dotýče,⁴⁸⁶ v těch dnes pranic sděliti nemohu. Ty budou vyžadovati mnoho práce, než v stavu budu [schopen] říci, co tu je a jak by se to využitkovati dalo. I o nich žádá si kníže pán zprávu.

Ale teď již dost toho úředního a raději ad alia!⁴⁸⁷ Jak se račte od té doby míti, co mi ráčíte psáti? Doufám, že starý stav nejen trvá, ale [že] se i zlepšil. Z Prahy o chřipce dosud málo slyšíme – těším se tedy, že Vás a Vaše všecky ušetřila. Kéž by i nadále ušetřila! Můj katar se koncem listopadu a v prosince také k lepšímu obrátil, takže kašel skoro nadobro přestal. Kéž by to alespoň tak potrvalo a ta chřipka nás minula. Při mých chatrných plících byl by to host velmi nebezpečný.

Přeje Vašnostem i ctěné paní manželce na Bohu vše dobré a do ochrany Boží Vás poroučuje, trvám, s vřelým pozdravem a vši úctou

Vašnostin
oddaný přítel

21/1 1892.

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

51

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1892, 23. ledna, Praha – Kalousek děkuje Tylovi za jeho ochotu a uklidňuje ho, že na další zásilky archiválií příliš nespěchá. Zároveň mu sděluje plán jejich zpracovávání.

V Praze 23. ledna 1892.

Důstojný pane!
Velectěný pane archiváři!

⁴⁸⁵ Říjen roku 1891, dochován Tylův dopis č. 48 z 27. září 1891.

⁴⁸⁶ Zmínka o nich v dopisu č. 48.

⁴⁸⁷ „K dalšímu“ (lat.).

Především račte přijmouti můj vřelý dík za vzácnou ochotu a rychlost, s[e] kterou jste novou zásilku vorlických archiválií, 115 kusů, do městského archivu poslal. Potvrzení pana archiváře Emlera, jež slyším, bylo mezitím Vašnosti odesláno, ovšem trochu pozdě, neboť panu Emlerovi jest těžko, na všecko včas postačiti.

Co se týče ostatních archiválií, které ještě z Vorlíka v Praze nebyly, ráčíte se příliš omlouvati. Jáť psal jsem o nich v posledním listě jen vůbec v tom účelu, abyste věděl, jak si tu věc představuji, a tudy, abych se dozvěděl, nebude-li proti tomu námitek nebo překážek. Ale naspěch ta věc nemá. Podle mého mínění mohl by pan Novák těchto druhých 115 listin opsati do velikonočních prázdnin a těch prázdnin bych pak chtěl užítí ke zkolacionování jich. Potom teprve bych prosil o třetí zásilku, abychom ji zde mohli odbýti do velkých prázdnin; nemusí teda býti veliká. Čtvrtá zásilka, bude-li jaká, mohla by přijíti po velkých prázdninách. Mezitím mohl by pan Novák [přepsat] o velkých prázdninách na Vorlíce [!], co by se k posílání do Prahy nehodilo a já bych ke kolacionování nepochybně také zajel na chvíli k Vám. Doufám však, že právních listin, kterých by kníže pán do Prahy nepůjčil, nebylo mnoho. Kdyby vše šlo co nejlépe, nemůže se to tisknouti před postem 1893. Dosud nemáme ani jistoty, že „Archiv český“ bude se tisknouti také napřesrok a dále, teprva za to budeme žádati.⁴⁸⁸

Že ve Vašem nejbližším okolí chřipka se tak ozývá, věrně Vám nepřeji. Zdá se, jako by chřipka, teoriím navzdory, letos bylo nejhorší v krajinách jinak nejzdravějších, na kopcích a při lesích; tak jsem slyšel z několika stran, ale v novinách to ještě nestojí. V Praze mnoho se neozývá, noviny nemají o tom co psáti ani co zatajovati. Ale ve Vídni chodila zle po vysokých hlavách.

Že Vás kašel opustil, těší mě srdečně. Dejž Bůh, aby Vás také chřipka minula. Já ze strachu nechci teď v zimě nikam jet, abych se nenachladil. Mám letos, chvála Bohu, pokoj od hostce,⁴⁸⁹ že i jinak jsem zdrav, leč že po každém rozčilení trochu churavím. I ostatní moji v rodině jsou zdraví. Manželka moje dává se Vašnosti uctivě poroučeti.

Včera jsem dostal psací stroj novější soustavy. Píší na něm dnes ještě pomalu, ale až mu přivyknou, půjde to ještě snáze a rychleji[i], než na starém, jež jsem dal do komise na prodej.

Přeje Vašnosti na vše se dobře míti a zvláště, aby Bůh zachoval Vás i celé okolí při dobrém zdraví, zůstávám v přátelské úctě

⁴⁸⁸ K financování *Archivu českého* viz M. RYANTOVÁ (ed.), *Josef Kalousek*, s. 149–156.

⁴⁸⁹ Kloubní revmatismus. *Ottův slovník naučný* XI, s. 671.

srdečně oddaný

Josef Kalousek

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

52

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1892, 15. března, Orlík nad Vltavou – Tyl píše Kalouskovi o tom, že má poraněný prst na pravé ruce, a proto píše s větším časovým prodlením. Informuje ho o písemnostech, které s knížetem Karlem III. prošli a spolu s dopisem zasílá list, kde jsou vypsány české listiny do roku 1525, jež v orlickém archivu mají.

Vaše blahorodí

Slovutný pane a příteli!

Především rače přijati nejvroucnější blahopřání k jmeninám Vaším.⁴⁹⁰ Bůh zachovej Vás na dlouhá léta v úplném zdraví, zachovej i všechny drahé Vaše a síliž [!] Vás při neunavené práci Vaší. O. f. f. fg. a.⁴⁹¹

Kníže pán zůstal zde do konce února; v posledních dnech samotný, pročež častěji dovolával se mne a nových ukládal prací. Když odjel, rozbolavěl se mi prst pravé ruky, takže jsem ani psát nemohl a i nyní to s psáním ještě dobře nejde. Odtud pochází dlouhé mlčení mé. Až v těchto dnech dostal jsem se opět k prohlížení starších českých listin. Co zde do r[oku] 1525 máme, první Vám přiložený list. Opsat jsem to nemohl – snad to budete moct číst, ne-li, pošlete mi to zpět, příležitostně to opišu. A měl bych rád opis. Možno-li, nechte si to opsat a koncept mi časem svým rače navrátit.

Listiny, [je]jichž signatura červeným inkoustem jest dvakráte podtržena, buď stářím, buď krásnými neb i porouchanými pečetmi [!] ukazují k tomu, [a]by zde na Orlíce [!] opisovány byly. Nabydete z listu přehled, co zde jest a jak by opisování dítí se mohlo. Až sem kníže pán přijede, mám mu o věci té podati zprávu, k čemuž bych arci listu přiloženého potřeboval.

⁴⁹⁰ Josef slaví svátek 19. března.

⁴⁹¹ Nepodařilo se definovat.

Účty z r[oku] 1504/5 a 1514/15 jsem po několik večerů s knížetem pánem probíral; pro nás jsou velmi zajímavé, poměry panství v těch letech objasňující. Že by se ale pro „Archiv [český]“ hodily – pochybuji. I účty rybníčné z r[oku] 1507 jsem prošel, o nichž to samé platí, jakož i o urbárním rejstříku panství vorlického s Kosteleckem z r[oku] 1517, tedy za Zmrzlíků. Pro Vaše agrární dílo [jsou] tu mnohá data, však pro „Archiv [český]“ to nebude. A tím dnes quoad⁴⁹² „Archiv [český]“ končím.

Chřipka nás bohudík minula. Kašel netrápí, ale abyste ráčil viděti, jak jsem opatrný! Od 11. března táhne třiašedesátka,⁴⁹³ a tu opatrnosti nezbyvá. Zdali v dubnu neb v květnu do Prahy zamířím, dosud udati nemohu – mám tušení, že naši letos brzo sem se navrátí a dokud nebude teplo, nechce se mi z díry.

Nový stroj Váš velmi se mi líbí, píše pěkně. Starý si arci penzi věrně zasloužil. Přeje Vašnosti a Vaším všem na všem dobře se míti a obzvláště ctěné paní manželce Vaší, poručena se čině, zůstávám v přátelské úctě

srdečně oddaný

15/3 1892.

Fr. Tyl

{Quoad⁴⁹⁴ Sedlecensia⁴⁹⁵ jsem dosud slepý – ač jsem vše sám urovnával, detaily (v do řeči [!] listin) jsem si nepamatoval. A pracovati v archivu teď není možno – a přestěhovat listiny a akta do kanceláře též nejde. Ergo⁴⁹⁶ vyčkejte času. S vorlickým materiem⁴⁹⁷ to beztoho nesouvisí. }

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

53

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

⁴⁹² „Co se týká“ (lat.).

⁴⁹³ František Josef Tyl se narodil 11. března 1830 v Rokycanech. J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 673.

⁴⁹⁴ Co se týká (lat.).

⁴⁹⁵ Myšleny písemnosti ze sedleckého archivu.

⁴⁹⁶ Tedy (lat.).

⁴⁹⁷ Míněno tématem či materiálem.

1892, 29. dubna, Praha – Kalousek posílá Tylovi zpět zásilku 115 dopisů,⁴⁹⁸ které měl zapůjčené v Praze k opisu, a informuje ho o odložení prací na listinách z orlického archivu.

V Praze 29. dubna 1892.

Důstojný pane!

Velectěný pane archiváři!

Posíláme zde nazpět druhou zásilku dopisů vorlických, počtem 115, a vzdávám srdečné díky za všechnu práci, kterou jste při tom měl. Zkonferoval jsem je všechny s panem Novákem o velikonočních prázdninách. Některé jsou velmi zajímavé.

Mínil jsem, že by pan Novák mohl nyní od Velikonoc do velkých prázdnin opsati další, již třetí zásilku z Vorlíka, za kterou jsem chtěl prositi. Ale on chce nyní opisovati nějaké latinské listiny pro pana Emlera, aby se vycvičil také v latinském čtení, pročež by do příštích prázdnin neměl času na opisování pro mne. Byl by však ochoten o příštích prázdninách opsati na Vorlíce [!] listiny, které do Prahy zapůjčeny nebudou. Myslíme, že ty listiny budou obyčejně delší než dopisy, které dosud opisoval, ale že snad nebudou neobyčejně dlouhé; takže by mohl s nimi býti hotov za málo dní, když by od rána do večera opisoval. Ostatní listiny, které by mohl opisovati v Praze, odložili bychom až po velkých prázdninách; pročež je nyní neračte sem posílati. Ale ovšem by bylo dobře, aby bylo pohotově [přípraveno] rozhodnutí Jeho Jasnosti o tom, které listiny se do Prahy poslati mohou, a které nemohou, tak aby pan Novák určitě věděl napřed, co by měl o prázdninách na Vorlíce [!] opisovati a co netřeba tam opisovati. Já bych potom brzo za panem Novákem také přijel na Vorlík, abych jeho opisy hned spolu s ním zkonferoval; bude-li těch listin asi 20, nepotřeboval bych se zdržeti na Vorlíku [více] než dva dni [!]. K té práci hodí se nám buď počátek prázdnin univerzitních okolo 20. července, nebo konec prázdnin středních okolo 15. září. Já s p[anem] Novákem dali bychom přednost termínu zářijovému. Prosím za radu, jaké jest Vaše mínění, který z těch dvou časů by se lépe hodil z tamějších ohledů? Pak též prosím za laskavou zprávu, mohl-li by pan Novák bydleti v některém knížecím domě, tak aby mohl opisovati ve svém příbytku a nemusel

⁴⁹⁸ Tyl tyto dopisy do Prahy odeslal 6. ledna 1892, více viz dopis č. 50.

chodit ze Starého Sedla⁴⁹⁹ na práci do Vorlíka [!]. Nezná prý na Vorlíce [!] nikoho, ačkoli jest tamější rodic.⁵⁰⁰ Jest to mladík velmi způsobný a pořádný.

A což české kusy z archivu sedleckého, kousl-li jste již do toho trpkého jablka?

Děkuje ještě jednou za prokázané služby a prose za další trpělivost a laskavost, znamenám se s přáním všeho dobrého, zvláště zdraví

v dokonalé úctě oddaný

Josef Kalousek

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

54

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1892, 2. května, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouskovi píše, že archiválie poslané z Prahy došly v pořádku a souhlasí s Kalouskovou návštěvou orlického archivu v září, přičemž pana Nováka bez problémů ubytují.

na Vorlíku 2/5 1892.

P[leno] t[itulo].⁵⁰¹

Archiválie došly – jak vidím, v nejlepším pořádku. Nemohu „velenutnou“ práci odložit – projdu je po ukončení, načež i stvrzenku odešlu a více psátí budu.

Rozložení Vaše prací co do času dobře se mi zamlouvá. Nejlepší čas bude září, an koncem července nebývám doma. O Jana⁵⁰² se postaráme, vždyť to syn přítele mého. O Sedlec jsme ještě neřukli. [Tam] kde leží, je nehorázná zima do konce května, tu pro mne třeba opatrnosti.

Co nejdříve budu psátí obšírněji.

S plnou úctou Vám i panu d[okt]or[u] archiváři,⁵⁰³ jakož i s úctou dilecto conjugii⁵⁰⁴

⁴⁹⁹ Vesnice Staré Sedlo je dnes částí obce Orlík nad Vltavou v Jihočeském kraji (okres Písek).

⁵⁰⁰ Tj. rodák.

⁵⁰¹ Plným titulem (lat.).

⁵⁰² Myšlen již výše několikrát jmenovaný Jan Bedřich Novák (1872–1933).

⁵⁰³ Myšlen zde Josef Emler (1836–1899).

⁵⁰⁴ „Milované manželce“ (lat.).

Korespondenční lístek, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

55

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1892, 18. května, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouskovi posílá slíbenou odpověď na jeho předchozí dopis z 29. dubna.⁵⁰⁶

Vaše blahorodí!

Velectěný pane a příteli!

Raďte odpustiti, že odpověď na ctěný dopis Váš ze dne 29. dubna teprve nyní dochází; povinnosti ukládaly práce neodkladné.

Těší mne, že v zásilce 115 kusů mnohé byly velmi zajímavé. S plánem Vaším ohledně opisování ostatních pro Vorlík rezervovaných listin úplně souhlasím. K opisování zde hodí se nejlépe druhá polovina září, půjdu-li opět do Solnice⁵⁰⁷ (jisto to dosud není) navrátil bych se v druhé polovici srpna, 11. září je na Vorlíku pout' a po ní okolo 15. [září] by mohl pan Novák s opisováním započítí. V nejbližší zprávě (koncem června) navrhu Jeho Jasnosti, [a]by toliko ty listiny zde opisovány byly, které jsem v seznamu červeně poznamenal, a ostatní [a]by dovolil [poslat] do Prahy, a mám za to, že kníže pán tak k tomu svolí. Míním, že pan Novák s prací brzy hotov bude – o byt se mu postarám, snad něco vyšukáme.⁵⁰⁸

Ač sedlecké listiny všecky znám, co do řeči, v níž psány jsou, přehled nemám. Ale nebude jich mnoho českých, více [jich je] v latině. V nejbližších dnech se do louskání toho oříšku pustím; dosud bál jsem se zimy v archivu a cizí lidi (amtsdínra)⁵⁰⁹ tam nerad pouštím; zná to [i] ono, ale nejlépe jest k zamezení konfuzí⁵¹⁰ vybrat si všecko sám. Teď

⁵⁰⁵ Tobě oddaný (lat.).

⁵⁰⁶ Viz dopis č. 53.

⁵⁰⁷ Již výše zmíněné lázně, dopis č. 48.

⁵⁰⁸ Myšleno najdeme.

⁵⁰⁹ Tj. der Amstdiener, úředník (něm.).

⁵¹⁰ Zmatek, chaos.

v archivu + 8°R[éaumura].⁵¹¹ Zdali do Prahy brzy přijdu, pochybuji, čekáme zde denně knížecí rodinu k delšímu pobytu. Dosud bránilo cestě nejisté, nanejvíce studené počasí, teď přítomnost panstva.

Že Vašnosti dobře se daří, též i ctěné paní manželce, kteréž račte prosím mou úctu vysloviti, doufám. A přeje Vám všem všeho dobra, trvám s vroucím pozdravem v dokonalé úctě

oddaný

18/5 1892.

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

56

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1892, 7. června, Orlik nad Vltavou – Tyl Kalouska informuje o počtu českých listin ze sedleckého archivu a dodává, že je pan Novák opiše za den.

Velectěný pane!

Milý příteli!

Ohledně těch sedleckých [listin] již vidím, ale vidím pramálo. Listin [je] celkem devět českých. V registratuře toho bude ještě méně – našel jsem dle repertáře listů šest, z nichž málokterý bude český. Jsou zde purkrechtní knihy sedlecké, ale zápisy v nich začínají teprve rokem 1530. Registratura počíná až koncem věku XVI. Archivní listiny skoro veskrz v latině.

Co Sedlec v češtině podává, snadno pan Novák zde za den opiše; nestojí to za posílání do Prahy.

A jak se račte míti v tom bídném, sychravém počasí? Zde mluví se jen o Příbrami.⁵¹²

Vaší ctěné paní se poručena čině, trvám se vši úctou a vřelým pozdravem

Vašnosti oddaný přítel

⁵¹¹ Tj. 10 °C.

⁵¹² Důlní požár na dole Marie v Příbrami (v Březových horách). K jedné z největších havárií evropského rudného hornictví došlo 31. května 1892; <http://muzeum.mineral.cz/hornictvi/brezove-hory/pozar.php> (citován stav ze dne 10. 7. 2020).

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

57

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1892, 7. září, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouskovi píše o prázdninovém pobytu v Solnici, informuje ho o svých plánech na září a osvětluje mu situaci kolem případného ubytování pana Nováka a jeho samotného při pracovním pobytu na Orlíku.

Vaše blahorodí!

Velectěný pane a milý příteli!

V Solnici zkusil jsem letos dost a dost – jak posloužila, ukáže zima. Nechal jsem tam osm liber,⁵¹³ 20. srpna přijel jsem domů na poloupečen.

11. [září] mám pouť, 15. [září] pastorální konferenci v Mirovicích,⁵¹⁴ a pak bychom se snad devatenáctého mohli pustit do toho opisování. Dlouhé to nebude. S bytem jsou nesnáze. Já čekám v hosta prof[esora] bohosloví Skočdopole⁵¹⁵ a nepřijde-li, pustím se do malování prvního svého pokoje. Musí se to před zimou státi.

List Váš došel dnes v poledne – píšu hned, [a]byste věděl, na čem jste, ale ohledně bytu nic určitého psáti nemohu. V zámku se staví – snad tam ale přece pro p[ana] Nováka nějaký, byť skromný pokojíček vyžebrám. A Vás, kdyby u mne možno nebylo bydleti, snad bych asentýroval⁵¹⁶ (libo-li Vám) k panu učitelovi [!]. Vždyť jste krajané!

⁵¹³ Stará váhová míra, jež měla několik variant (lékárnická, vídeňská apod.). Všechny se v přepočtu na dnešní kilogramy pohybují v hodnotách kolem cca 0,5 kg. Gustav HOFFMANN, *Metrologická příručka pro Čechy, Moravu a Slezsko do zavedení metrické soustavy*, Plzeň 1984; <http://kpvhas.ff.cuni.cz/paleografie/gallery/gallery252.html> (citován stav ze dne 5. 6. 2020).

⁵¹⁴ Město Mirovice se nachází v Jihočeském kraji (okres Písek).

⁵¹⁵ Nepodařilo se dohledat.

⁵¹⁶ Ve smyslu odvedl.

Ta cholera! Nevěřím tomu, že ji to chladno od nás odvrátí. Dosavadní zkušenosti dokazují, že ten „Kochův bacillus“⁵¹⁷ jest skutečně původem jejím a při nynějším obchodním spojení drahami, těžko toho chlapíka na hranicích zadržet. Kdyby školy až 4. října započaly a Vy plán svůj změnili, vím, že včas mne o tom vypravíte.

S pěkným poroučením na ctěnou paní manželku Vaši, zůstávám v přátelské úctě

Vašnosti oddaný

7/9 1892.

Fr. Tyl

{Od 15. [září] počnu opět zde pít solnickou [vodu], to ale opisování vaditi nebude.}

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

58

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1892, 17. října, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouskovi posílá výčet listin (dle signatur), které ještě nebyly panem Novákem opsány a informuje ho o brzkém zaslání slíbené knihy. Také zmiňuje listinu, která se v dané knize nenachází, a je ochoten Kalouskovi zaslat její opis.

Vaše blahorodí!

Velectěný pane a příteli!

Listiny, které nám k opisování zbyly, obsaženy jsou všechny v pěti kusech pod signaturou:

I. A² 10,

II. A⁸ 2 (z r[oku] 1497 a 1522, též 1547),

V. AP 4 (1510),

V. BP³ 3 (1531) a

V. AP 5 (1549).

⁵¹⁷ Bakterie (*Mycobacterium tuberculosis*), která způsobuje většinu případů tuberkulózy. Byla objevena Robertem Kochem v roce 1882, který za tento počin získal v roce 1905 Nobelovu cenu za fyziologii a medicínu. Kateřina JEDLIČKOVÁ, *Tuberkulóza – historie a současnost ve Středočeském kraji*, Praha 2012, Bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze, 3. lékařská fakulta, s. 12.

Convolut⁵¹⁸ A² 10 obsahuje vícero opisů listin zvíkovských, které se v originálu nezachovaly, mezi nimi i ony z r[oku] 1461, 1479 a 1508, které pan Novák zde z originálů opsál.

Žádost Vaši ohledně listu Žižkova⁵¹⁹ Jeho Jasnosti přednesu. Listy pak výše vyčtené a knihu {sedleckou} č. 11 v příštích dnech do městského archivu odešlu, jejíž zapůjčení kníže pán dovolil.

Co se knihy sedlecké č. 40 dotýče, prošel jsem ji a prozkoumal české listiny v ní opsané. A tu seznal jsem, že všechny listiny tyto až na jedinkou vypsány jsou z knihy č. 11. Anaž⁵²⁰ tam není, jest majestát krále Jiřího⁵²¹ na ves Hlízov⁵²² z r[oku] 1464, 9. července, kterýmž král Janu Hrabanie z Přerubenic⁵²³ zástavu 300 [kop] na 500 [kop] gr[ošů]. Aby se kniha do Prahy posílati nemusela, opsál bych opis tento {dosti mizerně (spěšně) psaný}, kdybyste si opisu toho přál.

Prošel jsem ještě jednou repertář sedlecký, ale nic více českého až do r[oku] 1525 jsem nenalezl. Můj přehled českých listin v knihách [číslo] 11 a 40 vložím do knihy [číslo] 11.

Kníže pán přijel sem 15. [října], dnes píšeme 17. [října], z čehož račte seznati, že o Vlachu⁵²⁴ nebylo dosud lze šireji pohovořiti. Zdá se mi, že původ toho Rackova⁵²⁵ díla spočívá v neporozumění Jeho Jasnosti ze strany hradníka. Jak se věc má, teprve tu se dozvím, až možno bude s J[eho] J[asností] důkladněji o té věci pojednati; v sobotu⁵²⁶ byl jsem rád, že mohl jsem alespoň vyžádati si svolení k zaslání listin. Opisování [je]jich nebude drahného času vyžadovati, proto prosím [o] brzké [je]jich navrácení, [a]bych zase vše v archivu uložití mohl, dokud se tam vůbec vypravovati může, což trvá do prvních dnů měsíce listopadu.

⁵¹⁸ Zde písemnosti svázané do knihy (lat.).

⁵¹⁹ Jan Žižka z Trocnova (1360–1424), husitský vojevůdce. Více viz Petr ČORNEJ, *Jan Žižka. Život a doba husitského válečníka*, Praha 2019, 856 s.

⁵²⁰ Která (zastarale).

⁵²¹ Český král v letech 1458–1471, Jiřík z Kunštátu a Poděbrad (1420–1471). František ŠMAHEL, *Jiří z Poděbrad*, in: Marie RYANTOVÁ – Petr VOREL, *Čeští králové*, Praha 2008, s. 263–271.

⁵²² Obec Hlízov ve Středočeském kraji (okres Kutná Hora).

⁵²³ Hrabáně z Přerubenic, staročeská vladycká rodina (původně z Přerubenic na Slansku). Jan Háňa z Přerubenic v roce 1469 bojoval proti Uhrům, v letech 1470–1486 byl hejtmanem v Kolíně. *Ottův slovník naučný* XI, s. 721.

⁵²⁴ Nepodařilo se dohledat.

⁵²⁵ Nepodařilo se dohledat.

⁵²⁶ Tj. 15. října.

S uctivým poručením se ctěné paní manželce, zůstávám v[e] staré lásce a vší úctě

Vašnostem

oddaný

na Vorlíku 17. října 1892.

Fr. Tyl

P. S.

Zároveň s tímto listem odesílám archiválie, 18. října, Tyl.

Dopis, rukopis, psán perem. Na první straně zřejmě J. Kalouskem tužkou napsáno: „Na Vorlík konfirm[ationum] lib[ri]⁵²⁷ VI. 1399–1410.“

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

59

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1892, 12. listopadu, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouskovi píše, že zpoždění s opisováním zaslané knihy chápe a při první příležitosti vyřídí Kalouskovo poděkování knížeti Karlovi III.

12/11 1892

Clarissime domine!⁵²⁸

Že opisování v úředních hodinách tak rychle nejde, rád věřím. Však to přece nějak uložíme. Díky J[eho] J[asnosti] vyslovím při první příležitosti, a pak i ve zprávě pololetní.

Fotografie [je] povolena, ale nebude to tak hned, neb fotograf⁵²⁹ nám asi od čtrnácti dnů churaví. Listinu v knize [číslo] 40 již máte z originálu. Co do datum, přehlédl jsem se, místo [čísla] 64 vyhledav kalendář [číslo] 61.⁵³⁰ Tak je to vysvětleno.

S vroucím pozdravem Vám i ctěné paní manželce

Vašnosti oddaný

Fr. Tyl

⁵²⁷ Konfirmační kniha (lat.).

⁵²⁸ „Nejjasnější pane“ (lat.).

⁵²⁹ Myšlen zde Karel Batěk (1854–1931), sekretář Karla IV. ze Schwarzenbergu, ředitel a správce zámku Orlík nad Vltavou; <https://digi.ceskearchivy.cz/21200001000186> (citová stav ze dne 26. 5. 2020).

⁵³⁰ Při převodu datací listin F. Tyl používal tabulky, které se nepodařilo určit.

Korespondenční lístek, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

60

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1892, 14. listopadu, Praha – Kalousek Tyla informuje o dokončení opisu zapůjčených archiválií a odesílá mu je zpět na Orlicko. Také prosí o fotografie originálů u nejistých opisů některých listin.

V Praze 14. listopadu 1892.

Vaše Důstojnosti!

Velectěný pane archiváři!

Oznámil jsem již před týdnem příčiny, pro které přepisování listin posledně sem zapůjčených se protáhlo. K tomu při dalším kolacionování přišla příčina nová; shledal jsem potřebu, aby k českým listinám přidaly se také některé jiné. V knize sedlecké č. 11 {fol[io] 46} dal jsem opsati německé svolení obce Kutnohorské z roku 1410 ku prodeji, kterým klášteru sedleckému dostalo se dvoru Předhorského, k němuž vztahují se mnohé pozdější české listiny. Též jsem z té knihy dal {fol[io] 133} opsati list z roku 1422 latinský, kterým král Zikmund klášteru sedleckému dal právo, aby mocí dobýval statků svých, jež též král nedávno světským osobám zapsal; toť jest příliš zajímavé. Krom toho dal jsem opsati kopiář, v němž jsou zápisy zvíkovské, celý, netoliko 17 listů českých, ale i listiny latinské, jichž jest sedm. Ale tyto latinské listy jsou místy velmi chybně přepsány. Při některých jest Vaší rukou připsána signatura {A^a 11 (p[a]g[ina]⁵³¹ 1), [A^a] 12 ([pagina] 2), [A^a] 10 ([pagina] 3), [A^a] 10 ([pagina] 6)},⁵³² kteréž tak rozumím, že ten list máte též v originále. Jest teda potřeba, abychom své opisy srovnali s originály dříve, než se budou tisknouti, a ježto máte na Vorlíku ochotného fotografa, bylo by snad lépe, aby originály se fotografovaly, než abych kvůli nim schválně musel vážiti cestu na Vorlík. Prosím tedy o Vašnostino zdání o této věci; též bych prosil za nahlédnutí, kolik z devíti listin svrchu

⁵³¹ Strana (lat.).

⁵³² Vsuvka v originálu autorem zapsaná do sloupce na levé straně listu (podél textu). Pro lepší pochopení a přehlednost byla autorem užitá opakovací znaménka nahrazena rozepsáním příslušného textu do hranatých závorek.

dotčených nachází se u Vás v originále, zdali jen čtyři, u nichž jest signatura či více. Když byste ráčil souhlasiti, psal bych potom panu Bařkovi o fotografování.

Posílám zde všechny archiválie posledně půjčené nazpět a děkuji srdečně za všechnu práci a přízeň, kterou jste mi přitom prokázal. Poněvadž až do posledních dní bylo dosti teplo, doufám, že bude Vašnosti možno bez nachlazení uložit je na náležitá místa.

K tomu příkládám výtisk svého „Státního práva,“⁵³³ prose, abyste jej laskavě přijmouti ráčil.

Jsmo chvála Bohu slušně zdraví a doufám, že i u Vás tak tomu jest. Moje manželka dává se Vaší Důstojnosti uctivě poroučeti a já zůstávám

v přátelské úctě zcela oddaný

Josef Kalousek

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

61

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1892, 17. listopadu, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouska informuje o stavu listin, na které se Kalousek ptal v dopisu č. 60, a vyjadřuje svůj souhlas s možností pořídit a zaslat mu jejich fotografie do Prahy.

17/11 1892.

Vaše blahorodí!

Velectěný milý příteli!

Oznamuji, že archiválie řádně došly a děkuji za krásný spis Vašnostin o státním právu českém,⁵³⁴ který mi vždy bude památkou na milého přítele! Dejž Bůh, abyste se toho brzy dožil, [a]by stalo se nám dle práva toho.

Teď k vyřízení přání Vašich. V [sedlecké] knize [číslo] 11 u listin z r[oku] 1410 (str. 46) a 1422 (str. 133) nalézá se arci stará poznámka „habet int orig[inale],“⁵³⁵ ale hned pod tím mou rukou tužkou přidáno „Ø“ znamení, že originály tyto se v archivu zdejších

⁵³³ J. KALOUSEK, *České státní právo*.

⁵³⁴ Kalousek svůj spis *České státní právo* daroval Tylovi viz dopis č. 60.

⁵³⁵ „Maje v originálu“ (lat.).

nezachovaly – snad budou v archivu zemském⁵³⁶ mezi těmi, které tam ze Sedlec, resp[ektive] z finanční prokuratury přišly.

Ze sedmi latinských vorlických, resp[ektive] zvíkovských, mají obě listiny o Cerhonicích⁵³⁷ z r[oku] 1420, pag[ina]⁵³⁸ 3, z r[oku] 1454, pag[ina] 4 a ona o Král[ově] Lhotě⁵³⁹ z r[oku] 1437, pag[ina] 20 in margine⁵⁴⁰ poznámku tužkou a starší rukou „novum;“⁵⁴¹ originály těchto [opisů] nejsou.

Listiny o Kovářovu k zástavě jeho z r[oku] 1421 (pag[ina] 5) jest originál zde – pečeť [je] utržena – listina jest vetchá, [signatura] I. A² 10; [listina ke Kovářovu] [z roku] {1430 (pag[ina] 6)}, že král Zdislavem Karlotýnským⁵⁴² tu zástavu vyplatil – jest též originál s pěknou pečetí Zikmundovou, [signatura] I. A² 10; i listiny o Zvíkovu, o zástavě jeho v 1500 [kop] gr[ošů] [z] r[oku] 1427 (pag[ina] 1) jesti originál zde – vetchý – pečeť [je] utržena, [signatura] I. A² 11; druhé listiny o Zvíkovu, svolení k prostavění 200 [kop] gr[ošů] z r[oku] 1437 (pag[ina] 1) jesti zde toliko vidimus⁵⁴³ {z r[oku] 1456} s šesti

⁵³⁶ Královský český zemský archiv. S myšlenkou založení zemského archivu přišel František Palacký, 1. října 1862 bylo zemským výborem zřízeno místo zemského archiváře. Stal se jím Antonín Gindely (1829–1892), který v letech 1853–55 působil jako suplující profesor všeobecných a rakouských dějin na universitě v Olomouci. V letech 1856, 1858, 18761 vykonal řadu cest po domácích i zahraničních archivech, mimo jiné byl správcem lobkovické knihovny. V čele zemského archivu stál do roku 1892, kdy na jeho místo nastoupil František Dvorský (1839–1907). Jiřina ŠTOURAČOVÁ, *Archivnictví*, Brno 2013, s. 47–50; Josef BOROVIČKA, *Královský český zemský archiv 1862–1912*, in: *Zprávy českého zemského archivu* 4, Praha 1915, s. 1–143.

⁵³⁷ Obec v Jihočeském kraji (okres Písek).

⁵³⁸ Strana (lat.).

⁵³⁹ Obec v Jihočeském kraji (okres Písek).

⁵⁴⁰ V poznámce (lat.).

⁵⁴¹ Nový (lat.).

⁵⁴² Pravděpodobně karlotýnský purkrabí Zdislav Tlustý Vrabský z Buřenic. Jan Nepomuk ČERNOHOUZ, *Sbírka historických příkladův z dějin slovanských zvláště pak českých. Díl první*, Praha 1895, s. 290.

⁵⁴³ Tj. prosté ověření, vydávané veřejným notářem nebo někým, kdo disponuje autentickou pečetí (má tedy oprávnění zlistňovat cizí právní pořizení). *Ottův slovník naučný* XV, s. 788.

pečetmi [!] opatů Pavla⁵⁴⁴ a Bernarda⁵⁴⁵ (z Vyššího Brodu⁵⁴⁶ a Zlaté Koruny⁵⁴⁷), Viléma ml[adšího] z Risenberka⁵⁴⁸ a Ondřeje z Dubé,⁵⁴⁹ též Jana Rusa z Čemína⁵⁵⁰ a purkrabího maidsteinského, Erazime z Michnic⁵⁵¹ – dán na [Českém] Krumlově, jak [je] to obyčejem u vidimů Oldřichových⁵⁵² listin, Tento vidimus jest pěkně psán, [signatura] A² 12.⁵⁵³

Kníže pán dlí v Praze – snad do soboty⁵⁵⁴ – pak pojedje do Libějic,⁵⁵⁵ do týdne s ním tudy mluvíti nemohu, jestli Vám ale ke kolacionování fotografie postačí, myslím, že věc obtíží mítí nebude. Jelikož ale listiny až na onu z r[oku] 1437 o 200 [kopách] [grošů] špatně psány jsou, bude třeba k fotografování světla intenzivního, a kdy toho se dočkáme, u Boha jest. Panu Baťkovi lépe se daří, a ač již i do kanceláře chodí, dosud patrně na něm, že trpí. O svátku jeho (4. list[o]p[adu])⁵⁵⁶ sklesl⁵⁵⁷ v kanceláři, když mu duchovní z Mirovic gratulovali.

⁵⁴⁴ Pravděpodobně opat Pavel I. z Kapliček (opatem 1450–63); <https://www.klasteryssibrod.cz/Historie/Klaster-pod-patronaci-Rozmberku> (citován stav ze dne 16. 7. 2020).

⁵⁴⁵ Nepodařilo se blíže určit.

⁵⁴⁶ Jihočeský cisterciácký klášter ve Vyšším Brodě (do roku 1611 pod patronací Rožmberků). Dominik KAINDL, *Dějiny kláštera Vyšší Brod v Čechách*, Libnice nad Cidlinou 2008, 204 s.

⁵⁴⁷ Klášter ve Zlaté Koruně se nachází cca 8 km od Českého Krumlova. Jaroslav KADLEC, *Dějiny kláštera Svaté Koruny*, České Budějovice 1949; Jan BOUČEK – Jindřich ŠPINAR (red.), *Dějiny Zlaté Koruny: Zlatá Koruna, Plešovice a Rájov v proměnách staletí*, Zlatá Koruna 2013, 539 s.

⁵⁴⁸ Vilém mladší z Rýzmburka byl od roku 1468 nejvyšším komorníkem (za českého krále Jiřího z Poděbrad). J. HALADA – M. PECHÁNEK, *Lexikon*, s. 160–161.

⁵⁴⁹ Jedná se o stejnojmenného příbuzného známého Ondřeje z Dubé († asi 1412), autora právních pojednání. Zde zmíněný Ondřej byl potomkem z pošlosti Vaňka z Dubé (1356–1377). *Ottův slovník naučný* VIII, s. 77–75.

⁵⁵⁰ Rožmberský úředník Jan Rús z Čemin. Viz dopis z roku 1456 (Jana Rusa z Čemin Jindřichovi z Rožmberka). J. KALOUSEK (ed.), *Archiv*, s. 213.

⁵⁵¹ Erazim z Michnic (1435–1479) sloužil pánům z Rožmberka. Byl purkrabím na Menštejně, Velešíně a Novém Hradě. *Ottův slovník naučný* XX, s. 351.

⁵⁵² Již zmíněný Oldřich II. z Rožmberka (1403–1462) viz dopis č. 40.

⁵⁵³ Vzhledem k lepšímu porozumění textu nebylo v tomto odstavci dodrženo autorovo členění textu.

⁵⁵⁴ Tj. 19. listopadu 1892.

⁵⁵⁵ Obec Libějice v Jihočeském kraji (okres Tábor).

⁵⁵⁶ Svátek 4. listopadu slaví Karel.

⁵⁵⁷ Tj zhroutil se.

Že u Vás chvála Bohu zdraví jste, těší mne. I u nás to uchází a půjde-li tak celou zimu, řekl bych na jaře „victoria!“⁵⁵⁸

Prosím rače ctěné paní manželce své mé uctivé poručení vysloviti, a anto [!] Vám všem na Bohu vše dobré přeji, zůstávám v přátelské úctě oddaný

Fr. Tyl

P. S.

I p[anu] d[okt]or[ovi] Emlerovi jsem oznámil, že listiny řádně došly.

18. listopadu ráno, P. S. secundum.⁵⁵⁹

Naskýtá se mi otázka „kde?“ a „kdy?“ rače chtít uveřejnit latinské listiny {v [sedlecké] knize 11} a v I. A² 10 obsažené. V „Archivu [českém]“ jsou jen české a v „Regestech“⁵⁶⁰ tak daleko nejsme. Pan d[okt]or Emler opsal a kolacionoval zde s p[anem] Schulzem⁵⁶¹ vorlické latinské do r[oku] 1420, sedlecké míním též do r[oku] 1420 (možno jen do smrti císaře Karla, nevím to jistě, pan d[okt]or to sdělí); (všecky) latinské po r[oce] 1420 tedy dosud opsány nejsou (mnoho-li jich jest, teď udati neumím), a tu stojíme před otázkou, zamlouvá-li se toliko ty čtyři kolacionovati? Originály ty padnou nám bez toho tak jako tak do ruky, až přijdeme v latinských nad r[ok] 1420. Jinou tvářnost nabývá arci záležitost ta, máte-li s těmi čtyřmi (respektive devíti) zvláštní nějaký úmysl.

S pěkným pozdravem

Vám vřele oddaný

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

62

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

⁵⁵⁸ Vítězství (lat).

⁵⁵⁹ Druhé (lat.)

⁵⁶⁰ Tj. Josef EMLER (ed.), *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae IV*, Praha 1892.

⁵⁶¹ Václav Schulz (1854–1935) působil v letech 1878–1915 v Archivu Národního muzea (dříve Muzea Království českého), od 1881 kustod archivu. J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 573.

1892, 21. listopadu, Praha – Kalousek reaguje na Tylův předchozí dopis č. 61, zodpovídá mu jeho dotazy a informuje ho o svém záměru, jak chce do *Archivu českého* začlenit latinské a německé listiny.

V Praze 21. listopadu 1892.

Vaše Důstojnosti!

Velectěný pane archiváři!

K Vašemu milému dopisu z dne 17. t[ohoto] m[ěsíce]⁵⁶² odpovídám, že těch několik latinských a jednu německou listinu chci vytisknouti při českých v „Archivu českém,“ a to proto, že těsně s nimi souvisí. Němci často vyčítají „Archivu českému,“ že vyhýbá se listinám mimočeským, a také v komisi zřízené pro vydávání „Archivu českého“ nejednou byla o tom porada, která je nevhodné, když vynechávají se listiny nečeské; všichni jsme tu nevhodnost uznávali a dle toho návrhu činili, jen Tomek⁵⁶³ nechtěl nijak upustiti od způsobů zavedených Palackým do „Archivu českého“ a my ostatní jsme Tomkovi ustoupili tak dalece, že dle přijatého jeho návrhu mohou se tisknout v „Archivu českém“ listiny nečeské jenom jako výjimkou v malém počtu a to jen tehdaž, když věcně souvisejí s listinami českými. Tomu tak jest při devíti listinách nečeských, jež chci z archivu vorlického a sedleckého uveřejniti v „Archivu českém.“

Kdy se budou [listiny] tisknouti, to dosud se neví, ale v nastalé zimě k tomu tuším nedojde; jen kdyby aspoň dopisy vorlické byly do jara otištěny. Latinské listiny v knize sedlecké č. 11 mají některé zjevné a hrubé chyby, pročez musí se vynaložiti všemožná práce, abychom je opravili dle originálů, nebo podle lepších opisů starých. Podle Vašnostina dopisu bude to možné provésti při čtyřech ze sedmi chatrných kopií sedleckých, ježto máte tři originály k nim a jednu starou kopii z roku 1456, která nepochybně bude lepší než pozdní opis v knize. Chtěl-li byste opravu Novákových prepisů těch čtyř listin vzíti si na starost, byl bych tomu povděčen, ale nechci nadužívat Vaší dobroty, i míním pana Bařka požádati o fotografie těch čtyř listin. Naspěch to zrovna nemá, můžeme počkati na dobré světlo a na lepší uzdravení fotografa; ale dlouho to odkládati také není radno, aby se na to nezapomnělo, anebo aby nějakou pozdější překážkou se to nezmařilo nebo neztížilo. Že by se našlo v latinských originálech [!] vorlických mnoho jiných listin, které by též mohly se otisknouti v „Archivu českém,“ o

⁵⁶² Viz dopis č. 61.

⁵⁶³ Václav Vladivoj Tomek (1818–1905), český historik, archivář, pedagog. F. KUTNAR – J. MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 287–294.

tom nepochybuji, ale nechci se do toho dále pouštět. Jakmile budu mít Vašnostin souhlas k mému předsevzetí, psal bych panu Bařkovi.

Prose přijmouti ode mne i od mé manželky uctivé pozdravení a přání dobrého zdraví na budoucnost, zůstávám v obzvláštní úctě oddaný

Josef Kalousek

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

63

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1892, 24. listopadu, Orlík nad Vltavou – Tyl píše Kalouskovi o problémech se čtením listin a jejich opisů, které si Kalousek vyžádal.

Vaše blahorodí!

Velectěný milý příteli!

Jakpak mám dnes začít? S řečí prince Karla? Či s odpovědí pana Taaffe?⁵⁶⁴ Anebo s Mengerem?⁵⁶⁵ Ten vlastně to všecko zapředl svým „hochenarrathem“ [?] – tudy začnu s ním, ale poněvadž si [!] mi ta zrada nelíbí, padla mi do očí ta „Unwissenheit,“⁵⁶⁶ kterou Masarykovi⁵⁶⁷ předhazoval.⁵⁶⁸ A vidíte příteli! Jako Masarykovi, stává se často i nám, a

⁵⁶⁴ Eduard hrabě Taaffe (1833–1895), úředník a politik, předlitavský ministr vnitra (1867, 1870–1871), ministerský předseda a správce ministerstva vnitra (1868–1870, 1879–1893). M. KLEČACKÝ – P. FABINI – L. VELEK (edd.), *Deníky*, s. 326.

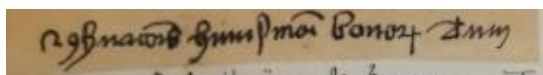
⁵⁶⁵ Max Menger (1838–1911), rakouský právník a politik německé národnosti. Od sedmdesátých let 19. století byl poslancem Říšské rady. Helmut SLAPNICKA, *Menger (von Wolfensgrün) Max*, in: *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950 (ÖBL)*. Band 6, Vídeň 1975, s. 222.

⁵⁶⁶ Nevědomost (něm.).

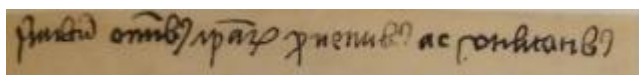
⁵⁶⁷ Tomáš Garrigue Masaryk (1850–1937), první československý prezident. Vítězslav HOUŠKA, *T. G. Masaryk. „Myslitel a státník,“* Karviná 2007, 218 s.

⁵⁶⁸ Dne 18. listopadu 1892 pronesl T. G. Masaryk (1850–1937), v poslanecké sněmovně rakouské říšské rady, projev o „podstatě české otázky.“ Přímo se zde vyjádřil o samostatnosti a právu na sebeurčení českého národa. Na to téhož dne reagoval německý liberální poslanec M. Menger, který byl výroky Masaryka o právu na sebeurčení silně pobouřen. Jan KUBICA, *Život ve třicátých a čtyřicátých letech dvacátého století v multikulturních regionech střední Evropy na základě autobiografických próz německy píšících autorů* –

to nikoliv od nepřátel našich, ale od přemoudrého (!) našeho {mladého} pokolení. Tak např. stalo se mi, že do nedávna jsem ani nevěděl, jak se má psáti „m“ a „n.“ My holt píšeme „m,“ „n“ – ale mladé pokolení, aby svou superioritu ukázalo, píše „u,“ „u.“⁵⁶⁹ Onehdy přinese mi náš diurnista⁵⁷⁰ nějaký český spis tak opsaný. Že jsem měl radost, to račte uhodnout. Jářku, piš: „munumuana královna...“ I psal: „uuuuuuuaua.“ A jářku, teď čti! A osel koukal na nová vrata. A nač Vám to povídám? Proč? Poněvadž ten písař, kterýž psal tu vorlickou listinu o Kovářovu z roku 1421 znal a fedroval to písmo „uuuuuuuauské,“ „v“ píše „u“, „n“ píše „u“ atd. Zde máte příklad:

dle smyslu: „et conservationis huiusmo[d]i bonor[um].⁵⁷¹ Tum⁵⁷²...

a opět dle smyslu: „Simul c[um] omnib[us] ipsar[um] proventib[us] ac utilitatib[us].“⁵⁷³

Hůř, totiž nečitelněji již ta listina nemohla psána býti, než jest – a srovnáv s originálem opis v listině I. Aγ 10, musím vyznati, že kdo opis ten robil, všemožně se vynasnažil, [a]by originál písmem „muuumuauským“ psaný co nejvěrněji podal.

Co tedy s tím budeme dělat? Tajný plán, který nyní prozradím, by tedy byl. Mezi listinami, které jsem p[anu] Emlerovi k opsání vydal, jest i I. Aγ 10. Není u ní poznámka, že ji pan Schulz opsal, ale předc [!] by to bylo možno. Ergo, račte se pana Emlera zeptati či někde v archivu městském nahlédnouti, je-li I. Aγ 10 z r[oku] 1421 „zástava Kovářova“ a z r[oku] 1431 „zrušení té zástavy Zikmundem“ opsáno. Je-li, dáme střílet „victoria!“⁵⁷⁴ Ostatní dvě: zástava Zvíkova z r[oku] 1437 a povolení 200 [kop] [grošů pražských] k zpevnění jeho r[oku] 1437, potažmo i onu listinu z r[oku] 1431 bych zde snadno zkolacionoval, ač nevím, zdali ty transkripce dle přání Vašeho budou.

Ota Filip, Horst Bienek a další, Olomouc 2019, Habilitační práce, Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav germanistiky, nordistiky a nederlandistiky, s. 172.

⁵⁶⁹ Jde v podstatě o zrcadlové psaní písmen „m“ a „n.“

⁵⁷⁰ Tj. písař za denní plat.

⁵⁷¹ „A zachování těchto statků“ (lat.).

⁵⁷² „Tehdy“ (lat.)

⁵⁷³ „Zároveň s veškerými výnosy a užitky z nich samých“ (lat.).

⁵⁷⁴ Vítězství (lat.).

Není-li 1421 opsáno, pokusil bych se sice i tu o to srovnání, ale k tomu bylo by třeba pak fotografie, abyste superkolacionoval – neb při tom hanebném písmu, těžko ručit za správné čtení. Ergo, napřed do městského archivu a pak opisy na Vorlík.

Co do listiny sedlecké z r[oku] 1422, jest opis v knize [číslo] 11 opis nejstarší, doufám však, že bych mohl najít opis čitelnější, dle kterého by [se] to mohlo srovnati.

Opisy ostatních latinských a německých nemáme. Tak! A abych zase politikou ukončil: „jak se Vašnostem líbila řeč našeho prince? A odpověď pana prezidenta? Rámus to dělá, jen aby to přineslo kýžené ovoce. Jsem dychtiv na úsudek Váš, pana Raatsrechtera.⁵⁷⁵

S vroucím pozdravem Vám i ctěné paní manželce Vaší a s přáním všeho dobra, trvám se vší úctou

Vašnostem
oddaný přítel

na Vorlíku 24. listp. 1892.

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

64

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1892, 28. listopadu, Praha – Kalousek reaguje na Tylův předchozí dopis (č. 63), odpovídá mu na jeho otázky ohledně stávající politické situace a prosí ho o kontrolu i opravu zaslanych opisů listin.

V Praze 28. listopadu 1892.

Vaše Důstojnosti!

Velectěný pane archiváři!

Obdržev Váš vzácný list z 24. t[ohoto] m[ěsíce],⁵⁷⁶ nemeškal jsem podívati se do opisů z vorlického archivu, učiněných pro České Museum a ležících v archivě městském, a tu shledal jsem, že žádná ze čtyř listin námi hledaných není tam opsána; vůbec z doby po [roce] 1420 jsou tam jen tři listiny, a to jsou jiné, než hledáme.

⁵⁷⁵ Myšlen Rats-Rechter, správní rada (něm.).

⁵⁷⁶ Viz dopis č. 63.

Co se týče dvou míst z listiny z r[oku] 1421, jichž snímky jste do svého dopisu vložil, ta čtou se zcela bezpečně tak, jak jste je transkriboval.

Posílám čtyry [!] Novákovy opisy listin krále Zikmunda: [z roku] 1481 o Kovářově, [z roku] 1430 a dva z r[oku] 1437 v příčině Zvíkova. Budu Vám velmi povděčen, když ty opisy zkolacionujete s originály; opravy rače prosím psáti na čistý okraj vedle řádku, do kterého náleží. Též přidávám listinu sedleckou, kterouž Zikmund [v roce] 1422 zplnomocnil klášter, že si může zase válkou dobývatí svých statků, které Zikmund rozdal; máte-li jiný opis, rače též poznamenati, kdy byl dělán. Byla to od Zikmunda vzácná laskavost, skoro jako od Potockého⁵⁷⁷ [v roce] 1870 nebo od Taafa [v roce] 1879, když nás zvali, abychom jen šli na říšskou radu dobývat toho, čím jest ona na naši škodu obdařena.

Tážete se, co říkám řeči Vašeho prince a co odpovědi Taaffově. Řeč prince Karla dobře se mi líbila, hlavně proto, že jménem konzervativní šlechty položil váhu na české státní právo (ač z toho na ten čas žádný skutečný zžitek⁵⁷⁸ [!] nekouká), nejhlavněji však proto, že princ Váš v té řeči dokázal nemalý řečnický talent a tudy způsobilost k vůdcovství politickému; znáteť z ústních rozmluv mé mínění, máme-li se jednou přece dodělati nějakých politických úspěchů, že se to nejspíš může státi pod vůdcovstvím šlechtickým. Jen jedno místo v té řeči se mi nelíbilo, kde totiž princ nabízel pomoc federalistů Rakousku proti Maďarům. Takovou věc možno si mysliti, ale není dobře tu myšlenku projevovati tak veřejně, poněvadž se tím Rakousku ani nikomu jinému nepomůže, ale uškodí se Čechům a federalistům, poněvadž se tím na ně rozdráždí [!] velkomocní Maďaři. Z národního stanoviska českého možno, krom ohledu taktického, také věcnou námítku proti tomu uvésti: „Co si Rakousko dalo [v roce] 1867 pokaziti Beustem,⁵⁷⁹ to

⁵⁷⁷ Alfred hrabě Potocki (1817–1889), velkostatkář a politik, předlitavský ministr orby (1867–1870), ministerský předseda (1870–1871) a později haličský místodržitel, dědičný člen panské sněmovny říšské rady. M. KLEČACKÝ – P. FABINI – L. VELEK (edd.), *Deníky*, s. 322.

⁵⁷⁸ Myšlen užitek.

⁵⁷⁹ Friedrich Ferdinand hrabě Beust (1809–1886), státník a politik, ministr zahraničí a předseda ministerské rady Saského království (1849–1886), rakouský, respektive rakousko-uherský ministr zahraničí a císařského domu, říšský kancléř (1866–1871), rakouský ministerský předseda (1867). M. KLEČACKÝ – P. FABINI – L. VELEK (edd.), *Deníky*, s. 304.

se nemůže napravití leda krvavým vítězstvím v poli à la Világoš.⁵⁸⁰ A když by se to podařilo, Slované dočkali by se od vítězů takového vděku, jako po Világoši Rusové, Charváti,⁵⁸¹ Čechové, Slováci atd. Následoval by absolutismus, který by slovanským přátelům Rakouska sahal na hrdlo mnohem krutěji než maďarským nepřátelům. Povídá se, že princ byl s Taaffem napřed umluven o rozdělení úloh v tom zajímavém kuse; platili to také o tomto místě protimaďarském, pak bych se toho teprve lekal, aby to nebyla past' nastrojená od Taaffa, jehož lehkomyšlná šprýmovost je všeho schopna. Jak vidíte, dělám v politice pokroky k Vašemu pesimismu.

S pěkným poručením od manželky, znamenám se v přátelské úctě

zcela oddaný

Josef Kalousek

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

65

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1892, 30. listopadu (doplňky z 2. a 3. prosince), Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouskovi posílá okomentované výsledky srovnávání opisů listin se svými poznatky a poznámkami.

na Vorlíku 30/11 1892

Vaše blahorodí!

Ctěný pane a příteli!

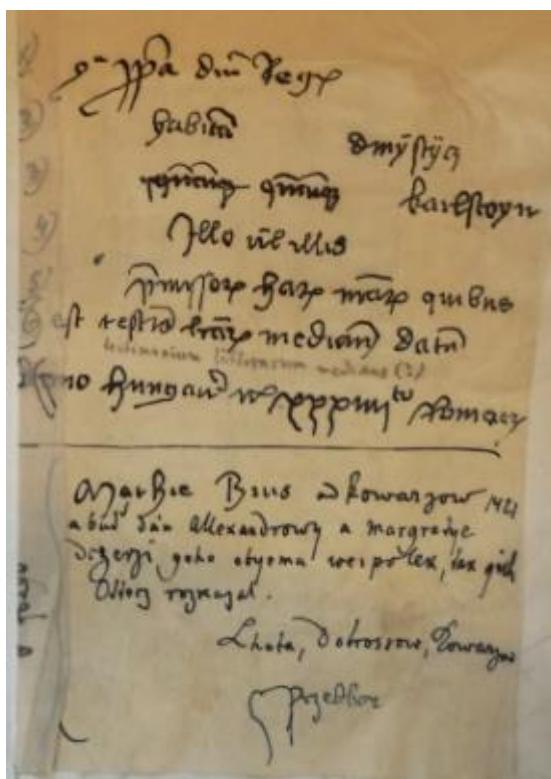
Ač prací houf se na mne tlačí, pustil jsem se hned dnes do srovnávání a tři listiny jsem prohlédl. Abyste s poznámkami mými dle libosti naložiti mohl (přidal jsem totiž i menší změny v originálu), položil jsem se do opisu měkkou tužkou, kterou snadno odstraniti možno. Ponechte [si] z poznámek mých, co třeba.

Ad I. Aγ 10 [z roku] 1421.

⁵⁸⁰ Kapitulace u Világoše (13. srpna 1849), závěrečná fáze maďarské revoluce probíhající v letech 1848–1849. Více k problematice Václav VEBER a kol., *Dějiny Rakouska*, Praha 2002, s. 395–399; László KONTLER, *Dějiny Maďarska*, Praha 2001, s. 224–229.

⁵⁸¹ Tj. Chorvaté.

Listina jest originál, arci mizerně psaný – na pergameně [!], nahoře v pravém rohu stojí: „com[m]issio propria Domini Regis,“⁵⁸² pečeť králova [je] utržena. Některé záhadné věci jsem naznačil tuto pod čísla, která v opisu na straně naleznete jako:

a torzo listiny pak se čte: {ergo testament⁵⁸³ Matěje Bruse⁵⁸⁴}.

Ad I. Ay 10 [z roku] 1430.

Listina jest originál na pergameni s pěknou visitou [!] pečetí. Slovo, které pan archivář z opisu za „obseruata“ četl, utrpělo v originále přeložením listiny; jak v originále vypadá, in margino⁵⁸⁵ jsem naznačil.

Ad I. Ay 11 [z roku] 1437.

Listina jest opět originál na pergameni, při ní dva ověřené opisy, jeden na papíru z r[oku] 1529, druhý na pergameni z r[oku] 1487 (die Martis ultima mensis Februarii hora tertia vel quasi)⁵⁸⁶ – pečeť králova utržena, oba vidimusy [!] mají pečetě opatů tepelských.

⁵⁸² „Zmocnění výhradně pana krále“ (lat.)

⁵⁸³ „Tedy testament“ (lat.).

⁵⁸⁴ Matěj Brus, majitel tzv. „Brusovské“ části tvrze Kovářov, připomínán na ní v letech 1368–1418. August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého. Díl XI.*, Praha 1897, s. 78.

⁵⁸⁵ V poznámce (lat.).

⁵⁸⁶ Poslední úterý měsíce února, hodina uprostřed dopoledne nebo podobně (lat). Jedná se tedy o úterý 27. února 1487.

„Prčíum“ čte jeden opis „pr[a]esencium“⁵⁸⁷ – druhý (1487) píše jako originál „prčíum“ a „Datum Prage“⁵⁸⁸ mají originál i oba opisy velké „D.“

Dole má býti „Romanorum Vicesimo septimo.“⁵⁸⁹

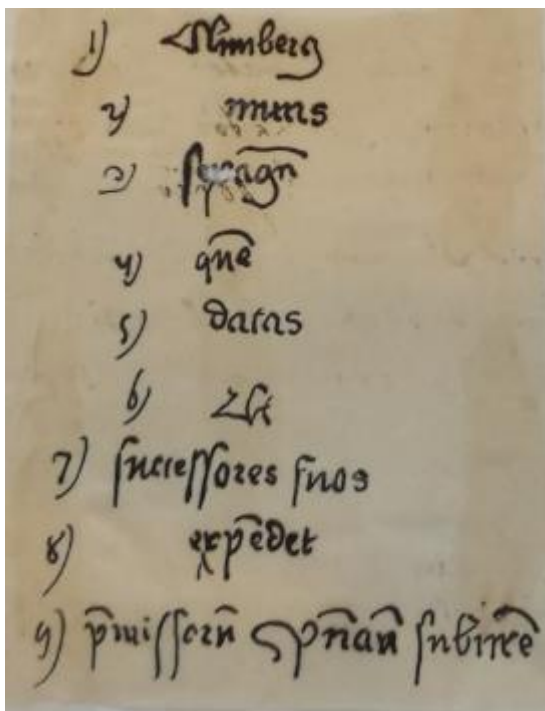
„Sub“⁵⁹⁰ píše originál a cop[iae]⁵⁹¹ 1487 – „sub nostre Majestatis Sigillo“⁵⁹² copia 1529 „Sub nostre M[ajestatis].“⁵⁹³

„Imparata“⁵⁹⁴ originálu píšou obě copiae „in parata.“⁵⁹⁵

[V roce] 1487 byla dosud pečeť na originálu a na ní „Aquila“⁵⁹⁶ s opisem.

Ad I. Ay 12 [z roku] 1437.

Listina jest vidimus na pergamenu, kterouž kontestují {na hradu [Českém] Krumlově r[oku] 1456, fer[ia] quinta ipso die

Ascens[io] D[omini] n[ostri] J[esu] Ch[risti]}:⁵⁹⁷ {= 6. Maii}⁵⁹⁸

Pavel opat Vyšebrodský,

Wilhelmus junior de Risenberg et de Rabie,

Andreas de Duba,

Johannes Rus de Czemin,

Erasimus de Michnicz purgravius castri

Meidsstein, jichž všech pečeti na listině

⁵⁸⁷ Přítomného (lat.).

⁵⁸⁸ „Datováno v Praze“ (lat.).

⁵⁸⁹ „Římského dvacátého sedmého“ (lat.).

⁵⁹⁰ Pod, za (lat.).

⁵⁹¹ Kopie (lat.).

⁵⁹² „Majestátní pečeti naší“ (lat.).

⁵⁹³ „Našeho majestátu“ (lat.).

⁵⁹⁴ Nepřipravený (lat.).

⁵⁹⁵ „Na připravené, získané“ (lat.).

⁵⁹⁶ Orlice (lat.).

⁵⁹⁷ Čtvrtek 6. května 1456 v den Nanebevstoupení Páně (lat.).

⁵⁹⁸ Tj. 6. května (lat.).

visí.⁵⁹⁹ {Originál jmenují: literam perpulero stilo et modulo ac proportione confectam, sanam et integram, non rasam aut cancellatam, nec suspectam, sigillo sue majestatis, pendentem munitam.}⁶⁰⁰

Slova, Vašnosti záhadná, jsem dle listiny sub⁶⁰¹ [čísly] 1–9 naznačil. Zdali a jaká interpunkce v č. 9 býti má, přenechávám Vašnosti. Jest to tatáž formule, jako v listině I. Aγ 11.

2. pros[ince] 1892

Ad Sedlec 1422 (copia simplices)⁶⁰²

Nalezl jsem tři opisy privilegia Zikmundova z r[oku] 1422, jeden psán jest pěkně {jak dle písma soudím} rukou zákonního [?] sedleckého Jindřicha Snopka, v letech 1685–1709 opata sedleckého, který obnovil velký chrám Panny Marie⁶⁰³ a vůbec otcem kláštera nazván býti může; druhé dva jsou taktěž z té doby, ale jednoho písaře. {Písmo zdá se býti to samé, co v knize „Acto salis,⁶⁰⁴ n[umero]⁶⁰⁵ 40,“ tudy by byly z doby Leop[olda] II.,⁶⁰⁶ jmenovitě okolo r[oku], kteréhož roku „Actio salis“ poostala. Opis v knize č. 11 jest arci nejstarší.}

Odchyvky v opisech jsou maličké. Tak:

1. Snopek píše – „constituti,⁶⁰⁷“ druzí „constricti“⁶⁰⁸ {vidno, že všickni tři psali z originálu, každý [však] četl jináče}

⁵⁹⁹ Listina byla Tylem zmíněna již v dopisu č. 61, kde se v poznámkách nachází také určení výše jmenovaných, zúčastněných osob.

⁶⁰⁰ „Listina stylem a způsobem zpracování naplněná, zdravá a neporušená, nevyškrábaná nebo nezaškrtnaná, ani ne podezřelá, opatřená jeho majestátní pečeti“ (lat.).

⁶⁰¹ Pod (lat.).

⁶⁰² Prostá kopie (lat.).

⁶⁰³ Kostel Nanebevzetí Panny Marie a svatého Jana Křtitele, bývalý konventní chrám cisterciáckého (sedleckého kláštera) v Kutné Hoře, místní část Sedlec.

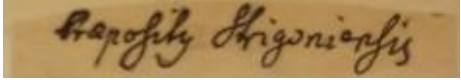
⁶⁰⁴ Tylem již výše zmíněná kniha (dopis č. 58), v níž byly zaznamenány opisy listin týkající se kláštera v Sedlci.

⁶⁰⁵ Číslo (lat.).

⁶⁰⁶ Leopold II. (1747–1792), císař římský, král český a uherský, markrabě moravský atd. Josef PETRÁŇ, *Leopold II.*, in: M. RYANTOVÁ – P. VOREL, *Čeští králové*, s. 499–507.

⁶⁰⁷ Dohody (lat.).

⁶⁰⁸ Svazující (lat.).

2. [Snopek píše] – „valde,⁶⁰⁹ [druzí] „validae“⁶¹⁰
3. [Snopek píše] – „debarchati,“ [druzí] „debachati“⁶¹¹
4. [Snopek] vynechal: „tenore Praesentium revocavimus, irritavimus, annullavimus,“⁶¹²
[druzí] to mají
5. [Snopek] píše – „ducimus,“⁶¹³ [druzí] „dicimus“⁶¹⁴
6. [Snopek píše] – „uti seui,“ [druzí] „uti,⁶¹⁵ frui“⁶¹⁶
7. [Snopek] píše – , [druzí]

Také jsem naznačil interpunkci Snopkovu, která u tří šestin od Vašnostiny se liší. Snopek nadělal v opisu i hojnost akcentů: aliās,⁶¹⁷ arduā,⁶¹⁸ těch, že v originálu nebylo, patrně jest. Vůbec patrně, že nepsali oba písaři diplomaticky, ale že transkribovali, jak se jim zdálo.

Zde račte pro tři listiny míti žádané poznámky, račte je nyní sám projíti, a co se Vám hodí, račte inkoustem opravit. Poznamenal jsem vše, ač vím, že na to nepříjde, je-li „Rek“ psáno nebo „rex“⁶¹⁹ a podobné. A poněvadž vím, že většina poznámek mých odpadnutí musí, an se teď jinaké píše: proto psal jsem měkkou tužkou, [a]bych opis marně nepokaňkal tak, [a]by znova opsán býti musel.

Prohlížeje knihu sedleckou, č. 40 „Actio salis,“ shledal jsem tam opis německého zápisu, kterýž klášteru {fer[ia] sexta ante Judica}⁶²⁰ kupuje dvůr na „Senné ulici“⁶²¹ u [Kutné] Hory a tři louky (u Kolína a Liběnic⁶²²) od měšťana [kutno]horského {originál bez pochyb bude v archivu místodržitelském}. A prohlížeje kopie listin, nalezl jsem opis

⁶⁰⁹ Velmi, silně (lat.).

⁶¹⁰ Silného, zdatného (lat.).

⁶¹¹ „Zuřit“ (lat.).

⁶¹² „Podle této listiny obnovujeme, podněcujeme, odvoláváme“ (lat.).

⁶¹³ Vedeme (lat.).

⁶¹⁴ Říkáme, vyprávíme (lat.).

⁶¹⁵ Užívat, používat (lat.).

⁶¹⁶ Užívat, dopřávat si (lat.).

⁶¹⁷ Jinak, jindy (lat.).

⁶¹⁸ Nesnadný, obtížný (lat.).

⁶¹⁹ Král (lat.).

⁶²⁰ Pátek před pátou nedělí postní (tj. druhá neděle před Velikonocemi).

⁶²¹ Nepodařilo se dohledat.

⁶²² Obec Libenice leží ve Středočeském kraji (okres Kolín).

listiny české (copiam simplicem),⁶²³ kontrakt, kterýž klášter dvůr tento i louky již r[oku] 1410 {bez udání dne} právem purkrechtním opět prodává Laurenzovi z Kaňku.⁶²⁴ Jest to vlastně výtah z knihy purkrechtní, která se ale nezachovala. Oznamuji to ad notitiam.⁶²⁵

3. pros[ince] 1892

A co o té politice? Již bych byl opravdu hnedle usnul. Byla to doba, než se to uvažilo, ale teď – když ty moudré hlavy všechny promluvily, teď to víme. Je to jako s těmi muzikanty! Všickni vyhráli! I pan Men[g]er je upokojenější. To nás nejvíce těší. Snad se nejvíce radoval z toho, že „Mladí“ ze samé nenávisti proti němu pomohli jemu, že svou provedl s tím dispozičním. Jedním slovem, nevede to všechno k ničemu – moc řeči a málo vlny – a pro nás ani chlup. S náhledem Vaším o těch uherských pánech úplně souhlasím. Ale teď dost, abych zase do toho pesimismu nezabředl.

Vám i ctěné paní manželce se poručena činně, trvám všeho dobra na Bohu přeje

Vašnosti
oddaný ctitel a přítel
Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

66

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1892, 6. prosince, Praha – Kalousek Tylovi píše o návštěvě místodržitelského archivu⁶²⁶ a o listinách, které tam dostal k nahlédnutí.

V Praze 6. prosince 1892.

Vaše Důstojnosti!
Velectěný pane archiváři!

⁶²³ Prostou kopii (lat.).

⁶²⁴ Vavřinec z Kaňku, nepodařilo se dohledat.

⁶²⁵ Na vědomost (lat.).

⁶²⁶ Místodržitelství v Praze, respektive archiv při českém místodržitelství, které svou činnost zahájilo v roce 1850. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 10–11.

Minulý týden požádal jsem místodržitelského archiváře p[ana] Köpla,⁶²⁷ aby vyhledal originály listin, jež tam mají z kláštera sedleckého. Dnes jsem tam byl znova, přičemž mohl jsem si prohlédnouti regesta pořizená p[anem] Köplem ze všech těch listin i některé originály; bude Vás jistě zajímati, co tam mají. Původních listin ze století 13. a 14. jest tam slušný počet, snad asi 20, ale ty jsou z největšího dílu již tištěny v Emlerových „Regestech.“⁶²⁸ Naproti tomu originálů ze století 15. a 16. je tam kupodivu málo, totiž listiny z opisů vorlických nám povědomé; německý [opis] rady k[utno]horské o prodeji dvora Předhorského kláštera Sedleckému [z roku] 1410; latinský [opis] Zikmundův [z roku] 1422, že si mniši mohou zase vybojovat, co on jim pobral a rozdal; Vladislav⁶²⁹ vrací klášteru Nový Dvůr⁶³⁰ [z roku] 1501; Vladislav potvrzuje Vácslavu Libovskému⁶³¹ nevýplatnost Hlízova [z roku] 1514. Opsal jsem si tam list dosud mi neznámý ze 14. pros[ince] 1513 v Budíně,⁶³² kterým Vladislav klášteru Skalickému⁶³³ vrací ves Krychnov,⁶³⁴ kteráž někdy náležela tomu klášteru a král ji teď vyplatil. Tyto listiny všechny vyzdvihl Köpl z finanční prokuratury a víc jich nedostal. Kromě toho archiv místodržitelský má již z dřívějších časů jednu listinu něm[eckou] z roku 1414, ve kteréž klášter sedlecký za sto kop prodal jakýmsi světským lidem deset kop úroka [!] na vsi Kochovicích⁶³⁵ a ostatním svém majetku na zemi i pod zemí; tu jsem neopsal. Všecky ty listiny jsou dobře zachovány, větším dílem i s pečeti [!].

⁶²⁷ Karel Köpl (1851–1932), nejprve působil jako archivář v Městském archivu České Budějovice, poté jako archivář Místodržitelského archivu v Praze (od roku 1896 byl jeho archivním ředitelem). HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 331.

⁶²⁸ Josef EMLER (ed.), *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae* II, Praha 1882, s. 666, 796–797; Týž, *Regesta* III, Praha 1890, s. 12, 25, 81, 131, 136, 378–379, 617, 700, 728–730, 793–794.

⁶²⁹ Vladislav Jagellonský (1456–1516) pocházel z litevského velkoknížecího a polského královského rodu Jagellonců, českým králem byl od roku 1471 jako Vladislav II. Jiří TOMÁŠ, *Konec Jagellonců v Čechách*, Praha 2016.

⁶³⁰ Dnes městyse Nové Dvory ve Středočeském kraji (okres Kutná Hora), dříve hospodářský dvůr sedleckého kláštera.

⁶³¹ Nepodařilo se dohledat.

⁶³² Dnes část Budapešti ležící na pravém břehu Dunaje.

⁶³³ Dnes obec Klášterní Skalice ve Středočeském kraji (okres Kolín) se zámekem a zbytky kláštera.

⁶³⁴ Obec Krychnov ve Středočeském kraji (okres Kolín).

⁶³⁵ Dříve samostatná obec Kochovice v Ústeckém kraji (okres Litoměřice), dnes součástí města Hořtka.

Zásilku Vašnostinu z 3. prosince jsem obdržel.⁶³⁶ Dal jste si s tím velikou práci; teď mi to postačí úplně, takže nepotřebuji kvůli tomu jezdit na Vorlík ani žádati za fotografie. Vzdávám srdečný dík! Ale ještě mám k Vašnosti jednu prosbu, neb jste mi opět nasadil červa poznámkou, že tam máte kopii listiny české či vlastně výtah z knihy purkrechtní ztracené, kdež klášter sedlecký prodal dvůr Předhorský⁶³⁷ hned roku 1410 Laurenzovi z Kaňku. Bude to nejspíš překlad z němčiny, anebo výtah český z německé listiny, i dal bych to rád tisknout z též příčiny jako onu listinu německou z téhož roku, totiž kvůli úplnosti, aby se vědělo, co se dalo dříve se dvorem, o němž jest hojnost pozdějších českých listin k tisku připravených. Pročež prosím ještě za tu laskavost, abyste tuto listinu mi dobrotivě opsal a spolu poznamenal, z čeho opisujete a jak jest ta kopie asi stará.

Prose, abyste mě neměl za zlé to ustavičné obtěžování, s uctivým poručáním od sebe i od své manželky, zůstávám

Vaší Důstojnosti

oddaný ctitel

Josef Kalousek

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42.

67

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1892, 8. prosince, Orlík nad Vltavou⁶³⁸ – Tyl prosí Kalouska o pomoc ohledně sedleckých archiválií. Žádá ho, aby mu při další návštěvě místodržitelského archivu sepsal, které listiny se tam v souvislosti se sedleckým klášterem nachází.

Slovutný pane!

Milý příteli!

I ty můj Bože! To jsem měl vědět, že Vám tím purkrechtem z r[oku] 1410 nasadím červa do ucha; ale nedělá nic, já ho zase vytrhnu. Jelikož nemám teď času to opsat, zasílám to,

⁶³⁶ Viz dopis č. 65.

⁶³⁷ Dvůr v tehdejší vsi Bylany (dnes část obce Miskovice) ve Středočeském kraji (okres Kutná Hora).

⁶³⁸ Originál nebyl datován, ale vzhledem k následujícímu dopisu č. 68 byla datace určena na 8. prosince 1892.

[a]byste si opis ráčil obstarati. Z které doby výtah jest, udati neumím, soudil bych [na] stol[etí] šestnácté. Vidno i z listiny, že ti staří nebyli tak hloupí, jak o nich žvanějí [!] – pamatovali na všecko. (Signatura jest: „Regist[atura] Sedlec, Mat[erie] 1. 11, fasc[ikl] 100“). Zpráva, kolik listin ze století 13. a 14. ve [!] archivu místodržitelském jest, zarmoutila mne. Nám do r[oku] 1399 chybí listin 58, u místodržitelství jest jich 20, v Museu asi šest a ostatní? Snad navždy ztraceny.⁶³⁹

Velice by to archivu našemu prospělo, kdybychom se jednou dozvěděli, co vlastně v archivu místodržitelském jest ze Sedlec – leč já na pana Köpla obrátiti se nemohu, jelikož skrze tyto listiny již jednou dostali jsme se úředně do vlasů. Kdyby se Vám ta regista Köpletova opět dostala do ruky, neračte by [!] mi to krátce poznamenat, např.:

1410 S[edlečtí] kupují dvůr Předhorský,

1422 Zikmundův majestát,

1501 Vladislav vrací Sedlci Nový Dvůr.

To by mi úplně stačilo, jelikož regista všech ztracených listin mám, jenom nevím, kde co vězí.

Od r[oku] 1400 tyto listiny chybí:

*1403 o koupeli Goss v H[orách] Kutných,*⁶⁴⁰

1403 smír mezi Kouřimem⁶⁴¹ a Skalicí,

*1405 Sedl[ec] kupuje Rzeczienyw⁶⁴² a Labětín,*⁶⁴³

*1407 Sedl[ec] získá S[vatou] Kateřinu,⁶⁴⁴ S[vatého] Mikuláše⁶⁴⁵ a Rohost,*⁶⁴⁶

1407 výrok opata břevnovského ve při kláštera [sedleckého] s kapitulou pražskou,

1410 koupen dvůr Předhorský,

1411 o činži Václ[ava] Zebetha⁶⁴⁷ 1 [kopa] gr[ošů] pr[ažských],

⁶³⁹ Zde bylo pro lepší přehlednost upraveno autorovo členění textu.

⁶⁴⁰ Viz dopis č. 68.

⁶⁴¹ Zřejmě dnešní město Kouřim ve Středočeském kraji (okres Kolín).

⁶⁴² Pravděpodobně dnes obec Řečany nad Labem v Pardubickém kraji (okres Pardubice).

⁶⁴³ Obec Labětín v Pardubickém kraji (okres Pardubice)

⁶⁴⁴ Vesnice Svatá Kateřina s kostelem svaté Kateřiny, část obce Svatý Mikuláš ve Středočeském kraji (okres Kutná Hora).

⁶⁴⁵ Obec Svatý Mikuláš ve Středočeském kraji (okres Kutná Hora).

⁶⁴⁶ Nepodařilo se určit.

⁶⁴⁷ Nepodařilo se dohledat.

1412 úrok Bassanerův pro Skalici 1 [kopa] gr[ošů] pr[ažských],⁶⁴⁸

1412 de officina⁶⁴⁹ Monetae [.]usoria [?] Monast[eria] Sedlec,⁶⁵⁰

1412 klášter kupuje les Usynecz,⁶⁵¹

v r[oce] 1415 listina neznámého obsahu – snad ona z r[oku] 1414 v úroku deseti [kop] v Korhovicích,⁶⁵² [?]

1419 Václav král přijímá klášter in protect[io] regiam⁶⁵³ a osvobozuje [ho] na 20 let od daní,

1422 majestát Zikmundův,

1464 emf[YTEUTICKÝ] prodej vinice super com[m]unia pascua,⁶⁵⁴

1501 Vlad[islav] navracuje v Nové Dvory,

1513 Vlad[islav] daruje Krychnov,⁶⁵⁵

1514 Vlad[islav] o nevýplatě Hlízova,

mezi [lety] 1514 a 1519 listina neznámého obsahu,

1548 Jindř[ich] z Práchnan⁶⁵⁶ získal emf[YTEUTICKÉ] pole.

O podržených ráčil jste se zmíniti, ty jsou u místodržitelství; červeně znamenáné myslím, že tam též jsou.⁶⁵⁷

Ted' ale musím končit, dílem by psaní šlo na poštu, dílem bych nezabrousil na tu „mladočeskou moudrost.“⁶⁵⁸

Ctěné paní manželce rače prosím vysloviti mé vroucí pozdravení. Vám pak oběma vše dobré přeje, jsem ve vší úctě

Vám oddaný ctitel

⁶⁴⁸ Viz dopis č. 68.

⁶⁴⁹ „Z dílny“ (lat.).

⁶⁵⁰ „Sedleckého kláštera“ (lat.).

⁶⁵¹ Nepodařilo se určit.

⁶⁵² Nepodařilo se dohledat.

⁶⁵³ „V královskou ochranu“ (lat.).

⁶⁵⁴ „Nad společné pastviny“ (lat.).

⁶⁵⁵ Míněn Krychnov.

⁶⁵⁶ Správně Jindřich z Práchnan, jeho otcem byl kutnohorský měšťan Mikuláš z Práchnan (1485–1550). Přídomek z Práchnan získal Mikuláš od krále Vladislava II. Josef JANÁČEK (ed.), *Mikuláš Dačický z Heslova. Paměti*, Praha 1996, s. 13.

⁶⁵⁷ V editovaném textu jsou tyto listiny odlišeny kurzívou.

⁶⁵⁸ Národní strana svobodomyslná (od roku 1874) jejíž příslušníci byli známi jako mladočeši. Rozpor mezi mladočechy a staročechy viz Otto URBAN, *Česká společnost*, s. 296–311.

Dopis, rukopis, psán perem.
ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

68

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1892, 9. prosince, Orlík nad Vltavou – Tyl v tomto dopisu doplňuje své poznatky ohledně dvou listin z předchozího psaní.

Ctěný pane a příteli!

Dodatkem k včerejšímu psaní⁶⁵⁹ svému oznamuji, že nahlédnuv dnes v spor s panem Köplem, seznal jsem, že mám poznamenané zde všechny listiny, které ze sedleckých se v archivu místodržitelském nalézají. Jejich celkem 31 a máme opisy všech mimo dvě, totiž:

1. 1403, 18. Sept[ember],⁶⁶⁰ výrok rady k[utno]horské – „circa stubam balnealem Goss dictam sub alto monte Kuttu sitam,“⁶⁶¹ a
2. 1412, 18. Maii,⁶⁶² „fundatis Jo[h]a[n]nes Bassaner, 1 [sexagenam] gr[ossorum] pr[agensem] pro Monasterio Skalicensi.“⁶⁶³

Všecka prosba má ohledně listin výše jmenovaných scvrká se tudy v to: „velmi byste nám posloužil, kdybyste v dobu příhodnou tyto dvě listiny pro archiv sedlecký opsati dal.“

⁶⁵⁹ Viz dopis č. 67.

⁶⁶⁰ Tj. 18. září 1403 (lat.).

⁶⁶¹ „Kolem místnosti lázní zvaných Goss umístěné hluboko pod Kutnou Horou“ (lat.). V této listině kutnohorská rada vysvědčuje, že staří konšelé přisoudili sedleckému klášteru lázeň (zvanou Goss) pod „Vysokým kostelem,“ aby ji přestavěl a užíval. Plné znění v němčině viz J. KALOUSEK (ed.), *Listiny klášterů*, s. 394–396.

⁶⁶² 18. května 1412 (lat.).

⁶⁶³ „Zakládáte J. Bassanerovi jednu kopy grošů pražských ve prospěch skalického kláštera (lat).“ V této listině rada města Nového Kolína dosvědčuje, že je na domě Bassanera pojištěn dluh jedné kopy grošů pražských povinného úroku klášteru skalickému. Plné znění v latině viz J. KALOUSEK (ed.), *Listiny klášterů*, s. 400.

S vroucím pozdravem a vší úctou

Vašnostem
oddaný přítel
Fr. Tyl.

9/12 892

Dopis, rukopis, psán perem.
ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

69

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1892, 23. prosince, Praha – Kalousek na žádost Tyla navštívil místodržitelství archiv a informuje ho o počtu listin, které se tam v souvislosti se sedleckým klášterem nachází. Dále udělal Kalousek pro Tyla průzkum v Muzeu Království českého a uvádí zde výčet listin, které se mu zatím k Sedleci podařilo dohledat.

V Praze 23. prosince 1892.

Vaše Důstojnosti!
Velectěný pane archiváři!

Posílám [...] ⁶⁶⁴

Na kopii Emlerově není poznámka o kolaci, i mám podezření, že v ní jsou některé chyby. Pročež odvažuji [se] opět prositi Vašnost, abyste tuto mou kopii ráčil s originálem laskavě srovnati a věcné odchylky poznamenati. Jest to jediná listina, kterou jsem si z opisů učiněných z Vorlíka pro Museum vybral k vydání, poněvadž jest obsahem velice zajímavá a německý jazyk její drobet [!] upokojí Němce vrčící na „Archiv český,“ že přináší jen české listy. Když jste již pro mne učinil tolik, doufám, že také ještě tuto laskavost mi prokážete.

V archivě místodržitelství spočítal jsem lístková regista k [sedleckým] originálům pergamenovým a napočítal jsem jich, tuším, 32 a krom toho, je tam listina na Kochovice, něm[ecká] z r[oku] 1414, kterou také hodlám vydat v „Archivu českém.“ Všecky tyto

⁶⁶⁴ Dopis je v první čtvrtině listu nečitelný. Kalousek nejspíše při psaní zapomněl po dopsání strany na stroji otočit i list této kopie, kterou si pomocí průklepového papíru běžně pořizoval. Dopis tedy nemá čitelný začátek ani konec, jelikož se texty vzájemně překrývají.

originály sedlecké, nyní místodržitelské, opisuje nyní Novák pro Museum z nařízení Emlerova.

Chtěl jsem také ohledati originály sedlecké, které teď má Museum, ale to není tak snadné. Mají tam lístková regista ke všem svým originálům pergamenovým srovnané v jednom pořádku chronologickém. Prošel jsem ty lístky až do r[oku] 1492 a našel jsem toto:

1303, 22. Jan[uarii].⁶⁶⁵ Sedlečtí koupili Barthensdorf.⁶⁶⁶

1316, 25. J[unii].⁶⁶⁷ Sedlečtí hereditatem Brezans locaverunt.⁶⁶⁸

1339, 22. Nov[embris].⁶⁶⁹ Questi sunt de balneatoribus in Montibus Chutnis.⁶⁷⁰

1408, 18. Oct[obris].⁶⁷¹ Zapomněl jsem si poznamenat, co to je.

1352, 18. Mart[is].⁶⁷² Opat sedlecký koupil a prodal macellum in Mont[ibus] Ch[utnis].⁶⁷³

1357, 13. Nov[embris].⁶⁷⁴ Arnostus archiep[iscopu]s⁶⁷⁵ confirmat fundationem [!] mon[asterium] Skalic.⁶⁷⁶

1358, 10. Jan[uarii].⁶⁷⁷ Carolus imp[erator]⁶⁷⁸ confirmat eandem fundationem.⁶⁷⁹

1403 s[tejně] d[atun],⁶⁸⁰ spor srovnán mezi Skalici a kouřimskými.

⁶⁶⁵ 22. ledna 1303 (lat.).

⁶⁶⁶ Barthusedorf, dnešní obec Bartoušov v kraji Vysočina (okres Havlíčkův Brod). Filip VELÍMSKÝ, *Raně středověké osídlení Kutnohorska s přihlédnutím k sídelnímu vývoji centrálního hradiště v Malíně a vývoji vesnického osídlení v Bylanech u Kutné Hory*, Praha 2009, Disertační práce, Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra dějin a didaktiky dějepisu, s. 54.

⁶⁶⁷ Tj. 25. června 1316 (lat.).

⁶⁶⁸ Sedlečtí „dědictví brežanské pronajmuli“ (lat.).

⁶⁶⁹ Tj. 22. listopadu 1339 (lat.).

⁶⁷⁰ „Stížnost na správce koupele v Kutné Hoře“ (lat.).

⁶⁷¹ Tj. 18. října 1408 (lat.).

⁶⁷² Tj. 18. března 1352 (lat.).

⁶⁷³ „Opat sedlecký koupil a prodal masný krám v Kutné Hoře“ (lat.).

⁶⁷⁴ Tj. 13. listopadu 1357 (lat.).

⁶⁷⁵ Arnošt z Pardubic (1297–1364) byl posledním pražským biskupem a prvním arcibiskupem. Více viz Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Arnošt z Pardubic. Arcibiskup, zakladatel a rádce*, Praha 2008, 349 s.

⁶⁷⁶ „Arcibiskup Arnošte potvrdil fundaci skalického kláštera“ (lat.).

⁶⁷⁷ Tj. 10. ledna 1358 (lat.).

⁶⁷⁸ Myšlen zde Karel IV. (1316–1378).

⁶⁷⁹ „Panovník Karel potvrdil tutěž fundaci“ (lat.).

⁶⁸⁰ Tj. 10. ledna 1403 (lat.).

1411, 25. Mai[i].⁶⁸¹ Zebot⁶⁸² má platit jednu kopu ročně do Skalice.
1419, 23. Jul[ii].⁶⁸³ Venc[eslau] rex⁶⁸⁴ monast[e]rium Skalic[z] liberat a berna.⁶⁸⁵
1436, <25. Mai[i]> 21. Sept[e]bris.⁶⁸⁶ Zikmund Vaňkovi⁶⁸⁷ z Miletínka zapisuje vsi kláštera sedleckého Winarzcic,⁶⁸⁸ Bělušice,⁶⁸⁹ Kojice,⁶⁹⁰ Selmice,⁶⁹¹ Chrčice,⁶⁹² Krakovany⁶⁹³ a Lhotku.⁶⁹⁴
1464, 17. Sept[embris].⁶⁹⁵ Klášter sedlecký prodává vinici nad obcí Šipkovou.⁶⁹⁶
1603, 5. Mai[i].⁶⁹⁷ Valentin,⁶⁹⁸ opat sedlecký a skalický přistupuje k obnovení mezníků s Kouřimskými.

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

70

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

⁶⁸¹ Tj. 25. května 1411 (lat.).

⁶⁸² Tentýž zmíněn i v listině, kterou zmiňuje Fr. Tyl v dopisu č. 67.

⁶⁸³ Tj. 23. července 1419 (lat.).

⁶⁸⁴ Myšlen zde král Václav IV. (1361–1419).

⁶⁸⁵ „Král Václav osvobodil skalický klášter od berně“ (lat.).

⁶⁸⁶ Tj. 21. září 1436 (lat.).

⁶⁸⁷ Vaněk z Miletínka (†1461) pocházel ze zemanského rodu Mrzáků z Miletínka, majitel Pardubic. Adam JIROUŠEK, *Kunětická hora v kontextu kulturního a sociálního života*, Praha 2012, Bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra občanské výchovy a filosofie, s. 12.

⁶⁸⁸ Vinařice, část obce Týnec nad Labem ve Středočeském kraji (okres Kolín).

⁶⁸⁹ Obec ve Středočeském kraji (okres Kolín).

⁶⁹⁰ Obec ve Středočeském kraji (okres Kolín).

⁶⁹¹ Obec v Pardubickém kraji (okres Pardubice).

⁶⁹² Labské Chrčice, obec v Pardubickém kraji (okres Pardubice).

⁶⁹³ Obec ve Středočeském kraji (okres Kolín).

⁶⁹⁴ Uhlířská Lhotka, obec ve Středočeském kraji (okres Kolín).

⁶⁹⁵ Tj. 27. září 1464 (lat.).

⁶⁹⁶ Nepodařilo se určit.

⁶⁹⁷ Tj. 5. května 1603 (lat.).

⁶⁹⁸ Valentin August z Schönbegu (†1648), opat Sedleckého kláštera, poté opatem Zlaté Koruny. František BENEŠ – Petr Miloslav VESELSKÝ, *Fresky ve velké sině bývalého cisterciánského kláštera v Sedlci*, in: Kutnohorsko – vlastivědný sborník. Sedlecký klášter, Kutná Hora 2009, s. 6–7.

1892, 28. prosince, Orlík nad Vltavou – Tyl posílá Kalouskovi porovnaný opis listiny s orlickým originálem, o což ho Kalousek žádal v předchozím dopisu č. 69. Pak Kalouskovi děkuje za seznam listin k Sedlci, které jsou uloženy v Muzeu Království českého a dále prosí o příležitostnou spolupráci ohledně sedleckých listin.

na Vorlíku 28/12 1892.

Vaše blahorodí!

Slovutný pane, milý příteli!

O té spasitedlné [!]. Je to krása, až by se z toho člověk zblázniti mohl. Záhadná místa jsem in margine⁶⁹⁹ naznačil, jak v originálech jsou. S tím „Vergēm,“ které dvakrát přichází, nevěděl jsem si rady, podobně s tím „vnuleslishon;“ udělejte z toho co chcete. „Hayko“ je sice psáno „hayko,“ ale bude to přeci jen „Haysko.“ V listině jest vidna i interpunkce čárkami, jak jsem je předtím „vnuleslishem“ vypodobnil – všechny ty interpunkce naznamenal jsem tužkou takto: „|,“ aby sloužily Vám, až listinu upravovati budete.

Za zaslané opisy vroucí díky. Listina z r[oku] 1403 má datum „Dienstag vor s[ancti] Mathei [...] i[m] Ev[ang[e]]l[ium]“⁷⁰⁰ – (ne Mathie), tudy datum 18. září (a nikoliv 20. února).⁷⁰¹

Listina o Kochovicích z r[oku] 1414 není zde vykázána, dobře, že ji uveřejníte. Děkuji za sdělení, které sedlecké orig[inály] jste našel v Museu. Jak listiny v Museu srovnány jsou, arcí těžko sedlecké všechny vynajítí. Já znám ještě jiné, které tam jsou, Vámi zaslané byly mi ale všechny neznámé. Uvádíte:⁷⁰²

1. 1303, 22. ledna, sedl[ečtí] kupují Barhensdorf.
2. 1316, 25. června, locant Brezans.
3. 1339, 22. listopadu,⁷⁰³ questi sunt de balneatoribus in M[ontibus] C[hutnis].
4. 1408, 18. října (obsah neračte znáti).
5. 1352, 18. března, koupeno a prodáno macellum in M[ontibus] C[hutnis].
6. 1357, 13. listopadu, A[rnostus] e[iscopus] confirmat Skalic[z].

⁶⁹⁹ V poznámce (lat.).

⁷⁰⁰ „V úterý před svatým Matoušem“ (lat.).

⁷⁰¹ Matouš slaví svátek 21. září, správné datum tedy připadá skutečně na 18. září 1403.

⁷⁰² Vysvětlení a překlad ke všem níže zmíněným listinám viz předchozí Kalouskův dopis č. 69.

⁷⁰³ To, co autor v originálním textu podtrhl červeně je vyznačeno kurzívou.

7. 1358, 10. ledna, Carol[us] imp[erator] confirmat Skalic[z].
8. 1403 s[tejně] d[atun], spor Skalice s kouřimskými urovnán.
9. 1411, 25. května, Zebot platí jednu kopy do Skalice.
10. 1419, 23. července, Václ[av] král Skalici liberat a berna.
11. 1436, 21. září, Zikmund zapisuje Vinařice V[aňkovi] [z] M[iletínka].
12. 1464, 17. září, Sedlec prodává vinici nad Šipkem.
13. 1603, 5. května opat obnovuje mezníky s kouřimskými.

Listin [číslo] 3, 6 a 7 máme i my originály; listin [číslo] 5 a 9 máme kopie, listiny [číslo] 1 a 2 jsou v „Regestech“⁷⁰⁴ uveřejněny. Listiny [číslo] 4, 8, 10, 11, 12, 13 kopie nemáme, a jelikož k publikaci jejich tak brzo nedorazí, byly by archivu zdejšímu kopie listin těchto vítané. Prosím o ně časem svým – nespěchá. {Listiny [číslo] 1, 2, 4, 11, 13 u nás ani vykazány nejsou.}

Rád bych jednou určitě zvěděl, které sedlecké originály v Museu jsou (které v místodržitelském archivu jsou – nyní vím). Až nabydu času, sepišu seznam všech, o nichž nevím, kde jsou, a nebudu-li moct brzo do Prahy, poprosil bych pak Vás, byste se příležitostně v Museu do těch lístkových regist podíval, zdali tam v Museu jsou originály. Bude-li seznam chybných po ruce, bude práce brzy odbyta.

Opakuje poznovu přání k Novému roku, [a]by Vás, ctěnou paní manželku a rodinu dobrotivý Bůh v něm chránil a Vám žehnati ráčil, trvám se vsí úctou v[e] staré lásce oddaný

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

71

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1893, 28. června, Orlík nad Vltavou – Tyl vyjadřuje Kalouskovi upřímnou soustrast nad ztrátou rodinného příslušníka a informuje ho o svých cestách.

Vaše blahorodí! Slovný pane!

⁷⁰⁴ Listina číslo jedna viz J. EMLER (ed.), *Regesta* II, s. 838 a listina číslo dvě viz Týž, *Regesta* III, s. 131–132.

Milý příteli!

Mou nejhlubší soustrast nad ztrátou,⁷⁰⁵ kterou ráčil jste Vy a drahá paní manželka Vaše utrpěli. Při vysokém stáří v Pánu zesnulé byli jste arci na to připraveni, co učinil Bůh, leč roztržení svazků tak svatých vždy bolí, třeba jsme to předvíдали. Za zesnulou učinil jsem *memento. R[equiescat] i[n] p[ace]*⁷⁰⁶ Vás potěš Bůh!

Více psátí nemohu. Biskup⁷⁰⁷ jest zde – v pondělí⁷⁰⁸ obědval u mne, poněvadž v Sedle je fara bez faráře; farář Perký⁷⁰⁹ zemřel v květnu zánětem ledvin. Včera,⁷¹⁰ dnes urovnávám rozházený byt, zítra [jedu] do Mirovic, v sobotu⁷¹¹ do Pohoří,⁷¹² po neděli⁷¹³ do Prahy na radu k prof[esorovi] Eiseltovi.⁷¹⁴

Před středou se sotva vypravím. Pan Novák⁷¹⁵ moří se zde již asi měsíc nevděčnou prací, rovnáním knihovny, která byla ním [!] z patra třetího do přízemí vedle kaple přenesena. Až se vrátí, více Vám o té záležitosti poví. Neblahá to záležitost.

Dobré paní manželce Vaší a Vám vřelou soustrast svou vyslovuje p[.....], trvám se vši úctou v[e] staré lásce

Vašnosti

vřele oddaný přítel

na Vorlíku
28/6 1893.

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

72

⁷⁰⁵ Dne 23. června 1893 zemřela Kalouskova tchýně Marie Breüerová (1810–1893). M. KLEČACKÝ – P. FABINI – L. VELEK (edd.), *Deníky*, s. 285.

⁷⁰⁶ „Ať odpočívá v pokoji“ (lat.).

⁷⁰⁷ Českobudějovický biskup Martin Josef Říha (1839–1907) je zmíněn již v dopisu č. 34.

⁷⁰⁸ Tj. 26. června 1893.

⁷⁰⁹ Nepodařilo se blíže určit.

⁷¹⁰ Tj. 27. června 1893.

⁷¹¹ Tj. 1. července 1893.

⁷¹² Dnes součástí obce Mišovice v Jihočeském kraji (okres Písek).

⁷¹³ Tj. 2. července 1893.

⁷¹⁴ Již výše zmíněný Jan Bohumil Eiselt (1831–1908), viz dopis č. 16.

⁷¹⁵ Míneň již výše zmíněný Jan Bedřich Novák (1872–1933), viz dopis č. 49.

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1893, 29. června, Praha – Kalousek prosí Tyla o zapůjčení archiválií do Prahy a oznamuje mu smrt své tchýně Marie Breüerové (1810–1893).⁷¹⁶

V Praze 29. června 1893.

Vaše Důstojnosti!

Velectěný pane archiváři!

Doufám, že vizitace jest u Vašnosti šťastně skončena, a že do lázní ráčíte se odebrati teprve později. Pročež přicházím opět obtěžovati prosbou o zapůjčení některých archiválií do Prahy, které by se vztahovaly k historii stavu selského.⁷¹⁷ Je-li to možné, prosím, abyste jich v nynějším teplém počasí ráčil trochu vybrati a do Prahy do archivu městského poslati, odkud bych si je opět po částech vypůjčoval. K tomu cíli připomínám, že r[oku] 1888 poznamenal jsem si následující signatury, ze kterých bych měl ještě čerpati, anebo aspoň do nich se podívati, je-li v nich co pro mne: V. AU 16 vyčerpal jsem do r[oku] 1706, z pozdějšího měl bych ještě vypisovati. Největší touhu mám po V. AU 4 Generalien über Entlassungen.⁷¹⁸ Též bych chtěl prohlédnouti: V. AU 5–15 Entlass[un]g[e]n,⁷¹⁹ VI. AU 17 (či snad V. AU 17?) Dorfrichter,⁷²⁰ V. AU 18 Häuser-Erbauung[an] und Verkauf,⁷²¹ V. AU 19–20 unterthänige Wälder,⁷²² V. AU 21–32 politische Verbrechen,⁷²³ V. AP 30 procesy mezi poddanými, V. AP 55–65 procesy poddaných s cizopanskými, VII. W gamma⁷²⁴ 3–9 achter⁷²⁵ Pfennig⁷²⁶ et c[etera].⁷²⁷ Račte, prosím, napřed sám zběžně to prohlédnouti, vše zajímavé přijmu rád, ale

⁷¹⁶ Tyl Kalouskovi vyjadřuje upřímnou soustrast už v dopisu z 28. června 1893, Kalousek mu píše o den později (tedy 29. června) a netuší, že byl Tyl již informován a kondolenci mu odeslal.

⁷¹⁷ Ke Kalouskovu trvalému zájmu o selské dějiny viz např. M. RYANTOVÁ, *Josef Kalousek a počátky*, s. 16–42.

⁷¹⁸ „Osobní data o propuštění“ (něm.).

⁷¹⁹ „Výpovědi“ (něm.).

⁷²⁰ Rychtář (něm.).

⁷²¹ „Domovní stavby a prodej“ (něm.).

⁷²² „Poddanské lesy“ (něm.).

⁷²³ „Politické zločiny“ (něm.).

⁷²⁴ Myšleno písmeno řecké abecedy „Γ“, „γ“.

⁷²⁵ Osmý (něm.).

⁷²⁶ Fenik, „peníz“ (něm.).

⁷²⁷ A tak dále (lat.).

nejdůležitější zdá se mi býti IV. AU 4. {Z registratury sedlecké potřebuji VI. 1, 5 b, c, d, 6}⁷²⁸

My jsme v domácnosti měli teď mnoho nepokojných chvílí, zemřelat' nám manželčina matka dne 23. t[ohoto] m[ěsíce],⁷²⁹ ovšem plena dierum⁷³⁰ v osmdesátém čtvrtém roce věku. Manželka také není docela ve své míře, což pochází dílem od rozčilení.

Asi 18. července míním odjeti z Prahy do Potštejna. Zdaž uvidíme se předtím spolu v Praze, anebo potom v Potštejně? Přeje na všem dobře se míti a na laskavé vyplnění mé prosby se těše, zůstávám ve vší úctě oddaný

Josef Kalousek

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

73

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1894, 1. května, Praha – Kalousek Tylovi zasílá svůj nový spis a žádá o zapůjčení vybraných orlických archiválií do Prahy.

V Praze 1. května 1894.

Vaše Důstojnosti!

Velectěný pane archiváři!

Posílaje Vašnosti výtisk spisku,⁷³¹ který mne ze všech mých spisů stál poměrně největší práci, přicházím se tázati, jak jste minulou zimu přestál; přál bych [si], aby odpověď na tu otázku byla tak dobrá jako u mne, kterýž jsem tuto zimu na hostec ani nezastonal a také nervy mi pomalu čím dál lépe slouží.

Zároveň mám jinou otázku, vlastně prosbu, která však musí býti skrovnější [!], nežli byla loňská, se kterou jsem tak nedobře pochodil.⁷³² Prosím totiž o laskavou předchozí zprávu, mohl-li bych v letošním létě dostati do Prahy z orlického archivu ty „generalie,“

⁷²⁸ Autorem připsáno perem.

⁷²⁹ Viz Tylův předešlý dopis č. 71.

⁷³⁰ „Naplněných dní“ (lat.).

⁷³¹ Josef Kalousek, *O staročeském právě dědickém*.

⁷³² Kalouskův požadavek na výpůjčku archiválií viz dopis č. 72.

o které jsem loni ve své neskrovné [!] žádosti psal? Ty „generalie“ mají signaturu V. AU 4 a jsou, tuším, pro mne nejdůležitější ze všeho toho, čeho jsem si loni přál.

„Archiv český“ ve [!] patnáctém díle bude obsahovati „Dodavky [!] ku korespondenci Rosenberské“⁷³³ na čtyřiceti arších a nyní budu tisknouti něco přes čtyřicet listin sedleckých, skalických⁷³⁴ – nejvíce od Vás, ale některé též z originálů u místodržitelstva a v českém Museu. Na „dopisy Švamberské“⁷³⁵ a listiny zvíkovsko-orlické“⁷³⁶ přijde řada až v některém pozdějším „Arch[ivu] č[eském].“

Přeje na všem dobře se míti a doufaje, že odloživ loňskou neomalenost, letos se skromností lépe dopadnu, zůstávám

v dokonalé úctě oddaný

Josef Kalousek

{bytem nyní v Praze, 11. Táborská ulice, čís[lo] 1820 v druhém patře}

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

74

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1894, 11. května, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouskovi děkuje za spis o českém právu a slibuje mu, že se pokusí vypůjčení požadovaných archiválií zařídit.

Vaše blahorodí!

Milý příteli!

Kde pak mám vlastně započítí? [V] 11. Táborské ulici? To jsem se jí nahledal na všech možných plánech Prahy, ale vše marno [!], nenašel a nenašel. Myslel jsem, že to bude nějaká ta překřtěná proti Němcům, tedy znamenitá vymoženost našich mladých, nějaká ta nepřeložitelná – ale spíše to snad bude něco zbrusu nového, nepřeložitelná a je „per se.“⁷³⁷ Však již dost o tom nejnovějším „Koucourkovu!“

⁷³³ Viz J. Kalousek (ed.), *Dodavek*, s. 1–323.

⁷³⁴ Tamtéž, s. 380–436.

⁷³⁵ Viz A. REZEK – F. MAREŠ – J. KALOUSEK (edd.), *Dopisy*, s. 1–170.

⁷³⁶ J. KALOUSEK (ed.), *Listiny Zvíkovské*, s. 286–343.

⁷³⁷ „Sama od sebe“ (lat.).

Laskavě mi zasláný spis Vašnostin o právé dědickém⁷³⁸ s radostí jsem uvítal a srdečně zaň děkuji. Již jsem v něm počal se orientovat o předmětu tom zajímavém – musel jsem, bohužel, zase na chvíli ho odložit – officia urgent!⁷³⁹

Zapůjčení těch „generalii“ V. AU 4 (celkem 156 kusů) nebude mítí bohda obtíží; jak kníže pán sem zavítá, přednesu mu to a požádám o dovolení k zaslání. Ostatní, což račte si minulého roku přáti: V. AU 5–15,

V. AU 16,

V. AU 17,

V. AU 18,

V. AU 19, 20,

V. AU 21–32,

V. AU 30,

V. AU 55–65, pak Wγ 3–9.

Jsou [to] spisy tolik objemné, že by {jen to snad} možno bylo, na několik zásilek je rozdělití, jest jich na tisíce listů – a spisy toho objemu pojednou vydati, [to] by kníže pán ani nedovolil. Nad to, v mnohých jako V. AU 5–15 sotva byste co nalezl – jsou to diplomy na jedno brdo.

Co mne se mne dotýče, jsem tak tak zdrav, ale za mnoho to nestojí. Moří mne práce, která se vždy více a více množí, že ji již ani zastati nemohu. V létě mám [jet] do lázní, snad padnu letos do Dušníků {Reinerz}. Kdy? Asi v polovině července.

Na jaře vypůjčil jsem si ony listiny, které Vorlíka se týkajíce v Třeboni uloženy jsou. Podávají zajímavé zprávy o poměrech zdejších v letech 1513–1520.

Přeje Vašnosti i ctěné paní manželce Vaší vše dobré, trvám v přátelské lásce a vší úctě

Vašnosti vřele oddaný

Fr. Tyl

na Vorlíku 11. května 1894

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

⁷³⁸ J. KALOUSEK, *O staročeském právé*.

⁷³⁹ „Povinnosti naléhají“ (lat.).

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1894, 3. června, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouska informuje o možnosti zapůjčení vybraných orlických archiválií do Prahy a prosí ho o sdělení termínu, kdy je má do Prahy odeslat.

Vaše blahorodí!

Velectěný příteli!

Oznamuji, že Jeho Jasnost dovolil mi, [a]bych žádané „generalie“ V. AU 4 Vašnosti do městského archivu⁷⁴⁰ odeslat. Račte mi oznámiti, kdy si je tam míti přejete. Ač pracemi důležitými [jsem] obsypán, přičiním se, dle přání Vašeho je zaslati.

Onehdy četl jsem v novinách ty nejnovější návrhy o překřtívání pražských ulic. Inu, to již je pravý „Kocourkov!“ Je to hanba celého národa našeho, že v poměrech našich nynějších neví o ničem jiném jednati, leč o věcech toho druhu. „Quem Deus perdere vult, dementat,“⁷⁴¹ praví písmo.

Dá-li Bůh, odjel bych do lázní okolo 10. července. Kam? Dosud jsem se nerozhodl. Vy v týž asi čas zamíříte do Potštejna.

S vroucím pozdravem Vám i ctěné paní manželce vaší, znamenám se v úcty plném přátelství

oddaný

na Vorlíku 3. června 1894.

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

76

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

⁷⁴⁰ Tj. dnešní Archiv hlavního města Prahy.

⁷⁴¹ „Koho chce Bůh zničit, toho zaslepi“ (lat.). Také „Quos deus perdere vult, prius dementat“ nebo „Quem deus vult perdere, dementat prius.“ Tj. středověká parafráze myšlenky Sofokla (v tragédii Antigona), podobně Publilius Syrus. Elena MAREČKOVÁ ŠTOLCOVÁ, *Latinitas medica: Lexikon nejen lékařských sentencí, citátů a rčení*, Brno 2009, s. 565.

1894, 4. června, Praha – Kalousek děkuje Tylovi za zprostředkování výpůjčky archiválií a prosí ho o jejich okamžité odeslání do Prahy. Také Tylovi navrhuje, aby se zastavil v jeho novém bytě, pokud bude mít cestu do lázní přes Prahu.

V Praze 4. června 1894.

Vaše Důstojnosti!

Velectěný pane archiváři!

Vaše milé listy z 11. května a 3. června jsem obdržel. Spěchám Vašnosti poděkovati za to, že jste laskavě vymohl svolení Jeho Jasnosti i zapůjčení archiválií V. AU 4 z orlického archivu do Prahy; i prosím, abyste je opět ráčil poslati p[anu] Emlerovi do archivu městského, můžete-li, teda hned. Těch ostatních archiválií, [je]jichž signatury jsem loni psal, ani nebudu žádati, nepřišel bych s tím ku konci a již přece musím na nějaký konec ve shledávání pramenů pomýšleti.

Okolo 10. července budeme ještě v Praze a pojedete-li v ten čas přes Prahu do lázní, račte se u nás zastavit. Ta naše Táborská ulice je zbrusu nová, na Vinohradech vymyšlená ulice, ale nyní větší částí její patří k Novému Městu; jde rovnoběžně se Sokolskou ulicí od bývalé Žitné brány⁷⁴² mezi Vinohrady a Novým městem ku Karlovu, největším dílem po bývalých fortifikačních pozemcích.⁷⁴³ Tu bydlíme v druhém patře nového domu, kde Táborská ulice⁷⁴⁴ se křížuje s ulicí Vávrovou⁷⁴⁵ a Vávrova ulice jde od Novoměstské přepumpovací vodárny⁷⁴⁶ do Vinohrad na náměstí, které by se po novém kostele sv[até] Ludmily⁷⁴⁷ rozumně nazývalo „Kostelní nebo Ludmilské,“ ale nazvali ho po bláznovsku Purkyňovým,⁷⁴⁸ ačkoli Purkyně toho náměstí ani neviděl, ani tu nic nemá. V domě, kde

⁷⁴² Nacházela se v městském opevnění na Praze 2 (na Novém Městě), dnes ji připomíná název ulice Mezibranská; <https://encyklopedie.praha2.cz/udalosti/823-bourani-prazskych-hradeb> (citován stav ze dne 30. 5. 2020).

⁷⁴³ Tedy na pozemcích, kde bývalo opevnění.

⁷⁴⁴ Dnešní Legerova ulice na Praze 2. Názvy ulic i dále určovány dle Marek LAŠTOVKA – Václav LEDVINKA, *Pražský uličník. Encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství. Druhý díl. (O–Ž)*, Praha 1997.

⁷⁴⁵ Dnešní Rumunská ulice na Praze 2.

⁷⁴⁶ Tzv. Vinohradská vodárenská věž, bývalá vodohospodářská stavba. Jaroslav JÁSEK, *Pražské vodní věže*, Praha 2000, s. 18–19.

⁷⁴⁷ Základní kámen byl položen 25. listopadu 1888. Datum mělo symbolický význam – 40. výročí vlády císaře Františka Josefa I. Emanuel POCHE, *Prahou krok za krokem*, Praha 1985, s. 342.

⁷⁴⁸ Dnešní Náměstí Míru na Praze 2.

bydlím, jest dole na rohu kavárna Fliedländrova. Náš domácí je totiž strýcem mladočeského velkostatkáře Friedländera.⁷⁴⁹

Co se týče Vašeho žehnání na daremnosti [!] provozované na radnici pražské, souhlasím docela s Vámi. Tomek také pořád to nazývá „kocourkovstvím“ a měl velkou radost, když také Fremdenblatt⁷⁵⁰ to jmenoval „Krähwinkelei.“⁷⁵¹ Já říkám, že lidé blázní skoro ve všech zemích a jmenovitě také v Čechách.⁷⁵²

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

77

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1894, 11. června, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouskovi píše ohledně vyžádaných archiválií, z nichž, bohužel, zbylo jen torzo.

Vaše blahorodí!

Slovutný pane, milý příteli!

Velice jsem byl dnes překvapen, kdy jda do archivu pro ty „generalie“ V. AU 4, seznal jsem, že z fasciklu toho, u něhož v repertáři stojí „nur bruchteil da,“⁷⁵³ zbylo celkem pět kusů, a to ne generálií o propuštěných poddaných, nýbrž čtyři kusy „Loslassungen auf freien füß“⁷⁵⁴ pro jisté osoby (1707, 1737, 1758, 1779), z nichž jedna se ani jménem neuvádí a jeden kus německý téhož obsahu z jistého města v Rakousích, jménem Groeschten,⁷⁵⁵ z r[oku] 1655.

⁷⁴⁹ Jan Friedländer (1839–1892) byl druhým starostou Královských Vinohrad. Svůj úřad zastával v letech 1885–1892. Alena CHRAMZOVÁ, *Místní elity a veřejný život na Královských Vinohradech 1880–1922*, Praha 2011, Bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin, s. 26.

⁷⁵⁰ Vídeňské noviny Fremdenblatt vydávané v letech 1847–1919; http://anno.onb.ac.at/info/fdb_info.htm (citován stav ze dne 30. 5. 2020).

⁷⁵¹ „Kocourkovinou“ (něm.)

⁷⁵² Zde text dopisu končí. Autor popsal celou stranu a vzhledem k tomu, že se opět jedná o kopii, nebylo pro Kalouska důležité zaznamenat i rozloučení se na další stranu listu.

⁷⁵³ „Pouze zlomek zde“ (něm.).

⁷⁵⁴ „Propustky z volné pochůzky“ (něm.).

⁷⁵⁵ Nepodařilo se dohledat.

Tím Vašnosti arcí není poslouženo, takových formulářů račte zajisté vidět na sta. Lituji, že více nemáme – lituji též, že jednali jsme o věci, an [to se] nestává.

Vše dobré Vašnosti na Pánu Bohu přeje, trvám s vroucím pozdravem a vší úctou

Vašnosti vřele oddaný

na Vorlíku 11. června 1894.

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

78

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1894, 8. listopadu, Orlík nad Vltavou – Tyl děkuje Kalouskovi za dárek, který mu poslal, a omlouvá se za opožděnou odpověď, také zmiňuje svůj pobyt v lázních.

Vaše blahorodí!

Slovutný pane! Milý příteli!

Již se opravdu stydím, že jsem Vám, předražený pane a příteli, za laskavou upomínku Vaši a za dárek, který jste mi odeslati ráčil, dosud nepoděkoval. Činím to teď, čím později, tím vroucněji! Račte ujištěn býti, že každé slovo od Vás pocházející jest mi velice milé, vždyť známa jest mi upřímná láska Vaše ke mně.

Co dárku se týče, byloť to opravdu na čase, že vydati jste ráčil staré dílo † pana Palackého v[e] vydání doplněném.⁷⁵⁶ Starší ročníky „Památek“ jsou řídké, a byť i hojnější byly, ty hned tak každý si zaopatřiti nemůže, ale tuto mapu samu s malým výkladem i méně zámožný k studiím svým může si zakoupiti. Děkuji proto za vydání spisu a dvojnásob za výtisk, kterým jste mne poctiti ráčil.

A jak se vašnosti daří? Jak sloužil Vám i ctěné paní manželce Vaší, které svou hlubokou úctou vykazují, a dítkám letošní pobyt v Potštejně? Mokra jste tam letos měli asi dost a dost – leč to čistí vzduch od prachu a slouží tak zdraví. Sdělil se mnou pan Kubias, že ráčil jste mne do Potštejna čekati, domnívající se, že z Dušníků pustím se na Kladsko a přes Mittelwalde k domovu. Pomýšlel jsem skutečně na to. Leč lázně Reinerz nejsou žádný špás. Denně měl jsem předepsány prudké sprechy, při nichž voda v silném proudu

⁷⁵⁶ Josef KALOUSEK, *Výklad k historické mapě Čech*, Praha 1894. Historickou mapu Čech vytvořil František Palacký spolu s J. Kalouskem již v roce 1876.

z výšky 25 metrů padajíc, dirigována jest hlavně na tu partii těla, kterou doktor naznačí (u mne mezi lopatky), aby [byly] svaly plicní otřeseny a oživeny a plíce k větší činnosti povzbuzeny byly. Načež následuje frotýrování⁷⁵⁷ těla do červena, pak špacír do vrchu asi hodinu v každém počasí. Ráno běhání při pití syrovátky, odpoledne běhání při pití studnice, běhání na poštu, dvakrát denně do hotelu, sem a tam – to mne za čtyři neděle tak udřelo, že chvátal jsem k domovu cestou nejrovnější, zvláště, jelikož obával jsem se obratu počasí k horšímu, který pak nastal. A výsledek té štrapáce a vyprázdnění kapsy? Ukáže prý zima! Dejž Pán Bůh! Volněji cítím se již nyní.

Pan Kohout & Bursík vrátili mi „Zvíkovy“,⁷⁵⁸ které jim zbyly. Ale pochodil jsem nedobře – navrátili mi knihy umouněné a veskrz ošťouchané. Stěžoval jsem si. Pravili, že usancím⁷⁵⁹ knihkupeckým nerozumím. Povídali!

A jak se mi vlastně daří? Práce nad práci a jedna mrzutější než druhá. Smutné by [to] bylo povídání! V archivu hledám teď občas materiál pro generála kavalerie Rodakowskiho⁷⁶⁰ k jisté práci jeho. Vidíte, co vše na archiváře se hrne. Ad vocem⁷⁶¹ archivář! Jak posloužily [Karlovy] Vary p[anu] d[okt]or[u] Emlerovi? A panu d[okt]or[u] Čelakovskému⁷⁶² jsem také ještě něco o Sedleci dlužen a nemohu si pomoci.

Máme zde právě velké hony na vysokou⁷⁶³ a černou.⁷⁶⁴ Hostí hojnost, nejpřednější pan arcivévoda František Ferdinand,⁷⁶⁵ císařská výsost. [Hony] trvají do neděle.⁷⁶⁶

Teď však končím, [a]bych Vás neunavil. Přeje Vašnosti a ctěné p[aní] manželce Vaší a všem Vaším na Pánu Bohu vše dobré a díky své za milý dárek opakuje, trvám v staré lásce se vší úctou

⁷⁵⁷ Tj. tření ručníkem.

⁷⁵⁸ Tj. Tylovy neprodané *Paměti zvíkovské*.

⁷⁵⁹ Tj. zvyklostem.

⁷⁶⁰ Josef von Rodakowski (1830–1912), generál rakousko-uherské kavalerie; <https://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/jozef-rodakowski> (citován stav ze dne 25. 6. 2020).

⁷⁶¹ Ke slovu (lat.).

⁷⁶² Jaromír Čelakovský (1846–1914), archivář města Prahy, historik, profesor právnické fakulty. J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 125–126.

⁷⁶³ Tj. jelení zvěř.

⁷⁶⁴ Tj. prase divoké.

⁷⁶⁵ František Ferdinand Karel Ludvík Josef Maria arcivévoda Rakouský-Este (1863–1914). Více viz Jiří PERNES, *O trůn a lásku: dramatický život a tragická smrt Františka Ferdinanda d'Este*, Praha 2007, 261 s.

⁷⁶⁶ Tj. 11. listopadu 1894.

Vašnosti
zcela oddaný přítel
Fr. Tyl

Na Vorlíku 8/11 1894.

Dopis, rukopis, psán perem.
ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

79

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1895, 5. ledna, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouskovi přeje vše dobré v novém roce a zmiňuje svůj zlepšený zdravotní stav díky loňské návštěvě lázní.

Vaše blahorodí!
Velectěný příteli!

Především z toho srdce přeji Vám a ctěné paní manželce Vaší „šťastný nový rok!“ Dejž Bůh, [a]by nám oběma v každém ohledu byl rokem právě blaženým! Především, kéž by nám dal Pán Bůh kýženého zdraví, tento základ všeho pozemského blaha, a k tomu vše, co může oblažiti srdce naše.

A jak se Vám a Vaším stále daří? Jste všickni zdraví? Doufám, že je tak a je-li skutečně, velmi bych se z toho těšil.

Co mého zdraví se dotýče, vleče se to v[e] starých kolejích a snad je i – abych po způsobu nynější doby mluvil – o nějaké to procento lépe. Zdá se, že ty sprchy „dušnické“ přece jen dobře účinkovaly. Nemáme prý den chválit před večerem a zimu před ukončením, doufám však alespoň, že to tak dále potrvá a potrvá-li, s díky k Pánu Bohu jel bych v létě opět do Dušníků, letos s větší důvěrou než roku minulého.

Za ty laskavé zprávy ze dne 1. prosince vroucí dík!⁷⁶⁷ Ale to potvrzení {kn[žete] Karla Schwarzenberka za čestného člena Č[eské] akademie⁷⁶⁸}⁷⁶⁹ dá na sebe dlouho čekat! Nadál jsem se, že budu moci zde gratulovat, vidím však, že tomu již tak nebude.

⁷⁶⁷ Dopis se nedochoval.

⁷⁶⁸ Tj. Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. K členství viz Alena ŠLECHTOVÁ – Josef LEVORA, *Členové České akademie věd a umění 1890–1952*. 2. vyd., Praha 2004. 443 s.

⁷⁶⁹ Poznámka do textu dopsána J. Kalouskem.

Co se však té druhé osobnosti {m[on]s[i]gn[or]e Lehner⁷⁷⁰ navržený za mimořádného člena propadl} ⁷⁷¹ dotýče, velmi, pravím velmi, jsem byl překvapen okolností, že zvláště „umělci“ byli proti němu. Což je dost nepodporoval!? Myslím, že ano. Na nynější kostel svůj se však, jak vím, s mnohou prací obrátil do Vídně – sine illa lacryma [!]⁷⁷² Nechci toho pořekadla užití, ale říká se: „čiň...dobře, atd.“⁷⁷³

Práce je teď hojnost, zvláště od té doby, co máme v knížecí rodině nevěstu;⁷⁷⁴ jest tu dopisování houf a k tomu byly Vánoce, stromeček chudých, Nový rok a jiné. Teprve dnes dostal jsem se k tomu listu, a to jen s nouzí, jak svědčí rychlé písmo mé. Račte spěch můj laskavě prominouti. Také má Marta přeje vše dobré k novému roku.

Opět vašnostem vše dobré přeje a v další přátelství prose, znamenám se ve vši úctě

Vašnosti
vřele oddaný
Fr. Tyl

na Vorlíku 5/1 1895.

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

80

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1895, 18. února, Orlík nad Vltavou – Tyl prosí Kalouska, aby na něj nezapomněl, pokud tiskem vydá listinu z roku 1360.

na Vorlíku 8/II 1895.

Vaše blahorodí!

⁷⁷⁰ Tj. již výše zmíněný Ferdinand Josef Lehner (1837–1914), dopis č. 1.

⁷⁷¹ Poznámka do textu dopsána J. Kalouskem.

⁷⁷² „Bez slzy“ (lat.)

⁷⁷³ Tj. „čiň čertu dobře, peklem se ti odmění.“

⁷⁷⁴ Míneňa princezna Marie (1869–1931), dcera Karla III. ze Schwrzenbergu, která se provdala 23. ledna 1895 za hraběte Ferdinanda Trauttmansdorffa (1871–1915). SOA Třeboň, Rodinný archiv Schwarzenberg – Orlík, sign. C48a–2, sňatek princezny Marie ze Schwarzenbergu s Ferdinandem hrabětem Trauttmansdorffem 23.1.1895, kart. 432.

Ráčíte-li dnešní rozmluvu o listině „de XI Cal[endas] Febr[uarii] MCCCCLX“⁷⁷⁵ (Rel[iquae] tab[ularum] t[errae] II,⁷⁷⁶ [strana] 454–7) vydati tiskem, prosím, neračte na nás zapomenouti. Velmi mne ta věc zajímá. Jak se Vašnosti daří? My zde jsme dosti a dosti zasněžení, ale i při tom zdraví uchází.

A „shora“ dosud nic!

S pozdravem Vám i Vašim ve vši úctě

Fr. Tyl

Korespondenční lístek, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

81

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1895, 20. února, Orlík nad Vltavou – Tyl píše Kalouskovi o člancích, které ho v poslední době zaujaly a o své aktuální práci.

na Vorlíku 20/II 1895.

Děkuju za ochotu a zprávu. Právě v těchto dnech obíral jsem se články p[ana] Schmidta⁷⁷⁷ v „Mitteilungen XXXII a XXXIII“.⁷⁷⁸ Zajímaly mne velice. Tu čtu o přednášce Vaší Jářku „i terno!“⁷⁷⁹ Ač jsem ho neudělal, přibylo světla – ergo gratias!⁷⁸⁰ Ano, potřebovalo by to dlouhých zkoušek a k těm ani nepřijde. U mnohých se to panu Schmidtovi povedlo.

⁷⁷⁵ Tj. 22. ledna 1360 (lat.).

⁷⁷⁶ Josef EMLER, *Pozůstatky desk zemských království Českého r. 1541 pohořelých = Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptarum II*, Praha 1872.

⁷⁷⁷ František Valentin Schmidt (1863–1927), cisterciácký kněz, historik a archivář. Hana KOUBKOVÁ, *Německé dějepisectví v jižních Čechách na přelomu 19. a 20. století*, České Budějovice 2015, Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, Historický ústav, s. 78–83.

⁷⁷⁸ Tj. *Mitteilungen des Vereins für die Geschichte der Deutschen in Böhmen*, časopis vydávaný Spolkem pro dějiny Němců v Čechách, který vznikl v roce 1862. Tylem zmíněné články viz Valentin SCHMIDT, *Die Fälschung von Kaiser-und Königs-Urkunden durch Ulrich von Rosenberg*, *Mitteilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen* 32, 1894, s. 317–337; Týž, *Die Fälschung von Kaiser-und Königs-Urkunden durch Ulrich von Rosenberg*, *Mitteilungen des Vereins für die Geschichte der Deutschen in Böhmen* 33, 1895, s. 181–202.

⁷⁷⁹ Tj. úspěch.

⁷⁸⁰ Tedy děkuji (lat.).

Co ráčíte dělat? Já stavím⁷⁸¹ Vorlík (dle listin třeb[oušských], Vámi mi doporučených) po shoření r[oku] 1513. Bohužel tuze kusý materiál. Zpráva v „Pam[átkách] arch[eologických]“ šestnáctý [díl], [strana] 402⁷⁸² je arci určitá, ale takých jest málo.

S pozdravem a úctou

Fr. Tyl

Korespondenční lístek, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

82

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1895, 17. dubna, Praha – Kalousek prosí Tyla o spolupráci ohledně jedné listiny, kterou chce vydat v *Archivu českém* a není si jist její pravostí.

V Praze 17. dubna 1895.

Vaše Důstojnosti! Velectěný pane archiváři!

Ještě jednou přicházím obtěžovat s věcí, se kterou jsem se Vás již dost nasoužil. Počínám tiknouti patnáctý díl „Archivu českého,“ do kterého přijdou jak dopisy Švamborské, tak i listiny z Vorlíka. Mezi nimi jest list krále Zikmunda daný 21. října 1437 na prostavění 2000 kop [grošů pražských] na Zvíkově. Ten list opsal mi p[an] Novák z pozdějšího kopíáře zvíkovského, p[a]g[ina]⁷⁸³ 1, potom pak tento opis ráčil jste již r[oku] 1892 podrobně srovnati s vidimovanou kopií I. Aγ 12 od roku 1456. Tuto vidimovanou kopii opisujete také v „Pamětech zvíkovských“ str. 58 v poznámce I. Aγ 12.⁷⁸⁴ Pročež nepochybuji, že Vašnosti nebyl žádný originál povědom. Ale Palacký v „Archivu

⁷⁸¹ Tj. prochází zprávy a záznamy o stavebních úpravách či rekonstrukcích na orlickém zámku. F. Tyl je autorem studie *Stavby na Orlice a na Zvíkově v letech 1513–1829*, rukopis o třech dílech v SOA Třeboň, ZLA Orlík nad Vltavou, inv. č. 101, sign. IIb–7, kart. 12.

⁷⁸² Jedná se o zprávu o stavebních úpravách, které v roce 1515 probíhaly na orlickém zámku. František MAREŠ, *Materialie k dějinám umění, uměleckého průmyslu a podobným*, Památky archeologické a místopisné 16, 1893, s. 399–403, zde s. 402.

⁷⁸³ Strana (lat.).

⁷⁸⁴ V *Pamětech zvíkovských* uvádí Tyl pod touto poznámkou: „Mocný Oldřich z Rožmberka, který po smrti Sigmunda krále († 19. prosince 1437) o osudech vlasti naší namnoze sám rozhodoval, bydlel rád a často na Zvíkově, k jehož zpevnění jemu Sigmund ještě 21. října 1437 sumu 2 000 kop byl povolil.“

českém,“ třetí [díl], [strana] 519, č. 378⁷⁸⁵ vytiskl regest s poznámkou: „orig[inál] arch[iv] Vorlík.“ Jest sice domněnka nasnadě, že Palacký se zmýlil, dovolává se originálu namísto vidimu. Ale proti té domněnce mluví zase okolnost, že v mém opise jest jedna chyba, která není v regestě [!] Palackého, totiž v mém opise stojí „regnorum anno Hungerie 50“⁷⁸⁶ a Palacký má správně 51.

Pročež prosím poctivě, zaprvé abyste se ráčil ještě jednou podívat do vidimu I. Aγ 12, stojí-li tam Hungarie quinquagesimo⁷⁸⁷ či quinquagesimo primo,⁷⁸⁸ zadruhé abyste ráčil pověděti své mínění, mohl-li originál od času Palackého na Vorlíce [!] se ztratit, a kterak mám při vydávání v „Ar[chivu] č[eském]“ říci, že originál citovaný Palackým nyní na Vorlíce [!] není, že Palackého údaj o originále jest mylný a má se rozuměti na vidimus.

Z listin vorlických, jež chci vydati, tato jediná jest mi podezřelá, a sice proto, že vidimus na ni dělán jest 1458 takovým způsobem, jakým tehdáž Rosenbergové dali si dělati několik vidimusů na listiny podvržené, k nimž někdy ovšem také přimíchali listinu pravou. Kdyby byl originál na světě, to by tento důvod podezření ustoupil do pozadí a záleželo by pak hlavně na tom, jak vypadá originál, jsou-li v něm jaké známky podvržnosti. Podle listiny dané 28. září 1473, Jindřich z Rosenberka zároveň se Zvíkovem odevzdal Bohuslavovi ze Švamberka list z 21. října 1437 s visutým majestátem císařským, teda originál a nikoli pouhý vidimus. Byl-li ten originál pravý nebo lichý, k rozhodnutí té otázky bylo by nejlépe ohledati originál, kdyby byl nasnadě. Což není-li ten originál v Třeboni? Tam bych se mínil později také pozeptati. Není-li snad o tom nějaká poznámka na Vorlíce [!]?

Nepamatuji se, že bych byl četl v novinách oznámení, že volba Jeho Jasnosti jest potvrzena, míním za člena České akademie. Nevím, co to znamená. M[onsi]gn[o]re Lehnerovi, jak jsem později se dověděl, škozeno bylo tou příležitostí, že zavedl na Vinohradech latinské pašije, leč dříve čítaly se po česku. Ale dali jsme mu kousek satisfakce, zvolivše ho do Společnosti nauk.⁷⁸⁹

Za gratulaci k novému roku vzdávám pozdě uctivé díky. Těšilo mne, že Vašnosti zdraví dobře svědčilo a doufám, že tomu také od té doby tak zůstalo i dále zůstane, když konečně

⁷⁸⁵ František PALACKÝ (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. Z archivů domácích i cizích sebral a vydal František Palacký III*, Praha 1844, s. 519.

⁷⁸⁶ „Padesátého roku vlády v Uhrách“ (lat.).

⁷⁸⁷ Padesátého (lat.).

⁷⁸⁸ Padesátého prvního (lat.).

⁷⁸⁹ Tj. již výše zmíněná Královská česká společnost nauk (viz dopis č. 1).

jaro pomalu začíná se rozhošťovat u nás. Já letos chvála Bohu měl jsem celou zimu pokoj od hostce.

Přeje na všem dobře se míti, zůstávám v naději laskavé odpovědi

Vaší Důstojnosti oddaný

Josef Kalousek

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

83

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1895, 19. dubna, Orlík nad Vltavou – Tyl žádá Kalouska o strpení, má chřipku.

19⁷⁹⁰

Od včerejška jsem v posteli. Chřipka! Catarch per utramque partem pulmonum.⁷⁹¹ Prosím o poshovění. Salve!⁷⁹²

Fr. Tyl

Korespondenční lístek, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

84

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

Orlík nad Vltavou⁷⁹³ – Tyl odpovídá na Kalouskovu žádost ohledně opětovného prohlédnutí vidimu z roku 1456.

Ctěný, milý příteli!

⁷⁹⁰ Plné datum 19. dubna 1895 doplněno na základě poštovního razítka z titulní strany korespondenčního lístku.

⁷⁹¹ „Katar skrz obě části plic“ (lat.).

⁷⁹² „Buď zdrav“ (lat.).

⁷⁹³ Dopis není datován, ale vzhledem k souvislostem s předchozí korespondencí byl zařazen na toto místo.

Repertář ex fine saec[ulum] XIVIII.⁷⁹⁴ praví pag[ina]⁷⁹⁵ 7:

I. Aγ 12, „vidimi[...] Majestätsbrief
Kaiser Sigismundt ..., H[errscher]
Ulrich 2000 [kop], 1437.“⁷⁹⁶

Tedy tu p[an] Palacký orig[inál] viděti nemohl. Vidimus nese datum na [Českém] Krumlově 1456, f[eria] quinta ipso die As[cens]i[o] D[omin]i⁷⁹⁷ – na pergamenu – šest pečetí, mezi nimi opatové Vyš[šího] Brodu, Zlaté koruny a purkrabí na Meidštejně.⁷⁹⁸

I. Aγ 12 i I. Aγ 60, habent:⁷⁹⁹ Hungariae quinquagesimo primo.⁸⁰⁰

To [je] první můj list,⁸⁰¹ s nouzí psán. Bylo to zlé. Lepší se to ale vůčihledě. Již trochu lezu po pokoji.

Potvrzení dosud není, sic bych ho měl. S pozdravem

Váš
Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

85

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1895, 15. listopadu, Praha – Kalousek posílá Tylovi otisk listin, které byly vybrány do *Archivu českého* z orlického archivu, zajímá se o Tyla a jeho okolí.

V Praze 15. listopadu 1895.

Vaše Důstojnosti!

⁷⁹⁴ Z konce 18. století (lat.).

⁷⁹⁵ Strana (lat.).

⁷⁹⁶ „Vidimus majestátu císaře Zikmunda Oldřichovi, vladaři [domu rožmberského], 2000 kop [grošů pražských], [rok] 1437“ (něm.).

⁷⁹⁷ Čtvrtek 6. května 1456.

⁷⁹⁸ Myšlen zde Maidštejn/Menštejn/Dívčí Kámen, dnes zřícenina hradu na skalnatém vrchu nad Vltavou v Jihočeském kraji (cca 10 km od Českého Krumlova).

⁷⁹⁹ Mají (lat.).

⁸⁰⁰ „Uherského padesátého prvního“ (lat.).

⁸⁰¹ Míneho po nemoci.

Velectěný pane archiváři!

Příležitostě posílám otisk listin, jež z archivu vorlického vydal jsem v „Archivu českém.“⁸⁰² K některým učinil jsem poznámky, jež Vašnost snad budou zajímati, zvláště ty, které se týkají otázky pravosti a podvržnosti. Pan archivář Mareš chce o podvrhách „Rosenberských“ pojednati soustavně a podle samých originálů,⁸⁰³ což mně možno nebylo; on má za to, že Vendelin [!] Schmiedt⁸⁰⁴ při některých listinách, datovaných po [roce] 1420,⁸⁰⁵ se unáhlil, vyhlašuje za pravé podvržené.⁸⁰⁶ Na to se těším.

Rád bych poslal Vašnosti také dopisy „Švamberské,“⁸⁰⁷ jež z archivů třeboňského a orlického vydal jsem společně s p[ány] Rezkem a Marešem v tomto přítomném dílu „Archivu českého;“ ale nemám otisku; tam jsem v úvodě [!] učinil poděkování Vaší Důstojnosti za pomoc, které jste mi poskytoval.⁸⁰⁸ Přítomný díl patnáctý vyjde někdy na jaře.

Dlouho jsem se o Vašnosti nedověděl; jak se Vám vede na zdraví, kde jste strávil léto a s jakým užitkem. U nás chvála Bohu není velkých nemocí, ale o drobnosti není žádná nouze; jmenovitě já stále mám na blízku dvě chronické choroby, na jedné straně hostec a na druhé závrat’.

O politice darmo mluvit, ač mohlo by se mnoho mluvit na téma: „čím dál, tím hůř.“ na výsledek venkovské volby v Milévsku⁸⁰⁹ jsem věru dychtiv.

Pan farář Lehner jest v první třídě Č[eské] akademie opět navržen za mimořádného člena; dopadne-li to lépe než loni, nevím.⁸¹⁰

Jak se daří p[anu] učitelovi Kubiasovi a jeho dětem a jak Vaší hospodyně?

Přeje na všem dobře se míti, zůstávám v obzvláštní [!] úctě oddaný

⁸⁰² J. KALOUSEK (ed.), *Listiny Zvíkovské*, s. 286–343.

⁸⁰³ František MAREŠ, *Padělané diplomy rožmberské*, Český časopis historický 1, 1895, s. 371–384.

⁸⁰⁴ Myšlen již výše zmíněný František Valentin Schmidt (1863–1927).

⁸⁰⁵ Jde o soubor třiceti čtyř kusů padělaných středověkých panovnických listin, listů i pečeti, které si objednal Oldřich II. z Rožmberka (1403–1462), čímž si zajistil majetky a další finanční výhody. K této problematice více Karel MARÁZ, *K problematice padělání pečeti na sklonku středověku. Sfragistický příspěvek k falzům Oldřicha II. z Rožmberka*, Sborník archivních prací 48, 1998, s. 49–103; Týž, *Falzátor listin a pečeti. Příspěvek k portrétu Oldřicha II. z Rožmberka*, Dějiny a současnost 21, 1999, č. 3, s. 17–21.

⁸⁰⁶ Články zmíněny již výše, viz korespondenční lístek č. 81

⁸⁰⁷ A. REZEK – F. MAREŠ – J. KALOUSEK (edd.), *Dopisy*, s. 1–170.

⁸⁰⁸ Tamtéž, s. 2.

⁸⁰⁹ Tj. Milevsko.

⁸¹⁰ O tom více již v dopisu č. 82.

Josef Kalousek
11. Táborská ul[ice] č. 1820

Dopis, kopie, psáno na stroji.
ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

86

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1895, 7. prosince, Orlík nad Vltavou – Tyl děkuje za Kalouskův předchozí dopis a omlouvá se za opožděnou odpověď, která byla způsobena cestou do Vídně.

Vaše blahorodí! Velectěný pane!

Přemilý příteli!

Především prosím, Vy neračte mi zazlíti, že k milému mi listu ze dne 15. m[imulého] m[ěsíce]⁸¹¹ teprve nyní odpovídám. Když list Váš mne došel, byl jsem právě uprostřed vybírání a balení předmětů (řádů, zbraní, obrazů a jiného), čím Jeho Jasnost kníže pán „jubilejní výstavu kongresu Vídeňského,“⁸¹² která se o novém roce otevřítí má, obeslati se rozhodl, když pak předměty ty vybrány a popsány byly, musel jsem s nimi do Vídně, [a]bych drahocenné památky tyto rodiny knížecí osobně „c[ísařsko] k[královskému] Rak[ouskému] museu pro umění a průmysl“⁸¹³ odevzdal, odkud jsem se předevečirem večer domů navrátil. Urovnáv to nejpotřebnější, spěchám i s odpovědí k milému mi listu Vašemu.

Především děkuji za otisk listin vorlických v patnáctý díl [!] „Archivu [českého]“ vložených. Jest mi velice milý a předložím ho příležitostně knížeti pánu. Z otisků listin vorlických v díle čtrnáctém publikovaných⁸¹⁴ bych si byl velice přál (dopisy „Švamberské“), a vím, že byste mne byl ním překvapil, kdyby to bylo možno bývalo; že možno nebylo, rád věřím. Nepřehlédl jsem poděkování v úvodě [!] dílu čtrnáctého; leč

⁸¹¹ Viz dopis č. 85.

⁸¹² K. K. Österreichisches Museum für Kunst und Industrie, *Katalog der Wiener-Congress-Ausstellung 1896*.

⁸¹³ Dnešní Österreichisches Museum für angewandte Kunst/Gegenwartskunst (Rakouské muzeum užitého umění/současného umění) ve Vídni (bylo první muzeum tohoto typu v Rakousko-Uhersku); https://www.mak.at/das_mak/geschichte (citován stav ze dne 2. 6. 2020).

⁸¹⁴ Tj. písemnosti sedlecké. J. Kalousek (ed.), *Listiny klášterů*, s. 380–493.

pomoc má tak malá byla, že díky Vašimi jsem byl překvapen. Poznámky Vaše i v dílu čtrnáctém i patnáctém [mne] moc zajímaly a až nabydu času, snad si o mnohé z nich s Vámi pohovořím, dnes jen dvojí podotýkám: „hereditas Krykrow ([díl] patnáct, [strana] 289) jest dle mého zdání vesnička Krchov,⁸¹⁵ půl hod[iny] západně u Petrovic – a Lhota Jastrzab ([díl] patnáct, [strana] 289) [jsou] vesnice dvě, Lhota Králova a Jastráby {samota Kučeravy na l[evém] břehu Vl[tavy]}⁸¹⁶ (coll[ecta] „Paměti zvíkovské“ str. 49 a [strana] 69–70).“

V dílu čtrnáctém rád bych byl viděl, kdyby dopisy panem Palackým v dílech prvních otištěné byly bývaly tu, kam dle chronologického postupu směřují, krátce registrovány s udáním, kde již otištěny jsou; tak byl by obraz dopisů úplnější.

Práci páně Marešovu o falzifikátech Rožmberských (contra d[okt]or Schmidt) mám před sebou (Č[eský] č[asopis] hist[orický] I, [strana] 371)⁸¹⁷ – k níž vyžádal si před časem originály naše; nemám však dosti času, [a]bych ji teď prostudoval. Na str. 382, řádka druhá shora jest patrně chyba tisku. Těším se, až mi možno bude práci tu důkladně prostudovati a o ní J[e]ho J[asnos]ti co třeba přednésti.

Pan archivář Dvorský hledá i zde dopisy p[ana] Viléma z Pernštejna (†1521),⁸¹⁸ lituji, že nemohu tu posloužiti. I jemu dlužen jsem odpověď.

Et modo ad alia!⁸¹⁹ Že u Vás alespoň velkých nemocí není, z toho jsem se potěšil, ač bych se byl více zaradoval, kdyby nebylo příčiny na hostec a závrat' si stěžovati. Co se mne dotýče, sdělil jsem s Vámi na jaře o nebezpečné nemoci mé. Influenza⁸²⁰ byla zlá a vážala mne k pokoji až k svatodušním svátkům.⁸²¹ V červnu odbyl jsem si pak zkoušku v zámecké škole a počátkem července spěchal jsem do Dušníků {Reinerz}, kdež jsem pobyl celých šest neděl. Dobře se mi tam vedlo, syrovátka chutnala, 42 sprch dobře

⁸¹⁵ Vesnice Krchov, část obce Petrovice ve Středočeském kraji (okres Příbram).

⁸¹⁶ Dnes již zaniklá samota „Kučeravý“ v Jihočeském kraji (okres Písek). Důvodem zániku byl vznik Orlické přehrady; <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=7991> (citován stav ze dne 2. 6. 2020).

⁸¹⁷ F. MAREŠ, *Padělané diplomy*, s. 371–384.

⁸¹⁸ František DVORSKÝ (ed.), *Dopisy pana Viléma z Pernštejna z let 1480–1521*, in: Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích XVI, Praha 1897, s. 112–173; Týž, *Dodavek k dopisům pana Viléma z Pernštejna z let 1496–1511*, in: Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích XVII, Praha 1899, s. 541–547.

⁸¹⁹ „A teď k něčemu“ (lat.).

⁸²⁰ Chřipka (lat.).

⁸²¹ Tj. 2. června 1895.

posloužily [!] a hojný pohyb a lezení do kopců zesílily mne. Spadl jsem se trochu, ale již to zase přibývá. Cesty do Vídně – v zimě – jsem se bál, ale dobře to dopadlo, důkaz, že lázně posloužily – kéž by se osvědčily i přes celou zimu. Nejnepříjemnější a nejnebezpečnější jest počasí, jaké jsem ve Vídni zakusil, a které dosud trvá – studený, bouřlivý vítr.

Pan Kubias osamotněl – hochu Milana,⁸²² kterého profesori nikde nechtějí poslouchati, má nyní na studiích v [Českých] Budějovicích a dceru Marii⁸²³ v Brně, [a]by se tam učila ženským pracem [!] a vaření. Starostí má dost a dost, kéž by se i radostí dočkal na dítkách.

Má hospodyně je stará pečlivá Marta,⁸²⁴ Bůh mi zachovej tuto dobrou duši. Poptávka Vaše ji těšila, děkuje za ni a skládá svou úctu.

Jsem žádostiv, bude-li Lehner zvolen. Politika! Něco se kuje, co se z toho vejce vyklube – vederemo,⁸²⁵ pravil ten slepý! Dosud to bylo: „čím dál, tím hůř!“ a obyčejně se to zpívá známou notou a běží to v[e] staré koleji.

Teď však již musím končiti. Škaredé písmo mé račte omluviti tím, že píšu večer – po namáhavé, daleké cestě – pracemi zaplaven.

Přeje Vám i všem vašim na všem dobře se míti, zůstávám v[e] staré lásce a zvláštní úctě

Vašnosti
vřele oddaný
Fr. Tyl

na Vorlíku 7. pros. 1895
večer

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

87

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

⁸²² Syn učitele Kubiase, víc se nepodařilo zjistit.

⁸²³ Dcera učitele Kubiase, víc se nepodařilo zjistit.

⁸²⁴ Vysvětlení již výše viz dopis č. 45.

⁸²⁵ „Uvidím“ (lat.).

1895, 12. prosince, Orlík nad Vltavou – Tyl pokládá Kalouskovi otázku ohledně správnosti datace listiny od krále Ladislava Pohrobka (1440–1457) pro pány z Rožmberka (v uvedené v *Archivu českém*).

na Vorlíku 12. pros. 1895.

Děkuji za lístek. Že to šlo letos dle návrhů, seznal jsem již z novin.⁸²⁶

A teď nějaký oříšek! „A[rchiv] č[eský],“ patnáctý [díl], [strana] 306 datuje „den sv[atého] Štěpána l[etopočet] od n[arození] N[ašeho] s[pasitele] 1457“ co 20. srpna 1457.⁸²⁷ Leč Jindřich v listině jmenovaný zemřel již 25. března 1457⁸²⁸ (mé „Pam[ěti] zvík[ovské]“ [strana] 65). Mám za to, že dle Emler[ovy] „Rukov[ěti] chronol[ogie] křesť[anské],“⁸²⁹ pag[ina]⁸³⁰ 20, sub⁸³¹ šesté, bylo by to dle našeho způsobu datování 26. pros[ince]⁸³² 1456.

Co o tom náhledu mém račte souditi? Těším se na odpověď! Zrovna jsem okřál, že ty prudké větry konečně přestaly; vždyť nebylo možno ani vyjítí, což zajisté ráčil jste sám zakusiti.

V dokonalé úctě oddaný

F. Tyl

Korespondenční lístek, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

88

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

⁸²⁶ Narážka na jmenování Mons. Ferdinanda Lehner členem „České akademie“ (k tomu již dopis č. 82 a 86). Více k jmenování mimořádných členů viz A. ŠLECHTOVÁ – J. LEVORA, *Členové*, s. 26–351.

⁸²⁷ V případě této datace míněn svátek Štěpána, krále uherského (tj. 20. srpna).

⁸²⁸ Jindřich IV. z Rožmberka zemřel již 25. ledna 1457. Anna KUBÍKOVÁ, *Rožmberské kroniky krátký a sumovní výtah od Václava Březana*, České Budějovice 2005, 294 s.

⁸²⁹ Josef EMLER, *Rukověť chronologie křesťanské, zvláště české*, Praha 1876.

⁸³⁰ „Strana“ (lat.).

⁸³¹ „Za“ (lat.).

⁸³² Zde je brán v úvahu svátek sv. Štěpána, prvomučedníka (tj. 26. prosince).

1896, 14. ledna, Orlík nad Vltavou – Tyl zpětně přeje Kalouskovi k Novému roku a prosí ho o pomoc při hledání popisu zvíkovské svatby. Také píše Kalouskovi o nálezu nejstaršího náhrobku.

Vaše blahorodí! Slovný pane!

Přemilý příteli!

Především račte k novému, avšak již čtrnáct dní starému roku, mé nejvroucnější blahopřání přijati.

Přeji z toho srdce, [a]by nový tento rok byl Vám, ctěné paní manželce Vaší a celé rodině v každém ohledu rokem šťastným a blaženým! Vy pak i v novém roce račte mi zachovati staré přátelství své!

Co mne se dotýče, jsem pracemi [!] minulých šesti neděl zcela utahán. Advent, Vánoce, Nový rok – toť v postavení mém doba největšího namáhání. To nejhorší jest vypráno, ale dosud nejsem hotov, dokud [je] knížecí rodina zde, není upokojené chvíle.

Z Vídně šťastně jsem se navrátil. Výstava dosud není otevřena,⁸³³ až prý dvacátého t[ohoto] m[ěsíce]. Dle toho, co jsem ve Vídni viděl, soudil jsem tak, nebo z Anglicka, Ruska a Německa tam bylo tenkrát jen málo. I předměty z Vídně a Rakouska teprve docházely. A co to dá rovnání, račte dobře znáti.

A teď lezu s nějakou prosbou a věru ani nevím, jak do toho! Ale začnu již raději. Bude tomu asi pět nebo spíše šest let, že přišla Vám do ruky jedna kniha, jejíž titul ani neznám (míním, že byla francouzská, ale zdá se mi to jen tak) a v ní – byla dosti stará – našel jste popis jistého obrazu a snad i obraz sám, kterýž velmi se podobal obrazu či svatbě zvíkovské,⁸³⁴ takže jste soudil, že malíř zvíkovský onen starý v té knize popsany obraz alespoň znal, jestli jemu docela co vzor obrazu zvíkovského nesloužil.

Byl jste tak laskav, že jste se mnou nález svůj sdělil, ano i opis popisu z té knihy [jste] přiložil. Já pak založil jsem a uložil jsem dotýčný list Váš, aby se mi jen neztratil tak důkladně, že ho nyní nikterak najít nemohu. A právě bych ho potřeboval.

Prosím, račte se na tu záležitost pamatovati? Račte nápis oné knihy znáti? Anebo račte snad mítí onen popis ve sbírce vlastní? Byl bych Vašnosti povděčen, kdybyste mi byl

⁸³³ K tomu F. Tyl již v dopisu č. 86.

⁸³⁴ Jedná se o nástěnnou malbu „Panský tanec“ na Zvíkově. Čeněk ZÍBRT, *Jak se kdy v Čechách tancovalo: Dějiny tance v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku z věků nejstarších až do nové doby*, Praha 1895, s. 68.

nápomocen, [a]bych se popisu onoho opět dopídití mohl. Chtěl jsem v té záležitosti psáti panu Zíbrtovi,⁸³⁵ však cesta k Vám je více prošlapaná.

A teď Vám povím něco nového. Našel jsem náhrobní kámen „Hirzonis burgravii de Klingeberg.“⁸³⁶ Hořejší [část], třetina (A)⁸³⁷ [je] v kostele Zlaté Koruny pod stolicemi, dolejší část (B), dvě třetiny, v pivováře [!] v Plavnici⁸³⁸ u Kamenného Újezdu⁸³⁹ v[e] studnici. Poněvadž tam století ležela, upadl okraj s nápisem „ab incarnatione D[o]mi[ni] MCCLXXV, feria Idus Martii.“⁸⁴⁰ Teď jest umístěn v kostele Zlaté Koruny – co chybělo, [bylo] dosazeno cementem (okraj). Pan Sedláček dal si náhrobek okreslit, a jelikož právě vydává Zvíkov, pojme náhrobek zajisté do svých „Hradů a zámků.“⁸⁴¹ Jest to nejstarší známý náhrobek šlechtice v Čechách. Tak vidíte – zase něco nového, a jelikož říkáme: „něco za něco,“ doufám, že mne opět uvedete na stopu onoho vzoru svatby zvíkovské.

Do politiky se pouštět nebudu. Je to až tuze krásné! Zatracená bába s tím jejím „čím dál, tím hůř,“ ale měla pravdu, když z těch schodů padala.

K novému roku poznovu přání svá opakuje, znamenám se s vroucím pozdravem v[e] vši úctě a v[e] staré lásce

Vašnosti
vřele oddaný
Fr. Tyl

14/1 1896.

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

89

⁸³⁵ Čeněk Zíbrt (1864–1932), český kulturní historik a bibliograf. *Ottův slovník naučný* XXVII, s. 601–602.

⁸³⁶ „Hirzo, purkrabí z Klingebergu.“ (lat.). Hirzo byl dvořanem králů Václava I., Přemysla Otakara II. a působil jako purkrabí na královském hradě Zvíkově (v té době zvaného právě Klingenberg). Byl lokátorem královských měst České Budějovice, Písku a kláštera Zlatá koruna. Zemřel roku 1275 a je pohřben v cisterciáckém klášteře Zlatá Koruna. Jiří KUTHAN, *Zvíkovský purkrabí Hirzo. Příspěvek k dějinám kolonizace jižních Čech*, *Československý časopis historický* 19, 1971, s. 711–725.

⁸³⁷ Tylův náčrt viz obrazová příloha č. 8.

⁸³⁸ Plavnice, osada Kamenného Újezdu, Jihočeský kraj.

⁸³⁹ Obec Kamenný Újezd v Jihočeském kraji (okres České Budějovice).

⁸⁴⁰ „V roce od vtělení Páně 1275 na březnové idy“ (lat.), tedy 15. března 1275.

⁸⁴¹ A. SEDLÁČEK, *Hrady* XI, s. 1–55.

Josef Kalousek Františku Josefu Tylovi.

1896, 15. ledna, Praha – Kalousek děkuje Tylovi za přání k Novému roku a radí mu, kde lze najít (v předchozím dopise) zmiňovaný obraz „svatby“ na Zvíkově. Dál prosí Tyla, aby zjistil, zda se v orlickém archivu nenachází pamětní knihy ze Sedleckého kláštera z období kolem roku 1660.

V Praze 15. ledna 1896.

Vaše Důstojnosti!

Velectěný pane archiváři!

Za přání Vaše laskavé v novém roce vzdávám spolu s manželkou svou srdečné díky. U nás menší hoch,⁸⁴² nyní dvanáctiletý, několik neděl má suchý kašel, skoro pouhé dráždění, ale zanedbal tou příčinou již přes čtrnáct dní školy. Jinak jsme chvála Bohu zdraví.

Co se týče Vašeho dotazu v příčině zvíkovského obrazu tance, mohu lehce posloužiti zásluhou p[ana] Zíbrta. Ten vydal u Šimáčků [v roce] 1895 „Dějiny tance v Čechách,“⁸⁴³ asi 400 stran v osmerce s mnohými obrazy; tam na stranách 66–73 najdete vše, co potřebujete k obrazu zvíkovskému, slova i text; jsou tam reprodukce rytiny podrobné z r[oku] 1493, též obraz Zvíkovský před opravou Meixnerovou⁸⁴⁴ i po té opravě.

Nález náhrobku Hrzkova⁸⁴⁵ [!] jest vskutku velice zajímavý; a jaké při tom štěstí, že kusy již daleko rozptýlené našly se a opět v jedno [se] sestavily! Psal mi také již o té novině p[an] Gross⁸⁴⁶ z archivu krumlovského.

Z Malé Strany dostaly se nyní do archivu zemského některé písemnosti, pocházející z kanceláře kláštera Sedleckého z let 1655–1695; týkají se několika málo záležitostí, ale jsou tak zajímavé, že jsem si to skoro všechno opsal. K lepšímu porozumění potřeboval bych nahlédnouti do urbáře sedleckého okolo 1660, pak je-li nějaká pamětní kniha sedlecká z té doby, kde bych hledal konec krutého sporu, jež klášter vedl 1655–1662

⁸⁴² Syn J. Kalouska, Vratislav Kalousek (1883–1936). M. KLEČACKÝ – P. FABINI – L. VELEK (edd.), *Deníky*, s. 313.

⁸⁴³ Č. ZÍBRT, *Jak se kdy v Čechách*, s. 66–73.

⁸⁴⁴ Petr Maixner/Meixner (1831–1884), český restaurátor, malíř historických výjevů a portrétista. Více viz Marie SLAVÍKOVÁ, *Život a dílo Petra Maixnera*, Praha 1934, 120 s.

⁸⁴⁵ Myšlen purkrabí Hirzo, viz dopis č. 88.

⁸⁴⁶ Hynek Gross (1859–1945), schwarzenberský archivář v Třeboni, Vídni a Českém Krumlově. Znalec dějin jižních Čech, zejména pozdního středověku a raného novověku. J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 196.

s Janem Rumlenou,⁸⁴⁷ obyvatelem kutnohorským, jež pokládal za svého poddaného. Při příležitosti – nemusí to býti hned – prosím o laskavé návštěvi, jsou-li u Vás takové knihy a mohl-li bych si je vyprositi do Prahy, či měl-li bych k nim a k Vám opět jeti.

S přáním všeho dobrého, zůstávám

v dokonalé úctě oddaný J. Kalousek

Dopis, kopie, psáno na stroji.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

90

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1896, 17. ledna, Orlík nad Vltavou – Tyl děkuje Kalouskovi za tak rychlou zprávu o obraze a slibuje, že sedlecké archiválie důkladně prohlédne.

na Vorlíku 17. I. 1896.

Vaše blahorodí!

Za laskavé a tolik rychlé uvedení na stopu pohřešovaného vroucí díky! Dosud neviděl jsem jmenované dílo páně Zíbrtova, snad jest u J[eho] J[asnos]ti. Není-li ho tam {že by se byl název nezamlouval} musím knihu tu obstarati.

Co se přání Vašeho dotýče, rád se o splnění pokusím. Brzy budou nejnaléhavější práce odbyty; a tu chci v archivu s[edleckém] důkladně se poohlédnouti. Leč co se vím z dob, kdy jsem ty věci rovnal, pamatovati, sotva bude lze kýženým posloužiti. Urbárů není. Snad někde v „Memorabiliích“.⁸⁴⁸

Zpráva o té churavosti mne zarmoutila. Dominus providebit!⁸⁴⁹

Přeje Vám i Vaším na všem se dobře míti, trvám

ve vší úctě oddaný Fr. Tyl

Korespondenční lístek, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

⁸⁴⁷ Nalezen záznam o totožném sporu ve stejném časovém rozpětí, aktérem je ale Václava Rumlena. Spor rozebrán viz Emanuel LEMINGER, *Stará Kutná Hora. Část druhá*, Kutná Hora 2006, s. 105–108.

⁸⁴⁸ „Ve vzpomínkách“ (lat.).

⁸⁴⁹ „Pán se postará“ (lat.). Biblická citace Gn 22,8.

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1898, 16. června, Orlík nad Vltavou – Tyl Kalouskovi děkuje za zasláný výtisk jeho práce a píše o svých nemocích, které ho už dlouhou dobu trápí.

Vaše blahorodí!

Velectěný, přemilý Příteli!

Velice mne těšilo, že ráčil jste na mne vzpomenouti výtiskem práce své z „Památníka Palackého“,⁸⁵⁰ s níž nyní co rekonvalescent po chvilkách se obírám a velmi si jí vážím, co důležitého příspěvku k posouzení prací Palackého. Proto za ni a hlavně za tento nový důkaz přátelství Vašeho, tolik mi milého, srdečný dík! Vysvětlení, odkud to, že teprve nyní píšu, a to jen krátce, vidíte ve slově rekonvalescent! Bohužel, že tak. Od té doby, co u Vás jsem byl, stále jsem nemocen. V květnu a červnu r[oku] m[inulého] plicním katarem, v lázni v červenci a srpnu zánětem bronchií,⁸⁵¹ do konce roku nedostatkem dechu, od Nového roku až dosud stálými katary plic a arytmií tepu, což velice mne tíží a nebezpečné bylo. Byl jsem v květnu v Praze, ale nemoha do schodů, nemohl jsem se k Vám odvážiti. I tentokráte krátce, psaní unavuje. Koncem měsíce chystám se do lázní Dušníky. Více tedy psáti, musím na pozdější dobu odložit. Že Vám se dobře daří, doufám a z toho se raduji.

S vřelým pozdravem Vám i ctěné paní manželce Vaší, trvám ve vší úctě

Vám

v[e] staré lásce oddaný

na Vorlíku 16/6 1898.

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14.

⁸⁵⁰ Josef KALOUSEK, *O vůdčích myšlenkách v historickém díle Palackého*, in: Památník na oslavu stých narozenin Františka Palackého, Praha 1898, s. 177–232. Tento výtisk, který F. Tyl od J. Kalouska obdržel, se dnes nachází v SOA Třeboň, ZLA Orlík nad Vltavou, inv. č. 73, sign. IIa–43, kart. 6.

⁸⁵¹ Tj. zánětem průdušek.

Jmenný rejstřík (odkazující na příslušná čísla dopisů)

- ANTOŠOVÁ** Anna (1840–) – 41, 45, 79, 88
ANTOŠOVÁ Francisca (–1889) – 41
BAČKORA Přemysl Cyril (1849–1904) – 15, 16
BATĚK Karel (1854–1931) – 59, 60, 61, 62
BĚLOHOUBEK Antonín (1845–1910) – 30
Bernard, opat Zlaté Koruny – 61
BERNAU Friedrich (1849–1904) – viz Přemysl Cyril Bačkora
BEUST Friedrich Ferdinand (1809–1886) – 64
BREÜEROVÁ Marie (1810–1893) – 45, 48, 71, 72
BRUS Matěj – 65
BURSÍK Jaroslav (1859–1936) – 33, 34, 36, 37, 39, 78
de CZEMIN Johannes – viz Jan Rús z Čemin
ČELAKOVSKÝ Jaromír (1846–1914) – 78
z ČEMIN Jan Rús – 61, 65
DECASTELLO, dvorský rada – 28
de DUBA Andreas – viz Ondřej z Dubé
z DUBÉ Ondřej – 61, 65
DVORSKÝ František (1839–1907) – 7, 86
EISELD Jan Bohumil, MUDr. (1831–1908) – 16, 71
EMLER Josef (1836–1899) – 35, 41, 48, 49, 50, 53, 61, 63, 66, 69, 76, 78, 87
d'ESTE Fratišek Ferdinand (1863–1914) – 78
Fotograf – viz Karel Batěk
FRIEDLÄNDER Jan (1839–1892) – 76
GROSS Hynek (1859–1945) – 89
HABSBURSKÝ
 - Leopold II. (1747–1792) – 65
 - Rudolf (1858–1889) – 31**HAIS** Josef Jan Evangelista (1829–1892) – 13
HENICHEN Daniel – 21
HIRZO (–1275) – 88, 89
JAGELLONSKÝ Vladislav II. (1456–1516) – 66, 67
Jeho Jasnost – viz Karel III. ze Schwarzenbergu

JELÍNEK Břetislav pův. jm. Josef Boleslav Otakar (1843–1926) – 17, 18
KALOUSEK Slavibor (1875–1901) – 37
KALOUSEK Vratislav (1883–1936) – 89
KALOUSKOVÁ Kateřina (1841–1915) – 14, 42, 46, 51, 60, 71, 72
z **KAŇKU** Vavřinec – 65, 66
KINSKÁ Marie (–1889), hraběnka – 41
KINSKÝ Bedřich Karel (1834–1899) – 44, 46
Kníže pán – viz Karel III. ze Schwarzenbergu
KOHOUT František (1841–1899) – 33, 35, 36, 37, 78
KÖPL Karel (1851–1932) – 66, 67, 68
KOSCIELSKI – 43
KOTT František Štěpán (1825–1915) – 41, 45
KUBIAS Antonín (1839–) – 10, 11, 16, 20, 41, 45, 50, 57, 85, 86
KUBIAS Milan – 86
KUBIASOVÁ Marie – 86
KUTINA Baltazar Kašpar (1853–1923) – 14, 19, 21
LEHNER Ferdinand Josef, Mons. (1837–1914) – 1, 79, 82, 85, 86
LUCEMBURSKÝ
– KAREL IV. (1316–1378) – 69
– VÁCLAV IV. (1361–1419) – 67, 69
– Zikmund (1368–1437) – 69, 70, 82
MAIXNER i MEIXNER Petr (1831–1884) – 89
MAREŠ František (1850–1939) – 40, 85, 86
Marta – viz Antošová Anna
MASARYK Tomáš Garique (1850–1937) – 63
MENGER Max (1838–1911) – 63
z **METTERNICH-WINNEBURGU** Klemens Václav Nepomuk Lothar (1773–1859) –
31
z **MICHNIC** Erazim (1435–1479) – 61, 65
de **MICHNICZ** Erasmus – viz Erazim z Michnic
z **MILETÍNKA** Vaněk (–1461) – 69
MILTNER Jan Bohuslav – 9
NOVÁK Jan Bedřich (1872–1933) – 49, 51, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 62, 64, 69, 71, 82
PALACKÝ František (1798–1876) – 8, 9, 20, 48, 49, 62, 82, 84, 86, 92

- z PARDUBIC** Arnošt (1297–1364) – 69
- Pavel I.**, opat (z Kapliček) ve Vyšším Brodě – 61, 65
- PERKÝ** (– květen 1893), farář v Sedle – 71
- PÍČ** Josef Ladislav (1847–1911) – 9
- POTOCKI** Alfred (1817–1889) – 64
- z PRÁCHŇAN** Jindřich – 67
- z PŘERUBĚNIC** Hrabáně – 58
- REZEK** Antonín (1853–1909) – 7, 40, 85
- RIEGER** František Ladislav (1818–1903) – 39
- de RISENBERG** et de Rabie Wilhelmus junior – viz Vilém ml. z Rýzenberka.
- von RODAKOWSKI** Josef (1830–1912) – 78
- ROŽMBERKOVÉ** (rod) – 7, 8, 21, 25, 40, 48, 73, 82, 85, 86, 87
- z ROŽMBERKA**
- Jan II. (asi 1434–1472) – 40
 - Jindřich IV. (–1457) – 87
 - Jindřich V. (1456–1489) – 40
 - Oldřich II. (1403–1462) – 40, 61, 65
- RUMLENA** Jan – 89
- RUNČÍK** Václav – 13, 14, 15, 16, 17, 19
- z RÝZNBERKA** Vilém ml. – 61, 65
- ŘÍHA** Martin Josef, Dr. (1839–1907) – 34, 71
- SEDLÁČEK** August (1843–1926) – 18, 88
- SCHMIDT** František Valentin (1863–1927) – 81, 85, 86
- z SCHÖNBAGU** Valentín August (–1648) – 69
- SCHULZ** Ferdinand (1835–1905) – 61, 63
- ze SCHWARZENBERGU**
- Adolf (1551–1600) – 37
 - Adolf Josef (1832–1914) – 28
 - Bedřich (1862–1936) – 3, 17, 29, 31, 32, 34, 36
 - Jan Adolf II. (1799–1888) – 26, 27, 28, 34
 - Karel Filip (1771–1820) – 37
 - Karel III. (1824–1904) – 1, 2, 3, 6, 10, 12, 19, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 59, 61, 74, 75, 76, 86, 90, 92

- Karel IV. (1859–1913) – 2, 30, 31, 34, 35, 45, 63, 64

ze SMÍŘIC

- Albrecht Jan Smiřický (1594–1618) – 37
- Jindřich Jiří Smiřický (–1630) – 37

SPOTT Jan Vladimír (1853–1939) – 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 39

STARÝ Zikmund (1829–1905) – 34

Student – viz František Tajrych

ŠIMÁČEK, nakladatel – 13, 14, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 29, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 89

ŠIMEK Václav (–1903) – 36, 37

ŠVAMBERKOVÉ (rod) – 8, 10, 21, 27, 40, 48, 73, 82, 85, 86

ze ŠVAMBERKA

- Adam (–1664) – 37
- Bohuslav (–1490) – 8, 10, 40, 82
- Jan Jiří (1548–1617) – 10
- Jindřich (–1523) – 40
- Krištof (–1534) – 8
- Petr (–1620) – 37

TAAFFE Eduard (1833–1895) – 63, 64

TAJRYCH František – 20, 23, 25, 27, 28, 29, 33, 35

TISCHER František – 12, 36, 37

TOMAN Hugo (1838–1898) – 92

TOMEK Václav Vladivoj (1818–1905) – 62, 76

Učitel – viz Antonín Kubias

z VALDŠTEJNA Albrecht Václav Eusebius (1583–1634) – 37

VAROUS, kreslíř – 15, 24

VRABSKÝ z BUŘENIC Zdislav Tlustý – 61

WAGNER Theodor (1818–1892) – 26, 28, 36, 37

WAJGL, farář kostela sv. Vavřince v Potštejně – 14, 15

WILDNER Alois (1824–) – 15, 17

ZAHOŘANSKÝ Pavel (1586–1612) – 8, 10, 11

ZÍBRT Čeněk (1864–1932) – 88, 89, 90

ZUB Felix Emerich (1848–1902) – 36

ŽIŽKA Jan (1360–1424) – 58, 92

ZMRZLÍK (HOLEŠICKÝ) Zdeněk – 22

ZMRZLÍKOVÉ ze SVOJŠÍNA (rod) – 8, 22, 40, 52

Závěr

Jak již bylo zmíněno v úvodu předkládané práce, osobní korespondence představovala právě v době druhé poloviny 19. století jednu z hlavních forem komunikace a svým způsobem nahrazovala samotný rozhovor. Psaní dopisů se stalo každodenní samozřejmostí napříč celou tehdejší společností. Pisatelé si mezi sebou vyměňovali nejen prosté informace, nejrůznější dobová (pro nás dnes ověřitelná) fakta, ale především své myšlenky, pocity a subjektivní názory, včetně jejich vlastního pohledu na svět kolem sebe. Dochovaná osobní korespondence řady osob i osobností poskytuje dnešnímu čtenáři řadu informací jak o účastnících samotných, tak i o společnosti, ve které se pohybovali.

Ani v korespondenci mezi historikem Josefem Kalouskem a archivářem Františkem Tylem tomu není jinak, proto bylo cílem této diplomové práce jejich dochovanou písemnou komunikaci edičně zpřístupnit, okomentovat a poskytnout tak čtenáři vhled do „života“ obou pisatelů. Originály či kopie využitých dokumentů jsou uloženy v Archivu Národního muzea v Praze v osobním fondu Josefa Kalouska a ve Státním oblastním Archivu v Třeboni ve fondu Zemědělsko-lesnického archivu Orlíku nad Vltavou.

První kapitoly této diplomové práce jsou věnovány představení osobnosti J. Kalouska a F. Tyla, jejich profesím, kariéře, badatelským zájmům a popisu činností i prací, kterým se s větším či menším nadšením v průběhu svého života věnovali. V rámci toho je zvláštní pozornost upřena na jejich vzájemnou spolupráci při tvorbě tak rozsáhlého edičního počínu, jako byl *Archiv český*.

Kapitola o Josefu Kalouskovi je mimo jiné zaměřena na jeho mládí ve Vamberku, popisuje Kalouskův poměrně chudý původ, s čímž bezpochyby souviselo i jeho původní zaměření, vyučil se tkalcem. Zásadní obrat do života mladého Josefa přineslo příslibení jeho staršího bratra Františka rodičům, že se o Josefa při jeho dalším studiu postará a finančně ho zabezpečí. Tak dostal J. Kalousek možnost dalšího vzdělání, a to přímo v Praze, kde zprvu navštěvoval reálku v Panské ulici. Své studium završil získáním diplomu na filozofické fakultě pražské univerzity, na níž pak také jako kantor působil. Další část čtenáře upozorňuje na Kalouskovu novinářskou kariéru, kterou započal v *Pražských novinách*, dále informuje o jeho nástupu do redakce konzervativně-liberálního listu *Národ* či o jeho dalším působení ve staročeském *Pokroku*, včetně Kalouskova zapojení se do politiky. Zásadní byla Kalouskova dlouhodobá učitelská činnost a především získání mimořádné profesury českých dějin v roce 1886 na pražské univerzitě. Jak již bylo výše zmíněno, zvláštní pozornost autorka věnovala *Archivu*

českému v době Josef Kalouska jako redaktora. Závěrečnou částí textu, který se věnoval osobě J. Kalouska, je samozřejmě výčet některých jeho prací a nástin Kalouskova širokého badatelského zájmu s trvalým zaměřením na selské dějiny.

Kapitola o osobě Františka Tyla informuje především o jeho kariéře u schwarzenberské sekundogenitury v Orlíku nad Vltavou, kam ze svého předešlého působiště (v pražské VINOŘI u rodu ČERNÍNŮ) přešel v létě roku 1869. Nejprve zastával funkci zámeckého kaplana a biskupského notáře, což se změnilo v roce 1872, kdy mu k předchozím činnostem přibyla ještě správa zámecké knihovny a rodinných písemností. Nato byl v listopadu téhož roku jmenován ještě orlickým archivářem a tento post vykonával až do své smrti v lednu roku 1899. Část textu je věnována právě Tylovu archivnímu působení a také vzájemné korespondenci s dalšími jihočeskými archiváři jako byli např. František Tischer, Theodor Wagner nebo František Mareš a další. Popsán je Tylův přínos i jeho spolupráce s Josefem Kalouskem pro *Archiv český*. Z orlického zámeckého archivu pomohl Tyl v *Archivu českém* zpřístupnit listiny týkající se Zvíkova a Orlíku z let 1357–1549, listiny sedlecké v rozmezí let 1357–1451, dopisy rodu Rožmberského v časovém rozsahu 1450–1526 a dopisy Švamberků z let 1449–1526. Stejně jako u J. Kalouska doplňuje kapitola výčet Tylových prací se zvláštním zaměřením na dva a zároveň Tylovy jediné tiskem vydané spisy (*Paměti zvíkovské, Průvodce po Zvíkově*). Opomenuto nebylo ani stručné seznámení s místem Tylova dlouhodobého působení, tedy se schwarzenberským zámeckým archivem na Orlíku.

O cenné informace a další zajímavé poznatky obohacuje úvodní kapitoly jádro předkládané práce, a to kompletní edice korespondence, společně s analýzou z hlediska množství dochovaných písemností i s rozbořem hlavních témat mezi pisateli. Editované dokumenty skutečně poskytují odraz ať už vědeckých, publikačních či politických činností i názorů obou aktérů, ale především nám dávají nahlédnout do zákulisí známých faktů a skutečností, jež jsou díky tomu doplněny o subjektivně vnímané a navzájem si sdělované myšlenky či prožitky jejich současnosti.

Předložená komentovaná edice vzájemné korespondence F. Tyla s J. Kalouskem přináší vzhled nejen pod pokličku příprav a postupů při tvorbě Archivu českého, ale i do vzájemné kooperace archiváře s historikem. Zajímavá jsou také zjištění o dobovém vydávání publikací, o finanční stránce této problematiky nebo o samotném fungování knihkupectví a prodeji knih. Nechybí ani ono zrcadlo společnosti, zastoupené diskuzemi nad polickou situací, kulturou či vývojem českého jazyka, nebo naopak osobní záležitosti

jako např. zmínky o Kalouskově nebo knížecí rodině a informace o zdravotním stavu obou pisatelů, které v případě F. Tyla ilustrují dobovou lázeňskou péči.

Závěrem tedy můžeme říci, že osobní korespondence mezi Josefem Kalouskem a archivářem Františkem Tylem je cenným zdrojem informací dokreslující stávající skutečnosti, ale především přinášející mnohdy nové a zajímavé poznatky k životu obou osobností.

Seznam použitých zkratek

AČ	Archiv český čili staré písemné památky české i moravské
ANM	Archiv Národního muzea
atd.	a tak dále
č.	číslo
ed.	editor
edd.	editoři
FF	filozofická fakulta
fol.	folio
fr.	francouzština
inv. č.	inventární číslo
JK	Josef Kalousek
kart.	karton
kn.	kniha
kol.	kolektiv
lat.	latina
např.	například
něm.	němčina
OF	osobní fond
P. S.	post scriptum
PVH	pomocné vědy historické
red.	redaktor
redd.	redaktoři
s., str.	strana
sign.	signatura
st.	starší
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	Státní okresní archiv
tj.	to je
tzv.	tak zvaný
ZLA	Zemědělsko-lesnický archiv

Seznam pramenů a literatury

Archivní prameny nevydané

Archiv Národního muzea

Tischer František st., inv. č. 190, kart. 5.

Kalousek Josef, kart. 1, 14, 42.

Státní oblastní archiv v Třeboni

Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, kart. 2, 4, 6, 12, 13, 17.

Sbírka matrik Jihočeského kraje, inv. č. 5165, kn. 19, fol. 129.

Literatura

BAUM, Wilhelm, *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*, Praha 1996.

BEDNAŘÍK, PETR – JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara, *Dějiny českých médií*, Praha 2011.

BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Západní Čechy*, Praha 1985.

BENEŠ, František – VESELSKÝ, Petr Miloslav, *Fresky ve velké síni bývalého cisterciánského kláštera v Sedlci*, in: Kutnohorsko – vlastivědný sborník. Sedlecký klášter, Kutná Hora 2009, s. 1-58.

BERNAU, Friedrich, *Album der Burgen und Schlösser im Königreiche Böhmen*, Saaz 1881.

BEZECNÝ, Zdeněk – GAŽI, Martin – PUTNA, Martin C., *Schwarzenbergové v české a střeoevropské kulturní historii*, České Budějovice 2013.

BEZECNÝ, Zdeněk, *Smrt šlechtice*, in: PETRASOVÁ, Taťána – LORENCOVÁ, Helena, *Fenomén smrti v české kultuře 19. století*, Praha 2001, s. 260–266.

Biografický slovník českých zemí VIII, Praha 2007.

BLÁHOVÁ, Marie, *Historická chronologie*, Praha 2001.

BOROVÍČKA, Josef, *Královský český zemský archiv 1862-1912*, in: Zprávy českého zemského archivu 4, Praha 1915, s. 1-143.

BOUČEK, Jan – ŠPINAR, Jindřich (redd.), *Dějiny Zlaté Koruny: Zlatá Koruna, Plešovice a Rájov v proměnách staletí*, Zlatá Koruna 2013.

BURDOVÁ, Pavla, *Desky zemské (Rozdělení po stránce obsahové a formální)*, Sborník archivních prací 43, 1993, s. 347-439.

CIBULKA, Pavel, *Politické programy českých národních stran v letech 1860–1890*, Praha 2000.

ČAPKA, František, *Dokumenty a materiály ke studiu národních dějin v letech 1848–1918*, Brno 2010.

ČECHURA, Jaroslav – STACHUROVÁ KUCROVÁ, Veronika – VLASÁKOVÁ, Zuzana, *Smiřičtí: krátké dějiny úspěšného rodu*, Praha 2018.

ČERNOHOUZ, Jan Nepomuk, *Sbírka historických příkladův z dějin slovanských zvláště pak českých. Díl první*, Praha 1895.

ČORNEJ, Petr, *Jan Žižka. Život a doba husitského válečníka*, Praha 2019.

EMLER, Josef (ed.), *Pozůstatky desk zemských království Českého r. 1541 pohořelých = Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptarum II*, Praha 1872.

EMLER, Josef (ed.), *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae II*, Praha 1882.

EMLER, Josef (ed.), *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae III*, Praha 1890.

EMLER, Josef (ed.), *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae IV*, Praha 1892.

EMLER, Josef, *Rukověť chronologie křesťanské, zvláště české*, Praha 1876.

FABINI, Pavel (ed.), *Historik Josef Kalousek: historiografie, politika, kultura a společnost druhé poloviny 19. století*, České Budějovice 2016.

FABINI, Pavel, *Svět politiky a poslanecký mandát Josefa Kalouska*, in: FABINI, Pavel (ed.), *Historik Josef Kalousek: historiografie, politika, kultura a společnost druhé poloviny 19. století*, České Budějovice 2016, s. 85–102.

FRANC, Martin, *Vojtěch Šafařík (26. 10. 1829 – 3. 7. 1902)*, *Akademický bulletin Akademie věd České republiky* 13, 2002, č. 10, s. 20-21.

FRITZ, Miloš, *Stará Praha štětcem a objektivem*, Praha 2017.

HADAČ, Václav – HANESCH, Josef – HAŠEK, Vladimír, *Státní archiv v Třeboni. Průvodce po archivních fondech 2*, Praha 1958.

HALADA, Jan – PECHÁNEK, Miroslav *Lexikon české šlechty. Díl první*, Praha 1992.

HAMANNOVÁ, Brigitte, *Rudolf. Korunní princ a rebel*, Praha 1993.

HANESCH, Josef, *Zemědělsko-lesnický archiv Orlik nad Vltavou. Inventář SOA Třeboň*, Třeboň 1961.

HLADKÁ, Zdeňka, *K historii české lexikografie*, in: RUSÍNOVÁ, Eva (ed.), *Přednášky a besedy z 29. běhu Letní školy slovanských studií*, Brno 1996, s. 16-20.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, *Arnošt z Pardubic. Arcibiskup, zakladatel a rádce*, Praha 2008.

HOFFMANN, Gustav, *Metrologická příručka pro Čechy, Moravu a Slezsko do zavedení metrické soustavy*, Plzeň 1984.

HOFFMANNOVÁ, Jaroslava – PRAŽÁKOVÁ, Jana, *Biografický slovník archivářů českých zemí*, Praha 2000.

HOUŠKA, Vítězslav, *T. G. Masaryk. „Myslitel a státník“*, Karviná 2007.

HRNČÍŘOVÁ, Alena, *Orličtí Schwarzenberkové a jejich úřednictvo mezi 1848 a 1948*, České Budějovice 2013, Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, Ústav archivnictví a pomocných věd historických.

CHARVÁTOVÁ, Kateřina, *Sedlec*, in: HOUŠKOVÁ, Daniela (ed.), *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku. Sborník vydaný k 850. výročí založení kláštera v Plasech*, Praha 1994.

CHRAMZOVÁ, Alena, *Místní elity a veřejný život na Královských Vinohradech 1880–1922*, Praha 2011, Bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin.

CHVOJKA, Miloš – SKÁLA, Jiří, *Malý slovník jednotek měření*, Praha 1982, s. 242.

JANÁČEK, Josef (ed.), *Mikuláš Dačický z Heslova. Paměti*, Praha 1996.

JANÁČEK, Josef, *Valdštejn a jeho doba*, Praha 1978.

JÁNSKÝ, Jiří, *Páni ze Švamberka. Pětisetletá sága rodu s erbem labutě*, Domažlice 2006.

JÁSEK, Jaroslav, *Pražské vodní věže*, Praha 2000.

JEDLIČKOVÁ, Kateřina, *Tuberkulóza – historie a současnost ve Středočeském kraji*, Praha 2012, Bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze, 3. lékařská fakulta.

JIROUŠEK, Adam, *Kunětická hora v kontextu kulturního a sociálního života*, Praha 2012, Bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra občanské výchovy a filosofie.

JIROUŠEK, Bohumil, *Josef Kalousek. Historik národní společnosti druhé poloviny 19. století*, Praha 2018.

JOSEK, Otakar, *Život a dílo Josefa Kalouska*, Praha 1922.

K. K. Österreichisches Museum für Kunst und Industrie, *Katalog der Wiener-Congress-Ausstellung*, Viedeň 1896.

KADLEC, Jaroslav, *Dějiny kláštera Svaté Koruny*, České Budějovice 1949.

KAINDL, Dominik, *Dějiny kláštera Vyšší Brod v Čechách*, Libnice nad Cidlinou 2008.

KALOUSEK, Josef (red.), *Archiv český čili písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích VII*, Praha 1887.

KALOUSEK, Josef (red.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích XIV*, Praha 1887.

KALOUSEK, Josef, *České státní právo*, Praha 1892.

KALOUSEK, Josef, *Děje Královské České společnosti nauk*, Praha 1885.

KALOUSEK, Josef, *Dějepisec doby pobělohorské*, Osvěta 11, 1881, s. 10-18.

KALOUSEK, Josef, *Dějiny národa bulharského*, Světozor 10, 1876, č. 14, s. 217.

KALOUSEK, Josef, *Dvoje dějiny Husitské*, Osvěta 9, 1879, s. 123-132.

KALOUSEK, Josef (ed.), *Dodavek ke sbírce dopisů rodu Rosenberského do roku 1526*, in: *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích XIV*, Praha 1895, s. 1–323.

KALOUSEK, Josef, *Dvoje dějiny Husitské*, Osvěta 9, 1879, s. 123-132.

KALOUSEK, Josef, *Dvoje rýmované skládání o věcech sedlských z let 1538 a 1763*, *Časopis Musea království Českého* 65, 1891, s. 461-468.

KALOUSEK, Josef, *Josef Procházka, příklad českého písmáka*, *Český lid* 4, 1895, s. 214-221.

KALOUSEK, Josef, *Karel IV. Otec vlasti*, Praha 1878.

KALOUSEK, Josef, *Kostel Chraštický a staré malby v něm objevené*, *Method: časopis věnovaný umění křesťanskému* 11, 1885, s. 121-131.

KALOUSEK, Josef, *Listiny a zápisy Bělské o věcech městských i sedlských z let 1345–1708*, Praha 1889.

KALOUSEK, Josef (ed.), *Listiny klášterů Sedleckého a Skalického 1357–1541*, in: *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích XIV*, Praha 1895, s. 380–436.

KALOUSEK, Josef (ed.), *Listiny Zvíkovské a Orlické z let 1357–1549*, in: *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích XV*, Praha 1896, s. 286–343.

KALOUSEK, Josef, *Nástin životopisu Františka Palackého. Na oslavu dokonání Dějin národu českého v Čechách a v Moravě*, Praha 1876.

KALOUSEK, Josef, *O historii kalicha v dobách předhusitských*, in: Výroční zpráva Obecného reálného gymnázia v Praze na školní rok 1880/81, Praha 1881.

KALOUSEK, Josef, *O počátcích říše ruské*, Osvěta 10, 1880, s. 127-133.

KALOUSEK, Josef, *O potřebě dalších zkoušek rukopisů Královedvorského a Zelenohorského*, Osvěta 16, 1886, s. 286-288.

KALOUSEK, Josef, *O staročeském právé dědickém a královském právé odúmrtém na statcích svobodných v Čechách i v Moravě*, in: Rozpravy České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění III, Praha 1894.

KALOUSEK, Josef, *O vúdčích myšlénkách v historickém díle Palackého*, in: Památník na oslavu stých narozenin Františka Palackého, Praha 1898.

KALOUSEK, Josef, *O zřízení a původu obce velikoruské*, Časopis Musea království Českého 54, 1880, s. 503-533.

KALOUSEK, Josef, *Písmák Josef Procházka (Dodavek ke zprávě tištěné v Českém lidu 4)*, Český lid 5, 1896, s. 20-27.

KALOUSEK, Josef, *Ruské bádání o příčinách a účelech husitského hnutí*, Časopis musea království Českého 56, 1882, s. 90-102.

KALOUSEK, Josef, *Ve sporu o rukopisy*, Osvěta 16, 1886, s. 376-384.

KALOUSEK, Josef, *Ve sporu o rukopisy II*, Osvěta 16, 1886, s. 537-558.

KALOUSEK, Josef, *Výklad k historické mapě Čech*, Praha 1894.

KLEČACKÝ, Martin – FABINI, Pavel – VELEK, Luboš (edd.), *Deníky Josefa Kalouska II*, Praha 2016.

KOLLMANN, Josef, *Valdštejn a evropská politika 1625–1630. Historie I. generalátu*, Praha 1999.

KONTLER, László, *Dějiny Maďarska*, Praha 2001.

- KOŘALKA, Jiří, *František Palacký (1798–1876). Životopis*, Praha 1998.
- KOUBKOVÁ, Hana, *Německé dějepisectví v jižních Čechách na přelomu 19. a 20. století*, České Budějovice 2015, Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, Historický ústav.
- KRMÍČKOVÁ, Helena, *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské*, in: Tatáž, *Edice středověkého diplomatického materiálu*, Brno 2014, s. 55-65.
- KUBICA, Jan, *Život ve třicátých a čtyřicátých letech dvacátého století v multikulturních regionech střední Evropy na základě autobiografických próz německy píšících autorů – Ota Filip, Horst Bienek a další*, Olomouc 2019, Habilitační práce, Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav germanistiky, nordistiky a nederlandistiky.
- KUBÍKOVÁ, Anna, *Oldřich II. z Rožmberka*, České Budějovice 2004.
- KUBÍKOVÁ, Anna, *Rožmberské kroniky krátký a sumovní výtah od Václava Březana*, České Budějovice 2005.
- KUTHAN, Jiří, *Zvíkovský purkrabí Hirzo. Příspěvek k dějinám kolonizace jižních Čech*, *Československý časopis historický* 19, 1971, s. 711–725.
- KUTNAR, František – MAREK, Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*, Praha 1997.
- LAŠŤOVKA, Marek – LEDVINKA, Václav, *Pražský uličník. Encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství. Druhý díl. (O–Ž)*, Praha 1997.
- LEMINGER, Emanuel, *Stará Kutná Hora. Část druhá*, Kutná Hora 2006.
- LOSOS, Ludvík, *Historický nábytek: konstrukce, údržba, restaurování*, Praha 2013.
- MARÁZ, Karel, *Falzátor listin a pečeti. Příspěvek k portrétu Oldřicha II. z Rožmberka*, *Dějiny a současnost* 21, 1999, č. 3, s. 17–21.
- MARÁZ, Karel, *K problematice padělání pečeti na sklonku středověku. Sfragistický příspěvek k falzům Oldřicha II. z Rožmberka*, *Sborník archivních prací* 48, 1998, s. 49–103.

MAREČKOVÁ ŠTOLCOVÁ, Elena, *Latinitas medica: Lexikon nejen lékařských sentencí, citátů a rčení*, Brno 2009.

MAREŠ, František, *Materialie k dějinám umění, uměleckého průmyslu a podobným*, Památky archeologické a místopisné 16, 1893, s. 399-403, zde s. 402.

MAREŠ, František, *Padělané diplomy rožmberské*, Český časopis historický 1, 1895, s. 371–384.

NEKULA, Marek, *Smrt a zmrtvýchvstání národa: Sen o Slavíně v české literatuře a kultuře*, Praha 2017.

NEŠPOR, Zdeněk R., *Kalouskova studie o předhusitském kalichu v kontextu dějin a apologie českých pravoslavných*, in: FABINI, Pavel (ed.), *Historik Josef Kalousek: historiografie, politika, kultura a společnost druhé poloviny 19. století*, České Budějovice 2016.

Ottův slovník naučný III–XXVI.

OURODOVÁ HRONKOVÁ, Ludmila, *Schwarzenbergové 1790–1950*, České Budějovice 2009.

PALACKÝ, František, *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. Z archivů domácích i cizích sebral František Palacký I–VI*, Praha 1840, 1842, 1844, 1846, 1862, 1872.

PALACKÝ, František, *Popis království Českého čili podrobné poznamenání všech dosavadních krajůw, panství, statkůw, měst, městeček a vesnic, někdejších hradůw a twrzí, též samot a zpustlých osad mnohých w zemi České, s udáním jejich obywatelstwa dle popisu r. MDCCCXLIII wykonaného*, Praha 1848.

PALECZEK, Raimund, *Die Modernisierung des Großgrundbesitzes des Fürsten Johann Adolf II. zu Schwarzenberg. Beispiel einer deutsch-tschechischen Symbiose in Südböhmen im Neoabsolutismus 1848–1860*, Mnichov 2009.

PERNES, Jiří, *O trůn a lásku: dramatický život a tragická smrt Františka Ferdinanda d'Este*, Praha 2007.

POCHE, Emanuel, *Prahou krok za krokem III*, Praha 1985.

POTUŽNÍKOVÁ, Eliška, *Schwarzenberský archivář a knihovník František Tyl (1830–1899)*, České Budějovice 2018, Bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, Ústav archivnictví a pomocných věd historických.

PROFOUS, Antonín, *Místní jména v Čechách – Jejich vznik, původní význam a změny. Díl I.–V.*, Praha 1947–1960.

RAK, Jiří, *Maršál Schwarzenberg a bitva u Lipska v české historické paměti 19. a 20. století*, *Historica Olomucensia* 37, 2010, s. 59-68.

RAMEŠ, Václav (ed.), *Josef Hanesch: Karel I. Filip kníže Schwarzenberg. Polní maršál*, České Budějovice 2003.

RAMEŠ, Václav, *Proměny schwarzenberského panství v Čechách*, in: GAŽI, Martin (ed.), *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*, České Budějovice 2008.

RAUCHOVÁ, Jitka, *Josef Kalousek a revue Osvěta*, in: FABINI (ed.), Pavel, *Historik Josef Kalousek: historiografie, politika, kultura a společnost druhé poloviny 19. století*, České Budějovice 2016.

RENDINA, Claudio, *Příběhy papežů. Dějiny a tajemství. Životopisy 265 římských papežů*, Praha 2005.

REZEK, Antonín – MAREŠ, František – KALOUSEK, Josef (edd.), *Dopisy rodu Švaberského z let 1449–1526*, in: *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích XV*, Praha 1896, s. 1–170.

RYANTOVÁ, Marie, *Josef Kalousek a počátky českého agrárního dějepisectví*, in: Podíl Františka Kutnara a agrárního dějepisectví na formování obrazu české minulosti. Sborník referátů z vědecké konference konané ve dnech 24.-25. dubna 1998 v lázních Sedmihorkách, Semily 1998, s. 16-42.

RYANTOVÁ, Marie, *Josef Kalousek jako redaktor Archivu českého*, in: FABINI, Pavel (ed.), *Historik Josef Kalousek: historiografie, politika, kultura a společnost druhé poloviny 19. století*, České Budějovice 2016, s. 147–168.

RYANTOVÁ, Marie (ed.), *Korespondence Josefa Kalouska s českými historiky I*, Praha 2019.

ŘEZNÍK, Miloš, *K historiografické práci Václava Vladivoje Tomka*, Historický obzor. Časopis pro výuku dějepisu a popularizaci historie 5, 1994, č. 6, s. 137-140.

ŘEZNÍK, Miloš (ed.), *W. W. Tomek, historie a politika (1818–1905): sborník příspěvků královéhradecké konference k 100. výročí úmrtí W.W. Tomka*, Pardubice 2006.

SAK, Robert, *Rieger: Konzervativec nebo liberál*, Praha 2003.

SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého. Díl třetí*, Praha 1884.

SEDLÁČEK, August, *Martin Kolář: Českomoravská heraldika I*, Praha 1902.

SCHAUBER, Vera – SCHINDLER, Hanns Michael, *Rok se svatými*, Kostelní Vydří 1994.

SCHMIDT, Valentin, *Die Fälschung von Kaiser-und Königsurkunden durch Ulrich von Rosenberg (Mit Stammtafel der von Wartenberg)*, Mitteilungen des Vereins für die Geschichte der Deutschen in Böhmen 32, 1893/1894; 33, 1894/1895.

SKED, Alan, *Metternich a Rakousko: pokus o hodnocení*, Brno 2014.

SLAPNICKA, Helmut, *Menger (von Wolfensgrün) Max*, in: Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950 (ÖBL). Band VI, Vídeň 1975.

SLAVÍČEK, Lubomír (ed.), *Slovník historiků umění, výtvarných kritiků, teoretiků a publicistů v českých zemích a jejich spolupracovníků z příbuzných oborů (asi 1800–2008)*, sv. 1, Praha 2016.

SLAVÍKOVÁ, Marie, *Život a dílo Petra Maixnera*, Praha 1934.

SRP, Zdeněk, *Královéhradecké biskupství*, Hradec Králové 2005.

ŠIMŮNEK, Robert, *Český šlechtic v soukolí politiky konfrontace: rožmberská doména za Jana II. z Rožmberka († 1472)*, in: Martin ŠANDERA – Zdeněk BERAN a kol., *Poděbradská éra v zemích České koruny*, Praha 2016, s. 159–171.

- ŠLECHTOVÁ, Alena – LEVORA, Josef, *Členové České akademie věd a umění 1890–1952*, 2. vyd., Praha 2004.
- ŠMAHEL, František, *Jiří z Poděbrad*, in: RYANTOVÁ, Marie – VOREL, Petr, *Čeští králové*, Praha 2008, s. 263–271.
- ŠTAIF, Jiří, *František Palacký: Život, dílo, mýtus*, Praha 2009.
- ŠTOURAČOVÁ, Jiřina, *Archivnictví*, Brno 2013.
- ŠTOURAČOVÁ, Jiřina, *Úvod do archivnictví*, Brno 1999.
- ŠUBERT, František Adolf – BOROVSÝ, František Adolf (red.), *Čechy. Díl druhý. Vltava*, Praha 1884.
- ŠUSTA, Josef, *Mladá léta učňovská vandrovni. Praha – Vídeň – Řím. Vzpomínky II*, Praha 1963.
- TOMÁŠ, Jiří, *Konec Jagellonců v Čechách*, Praha 2016.
- TRÁVNÍČEK, František, *Historická mluvnice česká III*, Praha 1956.
- TYL, František, *Paměti zvíkovské. Obraz místopisný a dějepisný Zvíkova, hradu a panství*, Praha 1888.
- TYL, František, *Průvodce po Zvíkově*, Praha 1888
- URBAN, Otto, *Česká společnost 1848–1918*, Praha 1982.
- URBÁNKOVÁ, Lucie, *Nakladatelé, umělci a styly: nakladatelské vazby jako předmět uměleckohistorického zájmu*, *Opuscula historiae atrium* 64, 2015, č. 1, s. 70-81.
- VEBER, Václav a kol., *Dějiny Rakouska*, Praha 2002.
- VELEK, Luboš – FABINI, Pavel, *Deníky Josefa Kalouska I*, Praha 2020.
- VELEK, Luboš, *Politické strany a politická kultura*, in: CERMAN, Ivo (ed.), *Habsburkové. Vznikání občanské společnosti 1740–1918*, Praha 2016, s. 437–469.

VELEK, Luboš, *Staročeský deník Národ (1863–1866) a jeho redaktor Josef Kalousek*, in: FABINI (ed.), Pavel, *Historik Josef Kalousek: historiografie, politika, kultura a společnost druhé poloviny 19. století*, České Budějovice 2016.

VELÍMSKÝ, Filip, *Raně středověké osídlení Kutnohorska s přihlédnutím k sídelnímu vývoji centrálního hradiště v Malíně a vývoji vesnického osídlení v Bylanech u Kutné Hory*, Praha 2009, Disertační práce, Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra dějin a didaktiky dějepisu.

VLČEK, Pavel – SOMER, Petr – FOLTÝN, Dušan, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997.

VOIT, Petr, *Nauka o starých tiscích*, Praha 2007.

VOJÁČEK, Milan, *František Ladislav Rieger a velkostatek Maleč. Ekonomické zázemí politické činnosti vůdce národa*, Praha 2013.

von Österreich-Ungarn, Kornprinz Rudolf, *Jagden und Beobachtungen*, Vídeň 1887.

ZICHOVÁ, Jitka, *Josef Erben – východočeský rodák a pražský statistik*, Orlické hory a Podorlicko. Sborník vlastivědných prací: přírodou, dějinami, současností 15, Rychnov nad Kněžnou 2008, s. 99-106.

ZÍBRT, Čeněk, *Jak se kdy v Čechách tancovalo: Dějiny tance v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku z věků nejstarších až do nové doby*, Praha 1895.

Internetové zdroje

Akademie věd České republiky; <https://www.avcr.cz/cs/o-nas/historie/historie/> (citován stav ze dne 2. 4. 2019)

Antropologická společnost ve Vídni; <http://ag-wien.org/> (citován stav ze dne 20. 4. 2020)

Biografický slovník českých zemí; http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/B%C4%9ALOHOUBEK_Anton%C3%ADn_28.4.1845-24.12.1910 (citován stav ze dne 4. 7. 2020)

Bibliografie dějin Českých zemí; <https://biblio.hiu.cas.cz/authorities/319765> (citován stav ze dne 5. 3. 2020)

Databáze českého a slovenského umění (abART); <https://cs.isabart.org/person/55168> (citován stav ze dne 25. 6. 2020)

Databáze Národní knihovny ČR; https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000006583&local_base=AUT (citován stav ze dne 4. 7. 2020)

Encyklopedie Prahy 2, kulturně historické dědictví; <https://encyklopedie.praha2.cz/udalosti/823-bourani-prazskych-hradeb> (citován stav ze dne 30. 5. 2020)

Francouzská akademie věd; https://www.academie-sciences.fr/pdf/dossiers/Reaumur/Reaumur_oeuvre.htm (citován stav ze dne 10. 6. 2020)

Historická metrologie – metrologické soustavy (projekt OPPA); <http://kpvhas.ff.cuni.cz/paleografie/gallery/gallery252.html> (citován stav ze dne 5. 6. 2020)

Historický lexikon obcí České republiky (1869–2011); <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015> (citován stav ze dne 13. 7. 2020)

Kláster Vyšší Brod; <https://www.klastervyssibrod.cz/Historie/Klaster-pod-patronaci-Rozmberku> (citován stav ze dne 16. 7. 2020)

Moravská zemská knihovna (*Památky archeologické a místopisné z let 1874–1878*); <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/periodical/uuid:04aa7d10-d148-11e4-ae4e-5ef3fc9ae867> (citován stav ze dne 18. 5. 2020)

Moravská zemská knihovna (*Památky archeologické a místopisné z roku 1888*); <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:b6880ec0-e882-11e4-a794-5ef3fc9bb22f?page=uuid:1c14d6b0-e90a-11e4-9c07-001018b5eb5c> (citován stav ze dne 28. 4. 2020)

Muzeum hlavního města Prahy (Postavy pražské archeologie); <http://www.muzeumprahy.cz/bretislav-jelinek/> (citován stav ze dne 25. 4. 2020)

Muzeum užitého umění (Vídeň); https://www.mak.at/das_mak/geschichte (citován stav ze dne 2. 6. 2020)

Národní knihovna České republiky (*Method: časopis věnovaný umění křesťanskému z roku 1885*); <http://www.digitalniknihovna.cz/nkp/view/uuid:a5574ae0-55c1-11e7-a0c9-005056825209?page=uuid:150bde20-55cf-11e7-b7b6-5ef3fc9ae867> (citován stav ze dne 15. 5. 2020)

Památkový katalog (Národní památkový ústav); <https://www.pamatkovykatalog.cz/cisterciacky-klaster-s-kostelem-panny-marie-15287845> (citován stav ze dne 6. 7. 2020)

Polský internetový biografický slovník; <https://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/jozef-rodakowski> (citován stav ze dne 25. 6. 2020)

Rakouská národní knihovna; http://anno.onb.ac.at/info/fdb_info.htm (citován stav ze dne 30. 5. 2020)

Slovník českých nakladatelství 1849–1949 (online); <https://www.slovník-nakladatelstvi.cz/nakladatelstvi/v-simek.html> (citován stav ze dne 9. 5. 2020)

Slovník spisovného jazyka českého (online verze); <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=juchta&sti=EMPTY&where=hesla> (citován stav ze dne 20. 5. 2020)

Státní oblastní archiv v Třeboni – Digitální archiv, OF Batěk Karel (1750–1931); <https://digi.ceskearchivy.cz/21200001000186> (citová stav ze dne 26. 5. 2020)

Státní oblastní archiv v Třeboni – Digitální archiv, Okresní úřad Milevsko, (1795) 1850–1945 (1952); <https://digi.ceskearchivy.cz/633513/9/1488/2854/50> (citován stav ze dne 2. 5. 2020)

Státní oblastní archiv v Třeboni – Digitální archiv, Sběrka matrik Jihočeského kraje, 1587–1949 (1952); <https://digi.ceskearchivy.cz/2817/284/1634/1505/34/0> (citován stav ze dne 25. 4. 2020)

Státní oblastní archiv v Třeboni – Digitální archiv, Sběrka matrik Jihočeského kraje, 1587–1949 (1952); <https://digi.ceskearchivy.cz/7412/130/1763/1263/25> (citován stav ze dne 15. 7. 2020)

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i. (Digitalizovaný archiv časopisů); <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=SvetozorII/21.1887/13/204.png> (stav citován ze dne 5. 5. 2019)

Vokabulář; <https://vokabular.ujc.cas.cz/moduly/mluvnice/digitalni-kopie-detail/Brus1894> (citován stav ze dne 10. 5. 2020)

Zaniklé obce a objekty; <http://www.zanikleobce.cz/index.php?menu=93> (citován stav ze dne 15. 7. 2020)

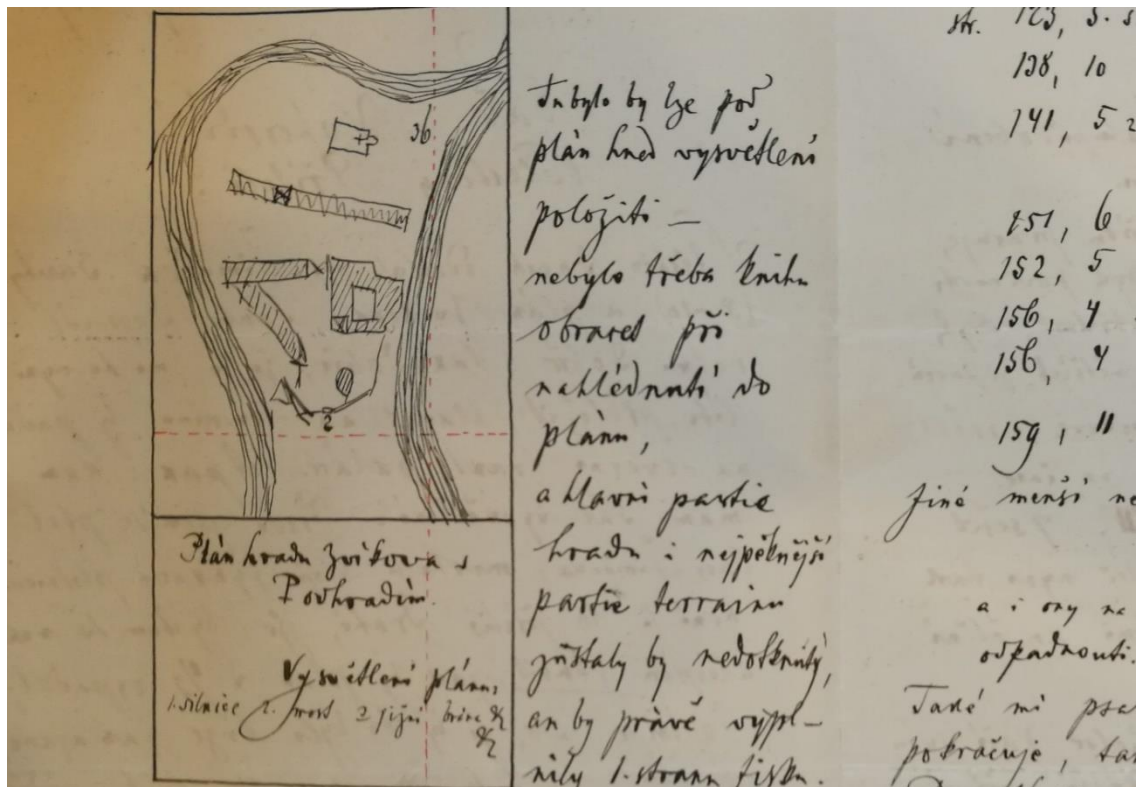
Zaniklé obce a objekty; <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=7991> (citován stav ze dne 2. 6. 2020)

Seznam obrazových příloh

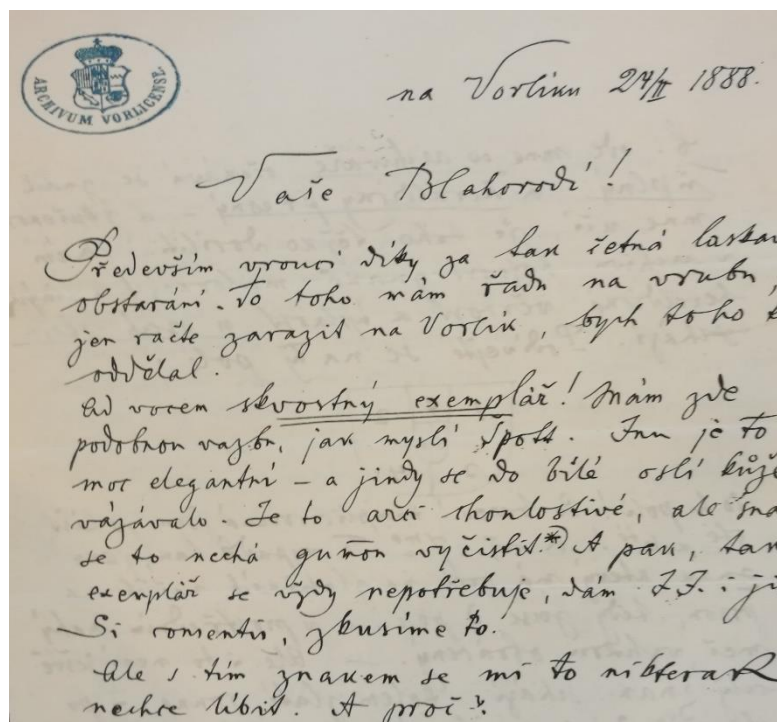
- 1) **Reprodukce č. 1:** Náčrt plánu Zvíkova s podhradím v dopisu Josefu Kalouskovi z 31. října 1887, str. 71 (foto autorka, místo uložení ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14).
- 2) **Reprodukce č. 2:** Razítko orlického zámeckého archivu na Tylově dopisu adresovaném J. Kalouskovi z 24. února 1888, str. 87 (foto autorka, místo uložení ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14).
- 3) **Reprodukce č. 3:** Tylův náčrt popisovaného schwarzenberského (orlického) erbu. v dopisu J. Kalouskovi z 24. února 1888, str. 88 (foto autorka, místo uložení ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14).
- 4) **Reprodukce č. 4:** Tylova ukázka nápisu na hřbetu *Paměti zvíkovských* v dopisu J. Kalouskovi z 31. března 1888, str. 95 (foto autorka, místo uložení ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14).
- 5) **Reprodukce č. 5:** Ukázka Tylových dodatečných poznámek a úpravy textu. Dopis J. Kalouskovi z 5. září 1888 (foto autorka, místo uložení ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14).
- 6) **Reprodukce č. 6:** Účet z knihtiskárny F. Šimáčka za *Paměti zvíkovské a Průvodce*, str. 90 (foto autorka, místo uložení SOA Třeboň, ZLA Orlík nad Vltavou, inv. č. 149, sign. IIc-5, kart. 17).
- 7) **Reprodukce č. 7:** Účet za vazbu *Paměti zvíkovských a Průvodců* z pražského knihařství J. Spotta (foto autorka, místo uložení SOA Třeboň, ZLA Orlík nad Vltavou, inv. č. 149, sign. IIc-5, kart. 17).
- 8) **Reprodukce č. 8:** Tylův náčrt objeveného náhrobku Hirza z Klingenbergu, str. 179 (foto autorka, místo uložení ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14).
- 9) **Reprodukce č. 9:** Kalouskův dopis z 6. prosince 1892 (foto autorka, místo uložení ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42).
- 10) **Reprodukce č. 10:** Ukázka korespondenčního lístku, všechny vypadají totožně (foto autorka, místo uložení ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42).

Obrazové přílohy

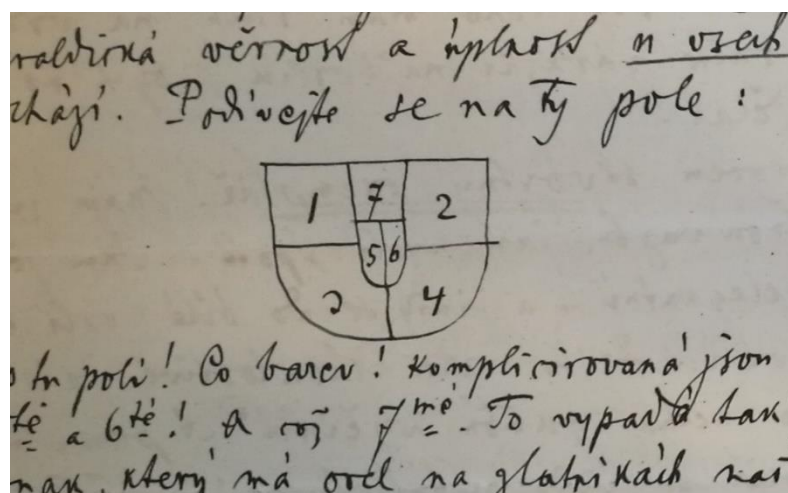
Reprodukce č. 1: Náčrt plánku Zvíkova s podhradím v dopisu Josefu Kalouskovi z 31. října 1887, str. 71 (foto autorka, místo uložení ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14).

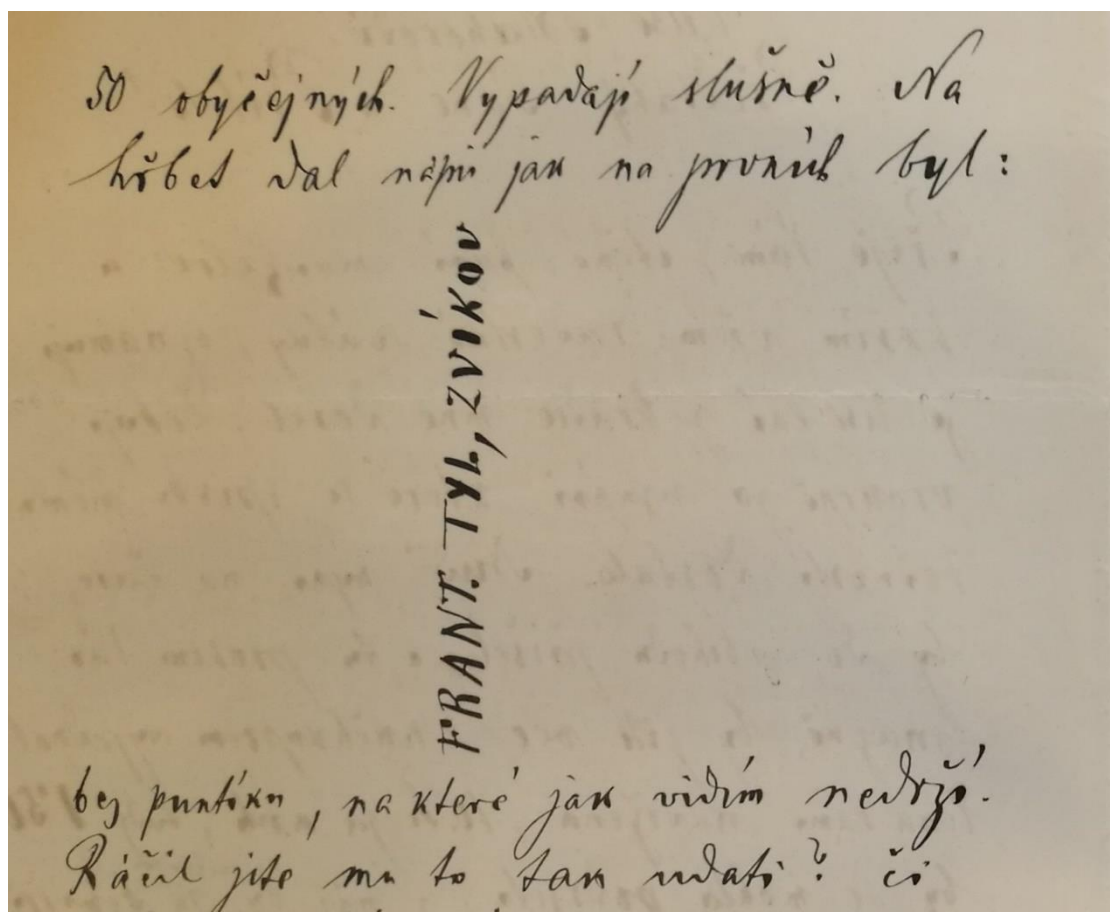
Reprodukce č. 2: Razítko orlického zámeckého archivu na Tylově dopisu adresovaném J. Kalouskovi z 24. února 1888, str. 87 (foto autorka, místo uložení ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14).

Reprodukce č. 3: Tylův náčrt popisovaného schwarzenberského (orlického) erbů.v dopisu J. Kalouskovi z 24. února 1888, str. 88 (foto autorka, místo uložení ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14).

Reprodukce č. 4: Tylova ukázka napsu na hřbetu *Paměti zvíkovských* v dopisu J. Kalouskovi z 31. března 1888, str. 95 (foto autorka, místo uložení ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14).

Reprodukce č. 5: Ukázka Tylových dodatečných poznámek a úpravy textu. Dopis J. Kalouskovi z 5. září 1888 (foto autorka, místo uložení ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14).

P. S. M. nás silně dělá, na Šumavě přitř mračen. Voda kopyná -
 vltava má výšku z. 1845te porovná. V Rudějovickém střížem želez-
 niční most. Vojna neví se kým. Manevry jsoum
 páneň gastavery. Jan z Písku na Vídeň pojedě,
 nevím, přes Rudějovik nelze, leč by tam jel porozem
 přes Hlubokou. Druhá pojedě přes Prahu, již od tam-
 tu přijel dvojná star. Jan to noviny!
 A to jsem se jím a po všem telegrafovaní a psaní
 dozvěděl až doma. Jan to komissionári. Teď
 se tomu zasmějete, máš ale nebylo do snění.
 Ti přátel obhodníci, to jsou Kaprovi. Dělalám
 účet se Spottem - čítá: kněžství 200 vázaných
 200 brožíř
 Písn Brnštor. Odpsal: přijali jsou 100 vázaných
 200 brožíř
 Písn o tom Spottovi. Dostal od Brnštoru zbrojovku
 na 200 vázaných, a 200 brožíř.
 Písn Brnštor. Ine, odpsal: Dopravte,
 zmýšleli jsme se, bylo 400, na 100 brožíř ^{idme započítati.}
 teď ale o obihodí šonce - raději
 prostě: vyměřte si na Vodlu více i am,
 by jste zde nejen pracovali, ale jedon
 poradně se zde poohlédnouti a zotaviti mohl.
 Přijejt váš sdělím J. J.
 S uctivým poručením Vám i stěně
 paní manželce, s vroucním pozdravem
 a vši úctou, more o malý listek co

Reprodukce č. 7: Účet za vazbu *Paměti zvikovských a Průvodců* z pražského knihařství J. Spotta (foto autorka, místo uložení SOA Třeboň, ZLA Orlík nad Vltavou, inv. č. 149, sign. Ilc-5, kart. 17).

V Praze dne 24. října 1888

UMĚLÉ KNIHAŘSTVÍ

J. SPOTT v PRAZE

Senovážné nám. číslo 21 nové.

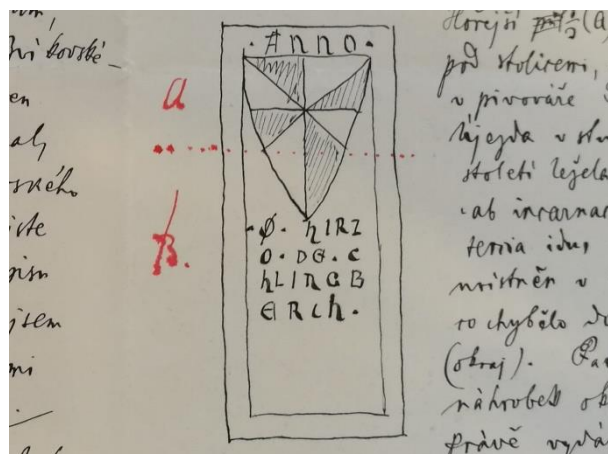
Účet za vazbu Paměti zvikovských a Průvodců

	Paměti zvikovských s obř. v úvodu sálu.		
	na písáka	10	—
	10 Paměti zvikovských s obř. v úvodu sálu.	66	0 50
	1/3 6 atk	"	3 90
	50 atk obř. v úvodu sálu	10	0 50
	1/4 10 atk	13	1 00
	3 atk obř. v úvodu sálu	30	90
	1/5 3 1/2 atk obř. v úvodu sálu	13	44 20
	200 atk	4 70	2 80
	1/4 2 1/2 atk	90	4 34
	1/4 1 atk	13	12 87
	100 Průvodců	5	3 90
	1/8 3 1/2 atk	3	10 50
			107 70

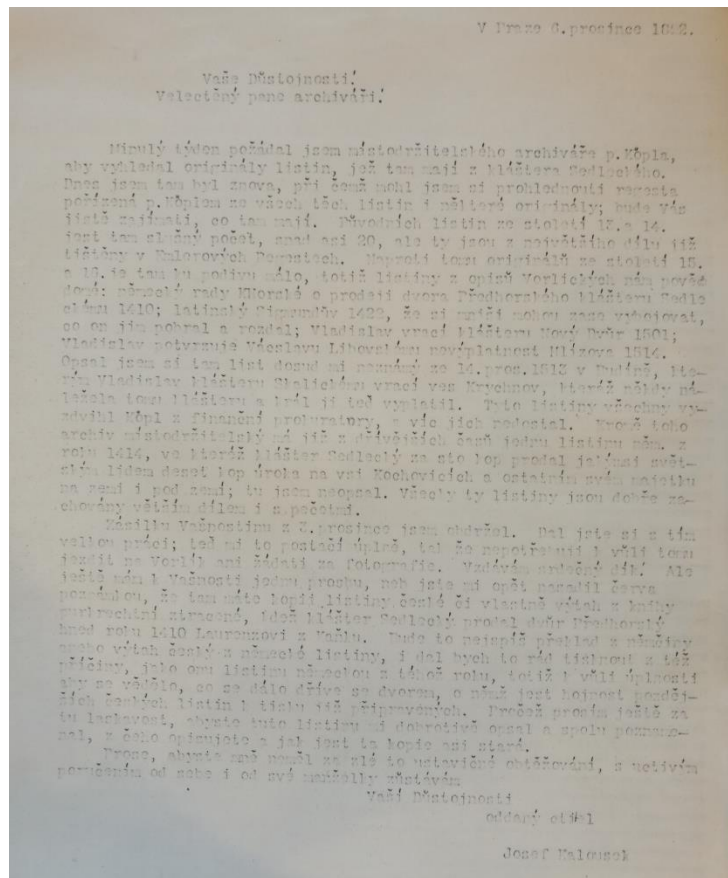
K placení u mne v Praze bez srážky za hotové.

Průvodců s obř. v úvodu sálu
J. Spott

Reprodukce č. 8: Tylův náčrt objeveného náhrobku Hirza z Klingenbergu, str. 179 (foto autorka, místo uložení ANM, OF JK, inv. č. 613, kart. 14).

Reprodukce č. 9: Kalouskův dopis z 6. prosince 1892 (foto autorka, místo uložení ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42).

Reprodukce č. 10: Ukázka korespondenčního lístku, všechny vypadají totožně (foto autorka, místo uložení ANM, OF JK, inv. č. 1671, kart. 42).

